T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖYKÜSEL(NARRATIVE) TERAPİ YAKLAŞIMININ SOSYAL ÇALIŞMA MESLEĞİNDE KULLANILMASI: FENOMENOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

EMEL BEDİR

DANIŞMAN

DOÇ. DR. ÖMER MİRAÇ YAMAN

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET PROGRAMI

İSTANBUL-2019

TEZ ONAYI

Bu çalışma 20.06.2019 Tarihinde aşağıdaki jüri tarafından
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans ProgramıYüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Doç. Dr.Ömer Miraç YAMAN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Fakülte

Dr.Öğr.ÜyesiTaner ARTAN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Doç. Dr.Bedrettin KESGİN
Yalova Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

.....Metin girmek için burayı tıklatın.
Üniversite
Fakülte

.....Metin girmek için burayı tıklatın.
Üniversite
Fakülte

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Emel BEDİR

İTHAF

Sevgili anneme ve hikâyesinde tek başına mücadele eden tüm kadınlara…

TEŞEKKÜR

Tüm yaşamında benim için hayır kapıları açan ve her zorlukla birlikte bir kolaylık yaratan Rabbime hamd ediyorum.

Araştırma sürecimin başından sonuna dek anlayışını ve sabrını esirgemeyen, yalnızca araştırma sürecimde değil uzun yıllardır benim için büyük emekler vermiş olan ve bana öğrettiği tüm güzellikler için minnettar olduğum kıymetli hocam Ömer Miraç Yaman'a; ilk gençliğimden beri olduğu gibi tez sürecim boyunca da hem ilmi ve ilham verici fikirleriyle hem de tüm kalbiyle beni destekleyen sevgili hocam Zehra Erşahin'e teşekkür ediyorum.

Tez çalışmamın küçük bir fikirden nihai haline gelene dek her aşamasında beni dinleyen ve sayamayacağım emekler veren, bir dost olmanın yanında hocam da saydığım değerli dostum Rabia Erten'e; zorlandığım tüm zamanlarda merhameti, neşesi ve iyileştirici üslubuyla yanımda olan değerli dostum Zeynep Uyanık'a; tezime ve öyküsel terapiye dair her sorumda yardımcım olan abi saydığım Burak Acar'a; tezimin pek çok aşamasında saatlerini ayırarak yükümü hafifleten ve varlığını daima hissettiren sevgili dostum Sinem Yemiş'e, desteği ve nezaketiyle tüm sürecimin ortağı olan sevgili dostum Berivan Evran'a; ilgisi ve sevgisiyle beni yalnız bırakmayan sevgili dostum Esra Coşkun'a; çalışma süreçlerimizin zorluklarını ve kaygısını paylaştığımız arkadaşım Büşra Aydın'a teşekkür ediyorum.

İnsan olmanın derinliğine dair kavrayışımı ve her daim ümidin var olduğuna dair inancımı artıran öyküsel terapiyle tanışmama vesile olan değerli Mehmet Dinç ve Murat Dinçer hocalarıma; tez sürecimde öyküsel terapiyi anlamaya çalışmaktaki merakımı paylaşan ve desteğini esirgemeyen Büşra Yazıcı ve Muhammed Furkan Cinisli'ye; ayrıca araştırmam için katılımcı olmayı kabul eden öyküsel terapinin incelikli uygulayıcılarına teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak varlığı için şükrettiğim ve daima beni yüreklendiren sevgili kardeşim Muhammet Mert'e; en zorlu zamanlarımda tüm şefkatiyle beni kuşatan ve hikayemin en büyük şahidi olan sevgili anneme teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI ..... İİ
BEYAN ..... İİİ
İTHAF ..... İV
TEŞEKKÜR V
İÇİNDEKİLER ..... Vİ
TABLOLAR LİSTESİ ..... İX
ÖZET X
ABSTRACT ..... Xİ
1. GİRİŞ VE AMAÇ 1
2. GENEL BİLGİLER 3
2.1. Kuramsal Çerçeve 3
2.1.1. Öyküsel Terapinin Tarihçesi 3
2.1.2. Öyküsel Terapinin Felsefesi 4
2.1.3. Kurucular: Michael White ve David Epston 8
2.1.4. Öyküsel Terapinin Kaynakları 10
2.1.4.1. Öyküsel Terapi Yaklaşımının Yararlandığı Alanlar ve Kuramlar 11
2.1.4.2. Öyküsel Terapi Yaklaşımının İlham Aldığı İsimler 15
2.1.5. "Narrative" Metaforu 19
2.1.6. Öyküsel Terapi ve Kimlik 21
2.1.7. Öyküsel Terapide Dil ve Söylemler 23
2.1.8. Öyküsel Terapinin Kültüre ve Yerli Bilgiye Duyarlılığı 24
2.1.9. Öyküsel Terapi Uygulamaları 26
2.1.9.1. Öyküsel Terapide Terapötik Süreç/Görüşme Süreci 28
2.1.9.2. Terapistin-Uzmanın Rolü 31
2.1.9.3. Görüşmede Sorular 34
2.1.9.4. Öyküsel Terapi Uygulamaları 36
2.1.10. Öyküsel Terapi Yaklaşımı, Uygulamaları ve Sosyal Çalışma 55
2.1.10.1. Kuramsal Yaklaşımlar Bakımından Öyküsel Terapi ve Sosyal Çalışma 55
2.1.10.2. Uygulama Süreçleri Bakımından Öyküsel Terapi ve Sosyal Çalışma 59
3. GEREÇ VE YÖNTEM 66
3.1. Araştırmanın Yöntemi 66

3.2. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri 67
3.2.1. Derinlemesine Görüşme Tekniği 67
3.3. Araştırmanın Örneklemi ve Katılımcıları 68
3.4. Verilerin Analizi 70
3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları 71
4. BULGULAR 72
4.1. Demografik Veriler 72
4.2. Öyküsel Terapinin Tanımı 75
4.2.1. Öyküsel Terapiyle Tanışma Şekilleri 75
4.2.1.1. Bir Metin Aracılığıyla Tanışanlar 75
4.2.1.2. Bir Kişi Aracılığıyla Tanışanlar 76
4.2.2. Öyküsel Terapi Tanımında Vurgulanan Özellikler 78
4.2.2.1. Filozofik Bir Yaklaşım/Bir Yaşam Biçimi/Dünya Görüşü Olarak Tanımlayanlar 78
4.2.2.2. Hikaye Metaforu Merkezli Olarak Tanımlayanlar 79
4.2.2.3. Diğer Unsurları Merkeze Alarak Tanımlayanlar 81
4.3. Katılımcıların Kullandıkları Uygulamalar ve Çalışma Alanları 82
4.3.1. Görüşmelerin Süresi 82
4.3.1.1. Katılımcıların Kendi Uygulamalarındaki Görüşmelerin Süresi 82
4.3.1.2. Öyküsel Terapi Uygulamalarının Başka Bağlamlardaki Sürelere Uygunluğu 84
4.3.2. Çalışılan Gruplar 86
4.3.2.1. Katılımcıların Çalıştıkları Gruplar 86
4.3.3. Öyküsel Terapi Uygulamaları 91
4.3.3.1. Tüm Uygulamaları Kullananlar 91
4.3.3.2. Bazı Uygulamaları Kullananlar 93
4.3.3.3. Özellikle Tercih Edilmeyen Uygulamalar 94
4.3.3.4. Uygulamaların Zor Yanları 96
4.3.4. Öyküsel Terapi Dışında Kullanılan Yaklaşımlar 97
4.3.4.1. Sadece Öyküsel Terapi Kullananlar 97
4.3.4.2. Öyküsel Terapinin Haricinde Başka Yaklaşımlar da Kullananlar 99
4.3.5. Anlamlı Buldukları Vakaları 101
4.4. Öyküsel Terapinin Sosyal Çalışmayla İlişkisi 106

4.4.1. Öyküsel Terapinin Uygulayıcıya Sunduğu Katkılar 106
4.4.2. Öyküsel Terapi Sosyal Çalışma Öğretileriyle Farklıdır 110
4.4.3. Öyküsel Terapi Sosyal Çalışmayla Ortak Öğretilere Sahiptir 111
4.5. Öyküsel Terapinin Öne Çıkan Nitelikleri 114
4.5.1. Dil, Söylem ve Hikayelerin Kullanılması 114
4.5.2. Merkezde Olmayan Ama Etkili Olan Uzman Rolü 116
4.5.3. Patolojize Etmeyen Bir Dil Kullanmak 117
4.5.4. Katılımcıların Etik Anlayışları: İlişkisel Etik 119
4.5.5. Kültürel Farklılıklara Sahip Kişilerle Çalışmak 123
4.5.6. İşbirlikçi Olması 127
5. TARTIŞMA 129
KAYNAKLAR 143
FORMLAR 154
ETİK KURUL KARARI 156
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI 158
ÖZGEÇMİŞ 159

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2-1: “Dışsallaştırılmış ve İçselleştirilmiş Konuşmalar Arasındaki Bazı Farklar”- Morgan, 2000’den. 37

Tablo 2-2: “Görünürde yok ama Örtük”- Freedman ve Combs’dan 47

Tablo 2-3: “Sosyal Çalışmada Birleştirici Bir Kavram Olarak Narrative Uygulamalar” Abels ve L. Abels, 2001’den. 62

Tablo 4-1: “Katılımcıların Yaşları, Cinsiyetleri ve Yaşadıkları Yer” 72

Tablo 4-2: “Katılımcıların Eğitim Bilgileri” 73

Tablo 4-3: “Katılımcıların Çalışma Hayatlarına İlişkin Bilgiler” 74

ÖZET

Bedir, E. (2019). Öyküsel(Narrative) Terapi Yaklaşımının Sosyal Çalışma Mesleğinde Kullanılması: Fenomenolojik Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Bu araştırma, öyküsel terapinin dünyanın farklı yerlerindeki sosyal çalışma uygulamalarında nasıl kullanıldığı hakkında bilgi toplamak ve bu konuda çalışan sosyal çalışmacıların deneyimlerini anlamaya çalışmak amacıyla yapılmıştır. Araştırma Türkiye dışından ABD, Avustralya ve Fransa'dan seçilen sosyal çalışmacılarla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden, kartopu ve amaçsal örneklem yöntemlerinden yararlanılmıştır. 3 ayrı ülkeden 9 ayrı katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak online derinlemesine mülakatlar yapılmış, görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Ses kayıtları çözümlenerek yazılı metin haline getirilen görüşmeler fenomenolojik yaklaşımla betimsel analiz yapılarak ana ve alt temalar şeklinde kategorilere ayrılmıştır. Araştırma sonucunda; öyküsel terapiyle çalışan sosyal çalışmacıların öyküsel terapiyi hem felsefi birikimi hem de uygulamalarıyla benimsedikleri ve bu noktada yaklaşıma dair kendi çalışmalarında olumlu deneyimler yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu anlamda yurtdışında öyküsel terapiye dair yapılan akademik çalışmaların Türkçe'ye kazandırılması, Türkiye'de de öyküsel terapiye dair eğitimler düzenlenmesi ve Türkiye'deki sosyal çalışmacıların öyküsel terapi yaklaşımıyla kendi bağlamlarında neler yapabileceklerine dair çalışmalar gerçekleştirmelerinin yaklaşımın Türkiye'ye katkılarını görebilmek açısından anlamlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: öyküsel terapi, sosyal çalışma uygulaması, sosyal çalışmacı, yaklaşım.

ABSTRACT

Bedir, E. (2019). Narrative Therapy Approach Using In Social Work Profession: A Phenomenological Research. İstanbul University-Cerrahpasa, Institute of Graduate Studies, Social Work. Master's Thesis. İstanbul.

The aims of the study are collecting information about how narrative therapy is used in social work practices and finding out experiences of social workers who use narrative therapy. Nine social workers are from USA, Avustralia and France used as participants in that study. Snowball and purposive sampling are preferred in that quantitative research. Online interviews were done by using semi-structured forms and were recorded. Voice records were analyzed in written and categorized as main and sub themes with phenomenological approach by making descriptive analysis. According to results, social workers who use narrative therapy, adopt the narrative therapy because of both philosophy and practice of it. Therefore, they experience positive outcomes in their practices. It is thought that redounding academic literature of narrative therapy to Turkish literature, organizing narrative therapy training in Turkey and questioning that what Turkish social workers can use narrative therapy in their context should be meaningful to consider contributions of narrative therapy to Turkey.

Key Words: approach, narrative therapy, social work practice, social worker.

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Öyküsel terapi yaklaşımı postmodern bir terapi yaklaşımı olarak Michael White ve David Epston'un çalışmalarıyla Avustralya'da ortaya çıkmış ve giderek dünyanın çeşitli yerlerinde çeşitli alanlardaki uygulayıcılar tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Postmodernizm, postyapısalcılık, sosyal yapısalcılık, antropoloji, edebiyat teorisi, feminist teori, eleştirel teori ve yorumsamacılık gibi pek çok alan ve teoriden beslenen öyküsel terapi yaklaşımı birey, aile, grup ve topluluklarla çalışırken kullanılmak üzere geliştirilmiş çeşitli uygulamalara sahiptir. Sosyal çalışma uygulamasında, birbirinden farklı müracaatçı gruplarıyla çalışırken Türkiye'de henüz yeterli olmasa da dünyanın muhtelif yerlerinde öyküsel terapi yaklaşım ve uygulamaları kullanılmaktadır. Araştırma kapsamında Türkiye dışında 3 ülkeden öyküsel terapiyi çalışmalarında kullanan sosyal çalışmacılara ulaşılmış ve öyküsel terapiye ilişkin deneyimleri incelenmiştir.

Araştırmanın amacı öyküsel terapi yaklaşım ve uygulamalarının dünyanın farklı yerlerindeki sosyal çalışma uygulamalarında nasıl kullanıldığı hakkında bilgi toplamak ve bu konuda çalışan sosyal çalışmacıların deneyimlerini anlamaya çalışmaktır. Araştırmanın ana sorusu, öyküsel terapi yaklaşım ve uygulamalarını kendi çalışmalarında kullanan sosyal çalışmacıların deneyimlerinin neler olduğudur. Öyküsel terapiyi kullanan sosyal çalışmacıların bu yaklaşımı nasıl kullandıkları; bu yaklaşımla nasıl tanıştıkları ve onu nasıl tanımladıkları; bu yaklaşımın kendi mesleki süreçlerine katkılarının neler olduğu, bu yaklaşımın öne çıkan niteliklerinin neler olduğunu düşündükleri gibi sorular araştırmanın alt soruları arasında sıralanabilir. Türkçe literatürde öyküsel terapiyi ele alan çok az akademik çalışmaya rastlanmıştır; yine Türkiye'deki sosyal çalışma uygulamasında öyküsel terapi henüz yeterince tanınmamakta ve nadiren kullanılmaktadır. Bu açıdan araştırmamızın öyküsel terapi ve sosyal çalışma alanyazınına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmada Türkiye dışında öyküsel terapiyi uygulamalarında kullanan, 3 ülkeden 1'i Fransa, 3'ü Amerika Birleşik Devletleri ve 5'i Avustralya'dan olmak üzere toplamda 9 katılımcıyla görüşülmüştür. Görüşmelerin 1'i yüz yüze, 8'i ise online görüşme platformları üzerinden gerçekleştirilmiş olup, görüşmelerin tamamı ses kaydına alınmış; ses kayıtlarının tamamı yazılı halde çözümlenmiş ve çözümlenen metinler

fenomenolojik yaklaşıma bağlı kalınarak betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Türkiye bağlamında öyküsel terapinin bilinirliği az olduğu için bu yaklaşımla uygulama yapan sosyal çalışmalara erişmekte güçlük çekileceğinden katılımcılar yurtdışından seçilmiştir. Görüşmelerin büyük bir kısmının uzaktan gerçekleştirilmesi, aradaki saat farkından dolayı görüşme zamanlarının belirlenebilmesinde yaşanan güçlük ve katılımcıların Türkçe bilmemesinden dolayı görüşmelerin İngilizce dilinde gerçekleştirilmesi araştırmanın sınırlılıkları arasında sayılabilir. Bununla birlikte araştırmacı, araştırma süresi boyunca Türkiye'de öyküsel terapinin kurucu merkezinden gelen hocaların ve Türkiye'de öyküsel terapi sertifikası almış olan uygulayıcıların verdiği öyküsel terapi sertifikalı eğitimine katılmıştır.

Yapılan tez çalışmasında öncelikle kuramsal anlamda bilgi vermek amacıyla öyküsel terapinin tarihçesi, felsefesi, kaynakları ve önemli özelliklerine dair literatür bilgisi sunulmuştur. Ardından ise öyküsel terapiyle gerçekleştirilen uygulama süreçlerine ve bu uygulamaların neler olduğuna değinilmiş ve her bir uygulama kısaca açıklanmıştır. Araştırmanın bulgular bölümü katılımcılara dair demografik veriler sunulduktan sonra, saha araştırması süresi boyunca elde edilen veriler temalandırılarak ve her tema katılımcıların görüşmelerinden alınan direkt alıntılarla yorumlanarak aktarılmıştır. Bulgular kısmında 3 ayrı ülkeden katılımcı olan sosyal çalışmacıların öyküsel terapi yaklaşım ve uygulamalarına ilişkin fikirleri, deneyimleri, değerlendirmeleri ve eleştirilerine; kendi uygulama süreçlerinde öyküsel terapinin katkılarına ve etkilerine dair önemli bilgiler elde edilmiştir. Tartışma bölümünde ise araştırma neticesinde elde edilen bulgular, öyküsel terapi ve sosyal çalışma alanlarındaki literatüre dayanarak yorumlanmış ve değerlendirilmiş; ardından ise Türkiye bağlamına dair öneriler sunulmuştur.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Kuramsal Çerçeve

Kuramsal çerçeve bölümünde öyküsel terapinin tarihçesi; öyküsel terapinin felsefesi; öyküsel terapi yaklaşımının kurucularına dair bilgiler; öyküsel terapinin kaynakları; narrative metaforu; öyküsel terapi ve kimlik; öyküsel terapide dil ve söylemler; öyküsel terapinin kültüre ve yerli bilgiye duyarlılığı gibi konulara değinilmiş ve bu konular kısaca açıklanmıştır. Bununla birlikte öyküsel terapi uygulamaları; öyküsel terapi yaklaşımı, uygulamaları ve sosyal çalışma başlıklarına da kuramsal çerçeve bölümünde değinilmiş ve bu başlıklar da kısaca açıklanmıştır.

2.1.1. Öyküsel Terapinin Tarihçesi

20. yüzyılın sonlarından itibaren değişen dünya düzeni ve yeni ihtiyaçlar doğrultusunda postmodern terapi ekolleri ortaya çıkmaya başlamıştır (Canel, 2014: 7). Öyküsel terapi; postmodern terapi yaklaşımları ya da 3. kuşak yaklaşımlar olarak nitelendirilen, psikoterapi için yeni sayılabilecek yaklaşımlardan biri olarak tanımlanmaktadır. Merkezi Avustralya sayılabilecek yaklaşımın kurucuları Avustralya'dan Michael White ve Yeni Zelanda'dan David Epston'dır.

1981 yılında Adelaide'de gerçekleşen 2. Avustralya Aile Terapisi Konferansı'nda tanışan White ve Epston 1990 yılında "Narrative Means to Therapeutic Ends" adlı ilk kitaplarını yazmışlardır. Bu kitap yaklaşımın temel fikirlerini ve uygulama pratiklerini açıklaması sebebiyle öyküsel terapinin temel kaynağı sayılmaktadır (White ve Epston, 1990: 15, Murdock, 2018: 491). Sosyal çalışmacı olan White ve antropolog olan Epston'ın psikoloji yanında psikoloji dışından alanlarda yaptıkları okumalar ve tartışmalar, yaklaşımın içeriğini belirlemede önemli rol oynamıştır. Bununla birlikte Michael White'ın eşi Cheryl White ve David Epston'ın eşi Ann Epston'da feminist fikirlerin öyküsel terapiye katkısı için çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Bu dörtlünün birbirlerinden farklı ve ortak fikirleri üstüne saatlerce gerçekleşen konuşmalarla öyküsel terapi bir terapi yaklaşımı olarak belirmeye başlamıştır. Aile terapisi alanındaki çalışmalarla başlayan öyküsel terapi yaklaşımında Yeni Zelanda'daki Just Therapy grubu

da etkili olmuştur (White C., 2009: 59-60). White ve Epston'ın ilk kitabın ardından yayınlanan kitapları ve verdikleri eğitim programlarıyla bilinirliği artan yaklaşım giderek dünyanın çeşitli ülkelerindeki uygulayıcılar tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

Michael White ve eşi Cheryl White'ın uzun zamanlar birlikte çalıştığı, Avustralya Adelaide'de bulunan Dulwich Centre, hala yaklaşımın önde gelen merkezi sayılmaktadır. "Journal of Narrative Therapy and Community Work" öyküsel fikirlere dair çalışmaların yer aldığı ve yaklaşımın bilinirliğinin artırılmasını destekleyen 3 aylık bir dergidir (Nichols, 2013: 414). Avustralya ve Yeni Zelanda dışında, ABD Illinois'te öyküsel terapiye dair bir eğitim merkezi kuran Jill Freedman ve Gene Combs'un çalışmaları; Palo Alto'da Zihinsel Araştırmalar Merkezi'nde Jeffrey Zimmerman ve Vicki Dickerson'un verdiği eğitimler, Kanada Vancouver'da Stephan Madigan'ın çalışmalarıyla yaklaşım dünyada pek çok ülkede tanınmaya ve kullanılmaya başlanmıştır (Nichols, 2013: 416). Öyküsel fikirler Kanada, Yeni Zelanda, ABD'den İsrail, Güney Amerika, Çin ve Afrika'ya kadar geniş bir coğrafyada paylaşılmaktadır (Dickerson, 2016: 3). Öyküsel terapi direkt olarak başka bir psikoloji kuramının devamı değildir. Kaynağını direkt olarak başka bir kuramdan almaktan ziyade farklı disiplinlerden edinilen bilgilerle inşa etmiştir (Kalkan Yeni, 2014: 201). Özellikle yaklaşımın kurucularının sosyal çalışma ve antropoloji gibi psikoloji ya da psikiyatri dışındaki alanlardan lisans eğitimlerini almış olmaları, terapi yaklaşımları ve terapilerin kendilerini konumlandırdıkları yer açısından öyküsel terapinin anaakımın söylemlerinden çok daha farklı bir yere sahip olmasına sebep olmuştur.

2.1.2. Öyküsel Terapinin Felsefesi

Öyküsel terapi postmodernist olarak ifade edilmekle birlikte yaklaşımın savunucuları kendilerini daha çok sosyal yapısalcı olarak tanımlamaktadır. Nesnel bir sosyal gerçekliğin varlığını kabul etmeyen sosyal yapısalcılıkla öyküsel terapi, sosyal süreçler ve diğerleriyle olan ilişkilerin kişinin kendisine dair olan söylemleri ve kabulü üstündeki etkisine dair bir anlayış kazanmıştır (Murdock, 2018: 494). İnsanların davranışlarından ziyade davranışların içerdiği anlamla ilgilenen yaklaşım, anlamın

yoruma açık ve muğlak olduğu kabulünden yola çıkarak deneyimleri anlayabilmek için gözlemin yeterli olmadığını, bunun ancak deneyimi anlamlandıran süreçler vasıtasıyla mümkün olabileceğini öne sürmektedir (Nichols, 2013: 413). Genel olarak, öyküsel terapi kişilerin yaşamlarını yapısökümüne uğratmaya destek olan bir yaklaşımdır ve insanları anlam üreten kimseler olarak kabul etmektedir.

Öyküsel terapi diğer yaklaşımlar arasında en entelektüel olanlardan biri olmakla birlikte dilin kullanımını ve söylemleri merkezi bir konuma yerleştiriyor olmasıyla da farklılaşmaktadır (Gladding, 2015: 305). Öyküsel terapinin dilini kavrayabilmek uzmanlar açısından zorlayıcı olabilir çünkü yaklaşım psikoloji, sosyal çalışma ya da psikiyatri okullarındaki anaakım eğitimlerde öğretilenlerden farklılaşmıştır; öyküsel terapi özcü, yapısal, sistemik ya da psikodinamik olarak nitelendirilemez (Madigan, 2016: 29). Dolayısıyla dil ve söylemlerle ilgilenmek, terimlerin alışılmışın dışında kullanılması gibi sebeplerden dolayı yaklaşımın anlaşılması kimi zaman zorlayıcı olmaktadır (Murdock, 2018: 509). Sözü geçen zorluklar özellikle insanlarla çalışan uygulayıcılar için, yaklaşımı temellendiren teorik zemini, White ve Epston'ın uzun yıllar yaptığı gibi, anlamlı bir okuma süreciyle kavramaya çalışmayı gerektirebilir.

Psikiyatri, psikoloji, sosyal çalışma, aile terapisi gibi insana yardım meslekleri, 17. yüzyıldan sonra ortaya çıkan, bedeni açıklama yetkisini yalnızca kendinde gören bilimsel anlayışa entegre olmuş ve bedenin anlamını, açıklamasını uzmana ait yetki alanı içinde görmüş, kişiyi kendi bedeninin anlamını açıklamada erişemeyecek bir konuma yerleştirmişlerdir (Madigan, 2016: 124). İnsan bilimleri ve terapi, kişinin yalnızlığını artırmak ve olumsuz duyguları içselleştirmesi gibi sonuçlara sebep olabilirken aynı zamanda, örneğin, adaletsizliğe öfke duymak gibi değerlere ilişkin bir duyguyu da anksiyete ya da depresyon gibi bireye ait bir patolojiye dönüştürmek için bir araca dönüşebilmektedir (Sayar, 2014: 58). Politik anlamda da ezilenler toplumun ekseriyetinden koparılarak "marjinal" kimseler olarak nitelendirilir. Bu nitelendirme yapıldıktan sonra ise sağlıklı olanların topluma entegre edilmeleri, başka bir deyişle insan bilimlerinde sıklıkla kullanılan bir tabirle, uyum sağlamaları için çalışılır (Freire, 2018: 61). Öyküsel terapi psikolojiye ait bilgiyi sorgulayan ve psikolojinin önerdiği uygulama biçimlerini aşarak bunların ötesine geçmiş olması sebebiyle, belki de terapi alanında ilk

kez “post-psikolojik” terimiyle nitelendirilen bir yaklaşım olmuştur (Mcleod’dan akt., Madigan, 2016: 52). Bu bağlamda sosyal çalışma da dahil olmak üzere, insan bilimleri üstüne derin bir anlayışla bir yeniden değerlendirmenin yaşandığını söylemek de yanlış olmayacaktır. Bu alanların neye hizmet ettiğini ya da çeşitli düzeylerde çoklu problem alanlarıyla çalışırken - bilinç düzeyinde veya değil- neyi desteklediğini kavrama çabası içinde olan pek çok yeni yaklaşımdan birinin de öyküsel terapi olduğu söylenebilir.

Uzmanlar, belirli bir sosyal bağlam içinde bulunduklarından pür “tarafsız” bir sosyal bilimciden söz edilemez. Bu anlamda, tarafsız bilgi mümkün olamayacağı için, nesnel bilgiyi yalnızca güçlü olanın bilgisiyle özdeşleştirenler de bulunmaktadır (Wallerstein ve ark., 2014: 86). Psikoloji biliminin en önemli isimlerinden sayılabilecek Freud’un yaklaşımlarının henüz küreselleşmemiş bir dünyada, yalnızca kendi yaşadığı coğrafya ve kültürle sınırlı olduğunu söylemek başka bir deyişle Freud’un bakışını Avrupa-merkezci olarak nitelendirmek mümkündür (Said, 2017: 22). Özellikle sosyal bilimlerin Avrupa merkezci, eril ve burjuva sınıfının söylemlerini sürdüren bir bilgiyi ürettiği, dolayısıyla evrensel ve nesnel olmak yerine dünya üzerinde ancak küçük bir azınlığın bilgisinin üretildiğine dair eleştiriler bulunmaktadır (Wallerstein ve ark., 2014: 52). Michael White’a göre (1998) hiçbir değerler sistemi, iddia edildiği gibi, “evrensel” değildir. Objektif olma çabası ne kadar sürdürülmeye çalışılsa da insanlar ve onların söylemleri kendi bağlamından bütünüyle kopamazlar; objektif bir tanı metni olarak düşünülen DSM’nin tarihsel olarak Alman düşüncesinden çok fazla etkilendiği öne sürülür; bu da aslında “gözlenen her şey bir gözlemci tarafından gözlenir” ifadesinde olduğu gibi, tamamiyle objektif bir metnin mümkün olamayışına dair verilen örnekler arasında ifade edilebilir (Abels ve L. Abels, 2001: 11). Tarihsel olarak modern sonrası süreçte bu “objektif” olma hali, beklentisi veya koşulu pek çok alanda olduğu gibi insani bilimlerde, insana yardım mesleklerinde de tartışılabilir bir hale gelmiştir.

2. Dünya Savaşı sonrasında travma sonrası yaşanan psikolojik süreçler dikkat çekmiş, Batı’nın insanların diğerleriyle olan bağlarından uzaklaşması gerektiğini öğütleyen bireyci ideolojisi eleştirilmeye başlanmıştır (Sayar ve Dinç, 2013:19). 20. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa-merkezciliğe gelen eleştiriler daha da yoğun bir hal almış; Avrupa’nın evrenselcilik söylemleri, uygarlık tanımı, oryantalizmi ve hiç

sorgulanmadan kabul edilmiş olan ilerleme paradigması enine boyuna sorgulanmaya başlanmıştır (Said, 2017: 28). İktidar sahipleri diğer insanları kendi görünüşleri ve yaşam tarzlarına benzetme arzusuyla, sosyal bilimleri, doğa bilimlerini ve teknolojiyi de araç kılarak kültürel anlamda istila ederler. Kültürel istilanın başarısı istila edilecek toplumların kendilerini ne kadar zayıf ve değersiz gördüklerine bağlıdır, istilanın sertliği ve istila edilenlerin kendilerine, kültürlerine yabancılaşmaları; istilacıların üstünlüğünü kabul etmek ve onlara daha da benzemek, onlar gibi giyinmek, konuşmak, yürümek anlamında da istila edilenlerde daha büyük bir arzuya sebep olmaktadır (Freire, 2018: 152). Psikoloji, psikiyatri, antropoloji gibi alanlar sömürgecilik, iktidar ve tahakküm arayışlarında birer vasıta olarak da kullanılmışlardır (Sayar ve Dinç, 2013: 22). Öyküsel yaklaşım için, hem kişinin kendi kişisel tarihindeki konteks hem de toplumsal ve politik olan pek çok süreç bu anlayış ve tanımlayışta etkili olmaktadır. Bilginin aktarılma sürecinde de "sömürgecilik karşıtı" olarak tanımlanan öyküsel terapi için özellikle dünya üzerinde oluşturulan modern hiyerarşi içinde alt sıralarda yer alan toplumların deneyimlerinin ve kendilerini konumlandırışlarının, terapötik süreçlerdeki ve uygulama süreçlerindeki etkilerini fark etmeye çalışmak oldukça önemli bir çabaya tekabül etmektedir.

1980'lerin sonunda Avustralya ve Yeni Zelanda'da gelişmeye başlayan öyküsel terapi insana yardım mesleklerinde sıkça kullanılan hümanizme ve geleneksel psikolojiye eleştirel biçimde yaklaşmaktadır (Mascher, 2002: 125; Besley, 2002). Hümanizm düşüncesinin merkeze bireyi aldığı, bununla birlikte hümanist fikirlerin kişilerin kendilerini eksik ve yetersiz görmelerine sebep olabilecek sosyal kurumları güçlendiren söylemleri desteklediği belirtilmektedir (Payne, 2006: 160). Hümanizmin bireycilik anlayışını destekliyor olması öyküsel terapi savunucularının hümanistik fikirlere karşı olmalarının en önemli gerekçelerinden biridir.

Öyküsel terapi postyapısalcılığa yaslanıyor olmakla birlikte bireyselci ve uzmanı merkeze alan yaklaşımların da karşısında konumlanmaktadır (Besley, 2002: 136). Yaklaşım bireycilik karşıtı oluşu ve ilişkisel kimliğe yaptığı vurguyla mevcut psikoloji literatüründe yer alan yaklaşımlar içinde tek başına durmaktadır (Madigan, 2016: 237). White ve Epston öyküsel terapiyi ilişkisel, bağlamsal ve bireycilik karşıtı bir uygulama

olarak tasarlamış ve bireysel benlik anlayışından ziyade ilişkiselliğin öne çıktığı bir benlik tasavvurundan hareket etmişlerdir (Madigan, 2016: 40). Modern bireycilik anlayışı insanları sosyal bağlarından ve bağlamından koparark önce tek bir benlik haline getirmiş, ardından da bu benliğin toplumsal süreçlere "uyum" sağlaması için çalışmıştır (Sayar, 2014: 35). Bireyci kültürün hakim olduğu toplumlardaki insanlar için yaşadıkları problemlerde başkalarından yardım istemek zorlayıcı olabilmektedir (Abels ve L. Abels, 2001: 82). Batılı toplumlarda gelişen bireyselci anlayışa karşı durmaya çalışan yaklaşım aynı zamanda bu bireyselleşme anlayışının Batı dışı toplumlar için kolonyalist bir biçimde yaygınlaştırılmaya çalışıldığını savunmakta, dolayısıyla terapiyi ve uygulama alanlarını çok daha kollektif ortamlar haline getirmeye çalışmaktadır. Michael White, problemlerin kişilerin kendilerine ait olduğu ya da kişilerin eksik oldukları fikrine karşı çıkarken bu yaklaşımları psikolojilerin bireyselleştirilmesi olarak görüyordu (Dickerson, 2016: 3). Bununla birlikte öznellik içermeyen bir nesnellik ya da nesnelliği dışlayan bir öznellik eksik kalacaktır, öznelliği reddetmek nesnelciliğe, analizde-eylemde nesnel olanı reddetmek ise tekbenci görüşlere yol açacaktır; bu ikisi birbirine karşı olarak konumlandırılamaz, öznelliğin ve nesnelliğin daima diyalektik bir ilişkide bulunması söz konusudur (Freire, 2018: 34). Öyküsel yaklaşım bireyin öznel yaklaşımlarına büyük bir alan tanımak ve bu noktada –belki de terapi ekolleri içinde en yoğun biçimde- herhangi bir biçimde sınırlandırıcı veya kategorize edici kabul ve uygulamalara karşı çıkmakla birlikte bireyin toplulukla ve diğerleriyle olan ilişkisinin kurulması için de önemli bir çaba göstermektedir. Bireyi kabul edip ilişkide olduğu diğerlerini yardım süreçlerinden çıkarmak veya topluluğun söylemleri içinde bireyi eritmek gibi tutumların her ikisi de öyküsel terapinin ereği olarak söylenebilecek varsayımlar değildir.

Sonuç olarak öyküsel terapinin temel kabulleri insanların niyetlerinin iyi olduğu (soruna ihtiyaçlarının olmadığı anlamında), sosyo-kültürel söylemlerden önemli ölçüde etkilendikleri, kimliklerinin problemden ibaret olmadığı; insanların içselleştirilen baskın söylemlerden kendilerini ayırt edebildiklerinde kendilerine dair alternatif ve güçlü hikayeler keşfedebildiği olarak sıralanabilir (Nichols, 2013: 419).

2.1.3. Kurucular: Michael White ve David Epston

White ve Epston'ın, Avustralya ve Yeni Zelanda arasında birbirleriyle yıllarca süren yazışmaları ve paylaşımları sonucunda ortaya çıkan, felsefi ve entelektüel derinliği olan bir yaklaşım olarak öyküsel terapiyi anlayabilmek için her iki kurucu ismi; onların duygu ve düşünce dünyaları, kavrayış biçimleri, insanı ve hayatı yorumlayışları önemli veri kaynaklarını teşkil etmektedir. Cheryl White (2009) David Epston'ın binlerce kitabı bir kez okuduğunu, eşi Michael White'ın ise bir kitabı binlerce kez okuduğunu, daima fikirlerini birbirleriyle paylaştıklarını ve farklılıklarını takdir ettiklerini belirtmiştir.

Öyküsel terapi kurucuları olan Michael White ve David Epston'un çalışmalarıyla beslenerek ortaya çıkan bir yaklaşımdır (Milner, 2001: 17). White ve Epston 1970'lerin sonundan itibaren birbirlerinin çalışmalarından haberdar olmuşlardır (White C., 2009: 59). Michael White'ın yalnızca bir sosyal çalışma lisansının, David Epston'un ise sosyal çalışma yüksek lisansının bulunması alanda çalışan uzman kimseler ve akademisyenler için çoğu zaman şaşırtıcı olmuştur (Madigan, 2016: 52). White ve Epston'un en önemli ortak özelliklerinden biri de antropolojiye olan ilgileridir. Ayrıca yaklaşımı geliştirmelerinden önceki yılların 1960'lara denk gelmesi nedeniyle de psikanalitik kuram konusunda ciddi bir eğitim almamışlardır (Murdock, 2018: 493).

Avustralya Adelaide'li olan Michael White, ilk olarak, bir sağlık kuruluşunda danışman olarak çalışırken öyküsel fikirleri ve tekniklerini kullanmaya başladı (Abels ve L. Abels, 2001: 152). Mesleki hayatında sıradışı fikirler geliştirmiş olan White, meslek hayatının başlangıcında Birey Merkezli Kuram'ı öğrenmiştir (Murdock, 2018: 493). White mesleğinin başlangıcında çalıştığı kurumlardaki otoriter tutumları insanlık dışı bularak eleştirmiş ve geleneksel terapi yaklaşımlarından uzaklaşmıştır (Nichols, 2013: 414). White mesleki hayatının başlarında okullarda aile terapisi ile, 1970'lerin başında bilim felsefesi, sonundaysa Gregory Bateson'un eserleriyle bunların yanı sıra feminist teori, edebiyat teorisi, antropoloji, eleştirel teori ve sosyal teori ile de ilgilendiğini ve alandışı okumaların ona yeni düşünme yolları sağladığını ifade etmektedir (White, 1998: 11, Nichols, 2013: 415). Michael White, hikayelerin yalnızca betimleyici değil bununla birlikte inşa edici bir rolde de olduğunu Bruner'in çalışmalarından çıkarımla edinmiştir (Gladding, 2015: 297). Öyküsel terapi yaklaşımının var olması ve geliştirilmesi için

hayatı boyunca önemli çalışmalarda bulunan White 2008 yılında hayatını kaybetmiştir (Nichols, 2013: 415).

Michael White ile birlikte yaklaşımın önde gelen diğer ismi David Epston Kanada doğumlu, lisans eğitimini antropolojide almış, Avustralya'da Aborjinlerle çalışmış. Epston pek çok iş alanını denedikten sonra, Kanada Vancouver'de hippi hareketine katılmış, ardından 70'lerin sonunda Yeni Zelanda'ya dönerek çocuklar ve ailelerle çalışmaya başlamıştır (Beels'den akt. Murdock, 2018: 493, Tarragona, 2009:). Uzun yıllar edebiyatla uğraşan ve bu alanda birikimini de yaklaşıma aktaran Epston'ın öyküleri uzun yıllar "Avustralian and New Zeland Journal of Family Therapy" adlı dergide yayımlanmıştır (Nichols, 2013: 415). David Epston'ın fikirleri terapi dünyasında eşsiz bir yere sahip olmakla birlikte antropolojiden de tamamen ayrılmış fikirler değildir (White ve Epston, 1990: 16). Yaklaşımdaki pek çok fikre yaratıcı katkılarda bulunan Epston topluluk çalışmalarına büyük önem vermiş, kendine yardım dernekleri veya Yeni Zelanda'da Anoreksiya Karşıtları/Blumia Karşıtları gibi kolektif birlikteliklerin oluşmasına, öyküsel uygulamalarda da topluluk fikrine atıf yapan tekniklerin kullanılmasına destek vermiştir. Yaklaşımın önemli bir uygulaması olan dokümantasyonun geliştirilmesine büyük katkı sağlamış, özellikle de görüşmelerden sonra yazılan mektuplar vasıtasıyla insanların yeni hikayelerini güçlendireceklerini savunmuş, kendi çalışmalarında da bu uygulamalara sıklıkla başvurmuştur (Nichols, 2013: 415).

2.1.4. Öyküsel Terapinin Kaynakları

Postmodernizm, postyapısalcılık, sosyal yapısalcılık, antropoloji, edebiyat teorisi, feminist teori, eleştirel teori ve yorumsamacılık gibi pek çok kaynaktan beslenerek, oldukça geniş ve derinlikli bir perspektif geliştirmiş olan yaklaşım psikoloji, sosyal çalışma, antropoloji, felsefe gibi pek çok alanda üretim yapmış olan uzmanların, akademisyenlerin, düşünürlerin, kuramcıların fikirleriyle de yakından ilgilenmiştir.

2.1.4.1. Öyküsel Terapi Yaklaşımının Yararlandığı Alanlar ve Kuramlar

Bilgi ve beceriye dair bir teori olmaksızın uygulama yapmak yardım sürecini tamamen bağlama dayalı bir hale getirebileceği gibi aynı zamanda uzmanların kendi uygulama tecrübelerini de daha az aktarılabilir bir hale dönüştürmektedir (Hayward, 2003: 188). Öyküsel uygulama hem terimsel yapılar hem de uygulama süreçlerindeki teknikler açısından teoriyle doğrudan sayılabilecek irtibatlara sahip modeller sunmaktadır.

Postmodernizm, Postyapısalcılık ve Sosyal Yapısalcılık:

Modernizm, egemenlik altına alma eğilimi ve toplulukları ilerleme fikri üstünden sınıfsallaştıran, tüm bu vasıflarıyla da Avrupa sömürgeciliğine hizmet eden, bilginin nesnelliği iddiasıyla da hem ferdi hem de toplulukları kontrol altında tutma eğilimindedir (Sayar, 2014: 53). Modernite varlığı ya da yokluğuyla halkları ve ülkeleri birbirinden ayırarak kategorize etmeye, bir toplumu ilerlemiş ya da geride kalmış olarak nitelendirmeye hizmet eder. Modernite sosyal anlamda ilerlemeyi doğrusal ve evrensel anlamda tek bir biçimde tanımlar (Geertz, 2011: 202-204). Hakim modenist Batı fikri hala pek çok düşünsel süreci etkileyen ve belirleyen bir yaklaşım olarak postmodernist fikirlerin ilerisinde görünüyor. Sebep ve sonuçların evrenselliği, insanların bağlamlarına bakılmaksızın nesnel gözlemciler olabileceği fikri, dilin gerçekleri ifade ettiği, sosyal bilimlerdeki farklı disiplinlerin teşkil ettiği ayrımların gerçek ayrımlara dayandığı, ancak çok gelişkin becerilere sahip kimselerin gerçek bilgiyi anlayabileceği gibi modernist fikirler hala hakimiyetini sürdürüyor görünmektedir (Payne, 2006: 23).

Doğrudan bireysel zihni bilginin merkezi haline getiren modern Batı düşüncesine bir eleştiri ve tepki olarak da ifade edilebilecek postmodernizm, anlamı tek bir zihnin ürünü olmaktan ziyade karşılıklı ilişkisel süreçlerle ilişkilendirmektedir (Sayar, 2014: 126). Postmodernizm bilginin sosyal ve politik süreçlerle ve güçle ilişkili olduğunu, bilimin yalnızca bilmenin bir yolu olarak kabul edilebileceğini varsayar (Payne, 2006: 24). Aslında toplumsal meseleleri açıklarken her yer için geçerli kanunlar, ölçülebilen sonuçlar için ise kesinliği olan gerekliliklerden söz edilemez (Geertz, 2011: 246). Postmodern şüphecilik, fenomenleri incelemenin bir yolu olarak bilimsel metodoloji,

geçmiş ve oluşturulan normların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Postmodern düşünürler dikkatlice çalışılmış bir araştırmanın kanıtlarını yok saydıklarını iddia etmemektedirler, burada dikkat çekmek istedikleri asıl nokta ortaya çıkan sonuç ve kanıtlara karşı, uzman bilgisinin çoğu zaman geçici ve değişken olmasından dolayı, temkinli yaklaşmak gerektiğidir. (Payne, 2006: 24-25).

Aslında postmodernizm pek çok yaklaşımı içinde barındıran çatı bir kavram olarak ele alınmakta, fakat özellikle öyküsel terapinin kurucuları kendilerini postyapısalcı olarak tanımladığından, postyapısalcılıktan özel olarak bahsedilmesi gerekmektedir (Tarragona, 2009: 167). Özellikle insana yardım uygulamalarında yapısalcılık insanların yanlış algılarına ve uygunsuz düşüncelerine odaklanmaktadır (Payne M., 2016: 251). Postyapısalcılık, insanların deneyimleriyle şekillenen dili, bu dilin kullanımı ve sonuçlarını yeniden incelemeye davet eden, yapısalcılığa tepki olarak 1950'ler ve sonrasında ortaya çıkmış bir yaklaşımdır (Payne, 2006: 28). Örneğin, bir kadının bir erkek tarafından istismara uğradığı bir durumda, erkek "birine söylersen seni öldürürüm" şeklinde bir tehditle kadının potansiyel tepkisi üstünde bir iktidar elde etmektedir; bu güç-iktidar süreci gücün insanın düşünce, duygu ve eylemlerini nasıl şekillendirdiğine verilebilecek örneklerden biri olabilir (Gaddis, 2016: 10). Dilin bu inşa edici özelliği bireyler, çiftler, aileler, topluluklar gibi farklı grupların kendi iç dinamiklerinde bulunduğu gibi daha büyük politik ve sosyal güçlerin tüm bu gruplarla olan ilişkilerinde de mevcuttur.

Sosyal psikolojinin bir dalı olarak sosyal yapısalcılıksa, her ne kadar çevrenin etkisini belirli miktarda kabul etseler dahi sonuçta bireyin ayrı bir öz olarak patolojinin sahibi olarak algılandığı geleneksel yaklaşımlarla çelişen biçimde bireysel dinamiklerden ziyade sosyal ve kültürel etkilerin önemini vurgulamaktadır (Payne, 2006: 31). Sosyal yapısalcılık, sosyal sorunların, çoğunlukla bir baskı grubunun, örneğin medyanın bir durumun problemli olduğunu iddia etmesiyle, söylemleri vasıtasıyla sorunun inşa edildiğini kabul etmektedir (Payne M., 2016: 252).

Antropoloji:

Terapötik süreçte uzmanın bilmeme (know nothing) pozisyonunda olması gerektiği fikrinin, Epston'un geçmişinde de yer alan, antropologların çalışmaları ve inançlarına dayanıyor olması, antropolojinin öyküsel yaklaşımların oluşturulmasındaki katkısına dair önemli bir örnektir (Abels ve L. Abels, 2001: 130). David Epston'un lisansının antropoloji olmasının da büyük etkisiyle antropoloji; uzmanın rolü, kültürel süreçlere ve farklılıklara yaklaşım, evrensel kabullere ve hiyerarşik bilgi yapılarına karşı daha eleştirel tutumlara sahip olmak, uygulamaların kolaylıkla farklı kültür ve değer dünyaları için uyarlanabilir olması, uygulamalardaki çeşitlilik, baskıcı unsurlar içermek konusunda daima hassas ve dikkatli olmak gibi pek çok konuda yaklaşıma önemli katkılarda bulunmuştur.

Antropoloji, dünyanın her yerinde tarih boyunca yaşamış ve hala yaşamakta olan insanlar ve bu insanların benzer ve farklı taraflarına dair incelemelerde bulunan ve onları anlamaya çalışan bir alan olarak tanımlanmaktadır. İnsanlığa dair kültürel ya da ırksal bir hiyerarşiye dayanmaksızın insanın niteliklerine dair çalışmalar gerçekleştiren bir alan olarak, özgürleştirici bir bilim olarak ifade edilmektedir (Haviland ve ark., 2008: 48-52).

Antropolojinin alt dallarından biri olan kültürel antropoloji, kültürü insanların çoğunlukla farkında olmadan yaşamlarına biçim veren, yapılandırılmış ve herkesçe kabul edilen kurallar olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda kültürün yönlendirici bir etkisi vardır ve toplumun üyeleri gündelik duygu, düşünce ve davranış kalıplarını bu belirlenen kültürden etkilenerek şekillendirmektedir. Dikkat edilmesi gereken husus ise bir insanın diğerinden daha "kültürlü" ya da bir kültürün diğerinden daha üstün olarak değerlendirilemeyeceğidir (Haviland ve ark., 2008: 69). Geertz (2011) aslında öyküsel terapinin bilgiyi elde etme şeklini açıklamakta da kullanabileceğimiz şekilde bilgi oluşturulurken yapılan hesapların kültürel malzemeyle ilişkili olduğunu öne sürerek, pozitivist yaklaşımın öne sürdüğü nesnellik eğer doğruluğa denk bir anlama işaret ediyorsa bu doğruluğu oluşturan dayatmaların yok sayılamayacağından ve hatta sözü edilen bilim ile mitlerin benzer yapıda oluşundan söz eder.

Edebiyat Teorisi, Feminist Teori, Eleştirel Teori ve Yorumsamacılık:

Edebiyat teorisi, edebiyatın dışında kalan diğer alanlarla -sosyal bilimler gibi- edebiyat arasındaki ilişkiye ve bağlara odaklanmaktadır (Çalışkan, 2010:101). Bu teoride edebiyata farklı gruplar tarafından okunup aynı anlamların bulunduğu, homojen bir yapıda olduğu şeklinde değil çoğunlukla karmaşık ve çoklu anlamların mevcut olduğu bir yapıyı temsil ettiği şeklinde bir tutum sergilenmektedir (Webster, 2016: 3).

Öyküsel terapide sıklıkla karşılaşılan hakim söylemlere ve baskın hikayelere maruz kalarak kendilerine dair söylenen olumsuzlukları içselleştiren önemli bir grup olarak kadınlar üstüne fikir ve uygulamalar üreten bir yaklaşım olarak feminizm öyküsel yaklaşım ve uygulamalar için önemli bir kaynaktır. Michael White'ın eşi Cherly White ve David Epston'un eşi Ann Epston öyküsel terapinin beslendiği kaynaklardan biri olarak feminizmin yaklaşıma sunduğu katkılara öncülük etmişlerdir.

Özellikle güç ve gücün kişiler üstündeki etkilerine dair Foucault'tan beslenen fikirleriyle öyküsel ve feminist teori ortak bir duruşa sahiptir. Bu anlamda "kişisel olan politiktir" şeklinde feministlere ait olan düstur, öyküsel uygulayıcılar için yabancı bir söylem olmayacaktır (Murdock, 2018: 494). Feminizm; psikodinamik, bilişsel davranışçı ya da birey merkezli gibi pek çok yaklaşımın erkek merkezli ve erkeklerin deneyimlerinin öncelenerek oluşturulduğunu dolayısıyla kadınların anlaşılabilmesi için –artık- kadınların erkeklerden farklı olan yanlarının araştırılması gerektiğini öne sürmektedir. Özellikle ikinci ve üçüncü dalga feministler, feminizmin kendi içindeki sınıfsal ve eşitsizliğe dayalı olarak şekillenmiş, belirli bir kadın grubuna hitap ettiğini düşündükleri yaklaşımlara da dikkat çekerek, bu eşitsizliğe dair perspektifler geliştirerek baskın söylemleri anlamaya çalışmışlardır (Teater, 2015: 107-109).

Eleştirel teori doğa bilimlerine dayanarak oluşturulan teorilerin aksine insanları "nesneleştirici" değil, "düşünümsel" bir yaklaşımı ifade etmektedir. Pozitivist teori olgusal gerçekliği merkeze alırken, eleştirel teori ise bu sabit olgusal gerçeklik anlayışına karşı çıkarak sosyal olguların tarihsel süreçlerde üretildiklerine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda sabit doğruları kabul etmek yerine, bilimsel bilginin daima eleştirilerek üretilebileceğini öne sürmektedir. Bilimin düzenin korunması için bir araca

dönüştürülmesini de eleştirerek, temelde güç ilişkilerini görünür hale getirmek ve özgürlüğün olanaklarını ortaya çıkarmakla ilgilenmektedir. Herkesin tarihsel süreçlerde yaşanılanların onlarda bıraktıkları etkilerle ve sosyal ilişkisel süreçlerle biçimlendiğini ileri sürerek, tamamiyle objektif ve değerden bağımsız bir sosyal bilim anlayışının mümkün olabileceğine karşı çıkmaktadır (Belkız, 2004: 138-153).

Yorumsamacılık, insanı özne olarak kabul eden sosyal bilimlerde evrensel doğruların varlığı kabul edildiği takdirde farklı toplumlarda olan kültür ve değer dünyalarını anlayabilmenin mümkün olamayacağını, her ferdin birbirlerinden farklı bir yorum ve anlam üretme biçiminin söz konusu olduğunu iddia etmektedir. Sosyal olgular ve sosyal alan hem oldukça karmaşık hem de akışkan bir yapıya sahiptir (Fırıncıoğulları, 2016: 40). İnsanın bağlamı zaman ve mekan ile oluşturulduğundan insan eylemini anlayabilmek için yorumsamacı bir bakış açısına ihtiyaç duyulmaktadır (Akbaş, 2003: 24).

2.1.4.2. Öyküsel Terapi Yaklaşımının İlham Aldığı İsimler

Michael White ve David Epston yıllar süren okuma ve müzakere sürecinde öyküsel terapinin temel sayıltılarının kaynaklarını oluşturacak pek çok kişiden etkilenmişlerdir. Michel Foucault, Jacques Derrida, Jerome Bruner, Edward M. Bruner, Lev Vygotsky, Gregory Bateson, Barbara Myerhoff, Erving Goffman ve Clifford Geertz ikilinin etkilendiği isimlerin başında gelmektedir. White'ın sosyal çalışma, Epston'ın ise antropoloji kökenli olması psikoloji alanyazını dışında pek çok yazar ve düşünürün fikirleriyle karşılaşmalarını sağlamış; böylece farklı disiplinlerden beslenen, bilgiye, insana ve psikolojik süreçlere çok yönlü ve eleştirel bakabilen bir yaklaşım olarak öyküsel terapi ortaya çıkmıştır. Öyküsel terapi uygulamalarının neredeyse tamamı yukarıda sayılan isimlerin fikirleri ve onların metinleri üzerine yapılan konuşmalara dayanmaktadır. Öyküsel terapinin terapi dışındaki insana yardım alanlarında da kullanılabiliyor olmasının sebeplerinden biri de uygulamaların temelindeki isimlerin çeşitliliğinden ve fikirlerin zenginliğinden kaynaklanmaktadır.

Yaklaşımın ilham aldığı önemli bir isim olarak Derrida, 1967 yılında yazdığı Yazıbilime Dair, Söz ile Görüngü, Yazı ile Ayrım adlı kitaplarıyla yapısöküm fikrinin tarihinde yer alan en önemli düşünürlerden biridir. Derrida, dilin işleyişiyle ilgilenen bir düşünür olarak bir metin okuma yöntemi olarak ifade edilebilecek yapısöküm yöntemiyle metin içinde kullanılan kavramlarla eş deyişle metnin kendi içinde kullanılan ölçü birimleriyle metne yaklaşılarak metindeki tutarsızlıkları ortaya çıkarmaya yardımcı olmayı amaçlamaktadır (Sarup, 2017: 60). Derrida yapısöküm (dekonstrüksiyon) tekniğini geliştirerek öyküsel terapiye de ilham veren isimlerden olmuştur, Derrida bu kavramla metinlerin muğlaklık içinde bulunması dolayısıyla metinlerin farklı şekillerde yorumlanabileceğini öne sürmüştür (Madigan, 2016: 53). Bu anlamda hikayelerin de yeniden yorumlanabileceği ve yazılabileceği fikrinin oluşması ve uygulamaların geliştirilmesi aşamasında Derrida'nın dekonstrüksiyon tekniği önemli bir kaynak olarak kabul edilmiştir.

White ve Epston Fransız teorisyen Michel Foucault'un hümanizm ve psikolojinin içerdiği baskın fikirler, güç ilişkileri, etik gibi konular üstüne yaptığı çalışmalardan büyük ölçüde yararlanmış ve öyküsel terapi uygulamalarına da Foucault'un bu fikir ve değerlendirmelerini taşımaya çalışmışlardır (Besley, 2002: 25). Foucault 1970'lerden sonra akıl sağlığı, ceza ve cinsellik gibi konularda, mutlak modern bir yaklaşımdan uzak durarak, Batı'daki güç ve sosyal kurumlar arasındaki ilişkileri analiz eden çalışmalar yapmıştır (Payne, 2006: 33). Foucault'un "güç/bilgi" üstüne fikirleri insan hayatı ve ilişkilerini anlamada öyküsel terapinin referans kaynaklarından olmuş, yaklaşım bu fikirleri pozitif bir biçimde ele alarak, insana yardım için değerlendirebilmiştir (Besley, 2002: 133). Foucault, pozitivist anlayışın hüküm sürdüğü çağda özellikle psikiyatrlara atfedilen "uzman" rolüyle birlikte akıl hastanelerinin, gözlem, teşhis ve tedaviden öte insanların suçlandığı, yargılandığı ve mahkum edildiği bir çeşit mahkeme işlevi gördüğünü belirterek modern bilim anlayışını tahlil etmiş ve eleştirmiştir (Sarup, 2017: 99). Foucault disiplinci iktidar olarak tanımladığı yeni iktidar tipini açıklarken, bu iktidar tipinin görünür düzeyde değil fakat içselleştirme yoluyla bireylerin kendi kendilerinin denetçisi olarak tasarlandığı bir politik yaklaşımdan bahsetmektedir (Sarup, 2017: 105). Öyküsel terapinin belki de en temel uygulamalarından biri sayılabilecek dışsallaştırma

konuşmaları da aslında bu içselleşmiş olan söylemlerin ne kadarının bize ait olduğu üstüne bir yeniden değerlendirme ve yazma eylemini ifade etmektedir.

Öznenin dil, söylemler ve iktidar ilişkileriyle oluştuğunu savunan Foucault, iktidarın ise yalnızca bir sınıf, devlet ya da bireye ait bir mülk olarak kavramsallaştırılamayacağını, iktidarın her türlü ilişkisel ve toplumsal süreçte yeniden üretildiğini iddia etmektedir. Ona göre iktidar bu süreci cezalandırma yoluyla değil belirli toplumsal normları fertlerin içselleştirmesi, başka bir deyişle kişileri ikna yoluyla gerçekleştirmektedir. Foucault, özellikle hümanizm düşüncesini bireycilik fikriyle ilişkilendirmiş ve kendisini, açıkça, hümanizm düşüncesine muhalif olarak konumlandırmıştır. Hümanizm düşüncesi insanı özne olarak ele alarak aslında insan bilimleri yoluyla da özneye üstenci ve baskıcı bir bakışın oluşmasına sebep olmaktadır (Sarup, 2017: 112-119).

Bir diğer önemli isim Myerhoff, özellikle, insan yaşamının anlamının önemiyle ilgili yaşlı insanlarla ve grup içi etkileşim, grubun diğerleriyle ilişkilerine dair çalışmalar yapmıştır (Abels ve L. Abels, 2001: 120). Öyküsel yaklaşımın geliştirilmesinde büyük payı olan Myerhoff'un geçmişteki insanlarla pozitif anlamda bağlantı kurmak üstüne olan fikirleri özellikle yeniden üye olma ve tanımsal seramoniler gibi öyküsel uygulamaları şekillendirmiştir. Antropolog Edward M. Bruner ise hikayelere dair dışavurumlarla gerçekliğin tamamiyle aynı olduğu görüşüne karşı çıkarak hiçbir zaman kişinin bir başkasının deneyimini tamamiyle anlayamayacağını iddia etmektedir. İnsanların yaşamları değişip yeni deneyimlerle yeni bakış açıları geliştirdiklerinde geçmişteki deneyimlerin anlatımı da artık farklı olacaktır (Bruner'den akt. Kaderli Yapıcı, 2012: 212-213). Psikolog Jerome Bruner ise öğrenmeyi aktif bir süreç olarak tanımlamakla birlikte bilişsel gelişimin yaşam boyu sürdüğünü iddia etmektedir (Kol, 2011: 8). Bruner hikayeler oluşturma yoluyla kişilerin yaşamlarına yeni deneyimleri dahil ederek değişimin gerçekleşebileceğini savunan, Türkiye toplumunun aşina olduğu bir isim olan Rumi ile aynı kanaattedir (Raw, 2014: 92).

Gregory Bateson, çok çeşitli alanlarda çalışmalar yaptığından bir antropolog, bir psikiyatrist, bir aile terapisti gibi çok çeşitli sıfatlarla anılmaktadır. Geleneksel sosyal bilim anlayışından farklı bir disiplinlerarası anlayışı olan, Bateson şizofreni üstüne sıradışı çalışmalarda bulunmuştur. Ayrıca Bateson farklı disiplinlerin ve perspektiflerin oluşturduğu yaratıcılığı savunmaktadır (Montuori, 2014: 1-7). Yorumsamacı Antropoloji yaklaşımı içinde kabul edilen Geertz'e göre kültür yoruma dayalı bir anlamlandırma ile kavranabilir. Semboller ve bunların ilişkisiyle oluşmuş bir ağ olarak ifade ettiği kültürü anlayabilmek ancak bu ağın unsurlarını ve insanların kültüre dair bu unsurlara dair anlamları algılayış biçimlerini anlamaya çalışmakla mümkün olabilmektedir. İnsanın eylemlerinden ziyade o eyleme atfettiği anlam ve eyleme dair algısına yönelerek insanın tarihsel bağlamı ve deneyimleriyle şekillendirdiği sistem anlaşılabilir. İşte Geertz burada gözleme değil deneyimlerin ayrıntılarına bakmanın gerekliliğini ifade ederek "yoğun betimleme" kavramını kullanmıştır (Mirza, 2016: 3484-3486). Öyküsel terapinin alternatif hikayeleri meydana getiren olaylar ve durumlardaki ayrıntıları zenginleştirmeye yönelik pek çok uygulamasının temelinde Geertz'in bu fikirleri yatmaktadır.

Goffman, özellikle benlik ve benliğin sunumu üstüne çalışmalar yapan ve sembolik etkileşimciliğe katkıda bulunmuş bir sosyolog olarak insanların ötekilerle karşılaştığı sırada benliğin göstermeyi ve göstermemeyi tercih ettiği kısımlarla ilgili birtakım stratejiler geliştirdiğini iddia etmektedir. Etkileşim yalnız ferdin psikolojisiyle ilgilenerek değil, farklı kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerinde benliklerini sunma biçimleriyle de araştırılabilir (Bayad, 2016: 83-85). Lev Vygotsky ise çocukların bilişsel gelişimlerinde sosyal çevrenin önemli bir rolü olduğunu iddia etmiş; alana kazandırdığı çocuğun tek başına taşıdığı potansiyel ile başkalarının yardımıyla erişebileceği potansiyel gelişim seviyesi arasındaki alanı ifade eden yakınsak gelişim alanı (zone of proximal development) ve yetişkin desteğiyle bir çocuk için öğrenme süreci başarıyla sonuçlandığında bu desteğin çekilmesini ifade eden iskele kurma (scaffolding) terimleriyle (Nicolopoulou'dan akt., Kol, 2011: 7; Yıldırım, 2016: 623) Öyküsel terapinin de ilham aldığı isimlerden biri olmuştur. Vygotsky çocuğun bilişsel gelişiminde etkili olan unsurları sosyal çevre ve kültür; akranlarla işbirliği; materyal, nesne, somut yaşantılar; öğretmenlerin etkisi ve dil öğrenme olarak sıralamıştır (Kol, 2011: 7). Vygotsky öğrenmenin ve bilişsel gelişimin ancak bir aktarıcı çevre içinde, işbirlikçi bir

şekilde gerçekleşebileceğini, çocukların kendi kültürel miraslarını taşıdıklarını söylemiştir (Yıldırım, 2016: 624; Nicolopoulou, 2004: 14). Tüm bu isimler ve yaptıkları çalışmalar öyküsel terapinin yaklaşımlarını ve felsefesinin temellerini şekillendirdiği gibi bu fikirlerle insanlara nasıl yardım edilebileceğine dair geliştirilen uygulama modellerinin de kaynağını teşkil etmektedir.

2.1.5. "Narrative" Metaforu

Öyküsel terapide öyküsel metaforu olaylar, olayların sırası, zaman dilimi ve temanın ilişkisi ile ortaya çıkan; yakın-uzak gelecek, şimdi ve yakın-geçmiş arasındaki bağlantılarla birlikte çoklu hikayelerin varolabildiğini ifade eden bir kavram olarak kullanılmaktadır. Sosyal çalışmada bir metafor olarak kullanılan hikaye (narrative) ile günlük hayatta, popüler kültürde, televizyonlarda kullanılan 'herkesin bir hayat hikayesi var' anlamında kullanılan hikaye (story) birbirinden farklı anlamlara gönderme yapmaktadır. Popüler anlamda kullanılan hikayede, kişinin hikayesine dair sorular sorulmaz ve hikaye üstüne düşünmek için bir yorumlama süreci de gerçekleşmez (Kohler Riessman ve Qinney, 2005: 393). Öyküsel terapi, anlatılan hikayeler ve kişilerin hayatları arasında çift yönlü bir ilişki biçimine dikkat çekmektedir. Sadece hikayeler yaşanılan hayata dair bir ifade olarak ele alınmaz, çünkü, aynı zamanda anlatılan hikayeler de kişilerin hayatlarını şekillendirmektedir. Bu anlamda kişinin hikaye ettiği kişi olma olasılığı ve olduğu kişiyi yorum aracılığıyla hikaye etmesi birlikte yürüyen süreçlerdir (Nichols, 2013: 414).

Kendi tecrübelerimizi yorumladığımız ve bu yorumlama sürecinin parçalarından yalnızca biri olduğumuz hikayeler kişinin yaşamında tek başına bir anlam ifade etmediği gibi, belirsizlikten tamamen kurtulmuş bir hikayeden söz etmek de mümkün değildir (White, 1998: 15). Narrative kavramı insanların hikayelerini anlatarak ve yeniden anlatarak üstesinden geldikleri farklılıklara ve kendi yaşamlarının hikayelerine vurgu yapan bir kavramdır (Eames ve Denborough, 2015: 4). Postmodernizme ya da postyapısalcılığa dayanan uzmanlar gerçek benliğin ne olduğunu aramaktan ziyade

kişilerin uzmanlara anlatmayı tercih ettikleri hikayeleriyle ilgilidirler (Tarragona, 2009: 170). Hikayeler, insanların nasıl hareket edeceği, düşüneceği, hissedeceğiyle ve hayatlarıyla ilgili bilgiyi sağlar. Öyküsel terapi, insanların kendi yaşamlarına dair anlattıkları kesin hikayeleri bir kameranın lensleri gibi kendi deneyimlerini süzerek elde ettiklerinden bahseder, dolayısıyla odaklanılması gereken yer süzme işlemini gerçekleştiren bu kameranın lensleri olmalıdır (Sween, 1998: 4). Bu kameranın lenslerini ise kişinin içinde bulunduğu çevre, kültür, politika ve değerler gibi pek çok karmaşık sistem şekillendirmektedir. Bu durumda kişilerin baş etme kapasitelerini düşüren ve patolojize edilmelerine sebep olan probleme doygun hikayelerin değiştirilmesi ve mevcut olan fakat lensin yapısı itibariyle görülmeyen diğer hikayelerin anlatılabilmesi ancak lensin görüş kapasitesini şekillendiren unsurları tanıyabilmekle olası hale gelecektir.

Narrative metaforu için her zaman anlatılan hikayeden daha fazlasının olduğu ve hikayelerin anlatılmak, okunmak, dinlenilmek istendiği fikrinden yola çıkılarak, hikayelerin daima yeniden yazılabilmesi için alternatif yollar aranmaktadır (Abels ve L. Abels, 2001: 32). Hikayeler de aslında müracaatçının deneyimlerini anlamak için uzmanın kullandığı örtük birer metafor olarak tanımlanabilir (Legowski ve Brownlee, 2001: 21). Öyküsel terapi anlatılan bu baskın hikayelerin karşıtı olarak, gizli kalmış olan diğer hikayeler için "alternatif hikaye" kavramını kullanmaktadır. Baskın hikayeler çoğu zaman ayrıntılı, hacimli, zengin betimlemeler içerirken alternatif hikayeler çok daha sığ, eksik, olayın ve ayrıntının az olduğu hikayeler olma eğilimi göstermektedirler. Bununla birlikte dikkatle incelendiğinde baskın hikayelerin de sanıldığı kadar zengin ve ayrıntılı içeriklere sahip olmadığı, hakim kültür tarafından patolojik olarak nitelendirilen, kişiye dair çok sınırlı bilgi içeren hikayeler olduğu ortaya çıkmaktadır (Murdock, 2018: 496-497). Narrative (anlatı) kavramı ya da hikaye anlatma (storytelling) insanların hayat geçişlerinden geçerken içinde bulundukları koşulları ve bağlamı anlamak için, inançların ve deneyimlerin birbiriyle etkileşimini tanımlamak için ve olayları kronlojik sırayla birbirine bağlayarak kişilerin hayatlarını, geleneklerini, çevrelerini anlamak için insanların tarih boyunca kullandığı ve bugün hala kullanılan yöntemlerden biridir (Abels ve L. Abels, 2001: 8).

2.1.6. Öyküsel Terapi ve Kimlik

Kimliğin nasıl şekillendiği, insanın kendi failliği ve yorumlarının ya da sosyo-politik süreçlerin kimliğin üzerinde nasıl bir etkisinin olduğu öyküsel fikirleri anlayabilmenin önemli bir aşamasını teşkil etmektedir. Kimliğin asla tek bir hikayeden değil pek çok hikayeden oluştuğu; kimliklere ilişkin değerlendirme ve yorumların sabit değil değişken olduğu ise kuşkusuz yaklaşımın temel kabullerindendir.

Öyküsel terapide insanların sorulara yanıt verirken kimlikleriyle ilişkilendirerek yanıt verdikleri görülmüştür. Bu bağlamda ihtiyaçlar, güdüler, vasıflar, mizaç, güçlü yanlar, eksiklikler, dürtüler, kaynaklara odaklanan yapısalcı kimlik kategorileri ve niyetler, amaçlar, değerler, inançlar, umutlar, hayaller, yaşam tarzları, tasavvurlara odaklanan yapısalcı olmayan kimlik kategorilerine değinmek gerekir (Madigan, 2016: 85; Sween, 1998: 4). Pek çok terapi ekolü bireyleşme süreçlerine vurgu yaptığı için insanlar kendi iç dünyalarında olup bitenleri kendilerinin inşa ettiğini düşünme eğilimi gösterirler. Öyküsel terapi ise kimliği kişinin kendi kişisel hikayesi, kültürü ve diğerleriyle olan ilişkileri ile tarif eder başka bir deyişle kimliğin sosyal olarak yapılandırıldığını söyler (Sween, 1998: 5; Nichols, 2013: 417). Öyküsel terapi felsefesi ve yaklaşımı itibariyle uygulamalarda kullanılan kimlik alanına ilişkin konuşmalarda, yapısalcı olmayan kimlik kategorilerinin geliştirilmesi için fırsatlar aranmasını desteklemektedir.

Kimliği sabit varsaymak yerine -sosyal yapısalcılıktan da beslenerek- onun sosyal ilişkilerle inşa edilebileceğini kabul ederek, terapist veya sosyal çalışmacıların yardım edilen insanla kurulan terapötik ilişkisi vasıtasıyla değişimin mümkün olduğunu da ifade etmektedir (Payne, 2016: 253). Ben ya da kimlik tek başına yekpare bir halde bulunmaksızın daima geçmişle, miras alınan geleneklerle ve başkalarıyla ilişki halindedir, süreklilik halinde ve sabit bir benden söz etmek mümkün değildir (Madigan, 2016: 123). Kişinin bireysel anlamda duygularında ya da bilişsel süreçlerde değişiklik yapabilmesi nispeten daha olasıyken davranışsal-eylemsel anlamda bir değişiklik çoğunlukla başkalarıyla birlikte ilişkisel olarak sağlanabilmektedir (Abels ve L. Abels, 2001: 110). Bu noktada öyküsel terapi kişisel faillik kavramını kullanmakta ve bu

kavramla kişinin hem bireysel hem de başkalarıyla işbirliği içinde yaşamının anlamının öznesi, kendi yaşamının tercih edilen hikayelerinin aktif belirleyicileri olduğunu betimlemektedir (White, 2007: 103). Öyküsel metaforu evrensel olarak nitelenen kategorilere yaslanan söylemlerden uzak kalarak kimliğe dair çeşitli kaynaklardan beslenen karmaşık bilgileri anlayabilmenin bir yolunu sunmaktadır (Wilks, 2005: 1254). İnsanlar kaçınılmaz bir biçimde anlam üreterek kendi hikayelerini yazarlar ve öyküsel terapi bizim kim olduğumuzu, bizim için neyin önemli olduğunu anlatan bu hikayelerle ilgilenmektedir. Bu hikayeleri önce ortaya çıkarmak sonra bu hikayeler üstüne düşünmek ve ardından bu hikayeleri yeniden yazmak, yardım süreci için öyküsel terapinin önerdiği aşamalardır (Sween, 1998: 5).

Okulunda her gün küfür etme, tekme atma, lakap kapma gibi türlü gerekçelerden dolayı etrafındakiler tarafından "zorba", "problemli", "kötü bir çocuk" olarak nitelendirilen; çeşitli uzmanlarla çalışmış ve Ritalin benzeri ilaçların tedavi için kullanıldığı 10 yaşında bir çocukla yapılan 4 aylık öyküsel çalışmasından sonra aynı çocuğun tatlı, duyarlı ve başkalarını önemseyen biri olarak nitelendirildiği bir olayda, hangi kimliğin gerçek olduğu düşünülmelidir. Bu çocukla çalışmış ve çalışmalarını akademik makaleye dönüştürmüş olan Zimmerman ve Beaudoin (2002) okullardaki baskın fikirleri şöyle sıralamışlardır: Gelişimsel ve sosyal normlar adına kıyaslama, işbirliğinin aksine bireycilik, öğretmenleri belli bir amaca erişmeleri için zorlayan öncelikli alanlarda üretim ve başarı beklentisi, değerlendirme, hiyerarşik yapılar, çocuklara örneğin saygısız biçimde davranma serbestisi tanıyan otoriter yetişkinlik. Sözü edilen çocuk kendi kimliğinden nefret ettiğini itiraf eden ve birtakım geleneksel yöntemlerle problemiyle baş etmeyi beceremeyen bir çocukken, kendi kimliğine dair sabit olduğu düşünülen unsurlar üstüne bağlam vasıtasıyla bir yeniden düşünme çalışmasıyla probleme yaklaşımı ve kendi kimliğine tutumu değişmiştir. Dezavantajlı olarak tanımlanan pek çok kategoriden birine dahil edilebilecek insanlardan birisi olarak örnekteki çocuk düşünüldüğünde, problemin çözülemeyişinin gerekçesi kişinin kimliği midir ve kişiyi tanımlayabilecek tek bir kimlikten söz edilebilir mi gibi sorular gündeme gelmektedir.

2.1.7. Öyküsel Terapide Dil ve Söylemler

Öyküsel terapide anlamı direkt olarak belirleyen şey dil olmaktan ziyade dilin oluşumunu da şekillendiren, dilin kullanımını kısıtlayan, alternatif ifade biçimlerini ya da anlamları hükümsüz hale getiren sosyal ve politik kurumların tekrarlanan söylemleridir (Madigan, 2016: 109). Dil kesinleştirme, küçümseme ya da çarpıtma gibi pek çok işlevi görebilen, hatta kişinin kendisiyle olan konuşmalarında bile bu belirleyiciliğini sürdüren, kendi kimliğimizi yorumlamamızda belirleyici işlev gören bir vasıta olmaktadır. Öyküsel terapi ile çalışan uzmanlar kalıtsal, biyolojik ve psikolojik faktörler yerine sosyokültürel bağlamlara dikkat çekmektedirler. Toplumun ve diğer grupların kişiler üzerindeki bu sosyokültürel etkileri ise belirgin değildirler ve çoğu zaman bu etkiler görünmez bir halde bulunmaktadırlar. Buna rağmen kimliklerimiz üstünde oldukça belirleyici bir role sahip olan dil ve söylemlerden başlayarak bu daha belirsiz olan sosyokültürel faktörleri tanımlayabilmek, kalıplaşmış-baskın hikayelerin oluşturduğu problemlere karşı kişiye ait çoklu hikayeleri ortaya çıkarabilmek mümkündür (Payne, 2006: 21). Deneyimlerin dil aracılığıyla yorumlanmasını bir örnekle açıklamak gerekirse, topluluk önünde bir konuşma gerçekleştirecek bir kimsenin kalp atış hızını "sahne korkusu" veya "heyecan" olarak isimlendirmesi eylemin anlamını da değiştirmektedir. Bunun gibi yorumlama süreçleri pek çok terapi için odaklanılan konular olmuş ve yorum için çeşitli teknikler geliştirilmiştir (Nichols, 2013: 414). Fakat öyküsel terapi bu söylemleri olumlu bir şekilde bile olsa herhangi bir biçimde çerçevelendirmek yerine, yine dil aracılığıyla terapistin yorumunu dayatmasından uzak durarak, kişinin söylemleri ve yorumlarına öncelik tanımaktadır. Terapinin de ana unsurunun dil olduğu düşünüldüğünde, bilişsel bir yenilenme imkanı bizzat terapide kullanılan dil ve söylemler yoluyla ortaya çıkmaktadır.

Dil, söylemlerin yanı sıra içerdiği anlamı göstermesi bakımından tartışmaları, yazıyı ve eylemleri de içermektedir (Payne M., 2016: 256). Öyküsel terapide dil, dolayısıyla kişinin kendini ifade ediş biçimi, kullandığı dilin içeriği ve söylemler büyük bir öneme sahiptir; kullanılan dil ve anlamı üstüne konuşmak terapi ya da uygulama sırasında daha büyük yapıların baskısından kurtularak kişisel özerkliğin yeniden inşa edilebilmesi anlamını taşımaktadır (Kalkan Yeni, 2014: 204). Michael White pek çok yazısında farklı söylem biçimleri kullanmıştır. Öyküsel terapinin kullandığı dil ve

söylemler popüler dildeki karmaşıklıklar ve çelişkileri ortaya çıkararak alternatif yapıları anlamaya yardımcı olur. Öyküsel yaklaşım yapısökümü (decontruction) ile kültürel önyargılar ve kişileri dezavantajlı hale getiren söylemlerin etkilerini daha görünür bir hale getirmiştir (Hayward, 2003: 186).

Irkçılık ya da toplumlardaki sınıfsal süreçlerin hala canlılığını sürdürüyor olması, özellikle dil ve diğer baskıcı araçlarla birlikte, bunlara maruz kalan gruplar tarafından bir inanç sistemi oluşturmaktadır. White'ın terapide dil ve söylemlerin kullanımına yaptığı atfın en büyük nedenlerin biri bu baskıcı söylemlerden muzdarip insanların da bu inanç sitemine, başka bir deyişle içselleştirmeye sahip olmuş olmalarıdır (Abels ve L. Abels, 2001: 90). Dünya üzerinde sömürülen toplumlar düşünüldüğünde bu toplumlardaki ezilenler kendilerine dair aşağılayıcı ve acizlik içeren söylemlerle sıklıkla karşılaştıklarından, kendileri de bu söylemleri içselleştirme eğilimi gösterirler (Freire, 2018: 48). İçselleştirilmiş söylemler toplumsal anlamda marjinalleştirilen ve normal olarak tanımlanan kimselerin oluşmasını sağlamakta ve bu normalleştirmeye ilişkin söylemler çeşitlilik ya da bağlam farklılıklarıyla ilgilenmemektedirler (Gaddis, 2016: 11). Öyküsel terapinin eleştirel düşünmeyi önemseyişi olumsuz bir tavır takınmaktan çok hayata ve ilişkilere dair hazır kabul edilen fikirleri gözden geçirmek, bu kabullerin insanların düşünce ve eylemleri üstündeki etkileri üstüne yeniden düşünmek, insana yardım mesleklerinde çalışan insanların kendi işlerinin sorumluluğunu daha fazla üstlenmelerine yardımcı olacak bir çaba olarak değerlendirilmektedir (White, 1998: 13). Başka bir deyişle birey, grup veya toplum düzeyinde olsun, düşünülmeden kabul edilmiş, yıkıcı ve zorlayıcı sonuçlara sebep olan içselleştirilmiş söylemler ve etkileri üstüne sorular sormak yaklaşımın birincil niyetlerindendir.

2.1.8. Öyküsel Terapinin Kültüre ve Yerli Bilgiye Duyarlılığı

Doğrunun bir tane olması yerine çok farklı biçimlerde düşünülebileceğini varsayan postmodern terapiler, özellikle etnik ve kültürel çeşitliliklerin bulunduğu ülkeler için önemli bir imkan olarak düşünülebilir (Canel, 2014: 14). Kültürün önemli bir parçası sayılabilecek maneviyat ve dini inaçları ortaya koyabilme; kaybedilmiş insanlarla ve

kişilerin kendi atalarıyla da ilişki kurmasına fırsat sunarak; bu unsurların da terapide kişinin hikayesinde yeri ve anlamına ilişkin olarak konuşabilecek bir zemin oluşturmaktadır (Sevgi Yalın, 2017: 203). Uygulayıcının kendisini "uzman" ve merkezde görmemesi ona her türlü kültürle çalışabilme imkanı oluşturmuştur. Bilmediği bir kültür, öyküsel terapiyi bir felsefe ve yaşam biçimi olarak kabul etmiş bir uygulayıcı için korkutucu veya önyargılara maruz bırakılan bir alan olmamaktadır. Doğru bilginin yalnızca kendisinde mevcut olmadığını kabul etmiş ve bunu bir değer olarak benimsemiş bir uygulayıcı için sürekli diri tutulan bir merak ve sorular, o kültürü ve kişinin kültürden kaynaklanan deneyimlerini kavrayabilmek için yeterli olacaktır. O kültürün içine doğmuş bir kimse olarak, kişinin kendi yaşamının uzmanı olduğunu varsaymak bile hem kültüre hem de kişinin tüm değerlerine koşulsuz bir kabulü meydana getirmektedir.

Özellikle küreselleşme sürecinde daha geleneksel olan kültürlerin yıprandığı ve zayıfladığı bununla birlikte daha zengin olan ve yüksek eğitimli insanların ülkelerinin ise büyük kazanımlar sağladığı bir süreç yaşanmaktadır (Haviland ve ark., 2008: 93). Hatta "kültürlü" kavramı, çoğunlukla, belirli bir sınıfa ait insanları nitelemek için kullanılmıştır. Yemek yeme biçiminden, güzellik algısına; ilişkilerin, ebeveynliğin nasıl olması gerektiğine; temizlik ya da tüketim alışkanlıklarına kadar türlü yaşamsal evrelerde olması gereken evrensel bir kültürün empoze edildiği bir tarihsel süreç dünya üstündeki pek çok toplum tarafından deneyimlenmiştir. Sömürgeciliğin her türlüsünün karşısında yer almak gibi bir değere sahip olan öyküsel terapinin yerli bilgi ve kültüre karşı bu baskın kültürden ziyade duyarlı olması şaşırtıcı olmamaktadır. Bununla birlikte sadece sömürgecilik karşıtı konumu değil bunun dışındaki neredeyse tüm değerleri ve sayıltıları da yerli bilgi ve kültürü öyküsel terapi için ehemmiyetli hale getirmiştir.

Öyküsel terapist kişisel ve yerel bilgiye saygı duyar (Besley, 2002: 128). Başka bir deyişle "yerel bilgi" uzman bilgisi kadar saygıyı hak etmektedir ve özellikle öyküsel terapide yerel bilgi ve günlük dil çok daha büyük bir öneme sahiptir. Bununla birlikte bu saygı ve önem yerel bilgiyi ya da kültürü kutsal saymak anlamına gelmemektedir (Payne, 2006: 25). Kültürel duyarlılıkla birlikte kültürün toplumsal süreçlerde ayrışmayı engelleyebilmekle birlikte buna hizmet eder hale de gelebildiğinin, aslında bu noktada kültürün toplumsal ayrışmayı yansıtma işleviyle problemin bir parçası haline de

dönüşebileceğinin de farkındadır (Eagleton, 2014: 163). Kültür kişileri, kimlikleri ve alternatif hikayeleri zenginleştiren güçlü bir değer olabileceği gibi problemi besleyen ve derinleştiren hatta problemin ortaya çıkışındaki ana neden de olabilmektedir. İçinde bulunulan bağlam gereğince görüşülen kişi ya da kişiler için üyesi olduğu kültür ya da kültürlerin neler olduğu, o kişiye olan etkileri ve anlamı sorgulanmalı ve bu karşılığa göre bir yaklaşım sergilenmelidir.

2.1.9. Öyküsel Terapi Uygulamaları

Çeşitli gruplarla, çeşitli boyutlarda ve çeşitli bağlamlarda kullanılabilecek, pek çok yaratıcı uygulaması bulunmakla birlikte yaklaşım bu uygulamaların hepsi için ortak bir amaca odaklanarak, bu uygulamaları kimliği anlama fikri üstüne inşa etmiştir. Dolayısıyla öyküsel terapinin uygulamaları yaklaşımın fikri temelleriyle çoğu zaman doğrudan ilişki içerisindedir. Bu felsefi temeller görmezden gelindiği ve yapısalcı kriterler üzerinden değerlendirildiği müddetçe öyküsel uygulamaların mahiyetinin yeterince anlaşılamayacağı düşünülmektedir. Başka bir deyişle öyküsel terapi salt bir yaklaşım, uygulamalar ya da teknikler olmaktan çok bir yaşam biçimi olarak ifade edilebilir.

White (1998) politik anlamda baskın kültürün terapi, uygulama ve araştırma alanlarında yeniden üretildiğini; kendi yaşamları, ilişkileri, ailelerine ilişkin çeşitli güç ilişkilerinden de kaynaklanan çeşitli zorluklar yaşayan insanların yardım için geldiği terapistin/uzmanın moda insanlar olmak ya da ilişkileri ideal formuna ulaştırmaktan bahsetmesi örneği ile açıklamaktadır (White, 1998: 19). Öyküsel uygulamalar yaklaşımın felsefesi ve değerleriyle çelişecek içerikler üretmekten hassasiyetle uzak durulmasına yardımcı olacak ve sözü edilen değerleri uygulamaya da taşıyacak teknikleri içerecek biçimde kurgulanmıştır.

Öyküsel terapinin aile terapisi alanında sistemik aile terapisi başlığı altında da değerlendirilebilmektedir. Sistemik aile terapisi eylem ve anlam süreçlerini açıklamada bilinçdışı ya da biyolojik süreçler gibi etkenler yerine ilişki, bağlam ve topluluk

süreçlerine vurgu yapmaktadır. Her ne kadar başlangıçta aile terapisine dahil ediliyor olsa da öyküsel terapi bireylerle, çiftlerle, ailelerle, gruplarla ve toplumla da çalışan, çalıştığı grupların problem alanlarıyla ilgili de bir sınır getirmeyen bir yaklaşımdır. Bu anlamda bazı alanlarda daha sık kullanıldığı ya da literatürde bazı alanların daha görünür olduğuyla karşılaşılsa bile, öyküsel savunucuları ve uygulayıcıları çalışılacak kişilere ve onların niteliklerine dair herhangi bir sınırlama getirmemiş, başka bir deyişle uygulamaları yalnızca belirli gruplar veya alanlar için tasarlamamışlardır. Elbette bazı uygulamalar bazı gruplar için daha zorlayıcı olabilir fakat öyküsel terapi için anlam, ilişkisel kimlik ve bunlara ilişkin süreçler odak noktası olduğu için her insanla onun bağlamına uygun uygulamalar kullanılarak çalışılabilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken hususlar problemi merkeze almamak ve uygulayıcının uzman olarak ele alınmamasıdır. Bu iki husus sağlandığında uygulayıcının problem alana dair yapılmış çalışmaların tamamına hakim olması beklenmeyeceği için temel ilkelerden yola çıkarak pek çok insanla çalışabilir hale gelecektir. Bir örnekle açıklamak gerekirse öyküsel terapiyi kullanarak ailelerle çalışan bir sosyal çalışmacının karşısına madde bağımlısı bir genç çıktığında çalışmacı uzman konumunda olmadığı için madde bağımlılığı literatürünü bilmesi veya daha önce böyle bir kişiyle çalışmış olması beklenmez. Yapısalcı yaklaşımlara aşina uygulayıcılar için bu fikir çok tanıdık gelmese de bu yaklaşım patolojize etmeme ve baskı kurmama gibi niyetlere hizmet etmektedir. Yine örnek üstünden devam etmek gerekirse, madde bağımlılığı literatüründe bile bağımlılığın ne olduğu ve tedavisi konusunda çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Bu anlamda sosyal çalışmacının zihnindeki bu şablonlarla kişiye yaklaşıp, onun kimliğini ve problemin ona olan etkilerini anlamak yerine, bu bilgilere odaklanması görüştüğü kişinin failliğini ve güçlerini görmeyi ıskalamasına sebep olabilecektir.

Bununla birlikte yaklaşımın uygulamalarının daha sıklıkla kullanıldığı alanlar bulunmaktadır. Aile danışmanlığında yaklaşım en çok çift ilişkileri, madde bağımlılığı, ergenlik çağındaki cinsel suçlular, şizofreni vakaları, travma sonrası stres bozukluğu, AIDS, öğrenme bozuklukları, öfke problemleri, anoreksiya/bulimiya ve yas gibi pek çok müracaatçı grubu ve problem alanlarıyla çalışmaktadır (Gladding, 2015: 304). Öyküsel uygulamalarla çalışılmış olan birkaç uygulamadan söz etmek gerekirse, dezavantajlı gruplardan sayılabilecek kadınlarla yapılan bir çalışmada engelleri aşmada daha dirayetli

olmak, başarısızlığa ve sorunlara karşı daha toleranslı olmak gibi kazanımlarla öyküsel terapinin kadınların dayanıklılığını artırdığı sonucuna erişilmiştir (Ghandehari ve ark., 2017: 5). HIV pozitif ve aynı zamanda bağımlı insanlarlarla yapılan bir çalışmada ise kendi hikayelerini anlatmanın bu dezavantajlı grup için ne kadar uygun bir yöntem olduğundan, bu grubun yapılan öyküsel çalışma sonucunda hikayelerini anlatırken anlam üretme becerilerini geliştirdiklerinden söz edilmiştir (Garte-Wolf, 2011: 336). 2007'de Dulwich Center'dan bir ekibin Ruanda'da aile üyelerini kaybetmiş ve soykırıma uğramış bir toplumla yaptıkları çalışma da, öyküsel terapinin bireysel travmalarda olduğu gibi toplumsal travmalarda da çalışılırken kullanıldığını ortaya koyan örneklerden biridir. Sözü edilen çalışmada soykırıma uğramış insanlarda travmanın kabuslar, umutsuzluk, alkol sorunları, öfke, baş ağrısı, başkalarıyla ilişki kurmada isteksizlik (tecavüz deneyiminden dolayı) ve hafıza kayıpları gibi etkiler bıraktığı görülmüştür. Bu çalışmada hikayelerin dinlenmesi, alternatif hikayelerin güçlendirilmesi, yaşam ağacı gibi pek çok öyküsel uygulama ile çalışılmıştır (Denborough ve ark., 2008: 10). Örneklerde de görüldüğü gibi öyküsel uygulamalar geniş bir yelpazede farklı çeşitlerde, boyutlarda problemlerle ve farklı bağlamlarda çalışırken kullanılmaktadır.

2.1.9.1. Öyküsel Terapide Terapötik Süreç/Görüşme Süreci

İnsanlar zamansal-mekansal bir durum içinde varlıklarını sürdürürler, hem koşulların kişi hem de kişinin koşullar üzerinde şekillendirici işlevleri vardır (Freire, 2018: 102). İnsanların hikayelerine dair atıfları ve yorumları insanların eylemlerini sınırlayabilir veya genişletebilir, kişinin bu sınırlılıklar ve yorumlardaki pozisyonu keşfetmesine yardım etmek, öyküsel terapide terapötik sürecin odak noktalarından biridir (Ghandehari ve ark., 2017: 5). Genel olarak öyküsel uygulamaların tamamında semptomlara ya da eksikliklere odaklanmak yerine insanların düşüncelerine, hislerine ve davranışlarına odaklanarak kişinin failliğinin (agenda) güçlendirilmesi amaçlanmaktadır (Eames ve Denborough, 2015: 13). White en iyi danışmanın müracaatçının kendisi olduğunu düşünmekte, profesyonelliği önceleyen pek çok yaklaşım için şaşırtıcı olacak şekilde, bu failliğe dönük olarak, buna dayanarak örneğin çeviri yapmak için ya da kültürel, dinsel inançları aktarması için görüşmelere başka insanların davet edilmesinde bir sakınca görmemektedir (Abels ve L. Abels, 2001: 132). Öyküsel terapistler patolojize

etmekten kaçınan bu duruşlarından dolayı, güç kullanmanın bir çeşidi olabileceği gerekçesiyle, "danışan" ya da "hasta" gibi isimlerden veya "terapi", "psikolojik danışma", "müdahale" gibi ifadelerden uzak durmaya çalışmaktadırlar (Murdock, 2018: 495).

Bu yaklaşım problemin ne olduğundansa kişinin deneyimini önceleyen, kişiyle problemin etkilerini ayıran soruların sorulduğu, problem hikayeyle çelişen deneyimlere dair soruların yer aldığı bir alternatif anlatımlara erişme yolu takip etmektedir (Zimmerman ve Marie-Nathalie, 2002: 31). Sorun çözme merkezli olmayan terapötik süreç, kişilerin baskın hikayelerine dair bakış açılarını merkeze almaktadır. Kendilerini ya da diğerlerini suçlu bulmak veya problemin kime ait olduğunu bulmaya çalışmak yerine, dışsallaştırma gibi uygulamalarla kişilerin özgürleştiği ve kendi yaşamlarında edilgen değil etkin bir hale dönüştükleri bir süreç amaçlanmaktadır (Nichols, 2013: 421). Öyküsel terapide görüşmeler doğrudan problemi konuşarak başlamaz, müracaatçının görüşmeye getirdikleri üstüne sosyal çalışmacıyla karşılıklı bir konuşma (conversation) ile başlar (Abels ve L. Abels, 2001: 84). Terapide görüşme kimi zaman "yolculuk nasıl geçti?" gibi bir soruyla başlatılabilir.

Öyküsel terapide görüşmelerin standart bir süresi belirlenmemiş olmakla birlikte, çoğunlukla kısa süreli bir terapidir yine de uzun yıllar görüşmelerin devam ettiği vakalar da olabilmektedir (Tarragona, 2009: 184). Doğrusal ve yapılandırılmış bir terapötik süreç yerine çeşitli uygulamalar ve haritalar arasında gidiş gelişlerin söz konusu olduğu, bunun nasıl ve ne kadar yapılacağınınsa bağlama ve kişiye göre değişken olduğu döngüsel bir terapötik süreçten söz etmek mümkündür. Bu değişkenlikle birlikte genel olarak takip edilen bazı yollar da mevcuttur.

Eylem alanı ve kimlik alanı kavramsallaştırmaları arasındaki geçişlere dair bazı terapötik haritalar kullanılmaktadır. Öyküsel terapi uygulamalarına dair taslaklardan birinde Payne (2006) öncelikle uzmanın kişinin "soruna dayalı" hikayesini dinlediği bir başlangıcın yapılabileceğini ifade etmektedir. Sonraki aşama dışsallaştırmanın yapıldığı problemin adlandırılması aşamasıdır. Daha sonra sırasıyla; dışsallaştırma içeren bir dil

kullanmak, sosyal ve politik konularda düşünme, göreceli etki sorularının (relative influence questioning) kullanılması, eşsiz çıktıların yapısökümü (deconstruction of unique outcomes), probleme karşı pozisyon almaya kişinin davet edilmesi, dokümanların kullanılması, yeniden üye yapma (re-membering), dış şahitlerin kullanılması (using outsider witnesses), anlatma ve yeniden anlatma (re-telling) ile alternatif hikayenin zenginleştirilmesi ve terapinin sonlandırılması aşamaları gerçekleştirilmektedir. Öyküsel uygulama dışsallaştırma yapıldıktan sonra hikayelerin hatırlanması (remember), yeniden üye yapılma (re-member), yeniden yazma (re-authored) ve birlikte yazma (co-authored) gibi pek çok uygulamayı içerir (Mascher, 2002: 59) ve bazen bu uygulama aşamalarının bazılarının tekrar edilmesi gerekebilir. Görüşmelerde yapılan konuşmalar mükemmel olarak değerlendirilmez, konuşmalar için de tek bir doğru yapı olmak yerine çeşitli olasılıklar söz konusudur. Örneğin, pozisyon ifadesi haritalarından biri, problemin isimlendirilmesi, problemlerin etkilerini keşfetmek, prooblemin etkilerinin değerlendirilmesi ve değerlendirmelerin kişinin değerleri, inançları vs. ortaya çıkaracak şekilde doğrulanması aşamalarından oluşmaktadır. White (2007) terapötik uygulamalar için haritalar kullanmanın çok da gerekli olmadığını söyleyerek, bazı yol gösterici fikirlere sahip olabilmek için haritaların kullanılabileceğini fakat bununla birlikte eleştirel düşünmeye kapalı biçimde bu haritaların kullanılmasını ise tehlikeli bir gelişme olarak yorumlamıştır. Nichols öyküsel terapi için genel olarak üç aşamalı bir stratejinin söz konusu olduğunu söylemektedir (Nichols, 2013: 437):

- Problemin dışsallaştırma ile yeniden tanımlanması ve problemlerin sebepleri yerine problem ile kişi arasındaki ilişkide çeşitli etkiler üstüne konuşulması
- Baskın hikayeye dair eşsiz çıktıların elde edilmesi
- Diğerlerinin de dahil olduğu türlü uygulamalar yoluyla destek toplanması

Yaklaşımda, bağlama ve ilişkiye yapılan vurguya dayalı olarak görüşmelerin sayısı ve görüşme sürelerinin bir sınırlandırması yapılmamaktadır (Murdock, 2018: 523). Görüşmelerin sonlandırılması kişinin kendi hikayesinin zenginliğine dair kendi kararına bağlı olarak gerçekleştirilir. Son görüşme kutlama, tören şeklinde gerçekleştirilebileceği gibi yeniden anlatmalar için kişi için önemli olan kimseler de bu kısma dahil edilebilir (Payne, 2006: 17). Terapinin nasıl sonlandırıldığı White'a (1998) sorulduğunda, yapılandırılmış bir süre belirtmeksizin, görüşmelerin tamamında uzmanın giderek

merkezden uzaklaşması ile nihayetinde kişinin kendisinin bunu talep edeceğine vurgu yapmıştır.

2.1.9.2. Terapistin-Uzmanın Rolü

Öyküsel terapi çeşitli alanlardan ve disiplinlerden beslenen bir yaklaşım olarak birbirinden farklı çalışma alanları ve meslek gruplarınca da kullanılmaktadır. Uzmanın görüşme sürecindeki rolü ve konumu, merkezde olmayan ve etkili (de-centered and influential) ve bilmeme (not-knowing) pozisyonu olarak adlandırılan iki kavramla ifade edilmektedir. Bu anlamda kesinlik ve norm belirten bir üslup yerine uzmanın çoğunlukla tahmini ifadelere ve olasılıklara gönderme yapan bir dil tercih etmesi beklenmektedir. Merkezde olmayan ama etkili konumlanma hem kişinin kendi bilgisi ve kaynaklarına erişebilmeye yardımcı olur hem de harekete geçirici bir rol üstlenmek anlamına gelmektedir.

Öyküsel terapinin bakış açısında uzman kişi kendisini müracaatçının hikayesini ve anlattıklarını yorumlayabilecek bir konumda değerlendiremez, kişiler kendi deneyimlerini ancak kendileri yorumlayabilirler; uzman bu süreçte yönlendirici değil kolaylaştırıcı bir rol üstlenebilir (Corey, 2015: 491). İnsanlar kendilerine ait olan metaforlar ile problemlerin çözümü için kendi kaynaklarını kullanarak geçmiş, bugün ve gelecek arasında kendi köprülerini kurmaya çalışırlar. Burada dikkat edilmesi gereken husus ise uzman kişinin bu metaforları kendi bilgisiyle yorumlamaktan uzak durmaya çalışması gerektiğidir. Çünkü modernist yaklaşımların aksine postmodernist yaklaşım kişinin kendi deneyimini kendi bilgisi ve bağlamında kendisinin tanımlamasına olanak sunmaya çalışır (Legowski ve Brownlee, 2001: 27). Sorunla kişiyi ayıran bu yaklaşımdan ötürü öyküsel terapi yönelimli uygulayıcılar DSM, ICD gibi tanı kriterleri belirleyen içeriklere de karşı olarak konumlanmaktadırlar ve uygulamalarında bu tür kaynaklara başvurmamayı tecih etmektedirler. Ayrıca kişilik ya da bireyin gelişimine dair kuramlara da terapötik süreçte başvurulmamaktadır (Murdock, 2018: 497; Kalkan Yeni, 2014: 215).

Uzman bilgisi ile kişinin kendi tecrübesi neticesinde oluşmuş bilgi, artık o bilgiye öznel bir anlam yüklenmiş olması nedeniyle, birbirinden farklıdır (Payne, 2006: 27). Sosyal çalışmacı uygulama boyunca müracaatçının kendi deneyimlerini nasıl yorumlayacağı konusunda bir bilmeme (know nothing) pozisyonunda olmalı ve bu konuda temkinli bir yaklaşım içinde olmalıdır (Abels ve L. Abels, 2001: 84). Uzman kişi, Freire'nin (2018) sözünü ettiği gibi insanlara eylemlerini analiz eden ve açıklayan bir konumda değil, eylemleri üzerine insanlarla konuşan kimsedir. Buna karşın örneğin bir grup çalışmasında bir müracaatçının, sosyal çalışmacıya onun lider olduğunu söylemesi nadiren rastlanacak bir durum değildir dolayısıyla etkili ancak uzman olmayan bir konumda kalabilmek ciddi bir hassasiyet gerektirmektedir (Abels ve L. Abels, 2001: 124). Bununla birlikte uzmanın merkezde olmayan ama aynı zamanda etkili bir duruş sergilemesi fikri pek çok toplumda kafa karışıklığı oluşturabilmektedir (Gaddis, 2016: 10). Bu anlamda öyküsel uygulayıcının terapinin de politik ve sosyal anlamda bir eyleme tekabül ettiği fikri konusunda tüm süreçlerde duyarlı ve dikkatli olması gerekmektedir. Merkeze yaklaşmak ne kadar dikkat gerektiren bir husus ise etkisiz olmak da öyledir. Merkezde olmamak uygulayıcının kişiye yardım edemediği ve fonksiyonunu yitirdiği etkisiz olmak ile aynı anlama gelmemektedir. Kişinin kendisine ait bigisini ortaya çıkarabilmesi adına yargı veya tespit içeren cümleler ve tutumlardan uzak durmak, kişiye, kendi bağlamı ve değerlerini ifade edebileceği serbestiyeti sağlayabilecek bir alan açmak ve bununla birlikte nereden gelirse gelsin kişinin içselleştirdiği problemden veya diğer insanlardan dolayı hissedilen baskıyı azaltmak ve kendi becerilerini keşfedebilmesi için kişiyi sorular ve uygulamalar vasıtasıyla etkili bir şekilde desteklemek anlamına gelmektedir.

Örneğin "Benimle ilgili, gerek mesleki gerekse kişisel açıdan öğrenmek istediğiniz bir şey var mı?" gibi bir soru sormak veya görüşme boyunca aldığı notları kişiye gösterebileceğini ifade etmek hem işbirlikçi ve merkezde olmamaya ilişkin bir tavrın hem de kişiye duyulan saygı ve hassasiyetin bir tezahürü olarak değerlendirilebilir (Zimmerman ve Dickerson'dan akt.; Nichols, 2013: 424-425).

White (1998) çalışırken insanların yaşamları ve ilişkilerini tanımlamada hangi yolları tercih ettiğinin onun asıl ilgilendiği mesele olduğunu ve terapi sürecinde hayatın diğer biçimlerini temsil eden alternatif hikayelerin açığa çıkmasını daha mümkün hale

getirmeye çalışmanın ise temel çabası olduğunu ifade etmiştir. İnsanlar kendileri üzerine bir konuyu konuşurken, araştırırken daha fail oldukça, aslında, gerçekliği çok daha derinlikli bir biçimde anlayabilir ve kendilerine dair konuştukları konudaki, hikayedeki gerçekliği de çok daha fazla gözetebilirler (Freire, 2018: 99). Görüşmeler sırasında problemin ne olduğunu ve arzulanan şeylerin neler olduğunu uygulayıcı değil yardım isteyen kişinin kendisinin tespit etmesi ve bu tespitlere uzman kişinin saygı duyması uygulayıcının en önemli görevlerinden biri; kişiye verilen değerin de bir göstergesi olarak, aktif bir dinleme gerçekleştirebilmek, söylenenleri değil söylenmeyenleri de duymak için çaba göstermektir (Abels ve L. Abels, 2001: 84). Geleneksel değerlendirme modelleri patolojiyi araştırmaya yönelik çabaları içerdiğinden kimi zaman bağlamın içerdiği kültürel ve sosyal faktörleri göz ardı edebilirler. Bu anlamda öyküsel terapi geleneksel değerlendirmeleri kullanmamaktadır (Murdock, 2018: 499). Uygulayıcı bu çift dinlemeyi gerçekleştirirken belleğin bir çeşit hikaye anlatıcısı olduğunu fakat sözü edilen faktörlerin de etkisiyle bazı şeyleri vurgulayıp bazı şeyleri görmezden geldiğinin farkındadır; zaten kişinin kendi belleğinde mevcut olan ancak görmezden gelinen bu diğer hikayeleri araması için kişiye yardımcı olmaya çalışmak bir n öyküsel uygulayıcının temel niyetlerindendir (Nichols, 2013: 424).

Öyküsel terapi ile çalışan bir uygulayıcı için şeffaflık, hesap verebilirlik ve sosyal adalet savunduğu temel değerler arasında yer almaktadır (Hayward, 2003: 184). Uzmanın bu merkezden uzak ama etkili rolü, uygulama yaparken uzman ile müracaatçıyı kültürel, etnik, cinsiyet veya ekonomik sınıf anlamında farklı olan konumlarını birbirine yakınlaştırmakta ve olası yargılayıcı tutumları en aza indirmeye yardımcı olmaktadır. Özellikle farklı arka planlara sahip müracaatçılarla çalışırken uygulayıcı, sürekli, kendi kültürel önyargıları ya da mesleğine dair geçmişte öğrendiği geleneksel yaklaşımların, öğretilerinin onun müracaatçıyla ilişkisindeki etkisine dair kendini sorgulamalıdır (Abels ve L. Abels, 2001: 167-187).

Öyküsel terapi prensipleri yalnızca spesifik sorular sormak yerine karşılıklı bir konuşmanın oluşturulabilmesi, hikayenin içerdiği bilgileri tutmak ve bunları sürdürmek; kişinin failliği, niyetleri ve güçlerine dair keşiflerle alternatif hikayeleri geliştirme gibi kazanımlar açısından uygulayıcılara alan açmaktadır (Stillman, 2016: 84). Öyküsel

terapide görüşme süreci gücü kişiyle paylaşmaya odaklandığı için uzmanların yükünü hafifleten hem de kişilere terapötik görüşmelere odaklanabilmesinde yardımcı olacak bir niteliğe de sahiptir (Canel, 2014: 14). Öyküsel terapi, uzmanların uygulamalarına dair pek çok fikir sunarken aynı zamanda yaptıkları bu işle ilgili felsefi bir duruş da kazandırmaktadır (Wilcox, 2014: 64). Yardım sürecinin niteliği aslında çoğunlukla kişi ile danışman/sosyal çalışmacı arasındaki iletişimle belirlenmektedir (Abels ve L. Abels, 2001: 22). Nichols'e (2013) göre öyküsel terapide uygulayıcı hem hikayelere dair merakı ve sorularıyla bir çeşit antropolog, hem de kişiye olan saygısı ve fark ettirmeden onları güçlendiren sorularıyla bir çeşit hipnozcudur.

Aile terapistleri, psikoterapistler, toplum çalışanları, öğretmenler, sosyal çalışmacılar, akademisyenler, antropologlar, psikologlar, hemşireler, klinisyenler, film/belgesel yapımcıları gibi çok sayıda disiplin hâlihazırda öyküsel fikirleri kullanmakta ve farklı disiplinlerin birlikteliği öyküsel uygulamalarda yaratıcı gelişmelerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Eames ve Denborough, 2015: 4, Stillman, 2016: 84). Yaklaşımın uygulamaları pek çok uzman tarafından kullanılabilir; fakat bununla birlikte kendini bir öyküsel uygulayıcı olarak tanımlamak, yaklaşımın temellerindeki değerler ve politik fikirlerle de uyum içinde olunduğu mesajını vermektedir (Hayward, 2003: 187). Öyküsel terapi daha modernist olarak konumlanan terapilerin yaklaşımlarından büyük ölçüde farklılaştığı için bağlanma teorisi, aile sistem terapileri, stratejik terapi, çözüm odaklı kısa süreli terapi, oyun ve sanat terapisi gibi terapilerle birlikte kullanımı daha yaygındır (Kalkan Yeni, 2014: 216). Bununla birlikte yalnızca öyküsel terapiyle uygulama yapan pek çok uygulayıcı da bulunmaktadır.

2.1.9.3. Görüşmede Sorular

Postmodern/postyapısalcı pek çok yaklaşımda görüldüğü gibi öyküsel terapide de müracaatçı ve uygulayıcı arasında oldukça aktif bir ilişki söz konusudur. Bu anlamda uygulayıcının sürece katılımı çoğunlukla sorular yoluyla gerçekleşmektedir (Tarragona, 2009: 183). Uygulayıcıların geleneksel ekollerde olduğu gibi çıkarım ya da yorum yapmayı tercih etmemesinden dolayı öyküsel uygulayıcıların en önemli müdahale aracını

ardı ardına sordukları sorular teşkil etmektedir (Nichols, 2013: 424). Pek çok terapi yaklaşımında problem tehdit edici olarak değerlendirildiği için problemden uzaklaşılmaya çalışılır, bunun aksine öyküsel terapi hem problemi kişinin dışında konumlandırır hem de görüşmedeki diyaloğun bir parçası olarak problem üstüne yaratıcı ve meraklı sorular sorar (Besley, 2002: 128). Anlatılardaki ayrıntıları zenginleştirecek sorular sormak kişinin problem hikayeye karşı yaklaşımındaki yeteneklerin kanıtı olabilmesi açısından oldukça önemli bir işleve sahiptir (Corey, 2015: 490). Sorular daha çok kişinin hayatında neyin daha anlamlı olduğunu düşünmeye yöneliktir (Sween, 1998: 6).

Öyküsel terapide görüşme esnasında sorulan sorular farklı gruplar altında toplanmıştır: Dışsallaştırma, eşsiz çıktılar, yeni hikayeler, yeni olasılıklar, yeni hikayenin zenginleştirilmesine dönük sorular, deneyimin deneyimini, kişisel tarihçeyi ve tercihleri araştırmaya yönelik sorular (Madigan, 2016: 150). Özellikle görüşmelerin başlangıcında mutsuzluğa ve umutsuzluğa atıf yapılarak dinlenen ilk hikayeden sonra kişi zorlandığında uzman kişiyi problemi ve problemin etkilerini daha açık ve ayrıntılı bir şekilde tanımlamaya teşvik etmek için sorular sorar (Payne, 2006: 11). Öyküsel terapide terapist/çalışmacı başlangıçta "bu sorunun etkisinden kurtulduğunuz/uzaklaştığınız hiç oldu mu?" gibi sorularla hem eşsiz çıktılara ulaşmak hem de alternatif hikayeleri ortaya çıkarabilmek ve yeniden yazmayı başlatabilmek için bir alan sağlamış olur (Corey, 2015: 498). Kişinin anlattıkları üstüne sorulan sorular, kişinin tanımlamalarında kendi kullandığı ifadelerini ve tasvirlerini içermelidir. Mükemmellik ya da itaati sorgulatan sorular çoğunlukla kişinin kendisini ihmal edip başkalarını memnun etmeye çalıştığı baskın hikayenin ya da kendi kültürlerinin/sosyal bağlamlarının beklentilerini karşılayamadıkları için hissettikleri utanç duygusunu, bu söylemlerin kendi hikayesini anlatmasındaki etkileri konuşabilmek için kullanılmaktadır (Abels ve L. Abels, 2001: 88).

Öyküsel yaklaşımın kullandığı sorulardan biri de ilişkisel etki soruları (relative influence questioning)dır. Kişinin geçmiş ve gelecekteki hisleri, düşünceleri ve eylemlerine odaklanan bu sorular hem problemin kişide bıraktığı etkileri hem de kişinin "problemin yaşamı"nda bıraktığı etkiler üstüne müzakere etmeyi ve düşünmeyi sağlayan sorular olarak tanımlanabilir (Payne, 2006: 13). Sorular bazen üç ihtimalli olacak şekilde

sorulabilir: "… mı, …mı yoksa bambaşka bir şeyden mi?". Yaklaşımda sıklıkla kullanılan soru çeşitlerinden biri olan karşıt görüş soruları dekonstrüksiyon/yapısöküm yapmak suretiyle aslında modernizm, hümanizm ve bireycilik gibi bakışlara dayanan anaakım psikoloji yaklaşımını sorgularken ve sorgulatırken bir yandan da problem hikayeye özenli davranmakla birlikte aynı zamanda problem hikayeye, söylemlere karşı eleştirel bir tutum sergiler (Madigan, 2016: 160). Öyküsel terapide ikilemler gündeme getirme (raising dilemmas) ile gelecekte ortaya çıkabilecek olası durumlarla nasıl baş edilebileceğine ilişkin farkındalık oluşturmaya çalışmaktır (Gladding, 2015: 300).

2.1.9.4. Öyküsel Terapi Uygulamaları

Bu bölümde öyküsel terapi yaklaşımında kullanılan uygulamalar dışşallaştırma konuşmaları; eşsiz çıktıları(unique outcomes) hikayeleştirme; yapısöküm (decontruction), görünürde yok ama örtük (absent but implicit), yeniden yazma (re-authoring) ve yeniden anlatma (re-telling) konuşmaları; yeniden üye olma/dahil etme (re-membering); dış şahitlik (outsider witnesses), yansıtma grubu (reflecting team), tanımsal seramoniler (definitional ceremonies); doküman kullanma ve grup ve topluluk tabanlı uygulamalar olmak üzere 7 ayrı başlıkta kısaca açıklanmıştır.

Dışsallaştırma Konuşmaları

Problemli olarak nitelendirilen bir deneyim yaşamış kişi çoğunlukla kendi karakterine, amaçlarına hatta hayatının geneline dair bu olumsuz problemli oluş yaklaşımını içselleştirme eğilimi göstermektedir (White, 1998: 22). İçselleştirilmiş konuşma/tartışma çoğu zaman yaratıcılığı ve hayal gücünü kontrol altına alan, yorucu ve sınırlayıcı bir işlev görerek kişide cevap bulamadığı, hatta felce uğradığı duygusunun oluşmasına sebep olur (Madigan, 2016: 178). Kültürel hikayelerin bazı zehirleyici etkileri yıkıcı duygudurumları oluşturarak içselleştirmeye ve baskın hikayedeki sorunların kendisini tekrar etmesine sebep olmaktadır. Çocuklarının yaramazlıklarına odaklanan bir ailede ebeveylerin çocuğu eleştirmesi ve kontrol altında tutma çabaları, ebeveynlerin bu yaklaşımından kaynaklı olarak çocuğun daha da tepkisel davrandığı bir aile örneği üstünden düşünüldüğünde, içselleştirilmiş söylemlerin problem hikayeyi nasıl beslediği

görülecektir (Nichols, 2013: 420). Aşağıdaki tabloda öyküsel terapide kullanılan dışsallaştırılmış konuşmalar ve geleneksel yaklaşımlarda kullanılan içselleştirilmiş konuşmalara dair bazı farklar sıralanmıştır;

Tablo 2-1: "Dışsallaştırılmış ve İçselleştirilmiş Konuşmalar Arasındaki Bazı Farklar"- Morgan, 2000'den.

İçselleştirilmiş Konuşmalar (Internalised Conversation)	**Dışsallaştırılmış Konuşmalar (Externalised Conversation)**
Kişiyi problem olarak görür.	Problemi problem olarak görür.
Problem ve kişi aynı şekilde konumlandırılır.	Problemden kişiden ayrı olarak bahsedilir. Böylece kişinin problemle olan ilişkisini tartışabileceği bir alan oluşturulur.
Kişide neyin yanlış ve eksik gittiği bulunmaya çalışılır.	Problem dışsal olarak, kişiden ve kişiliğinden ayrı olarak bir bağlama konumlandırılır.
Eylemler, kişilerin özlerinin ya da kendiliklerinin yüzeye çıkan hali olarak düşünülür.	Eylemler, bir zaman dilimi içinde belli bir duruma göre ortaya çıkan olaylardır.
Davranışları ya da problemleri açıklayabilmek için diğerlerinin görüşleri üzerinde durulur.	Olaylara dair kişiler kendi açıklamalarını ve anlamlarını ayırt edebilmeye davet edilir.
Tanımlar, kişiyi ve kimliklerini, diğer kimlik tanımlamaları için az alan bırakarak özetleyebilir.	Kimliğin çoklu tanımlanması mümkündür.
Problemin varlığını destekleyen, devamlılığını sağlayan ve besleyen sosyal uygulamaları görünmez kılar.	Problemin varlığını destekleyen, devamlılığını sağlayan ve besleyen sosyal uygulamaları görünür kılar.
Hayat, benlik ve ilişkiler üzerine yapılan çıkarımlar zayıftır.	Hayat, benlik ve ilişkiler üzerine yapılan çıkarımlar zengindir.
Kişilerdeki içsel etkileri inceler.	Bireylerin yaşamlarındaki kültürel ve sosyopolitik hikayelerin etkilerini inceler.
İnsanları normlar çerçevesinde kategorileştirir. Kişilerin problemlerini ya da deneyimlerini tasvir etmek için etiketlemeler kullanır.	Farklılıklara önem verir. Normlara karşı durur. Farklılıklara karşı kucaklayıcı bir tavır sergiler ve yapılan dışlayıcı uygulamaları görünür kılmak için çaba gösterir.
Problemler insanların ve kimliklerinin birer parçası gibi görülür. Bu yaklaşım kişilerin bu kesin tanıların etkileriyle birlikte yaşama yollarına odaklanmayı zorunlu kılar.	İnsanlara problemleri ile olan ilişkilerini değiştirme ya da yeniden gözden geçirme konusunda danışmanlık yapmayı sağlar.
Problemin etkisi dışında kalan kişiler, örneğin profesyoneller, uzman olarak görülür.	İnsanlar kendi hayatlarının ve ilişkilerinin uzmanları olarak görülür.
Değişimin temsili, problemi çözecekler tarafından oluşturulan yöntemler olarak görülmektedir.	Dışsallaştırma konuşmaları mevcut olan bilgi ve beceriyi ortaya çıkarmaya çabalar. Çünkü değişimin temsili kişiye ait olarak görülür.
'Ben …' diye başlayan konuşmalara sıklıkla rastlanır.	Kullanılan dilde 'O..' daha çok yer almaktadır.
Problem ve problemin detaylarının yer aldığı konuşmalar yapılır.	Problem dışında kalan alternatif betimlemelere ve hikayelere de yer verilir.

Öyküsel terapi ve uygulayıcılarının sorunun kişinin içinde değil dışında olduğu varsayımına bağlı olarak, içselleştirilmiş söylemler ve problemlerle çalışırken kullandıkları linguistik araca, dışsallaştırma (externalizing) adı verilmektedir (Payne, 2006: 12; Kalkan Yeni, 2014: 211). Dışsallaştırma kişiyi baskılayan problemleri somutlaştırabilmek için onları yüreklendiren bir terapi yaklaşımı olarak da tanımlanmaktadır. Bu süreçte problem kişiye ya da ilişkiye yüklenen konumundan dışsallaştırılarak kişinin özünden ayrılabilir; böylece kişilere ya da ailelere kendilerini başka biçimlerde tanımlayabilme olasıklıkları daha görünür hale gelmekte ve bu yeni bakış açısıyla birlikte insanlar yeni hikayelere imkan tanıyan probleme doygun (problem-saturated) olaylarla çatışan durumları tespit edebilmektedirler (White ve Epston, 1990: 38-39). Bu uygulamanın sağladığı en büyük katkılardan biri de problemi bir zaman çizgisine oturtmak ve bu zamanın dışında kalan -nadir bile olsa- zamanlar üstüne konuşulabilecek bir zeminin olmuşmasına imkan tanımaktır. Böylece kişinin tüm yaşamının ve kimliğinin problemden ibaret olmadığı fikri yeniden çalışılmış olacaktır. Sonuçta terapötik sürecin her aşamasında, hangi grupla hangi uzman kimliğiyle görüşülüyor olursa olsun, yaklaşımın kilit uygulaması olarak ifade edilebilecek bu uygulamanın amacı problemi görmezden gelmek ya da problemle ilgilenmemek değildir. Burada asıl amaç, probleme geçmeden önce kişinin değerleri, becerileriyle başka bir deyişle kimliğiyle ilgilenmektir.

White ve Epston kişiyi sorunla özdeşleştirmek yerine, dışsallaştırarak sorun üstüne konuşabildiklerinde, sorunu yeniden konumlandırabildiklerinde ve daha bağlamsal, ilişkisel bir süreç yürüttüklerinde terapide ilerleyişin arttığını gözlemişlerdir (Madigan, 2016: 27). Dışsallaştırma yoluyla kişileştirme yapılarak sorunun kişiye sahip olmaya çalışan, kişinin hayatını kontrol etmeye çalışan adeta bir istilacı olduğu imlenmektedir. Dışsallaştırıcı bir üslup kullanmak, sorunun zorlayıcı etkilerinin somut bir biçimde ortaya koyulmasını sağladığı gibi uygulayıcı ve kişi arasında da otantik bir güven ilişkisinin tesis edilmesine katkıda bulunmaktadır (Nichols, 2013: 425). Dışsallaştırma suçlamayı ortadan kaldırarak bir durum üstüne düşünmeye ve yardım sürecinde bağlamın önemini vurgulamaya fırsat sunan bir tekniktir. Dışsallaştırma

değerlendirilirken, başlangıçta, ferdin sorumluluğu da dışarıda bırakılıyormuş gibi görünse de, esasen dışsallaştırma kişiye değişimin yolunu bulmak, engelleri ortadan kaldırmak için suçluluk hissetmek yerine daha da güçlü bir şekilde sorumluluk alabilmesine yardımcı olur (Abels ve L. Abels, 2001: 65-66; Payne, 2006: 48, Tarragona, 2009: 185). Dışsallaştırma problemin kişiden ayrı olarak düşünülmesine imkan tanıyarak, kişinin kendisi ile problemi bir ilişki içinde görebilmesine yardımcı olur (Legowski ve Brownlee, 2001: 23). Dışsallaştırma problemin müracaatçıyla ilişki içinde bulunan insanlar üzerinde bıraktığı etkileri de konuşmaya imkan tanımaktadır. Böylece dışsallaştırma kişiyi değil problemi nesne haline getirmektedir (Mascher, 2002: 62; Abels ve L. Abels, 2001: 86). İnsana umut ve cesaret veren bir dil olarak dışsallaştırma, aslında patolojize etmeyi engelleyen bir uygulama olarak da açıklanabilir (Payne, 2006: 44). Özellikle "uygunsuz davranışlar" sergileyen, ciddi psikiyatrik tanıların koyulduğu veya empatik davranmanın daha güç olduğu çeşitli suçlar işlemiş kimselerle çalışırken dışsallaştırma uygulayıcı ile kişi arasında ortak bir duyguda buluşabilmeyi sağlayan bir rol oynamaktadır (Nichols, 2013: 426). Dışşallaştırma konuşmaları, kişinin probleme karşı mücadele gücünü artıran ve yaratıcı bir keşif olarak tabir edilebilecek bir uygulamadır (Canel, 2014: 14).

Dışşallaştırma uygulamaları insanların kendi kimlikleri, bedenleri ve diğerlerini nesneleştirmenin tersini gerçekleştirebildikleri bir karşı uygulama (counter-practice) olarak tasvir edilebilir. White ve Epston yaptıkları uygulamalarda çalıştıkları insanlardan ilerleyen seanslarda dışsallaştırmaya dair aldıkları dönüşlerde, çoğu dışsallaştırmanın problemden bağımsız özgürleştirici bir etkisinin olduğunu ve uygulamanın hızlı tesir ettiğini vurgulamışlardır (White ve Epston ,1990: 66). Bu karşı uygulama fikrini kolayca açıklayacak bir örnek olarak anoreksiya tanılı kadınlar verilebilir. Anoreksiya tanısı almış genç kadınlar, öyküsel terapinin en çok çalıştığı gruplardan biri olarak, özellikle kapitalizm ve moda endüstrisinin söylemlerinin kişilerin kimliğine dair yaptığı atıflarla, sosyal ve politik bağlamın kişinin kendilik algısında meydana getirdiği içselleştirilmiş cümlelerle, problemli hikayeleri görebilmek açısından dışsallaştırma uygulamasının mahiyetini anlayabilmek için kullanılabilecek en açıklayıcı örneklerden biridir. White (1998) bu kadınların ruhları, düşünceleri ve bedenleriyle daima disiplinli olmaya çalıştıklarını, dolayısıyla anoreksiyeksiyanın temelinde yatan bu baskın hikayeye ilişkin

içselleştirmeler konusunda kişinin gözünü açabilmek için oldukça geniş kapsamlı bir dışsallaştırma sürecinin gerekebileceğini ifade etmiştir (White, 1998: 23). Kapitalizm ve moda endüstrisinin empoze ettiği estetik, güzel ve zarif bir bedene sahip olabilmek adına pek çok kadın takıntılı ve disiplinli bir biçimde kendi bedenlerini denetim altında tutmaları gerektiğini içselleştirmişlerdir. Geleneksel anlamda uyum ile açıklanan güzellik; şişman, zayıf, kaba ya da narin gibi niteliklere atıf yapmamakla birlikte çeşitli kültürlerde türlü şekillerde tarif edilirken, tüketim toplumu evrensel olarak nasıl güzel olunacağının sınırlarını belirlemektedir (Baudrillard, 2012: 165).

White ve Epston (1990) dışsallaştırma aracılığıyla, özellikle aileyle çalışılırken, kimin problemli olduğu üstüne olan tartışmalardan uzaklaşılabileceğini, işlevsel olmayan kişiler arası çatışmaların azaltılabileceğini, problem çözme çabalarına rağmen varlığını sürdüren probleme karşı olan başarısızlık duygusunun zayıflatılabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca dışsallaştırma insanlara problemin hayatlarındaki ve ilişkilerindeki etkisini azaltmak ve problemle mücadele edebilmek için diğerleriyle işbirliği yapabilmenin yolunun açılabileceğini, kişilerin hayatlarındaki ve ilişkilerindeki problemlere karşı aktif bir pozisyon alabilmenin yeni olasılıklarının ortaya çıkmasına yardımcı olabileceğini, problemin "çok ciddi" olduğu fikrine karşı insanların daha az stresli daha fazla etkin olabilmelerini sağlayabileceğini ve problem üstüne bir monolog yerine diyalog geliştirme seçeneklerinin sunabileceğini ifade etmektedir.

Kişinin hikayesinin dışsallaştırılması kısmında terapist probleme bir isim bulmaya teşvik eder ve eğer kişi isim bulmada zorlanıyorsa, bir isim kararlaştırılana kadar kişiye bazı isimler önerebilir. İsimlendirme hem sorunu daha kesin bir biçimde dışsallaştırmaya hem de kişinin sorunun kendi kontrolünde olduğunu hissedebilmesine yardımcı olur (Payne, 2006: 11). Dışsallaştırma yapılırken örneğin öfke probleminden söz ediliyorsa; 'Diğerleri öfkeni görüyor mu?', 'Öfkenin hayatındaki etkileri neler?', 'Öfke neye benziyor?', 'Öfke sana ne zaman yaklaşır, öfkeyi ilk ne zaman fark ettin?' gibi sorular sorulabilir (Mascher, 2002: 62). Özellikle çocuklarla çalışılırken problemin bir resmini çizmelerini istemek dışsallaştırma süreçlerini kolaylaştırabilir ve sorun bir metafor olarak betimlendiğinde ise bu metafor üzerinden sorular sorularak sorunu kendisi dışında bir şekilde tasvir etmesi süreci desteklenmiş olur. Örneğin, eğer problem bir duvar

olarak isimlendirildiyse şöyle sorular sorulabilir: ‘Duvarın boyu ve kalınlığı ne kadar?, ‘Sen duvarın neresindesin?’, ‘Duvarın içinde ne var?’, ‘Duvar sana nasıl hissettiriyor?’ (Legowski ve Brownlee, 2001: 25)

Dışsallaştırma yapılırken kişilerin tanımlamaları kimi zaman çok spesifik ve davranışsal olabilirken kimi zaman daha genel olabilmektedir. Bununla beraber kimi zaman insanlar dışsallaştırma yapmakta zorlanabilir, böyle zamanlarda terapistler tanıma dair farklı seçenekler sunarak uygulamayı kolaylaştırmaktadır. Uygulama yapıldığı sırada terapist genelleme yapmaktan kaçınmalı ve kişinin baskı içeren bir deneyimini pekiştirmek konusunda dikkatli olmalıdır. Problemi tanımlamada insanlar bazen popüler uzman tanımlarını, bilimsel sınıflandırmaları kullanmaktadırlar. Böyle durumlarda problemin alternatif tanımlarını inşa edebilmek için kişi desteklenmelidir. White pek çok farklı grupla çalışırken dışsallaştırma uygulamasını kullanmış ve sözü edilen tanımlama biçimleriyle de sıklıkla karşılaşmıştır. Klinik anlamda çok sıkı bir sınıflandırmaya sebep olan “şizofreni” gibi tanılarda bile dışsallaştırma uygulamasını kullanarak, kişinin bu tanımlamanın sınırlayıcılığından çıkabilmesi için özellikle onu problemin etkilerini konuşmaya teşvik ederek alternatif isimlendirmeler türetmeye çalışmıştır (White, 1998: 49-53). Dışsallaştırmada sorun, huysuzluk nöbetleri, üzüntü, suçluluk, kötü alışkanlıklar gibi adlandırmalar yapılabilirken (Murdock, 2018: 501), White’ın ünlü uygulamasında kullanılmış olan “sinsi çiş” gibi daha yaratıcı veya dolaylı adlandırmalar da kullanılabilmektedir.

Dışsallaştırma ile elde edilen metaforlar birey, kültür ve toplum arasında köprü işlevi görür. Metaforlar ve ardından sorulan sorular yoluyla yoluyla terapist/uzman kişi müracaatçının hikayeleri, tanımları, eylemleri anlattığı hikayelerin ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır. Öyküsel terapi uygulamalarında terapist/uzman yardımıyla “metafor”ların nasıl kullanıldığı ve uygulama sürecine nasıl dahil edildiği önemli bir konudur. Mecaz anlamına gelen metafor kelimesi aslında sözcük ile anlam arasında geçiş yapmaya, uygulama sürecinde ise özellikle hayal gücü ve anlam aktarımı için yeni ihtimallere bir köprü olması açısından değerlidir. Dışsallaştırma ile bir durum için farklı yaklaşımlar ve çoklu anlamlar mümkün olabilmektedir. Yalnız yaşayan biri için popülerlik bir çözüm yolu olarak göründüğünde uzman kişi yalnızlığın faydaları ve

popüler olmanın zorluklarını konuşabilmek için bir fırsat yakalayabilir; böylece yalnız ya da popüler olmak kutupları arasındaki çoklu anlam süreçlerine dair konuşabilmek için dışsallaştırma bir araç olarak kullanılabilir (Legowski ve Brownlee, 2001: 20-25). Metaforların kullanıldığı yani daha soyut olarak belirtilebilecek dışsallaştırıcı bir dili kullanmak ve çalıştığı kişileri de kimi zaman garip karşılanabilecek bu dili kullanma konusunda ikna edebilmek uygulayıcılar tarafından zorlayıcı olabilmektedir. Dışsallaştırma yapmanın düşünsel temelleriyle birlikte problemleri zorlayıcı unsurları besleyen düşmanlar olarak görmek ve kendi yaşamındaki problemleri de dışsallaştırarak karşılayabilmek, uygulayıcının bu düşünce ve dil kullanım biçimini kullanarak çalışabilmesinde kolaylaştırıcı olmaktadır (Nichols, 2013: 426).

Payne (2006) dışsallaştırma yapılırken postyapısalcı sınırların içinde kalmak gerektiğini, müracaatçının her koşulda dışsallaştırma yapmaya uygun olmayabileceğini, isimlendirme yoluyla dışsallaştırma yapmanın kimi zaman zorlayıcı olabileceğini ifade etmiştir. Eğer kişi dışsallaştırma yapmakta zorlanıyorsa baskın hikayeyle çelişen bir olay üstüne konuşularak yapısökümü yapılabilir. White bu konuşmada şöyle soruların kullanılabileceğini belirtmiştir: ‘Bunlar senin genel olarak anlattıklarına pek uymuyor gibi duruyor?’, ‘Bu senin için olumlu bir gelişme mi yoksa olumsuz bir gelişme mi?’, ‘Bu gelişmeyi düşündüğümüzde, bu size gerçekte nasıl olmak istediğiniz hakkında ne söylüyor?’ (White, 1998: 25) Sonuç olarak dışsallaştırma konuşmaları kişinin gerçek kimliğine ilişkin problem hikayenin durdurulmasıyla problemin çözümüne ilişkin olasılıkların görünür ve ulaşılabilir hale gelmesidir (White, 2007: 9).

Eşsiz Çıktıları Hikayeleştirme

Eşsiz çıktılar baskın hikayenin içeriği ve dayanak noktalarıyla çelişen istisnai durumları ifade etmek için kullanılmaktadır. Eşsiz çıktılar tanımlandıkça insanlar yeni anlamlar ile uğraşmaya teşvik edilebilir. Eşsiz çıktılar tanımlandıktan sonra buradan elde edilenler alternatif hikayeler bulmak, üretmek ve yeniden canlandırmak için yeni anlamlar bulmaya dönük sorular yoluyla genişletilmelidir (Murdock, 2018: 497; White ve Epston, 1990: 41). Terapist ya da sosyal çalışmacı göz ardı edilen bu olaylardan çıkan eşsiz çıktıları zenginleştirmeyi teşvik ederek kişinin bunları alternatif temalara dönüştürmesi ve bu yolla alternatif hikayelere ulaşabilmesi ile bir çıkış noktası

yakalanılmış olur (Madigan, 2016: 81). Bir bakıma eşsiz çıktıları hikayeleştirme tekniği ile hakim sosyopolitik güçlerin etkileri de incelenmiş ve fark edilmiş olacaktır (Besley, 2002: 135).

White ve Epston (1990) bu uygulamayı tarihi eşsiz çıktılar (historical unique outcomes), güncel eşsiz çıktılar (current unique outcomes) ve geleceğe dönük eşsiz çıktılar (future unique outcomes) olarak kişinin tarihi ve hikayesinin bütününe dair alternatif hikayelere giriş yapılabilecek şekilde tasarlamışlardır. Tarihi eşsiz çıktılarda kişi geçmişinde yaşanmış ve problemin etkileriyle çelişen olayları bulması için desteklenir. Tarihi eşsiz çıktılar bugün için yeni anlamlar bulmayı kolaylaştırabileceği gibi kişinin kişisel ve ilişkisel tarihini revize etmesine de yardımcı olabilir.Yeni hikayeler için verimli bir kaynak sağlayabilecek bu uygulamada seansların aralarında olan bitenler de, terapinin tarihi olarak, bu kategorinin bir alt kategorisi olarak değerlendirilebilir. Güncel eşsiz çıktılar yeni anlamlara ulaşmakta oldukça ikna edicidir. Geleceğe dönük eşsiz çıktılarsa kişinin problemden uzaklaşma umudunu inceleyerek problemin etkilerinden uzaklaşmaya yardımcı olacak niyetleri ve planlarını gözden geçirme olarak tanımlanabilir.

İlişkisel etki soruları (relative influence questioning) insanların yaşamlarını ve problemlerini ayırt edebilmek için ilk görüşmede başlanılan bir soru sorma sürecidir. Bu soruların ilk kısmı problemin kişilerin hayatları ve ilişkilerindeki etkilerinin haritalarını çıkarmaya yönelikken ikinci kısmı kişinin kendisinin yaşamı ve problem üstündeki etkilerinin haritasını çıkarmaya yöneliktir. Bu sorular yoluyla kişi sabit, statik bir dünya olduğu görüşü yerine yeni ihtimallerin varolduğu daha esnek ve akışkan bir zemini keşfetmiş olmaktadır (White ve Epston, 1990: 42).

Eşsiz çıktıları araştırırken sorduğumuz sorular kişide baskın problem hikayeyle çelişen niyet ve eylemler konusunda farkındalık oluşturmaya yöneliktir ve bu sorular geçmişe, görüşme esnasında ya da geleceğe dair olabilir (Madigan, 2016: 153). Bu aşamada kişi kendi tecrübesiyle ilgili daha geniş bir bakış açısı kazanır ve kimliğini yeniden düşünür, o zamana dek baskılanmış ya da gizlenmiş olan değişim böylece

yeniden tanımlanmaya başlamış olur (Payne, 2006: 14). Baskın hikaye üzerinde yapısökümü yapılırken terapistin kişiyle sorunun ilişkisinde ya da diğerlerinin sorunla ilişkisinde baskın hikayedeki tanıdık deneyimlerle çelişen eşsiz çıktıların (unique outcomes) ortaya çıkabilmesine yardımcı olması gerekir (Mascher, 2002: 64). Hayal etmek dışsallaştırmanın önemli parçalarından biri olarak eşsiz çıktıları tanımlamayı kolaylaştırdığı gibi terapiste de kendi kriterlerinin dışına çıkarak kişiye nasıl yardım edeceği konusunda önemli bir katkı sağlamaktadır (White ve Epston, 1990: 61).

Yapısöküm (Decontruction), Görünürde Yok Ama Örtük (Absent but implicit), Yeniden Yazma (Re-authoring) ve Yeniden Anlatma (Re-telling) Konuşmaları

Hayat tek bir hikayeden değil çoklu hikayelerden meydana gelir, bu diğer hikayeler ise yeniden yazmaya giriş yapılmasını sağlamaktadır (White, 1998: 28). Fakat genelde kişinin yardım eden uzmana anlattığı çoğunlukla depresif ve olumsuz olan baskın hikayedir. Öyküsel uygulama geleceğe yönelik bir uygulamadır; baskın hikayeden istenen ve geleceği farklı kılacak hikayenin yeniden yazılması gereklidir (Abels ve L. Abels, 2001: 75; Mascher, 2002: 58; Milner, 2001: 2). Hem yapısökümü hem de yeniden yazma uygulamalarının temel katkılarından biri zengin bir hikaye elde edebilmeyi sağlamaktır (Gaddis, 2016: 13). Yeniden yazmayı sağlayabilmek için uygulayıcı kişinin anlattığı baskın hikayeyi dinlerken, hem duyduğu hikayeyle hem de satır aralarını okuyabilmekle ilgilenmektedir.

Öyküsel terapide eylem alanı-kimlik alanı kavramları açıklanırken, eylem ile dünyanın birlikteliğinden, eylemin yalnızca bir işten ziyade bir düşünme olduğundan, düşünmenin eylemin temelinde olduğundan da bahsetmek gerekir (Freire, 2018: 37). White eylem alanı (landscape of action) ve kimlik alanı (landscape of consciousness) kavramlarını Bruner'den ve bazı edebiyat teorisyenlerinden aldığını; insanları bu eylem ve kimlik alanı arasındaki gidiş gelişlerin, metaforik anlamda zikzak çizer gibi bir şekilde, alternatif eylem ve kimlik alanlarını keşfetmeye davet ettiğini ifade etmektedir (White, 1998: 31). Eylem alanı başkalarıyla ilişkilerimizdeki tecrübelerimiz tarafından inşa edilir ve bize hikayenin ana çatısını sağlar, görüşmeye başlanıldığında kişi genellikle baskın hikayenin eylem alanına ait bilgiler vermektedir. Kimlik alanı ise -anlam alanı (landscape

of meaning) şeklinde adlandırmak da mümkündür- bu olaylar hakkında kişinin karakteri, güdüleri, arzuları, değerleri, inançları gibi konular ile ilgili olarak ne düşündüğü eylem alanındaki olayların yorumunu içeren kısım olarak açıklanabilir (White, 1998: 31). Eylem ve kimlik alanı soruları olaylar arasında bağlantı kurmaya yardımcı olurken aynı zamanda sığ yansıtıcı sorular yerine hikayenin anlamına dair çok daha derinlikli bir görüşme kurulmasını sağlamaktadır (Hedtke, 2016: 52). Eşsiz çıktılardan yola çıkarak yeni hikayeleri yazmak için uygulayıcılara yardımcı olabilecek pek çok soru türü bulumaktadır. Örneğin 'Depresyonu alt edebildiğinizi ifade ettiğiniz (…) örnekler, size, kişiliğiniz hakkında neler söylüyor?' gibi bir soru eylem alanından kimlik alanına geçiş için kullanılabilecek ve eşsiz çıktılardan sonra alternatif hikayelerin keşfedilmesi için yararlanabilecek sorulardandır (Nichols, 2013: 430). Eylem ve kimlik alanı arasında gidip gelmek, kişinin hayatında gerçekleştirdiği eylemleriyle onun beceri ve değerleri arasında bağlantı kurulabilmesini sağlamaktadır.

Sosyal çalışmacı/danışman yansıtıcı sorular ve yansıtıcı bir konuşma yoluyla kendi sürdürdüğü söylemlerin ya da inançların kaynağını incelemesine yardımcı olarak, bunların ortaya çıktığı bağlamların görebilmesi için kişiye yardımcı olmaya çalışarak yeniden yazma sürecini başlatır (Abels ve L. Abels, 2001: 63).

Öyküsel uygulamasında bilinçaltının yorumuna değil deneyimlere odaklanıldığından yeniden yazma uygulaması da bu deneyimlerin sosyal bağlamı içinde kişinin ya da toplumların hayatlarında yeni anlamlar bulabilmelerine yardımcı olmaktadır (Abels ve L. Abels, 2001: 83). Hikayeleri anlatma, dinleme, yeniden anlatma (re-telling) ve yeniden dinleme (re-listening) uygulama süreci boyunca kullanılır ve aslında bu yolla hikayeler anlam ve içgörüye dair kaynakların ortaya çıkmasına yardımcı olur (Ghandehari ve ark., 2017: 5). Yeniden anlatma, yeniden hikaye yazma eşsiz çıktılarla birlikte yakalanmış olan alternatif hikayeyi "kalınlaştırmayı" (thicken) sağlamaktadır (Payne M., 2016: 265). Kalınlaştırma veya başka bir söyleyişle kalın tasvir etme, salt eylemi açıklamaksızın bağlamın içindeki eylemi anlamaya gönderme yapmaktadır. Alternatif hikayeler tüm çalışma gruplarında kullanılan en temel uygulamalardan biri olmakla birlikte özellikle travmayla çalışırken kişiyi yeniden travmatize etmeden, güvenli bir alan oluşturarak travmayı konuşabilmeye fırsatı vermektedir.

İskele kurma (scaffolding) görüşme süreci müddetince müracaatçıların bilgi ve hayalleri arasında ilişki kurabilmek, baskın hikayede yapısökümü yapmak ve ardından hikayeyi yeniden yazmak için bağlantılı sorular sormaya yardımcı olan beceriyi tanımlamada kullanılan kavramdır (Gaddis, 2016: 13). İskele kurma, örneğin görüşme sürecinde kişi bir soruya yanıt veremediğinde bir önceki aşamaya geri dönerek soruyu küçültüp kişinin yanıt verebileceği biçimde soruları değiştirebilmeyi de içermektedir.

Aslında öyküsel terapinin her aşamasında yapısöküm mevcuttur. White'a (1998) göre özellikle dışsallaştırma, kişilerin kendi yaşamlarındaki sözde "gerçekler"e ilişkin bir çeşit yapısökümü olarak değerlendirilebilir. Yapısökümü kısaca, toplum ve kültür ile biçimlenen kimlikleri ve deneyimleri bu normların nasıl etkilediğine dair -problemleri desteklemek ya da problemlerle mücadele etmek anlamında- sorular sorarak kişinin problemler karşısında aktif bir rol alabilmesine yardımcı olmaktır (Stillman, 2016: 94).

Söylemleri daha görünür hale getirmek önemli olmakla birlikte burada kastedilen daima söylemlerin yıkıcı olduğu varsayımı değildir. Söylemler kişi için anlamlı veya onun değerlerini destekleyen bir işlev de görebilir.

Daima anlatılmış olan kısır hikayeler yapısökümü vasıtasıyla kişilerin daha üretken olacağı şekilde yeni hikayelerin anlatılmasına odaklanılmaktadır. Kısır hikayelere ait sorgulanmamış kabul ve varsayımlar bu uygulama yoluyla daha görünür hale getirilmeye çalışılmaktadır (Nichols, 2013: 421). Hikayedeki baskın ve zorlayıcı söylemlere dair yapısökümünü mümkün kılabilmenin ilk koşullarından biri kişinin anlattıkları yanında anlatmadıkları ya da hızlıca geçtikleri bölümlere de dikkat kesilerek çift dinleme-ikili dinleme yapabilmektir (Abels ve L. Abels, 2001: 84). Uzman aktif bir dinleme ile müracaatçıların başkalarının onu nasıl etkilediğini, kişinin hayatındaki susturulmuş hikayeleri fark etmesine yardımcı olmak için çeşitli katmanlarda yer alan bu sessiz hikayeler için yapısökümü (decontructing) sorularını kullanabilir (Mascher, 2002: 64). Yapısökümü çok daha geniş bir sosyo-kültürel bağlamı bireysel bir terapi için bile görünür hale getirmeye yardımcı olmaktadır.

Görünürde yok ama örtük kavramı problemlerin karşıtlarıyla birlikte var olduğuna atıf yapmaktadır (Stillman, 2016: 95). Görünürde yok ama örtük ile kişiler konuyu daha önce düşünülmemiş bir biçimde düşünmeye davet edilirler. Görünürde olan şeyle, görünmeyen fakat görünenle ilişkili olan değerlerle ilişki kurabilmeye fırsat sağlamaktadır. Başka deyişle kişinin tanımladığı, somut bir problem aslında kişinin soyut olan, görünmeyen bir değeriyle ilişkilidir. İnsanlara dair etiketleyici ve patolojize edici söylemler kişiyi yanlış ve eksik temsil etmekle birlikte tüm bu baskın söylemler hakim ruh sağlığı hakkında çok şey söylerken aslında kişinin kendi kimliğine dair çok az şey söylemektedir (Madigan, 2016: 193). Örtük olan unsurları görünür hale getirmeye çalışmak hikayeye dair anlayışı geliştirir ve zenginleştirir (Payne, 2006: 84).

Tablo 2-2: "Görünürde yok ama Örtük"- Freedman ve Combs'dan (http://www.familycentre.org.nz/Publications/PDF%27s/Freedman_Absent_but_Implicit.pdf?PHPSESSID=0eecec35fe7f59629fbc1ded9d8ed231)

Sezilen (görünür olan)	Şununla mümkün kılınır (görünmeyen ama örtük olarak var olan):
Hüsran	Özel niyet, değer ve inançlar
Umutsuzluk	Gelecek için umutlar, hayaller ve vizyon
Adaletsizlik	"Adil dünyaya" dair belirli fikirler
Sıkıntı/elem	Hayatla ilgili belirli görevler ve sözler
Yaralılık	İyileşmenin belirli inançları
Terk edilmişlik ve kimsesizlik	Hayattaki gelenek, maneviyat ve değer verilen kültürel bilgelikler hakkında özel bilgiler
Diğerleri…	

Tablo 2.2'de, görünürde yok ama örtük olarak var olan bazı niyet, fikir ve inançlardan söz edilmiştir. Terapötik süreçte eylem alanına ait bir konuşma gerçekleştirilirken dışsallaştırma yapılırken veya sonrasında kişinin eyleminden kimliğine geçiş yapan sorularda görünürde olmayan ama örtük olarak var olan değerlerle karşılaşmak olasıdır. Görünür olmayan bu değerlerin ortaya çıkması alternatif hikayenin ve kimliğin yeniden tanımlanmasının güçlü bir şekilde yapılabilmesine yardımcı olmaktadır.

Yeniden Üye Olma/Dahil Etme (Re-membering)

İnsana yardım mesleklerinin tamamı ve özelde de sosyal çalışma mesleğinin çalışma alanları düşünüldüğünde ailesi ya da kendisi için önemli kimseleri kaybetmiş veya onlardan ayrılmış pek çok müracaatçı grubuyla karşılaşılmaktadır. Bu bağlamda "yeniden üye olma" kaybedilen yakınlarla yeniden ilişki kurabilmek ve alternatif hikayeye dair onların katkılarını fark edebilmek için kullanılan etkili bir öyküsel uygulamadır. Bu uygulamayı açıklayabilmek için kavramın İngilizce karşılığına bakmak gerekir, "remembering" hatırlamak anlamında kullanılırken "re-membering" ise yeniden üye olma/yapma anlamında kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu uygulama hem geçmişe dair bir hatırlama eylemi hem de şimdi ve geleceğe ilişkin bir üye yapma uygulamasını imlemektedir. Geleneksel yaklaşımlar ölen veya başka biçimlerde kişinin hayatından çıkan kimseler için "vedalaşma" gibi birtakım öneriler sunmaktadır. Öyküsel terapi bunun tersini iddia etmekte ve bir şekilde fiilen artık kişinin hayatında olmayan kimselerle, onların kişinin hayatına sunduğu katkıları, kişinin kimliği üstündeki etkilerini konuşarak yeniden bir ilişki kurulmasına yardımcı olmaya çalışmaktadır. Bu uygulama yalnızca yaşamını yitimiş kimselerle değil, artık geçmişte kalmış kimselerle de yapılabilir. Müracaatçıların değerlerini ve hayallerini bilen, bir şekilde onları tanıyan kimselerin ve bu kimselerin kişiler üzerindeki etkilerini anlamaya çalışmak bu uygulamanın temel amacıdır (Tarragona, 2009: 187).

Öyküsel terapi hayatta olmayanlarla ilişkiyi kesmek yerine, yaşayan ya da yaşamayanlarla irtibat kurup zengin, güçlü ve kişinin failliğini ortaya çıkaran hikayeler kurmayı desteklemektedir. Yeniden üye yapma uygulaması kişinin yaşamını daha görünür hale getirmeye yardımcı olarak, hatırlamanın kültürel bir pratik ya da kişisel bir deneyim olmasından çok daha fazlasına tekabül etmektedir. Hayatını kaybetmiş ya da geçmişte kalmış kimseleri yeniden üye yapmak için çalışırken de bireyselci bir yaklaşımdan uzak durmaya çalışan öyküsel terapi, kişileri hafızadan silmek ya da kaybı kabul etmeyi önermek yerine hatıraları yeniden değerlendirerek aileler veya kaybedilen kişilere ilişkin zengin mirası, bilgiyi ve değerleri kişinin hikayesine kazandırmaya odaklanmaktadır. Başkalarının hikayelerinden beslendiği için, her ne kadar tek bir kişi

üstüne konuşuluyor olsa bile yeniden üye olma konuşmaları aslında tüm ailenin dahil olduğu bir konuşmadır. Yeniden üye yapma konuşmaları zor zamanlarda kişilerin kaybedilen yakınların hikayelerindeki gücü görmelerine bu yolla da geçmişte kalmış insanların güçlü hikayeleri gelecek kuşaklara aktarılmış olmaktadır (Hedtke, 2016: 46-55). Kişiler ölen ya da ayrıldıkları yakınlarıyla veya onların hikayeleri için önemli olan kişiler (edebiyatçılar, fikir adamları, dini figürler vs.) ile kurdukları ilişki vasıtasıyla, kendi hikayelerinde güçlü destekler bulabilirler (Payne, 2006: 15).

Dış Şahitlik (Outsider Witnesses), Yansıtma Grubu (Reflecting Team), Tanımsal Seramoniler (Definitional Ceremonies)

Kimliğin toplumsal etkileşimlerle inşa edildiğini varsaydığından, yaklaşımın yeni hikayeleri destekleyecek olan diğerlerinin de görüşmelere dâhil edildiği pek çok yöntemi mevcuttur. Burada imlenen terapötik süreçte nihai amaç problemin çözüme kavuşması değil kişinin yeni bir kimlikle yeni yaşamını yorumlamasının değişmiş olmasıdır (Nichols, 2013: 433). Dış şahit uygulamaları, çoklu hikaye sürecini desteklemesi için ebeveyn, eş, arkadaş gibi kişinin yeniden anlatma sürecine eşlik eden izleyiciler olarak görüşmelerde yer almaları şeklinde gerçekleştirilebilir (Payne, 2006: 16). Burada dış şahitler dinledikleri hikayenin kendilerinde yankılanan karşılığını çeşitli biçimlerde paylaşarak bir şekilde muhtemel eşsiz çıktıların ortaya çıkmasına yardımcı olmak için görüşmeye dahil edilirler (Payne, 2006: 133). Başka bir deyişle, dış şahitlik uygulamasında terapist kişiyle görüşürken şahitler görüşmeyi sessizce dinler, daha sonra görüşmelerde konuşanların dış şahitlerdeki yankılarına ve bu görüşmeye tanık olmanın anlamına dair terapist dış şahitlerle görüşür, bu aşamada da kişi bu konuşmayı dinler. Tanımsal seramonilerden sayılan dış şahitlikte amaç insanların yaşamlarını birbirine bağlamak ve alternatif hikayeleri oluşturmaya çalışmaktır (Tarragona, 2009: 188).

Literatürde dış şahitlik uygulamaları yerine tanımsal seramoniler kavramı da kullanılmaktadır. Bu uygulama terapinin kolektif olma ve ilişkisel kimlik fikirlerine dayanarak, arkadaş, aile üyeleri ya da aynı problemi daha önce yaşamış bir kimse gibi kişi ile ilişkili kimselerin terapötik sürece şahit olarak katılmalarını içermektedir. Kişinin bir hikayesini anlatmasıyla başlayan uygulamada, şahitler hikayeyi dikkatlice dinler ve ardından terapistin şahitlere duydukları hikayede neler gördüklerini, duyduklarının onlar

için ne anlama geldiğini, hangi imgeleri ifade ettiğini sorması yoluyla bir görüşme gerçekleştirilir. Şahitler dinlenildikten sonra ise terapist yardım alan kişiye şahitlerin anlattıklarına ilişkin, duyduklarında onun dikkatini çeken şeylerin neler olduğuna, dinlediklerinin ondaki çağrışımlarına dair soruları içeren bir konuşmayı teşvik eder. Böylece danışanın değişime olan inancının kuvvetlenmesine ve tercih edilen alternatif hikayenin zenginleştirilmesine alan açılmış olmaktadır (Murdock, 2018: 505).

Michael White (2007) tanımsal seramonileri 3 ayrı basamağa ayırmıştır:

1. Tanımsal seramoninin yapıldığı kişi tarafından önemli olan hikayenin anlatılması
2. Kişinin anlattığı hikayenin davet edilen dış şahitler tarafından yeniden anlatılması
3. Tanımsal seramoninin yapıldığı kişi tarafından dış şahitlerin yeniden anlatımının yeniden anlatılması

Daha önce yetersiz değerlendirilmiş olan yerleri açığa çıkarabilmek açısından dış şahitlik, uzmanın merkezden uzak konumunu sürdürerek, öyküsel terapi ile çalışan uzmanların sıklıkla başvurduğu bir uygulamadır (Payne, 2006: 126). Tanımsal seramonilerde dikkat edilmesi gereken husus katılan dış şahitlerden alkışlama ya da profesyonel değerlendirmeler yapması gibi yaygın uygulamaların beklenmiyor oluşudur. Dış şahitler kişinin deneyimlerinin kendi deneyimlerinde uyandırdığı yankıları ifade ederek, hikayeyi yeniden anlatarak görüşmenin bir parçası haline dönüşmektedirler (White, 2007: 165-166).

Doküman Kullanma

Çoğunlukla baskın hikayeyi defalarca maruz kalınan hakim söylemler ile kişinin kendisine dair kalınlaşmış olumsuz atıfları güçlü bir hale gelmiştir. Bu noktada pek çok terapi ve yardım yaklaşımı için de önemli bir tartışma konusu olan değişimin ya da yardım sürecinde kaydedilen ilerlemenin kalıcılığı gündeme gelmektedir. Öyküsel terapinin oldukça yaratıcı ve zihin açıcı biçimlerde kullandığı dokümanların esas amacı, işte bu

kaydedilen ilerlemenin -yaklaşım için bu ilerleme keşfedilen alternatif hikayeler olarak da ifade edilebilir- kalıcı hale gelmesi, yaklaşımın kendi ifadesiyle "kurtarılması"dır.

Çoğunlukla yazılı olan metinleri daha gerçek bulma eğiliminde olduğumuz için mektuplar görüşmelerde konuşulanların daha inandırıcı bulunmasına yardımcı olmakla birlikte mektupları yeniden okuyarak alternatif hikayelere olan güveni artırabilmek de kolaylaşmaktadır (Abels ve L. Abels, 2001: 104). Kaydedilmediği müddetçe bir sonraki görüşmeye dek geçen görüşmede konuşulanlar çeşitli eklemelere ve bozulmalara maruz kalabileceğinden dokümanlarlar ciddi birer kayıt tutma aracı olarak önemli bir işleve sahiptir; çünkü bir diğer ifadeyle yazılmamış bir görüşmeyi yapılmamış saymak mümkündür (Abels ve L. Abels, 2001: 99). Dokümanlar, kişinin görüşme sürecindeki keşiflerini özetler, ileride yeniden kullanmak üzere bu dokümanları saklayabilir. Doküman kullanımı çok çeşitli biçimlerde olabilmektedir. Bu dokümanlar mektuplar, notlar, listeler, sözleşmeler veya sertifikalar olabileceği gibi yazılı olmayan ses kayıtları, internet üzerinden mailler veya resimler, çizimler, maskeler, kum, kuklalar, şarkılar, şiirler de olabilmektedir (Payne, 2006: 15; Besley, 2002: 351, Abels ve L. Abels, 2001: 106; Milner, 2001: 23). Dilin kimliği şekillendirmede temel ögelerden biri olması nedeniyle uygulamalar sırasında ortaya çıkanları kaybolmadan dokümanlar vasıtasıyla yeniden yazmak, hikayelerin yeniden anlatılması (re-telling) açısından önemli bir uygulamadır. Dokümantasyon insanların bilgi ve becerilerini onlar için daha görünür hale getirmeye ve yaklaşımın önemli unsurlarından olan uzmanın merkezi bir rolden uzaklaşmasına (de-centered) ve şeffaflığa da katkı sunmaktadır (Newman, 2008: 25).

Mektuplar, kişileri küresel bilgiler olduğuna inanılan baskın "doğru"ları soruşturmaya teşvik eder (White ve Epston, 1990: 120). Terapide olanları pekiştirmek, eşsiz çıktıları zenginleştirmek, baskın hikayeye yeni yaklaşımlar geliştirmek ve görüşmelerin içeriğini özetlemek amaçlarıyla kullanılabilen mektuplar kişiye kendi yaşamı üstündeki failliğini artırabildiği konusunda yardımcı bir fonksiyona da sahiptir (Murdock, 2018: 508). Hem görüşmede hatırlatıcı bir işlev gören hem de uzmanın not tutması için bir yöntem olarak kullanılan mektupları kullanırken özellikle açık ve içten ifadeler kullanılır (Gladding, 2015: 301). Öyküsel terapide kullanılan mektuplar hitapla başlayıp, çoğunlukla uzmanın ilk paragrafta önceki görüşmeye değindiği, sorunun danışan üzerindeki etkilerinden söz edildiği, alternatif hikayeye ilişkin olan soruların

kişiye yöneltildiği bir içeriğe sahiptir (Kalkan Yeni, 2014: 214). Öyküsel terapide kullanılan mektuplara ilişkin kullanılan uygulamalardan biri de "terapötik mektup yazma kampanyaları" olarak adlandırılan, kişinin kendisine ve ilişkilerine dair unuttuğu deneyimlerle kişinin arasında yeniden ilişki kurabilmek için ilgi çemberindeki insanların yazdığı mektuplarla tasarlanan bir uygulamadır (Madigan, 2016: 194). David Epston'ın her görüşmeden sonra hizmet alan insanların yaşlarına, yeteneklerine ve tercihlerine göre kişinin görüşme boyunca kullandığı hikayeler, metaforlar ve eşsiz çıktıları kullandığı mektuplar hazırladığı ifade edilmektedir. (Milner, 2001: 88).

Neuman (2008) makalesinde dokümanlar ile kişinin yaşamında "kurtarılmış" (rescued) hale getirilebilecek bazı unsurlardan söz etmiştir: İnsanların eylemleri, bu eylemler ile ilgili aldıkları sorumluluklar, bu sorumluluklara yükledikleri anlam, bunların kaydedilmesi, bu kayıt ve anlamlara dair eylemleri gibi. Aynı çalışmada dokümanları kullanırken öğrenilen şeyler; fikirlerin yeterince müzakere edilmesi, normatif yargılarda bulunmaktan kaçınılması, dokümanların paylaşılması, dilin kullanımı gibi hususlar dikkat edilmesi gereken konular olarak aktarılmıştır.

Grup ya da topluluklarla çalışırken öyküsel terapist ya da çalışmacı alternatif hikayelerin kalıcı hale gelebilmesi için, topluluk üyeleriyle birlikte oluşturulan ve paylaşılan dokümanlardan sıklıkla yararlanır. Dokümanlar alternatif hikayeye ilişkin bilgileri grup için daha erişilebilir bir şekle dönüştürmeye yardımcı olmaktadır (Freedman ve Combs, 2009: 355). Dokümanlar yalnızca kişiye özel olabileceği gibi terapist veya başka insanlarla da paylaşılabilir (Payne, 2006: 15). Bireyle, aileyle ya da grupla çalışırken kullanılan dokümanların en dikkat çekici özelliklerinden biri de işte bu kalıcı hale getirme özelliğidir. Özellikle psikoloji, sosyal çalışma gibi insana yardım mesleklerine başvuran insanların çoğu zaman travmatik unsurlar barındıran baskın hikayeyle olan uzun süreli ilişkileri, alternatif hikayeleri çoğaltmayı ve alternatif hikayelerin kişinin hayatında anlamlı bir yer edinmesini sağlamayı zorlaştırmaktadır. Dokümanlar alternatif hikayelerin uçucu ve kısa süreli bilgiler olarak kalmasının önüne geçmek ve baskın hikayenin ezici söylemlerinin etkilerini azaltabilmek açısından oldukça işlevli bir öyküsel uygulama olarak nitelendirilebilir.

Grup ve Topluluk Tabanlı Uygulamalar

İnsanlar gruplar aracılığıyla öğrendikleriyle yaşamlarında yapmaları gerekenleri yeniden yazarlar; aile bir grup olarak düşünüldüğünde bir ailenin parçası olmak güvenilir bir ortamda kişinin düşünce yapısını şekillendirmesine yardımcı olur. Kişinin yaşamında belki küçük bir bölümü teşkil etse de grup çalışması üyelerin benzer aşamaları yaşamış olmalarından dolayı hikayeleri yeniden yazabilmek için bir eğitim alanına dönüştürülebilmektedir (Abels ve L. Abels, 2001: 109-112). Farklı kültürlerden uzmanların çalışmalarıyla genişleyen kolektif öyküsel metodolojilerden bazıları şunlardır: Kolektif zaman çizelgeleri, tarihin haritaları, kolektif öyküsel dokümantasyon, toplulukları mesaj üzerinden birleştiren öykü temaları, güçlendirme şarkıları, sosyal ve psikolojik direncin öyküsel kontrol listesi, yaşam ağacı, yaşam takımı, yaşam uçurtması gibi (Madigan, 2016: 240).

Öyküsel terapinin en çok kullanılan topluluk tabanlı uygulamalarından biri de yaşam ağacı (tree of life) uygulamasıdır. Bu uygulamanın, yaklaşımın temel fikirleri ve değerleriyle de uygun olacak biçimde farklı kültürler için anlamlı olan farklı metaforlar kullanılarak, Ruanda'da soykırıma maruz kalmış insanlarla (Denborough ve ark., 2008), Güney Afrika'da HIV/AIDS ve yoksullukla mücadele eden çocuklarla yapılan (Ncazelo, 2006) yaşam ağacı (tree of life), İngiltere'de gençlerle yapılan yaşam takımı (team of life) (Eames ve Denborough, 2015), Filistinli eski mahkumlarla yapılan çalışmada yaşam mevsimleri (seasons of life) (Abu-Rayyan, 2009), İngiltere'de kanserli çocuklar ve gençlerle yapılan çalışmada yaşam boncukları (beads of life) (Portnoy ve ark., 2015), yaşam uçurtması (kite of life) gibi pek çok çeşitlemesi yapılmıştır. Yaşam ağacı, metaforik anlamda ağacın her parçasının –kökler, zemin, gövde, dallar, yapraklar, meyveler- kişinin kimliği ve hikayesine dair farklı ayrıntıların keşfedilmesine yardımcı olacak şekilde, öyküsel yaklaşımın yapısalcı olmayan kimlik kategorilerine ilişkin tasarlanmış bir öyküsel uygulamasıdır.

Ağacın kökleri kişinin nereden geldiği (ülke, şehir vb.), aile geçmişi (soyu, ailesinin adı vb.) ya da kişinin kendi köklerinde yer aldığını düşündüğü onun için değerli

olan başka mekanlar, şarkılar, kitaplar; zemine kişinin günlük hayatında yaptığı şeyler, alışkanlıklar; gövdeye kişinin yetenekleri, değerleri; dallara kişinin umut, hayal ve planları; yapraklara hayatta olsun ya da olmasın kişi için önemli olan kimseler, meyvelere ise ilgi, sevgi, nezaket gibi kişinin başkalarından aldığı hediyeler yazılabilir. Yaşam ağacı yaparken temel niyet alternatif hikayeye dair bilgi ve ayrıntı toplayabilmektir (Ncazelo, 2006: 8). Ncazelo'nın (2006) yaptığı çalışmada her çocuğun yaptığı yaşam ağaçları bir araya getirilerek yaşam ormanı oluşturulmuş, yaşam ağaçlarında yazılanlardan yola çıkarak çocukların hikayelerine dair bir yeniden yazma (re-telling) yapılırken aynı zamanda ağaçların ortaklıkları ve bazı farklılıkları üstüne de bir konuşma gerçekleştirilmiştir. Ardından çocukları yeniden travmatize etmeden yaşadıkları zorlukları konuşabilecekleri bir alan açabilmek için, "Eğer bir fırtına gelirse ormanda neler olabilir?" gibi bir soruyla, fırtına metaforu üzerinden sorunun etkileri tartışılmıştır. Sözü edilen çalışmada çocuklar, "hayatın fırtınaları"na (storms of life) karşı kendilerini korumak için güvendiği biriyle konuşmak, kendisini korumak için kaçmak, problemler hakkında dua etmek, bir sosyal çalışmacıyla konuşmak, polise söylemek gibi girişimlerde bulunduklarından söz etmişlerdir.

İngiltere'de gerçekleştirilen yaşam boncukları (beads of life) uygulamasında öyküsel terapi ile çalışılan kanserli çocukların ve gençlerin hastalıkları yok olmasa da, çalışmada çocuklar yaşamlarında vurguladıkları ve anlam atfettikleri şeylerin ve anlattıklarının değişebileceğini fark etmişlerdir (Portnoy ve ark., 2015: 11). Filistinli eski mahkumlarla yapılan yaşam mevsimleri (seasons of life) uygulamasında mevsimler metaforik olarak sürekliliği temsil etmektedir. Yaşamın bir aşamasında yaşanan zor durumlar bir sonraki mevsimle nasıl baş edileceğine dair bir bilgi, deneyim birikimine, bir çeşit uzmanlığa dönüşebilir. Hapishanedeki yaşamlarında öğrendiklerinden, zorlu tecrübe ve mücadelelerinden söz etmek; insanların çoğu zaman farkında olmadıkları yetenek ve becerileri üstüne konuşmak, eski mahkumlara bunlara dair hikayelerini anlatmalarına fırsat vermek, anlatılan hikayeyi utanç değil gurur dolu bir hale çevirebilmektedir (Abu-Rayyan, 2009: 25).

2.1.10. Öyküsel Terapi Yaklaşımı, Uygulamaları ve Sosyal Çalışma

Bu bölümde öyküsel terapi ve sosyal çalışma ilişkisi kuramsal yaklaşımlar bakımından ve uygulama süreçleri bakımından olmak üzere iki başlıkta değerlendirilmiştir.

2.1.10.1. Kuramsal Yaklaşımlar Bakımından Öyküsel Terapi ve Sosyal Çalışma

Epistemolojik olarak uzun bir süre kendisini pozitivist temellere dayandıran sosyal çalışma, bu anlayışı tek hakim yaklaşım olarak sürdürmüş ve bu anlamda var olan sistemin sürdürülmesi için çalıştığı yönünde de eleştirilere maruz kalmıştır. 1960'lardan sonra sosyal çalışmacılar farklı arkaplan ve inançlardan (ırk, etnik köken, cinsiyet) gelen insanlarla çalışırken daha fazla kültürel hassasiyet göstermeye başlamışlardır (Abels ve L. Abels, 2001: 161-165, Güldalı, 2014: 170). Özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda geniş ve çeşitli sosyal koşulların farkedilmesi ile daha çok bireyselliğe odaklanmış olan geleneksel sosyal çalışmadansa güç, eşitlik, sosyal adalet gibi değerlerle ilgilenen bir sosyal çalışma yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Sosyal çalışma müdahalesinin hem bireyin dinamiklerini hem de daha büyük yapısal, politik ve kültürel koşulları görmesi gerekmektedir (Thompson, 2016: 170). Özellikle 1970-1990 yılları arasında dünyadaki politik konjonktür sebebiyle de sosyal çalışmada klinik ve sosyal yönelimli yaklaşımlar arasında tartışmaların hüküm sürdüğü buna karşın sistem kuramı vasıtasıyla çoğu zaman eklektik yaklaşımların tercih edildiği bir dönem yaşanmıştır (Payne M., 2016: 66).

1990'lardan sonra sosyal yapısalcı ve postmodern fikirler sosyal çalışmayı da etkilemeye başlamıştır. Sosyal çalışmacıların sosyal düzene karşı pozisyonlarını, toplumsal meseleler ve söylemlere dair farkındalıklarını, görüştükleri insanların yaşamlarındaki problemlere ilişkin söylemlerin kime vaya hangi güçlere ait olduğunu anlamaları konusunda postmodern yaklaşımlar önemli bir katkı sunmaktadır (Payne M., 2016: 251-260). Türkiye için sosyal çalışmanın Avrupa-merkezci ya da Anglosakson yaklaşımlar ve uygulama anlayışlarından uzaklaşarak kendi yerel bilgisine dönük bir perspektif için çalışılması gerektiği ifade edilmiştir (Akbaş, 2014: 23).

Akbaş (2003) sosyal çalışmanın müracaatçılara yardım etmekten ziyade bir tür toplum mühendisliğine, "uygarlaştırma" projesine dönüşmesi riskinden söz etmektedir. Bu modernist yaklaşımın sorgulamaya açıldığı bir dönemde sosyal çalışmanın hala bu tektipleştirici modernist tutumu sergilemesini eleştirerek çoğulcu, yorumsamacı bakış açılarının sosyal çalışmada kullanılmasının görüşülmesini ve tartışılmasını önermektedir. Sosyal çalışma insan ile ilgilenen bir alan olması hasebiyle kısa ve basit hap bilgiler yerine hikmet ve ontolojik sorunlarla ilgilenmelidir. Sosyal çalışmanın modernist paradigmayı devam ettirmesi ve "değişim faili" rolüyle birlikte sosyal çalışma uygulamasında pozitivist ilerlemeci bir yaklaşımın sürdürülmesi sosyal çalışma mesleğinin ve dolayısıyla sosyal çalışmacıların müracaatçılarla, toplumla ilişkisini hiyerarşik bir konuma taşımıştır (Akbaş, 2014: 26-35). Bazı ahlaki ve yasal kurallarla kişilerin hayatlarını düzenlemeye çalışan bir meslek olarak sosyal çalışma uygulaması da, zaman zaman insanların kendi kendilerini dönüştürmeleri amacıyla iktidar süreçlerinin bir aracı olarak işlev görmektedir (Payne M., 2016: 254). Bu anlamda sosyal çalışmanın kişileri hakim söylemlere uyumlu hale getirmeye çalışan bir alan mı olduğu yoksa kişileri bu söylemlere karşı özgürleştiren bir alan mı olduğu önemli bir ontolojik farka tekabül etmektedir. Sosyal çalışmanın bu uyumlu kılmaya yönelik kontrol aracı konumu yerine yapısökümü yapmayı öncelemesi, özgürleştiren bir alan haline gelmesinde önemli bir gereklilik olarak ifade edilebilir (Güldalı, 2014: 164-167). Tam da bu noktada felsefi birikimiyle öyküsel terapi basit bir uygulama tekniğinden ziyade; sosyal çalışmacılara, insanlara yaklaşma ve onlara yardım etme anlamında çok daha geniş, özgür ve derinlikli bir epistemolojik alan sunmaktadır.

Sosyal çalışmanın hakim yaklaşımları, bir şekilde ötekileştirilen ve bu anlamda daha da dezavantajlı hale gelen müracaatçılarla çalışma ve onlara yardım etmekte gereken hassasiyeti gösterememiş; bunun sonucundaysa bu hakim yaklaşımların dışında yeni yaklaşımlar belirmeye başlamıştır (Cankurtaran ve Beydili, 2016: 2). Örneğin, 1960'lardan sonra sosyal çalışmacılar ve müracaatçıları arasındaki öğretici ve hiyerarşik ilişki biçimine karşı duran baskı karşıtı sosyal çalışma hakim yaklaşıma eleştirel bir yerde konumlanan bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır (Güldalı, 2018: 231-239). Baskı karşıtı sosyal çalışmanın yanısıra müracaatçı merkezli yaklaşım (Yıldırım Ş. , 2018), ayrımcılık karşıtı yaklaşım (Cankurtaran ve Beydili, 2016), eleştirel teori (İçağasığlu Çoban ve Buz,

2008), güçlendirme yaklaşımı ve çözüm odaklı yaklaşım (Şahin, 2001) gibi pek çok yaklaşım sosyal çalışma alanyazınındaki hakim yaklaşımlara alternatif olarak ve bu anlamda problem odaklı ve patolojize eden tutumlara daha eleştirel söylemler barındıran yaklaşımlardandır. Şahin, çözüm odaklı terapi ve güçlendirme yaklaşımına ilişkin olarak insanlara yardım etme iddiası taşıyan sosyal çalışmanın problem merkezli bir yaklaşımdan uzaklaşılması gerektiğini; hatta sosyal çalışmanın kendi değerleri ve filofik yaklaşımları açısından düşünüldüğünde zaten problem odaklı yaklaşımın karşısında konumlanacağını belirtmiştir (Şahin, 2001: 70).

Bireylerin, toplumun refahına ve karşılıklı iyi oluşlarına yardım yoluyla insanların yaşam kalitelerini ve sosyal ilişkilerini geliştirmek; kültürel bütünlük, çeşitlilik ve sosyal adaletin etkili biçimde işleyişini desteklemek; tüm bu çabalar için çevresel değişiklikleri ve kurumsal desteği sağlamak sosyal çalışma mesleği üyelerinin geliştirmesi beklenen temel meselelerindendir (Abels ve L. Abels, 2001: 34). Thompson (2016) sosyal çalışmada değerleri geleneksel ve özgürleştirici değerler olarak ikiye ayırmaktadır. Geleneksel değerler bireyselleştirme, duyguların amaçlı dışavurumu, kontrollü duygusal katılım, kabul, yargılayıcı olmayan tutumlar, müracaatçının kendi kaderini tayini, gizlilik, kişiye saygı, uyum, empati, koşulsuz olumlu kabul olarak sıralanırken; özgürleştirici değerler, bireysellikten uzaklaşma, eşitlik, sosyal adalet, birlikte çalışma, yurttaşlık, güçlendirme, otantiklik olarak sıralanmaktadır. Sosyal çalışma uygulamasında bu özgürleştirici değerler ile ayrımcılık ve baskıya karşı insanlara yardım etmek amacıyla özgürleştirici uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Bu özgürleştirici uygulamalar için bazı ilkeler rehber niteliği taşımaktadır: Mevcut toplumsal düzende eşitsizlik söz konusudur, bazıları daha zayıftır ve daha az kaynağa ulaşabilmektedir; bu daha zayıf olanlar çoğunlukla damgalanmış kimselerdir; bu süreçlerden kaynaklanan problemlerle birlikte bu ayrımcılığın baskısını hissetmeleri de başka bir probleme sebep olmaktadır; sıklıkla bu ayrımcılığa dair olumsuz süreçler çoklu şekilde deneyimlenmektedir, baskıyla mücadelede müracaatçılara yardım ederken sosyal çalışmacılar tarafsız bir konumda bulunmamaktadırlar. Bu ilkeler bağlamında özgürleştirici uygulamalar yapmak isteyen bir sosyal çalışmacının, ferdin içinde bulunduğu her türlü sosyal, politik ve ekonomik koşulun farkında olması; kalıp yargılar, önyargılar ve gerekliliklere dair ayrımcı söylemler konusunda hassasiyet göstermesi; çeşitliliklere duyarlı olması; hem kendi

uygulamasında gücün baskın bir işlev görmesi hem de herhangi bir ayrımcı süreci pekiştirmemek konusunda dikkatli olması beklenmektedir (Thompson, 2016: 198-200).

Başlangıçta bir aile terapisi yaklaşımı olarak nitelendirilen öyküsel terapinin sosyal çalışma yerine daha çok aile terapisi alanında kabul görmesi, tarihsel olarak aile içi ilişkilere bakılması gerektiğini söyleyen ilk disiplinin sosyal çalışma olması açısından ilginçtir (Abels ve L. Abels, 2001: 94). Kohler Riessman ve Qinney'in (2005) hikaye (narrative) metaforunun ABD'deki sosyal çalışma dergilerinde nasıl yer aldığına baktıkları çalışmalarında, farklı yaklaşımların öyküsel kavramını kullandıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle son birkaç on yılda yaygınlaşan öyküsel kavramı ve bu kavramı kullanan yaklaşımlar üstüne sosyal çalışma literatüründeki çalışmaların yetersizliğini ise sosyal çalışma alanında öncelenen pozitivist bilimsel anlayış ve "kanıta dayalı" olma ilkesiyle açıklamaktadırlar.

Öyküsel terapistler Batı toplumundaki güç temelli ilişkilerin; kültürel, sosyal ve politik unsurların kişileri ve kişilerin problemleriyle olan ilişkilerini tanımlamalarında başat unsurlardan olduğunu düşünmektedir. Öyküsel terapistler bu unsurların insanların varolan problemi kendi kişiliğinin bir parçası olarak görmelerine ve kendilerini suçlu hissetmelerine sebep olduğunu düşünmektedirler (Payne, 2006: 12). Öyküsel terapinin yardım çalışmalarındaki süreçlerin politik oluşu üstüne söylediği fikirler, sosyal güçlerin sosyal çalışmacıların kendilerini ve kurumlarını nasıl etkilediğini düşünmesi açısından sıklıkla ihmal ettikleri bir konuyu gündeme getirmektedir (Abels ve L. Abels, 2001: 38). Sosyal bilimler özelde ise sosyal çalışma çoğunlukla ekonomik sermaye ve ekonomik eşitsizliklere odaklanmaktadır. Ancak postmodernizm ve öyküsel terapi insanları güçlendirebilmek için kültürel, sosyal sermayeye ve eşitsizliklere bakmanın daha önemli olduğunu söylemektedir (Payne M., 2016: 257). Sosyal çalışma uygulamasının en büyük niteliklerinden biri güç ve iktidar ilişkilerinin empoze ettikleri ve müracaatçıların içselleştirdiği bu fikirlerle, onların arasındaki dengeyi sağlayabilmektir (Thompson, 2016: 209). Öyküsel terapi hakim yaklaşımlardaki kavramsal sınırlamaları da inceleyen ve sorgulayan bir yaklaşım olarak, kendi kavramıyla ifade etmek gerekirse, yardım mesleklerindeki bilimsel yaklaşımları da 'yeniden yazma'yı teşvik etmektedir (Payne, 2006: 5). Bu anlamda sosyal çalışma mesleğinde yoksul, evsiz, bağımlı, şiddete uğramış

kadın, tek ebeveynli çocuk, engelli gibi insanlara yardım etmek niyetiyle oluşturduğu kategori ve sınıflandırmaların, neyin normal olduğuna dair olan birikiminin yeniden düşünülmesi ya da öyküsel bir yaklaşımla ifade edersek, sosyal çalışmanın da bizzat kendi hikayesini yeniden yazması gerekmektedir.

2.1.10.2. Uygulama Süreçleri Bakımından Öyküsel Terapi ve Sosyal Çalışma

Sosyal çalışma uygulama sürecinde daima yeni ve pratik yaklaşımlar arayışında olduğundan aslında hiçbir yaklaşım ya da kuramla sıkı bir bağlılık içinde değildir. Yine de alandaki hakim yaklaşımların etkisi, tarihi ve deneyimi itibariyle sosyal çalışma için yeni fikirlerin anaakım tarafından kabul edilmesindeki güçlük sebebiyle Michael White kendisini bir sosyal çalışmacı olarak tanımlamasına karşın, öyküsel terapi daha çok evlilik ve aile terapisi alanlarında ilgi odağı haline gelmiştir. Sosyal çalışma, tarihinde mesleki bilgisi için kendisi dışındaki disiplinlerden de bilgi arayan bir alan olarak, özellikle kişilerin davranış ve ilişkilerindeki bağlamı vurgulayarak, bu bağlamı anlama çabası için sosyoloji ve psikoloji üstüne olan düşüncesini genişletmiştir. Sosyal çalışmanın kendi tarihsel süreci içindeki hikayesi de yeniden yazılmaktadır, daima adalet arayışı içinde olan ve toplumun taleplerine yanıt arayan dinamik bir meslek olarak sosyal çalışma yaklaşımlarının pek çoğu için diğer alanlara, özellikle de psikolojiye, başvurmaktadır (Abels ve L. Abels, 2001: 52-53).

Sosyal çalışma disiplininde kullanılan teorileri, sosyal çalışmanın ne olduğunu açıklayan, sosyal çalışmanın nasıl yapılacağını açıklayan ve müracaatçıların dünyasını açıklayan teoriler olmak üzere üç ayrı kategoriye ayırmak mümkündür (Sibeon'dan akt. Payne: 2016: 6).

Öyküsel terapi ontolojik ve epistemolojik olarak insana yardım mesleklerinde kullanılan yaklaşımlardan oldukça farklı temellere sahiptir. Felsefi dayanakları ve özel uygulama teknikleri öyküsel terapiyi diğer yaklaşımlardan farklı kılan iki önemli faktör olarak nitelendirilebilir (Payne, 2006: 158). Abels ve L. Abels'a göre (2001) sosyal çalışma terapiden çok daha fazlasını kapsayan ve farklı çalışma alanlarını, ortamları

içeren bir alan olduğundan, terapi yerine uygulama (practice) kavramı öyküsel yaklaşımların sosyal çalışmadaki kullanımı için çok daha açıklayıcı olacaktır. Terapi ya da tedavi gibi kavramlar toplumsal olarak hala akıl hastalığını çağrıştıran kavramlar olduğundan, özellikle sosyal çalışmacıların çalıştığı müracaatçı grupları düşünüldüğünde bu kavramları kullanmak damgalayıcı bir işlev de görebiliyor. Öyküsel yaklaşımları benimseyen uzmanlar her ne kadar terapi kavramını yalnızca "klinik" çalışma şeklinde dar bir anlamda kullanmıyor olsalar da, özellikle sosyal aksiyon ve kamuya açık sosyal çalışma için de daha kapsayıcı bir kavram olarak uygulama (practice) sosyal çalışma için çok daha uygun bir kullanım olacaktır. Öyküsel yaklaşımlar sosyal çalışmanın uygulamalarında genel olarak kullanılan yaklaşımlardan oldukça farklıdır, bununla birlikte mevcut sosyal çalışma teorisi ve uygulamasına dair tartışılabilecek konular öyküsel yaklaşımların sosyal çalışma için yeni bir imkan olarak görülebilmesini sağlamaktadır. Bu anlamda öyküsel terapi sosyal çalışmanın klinik alanında kullanılabilir gibi görünmesine karşın hem felsefi temelleri hem de uygulamalarının özgünlüğü ve sosyal süreçlere atıf yapan uygulamalarıyla, hem klinik hem de sosyal yönelimli sosyal çalışma uygulamalarında kullanılabilecek bir yaklaşımdır.

Payne (2016), uygulayıcılarla çalışırken kişilerin kendi hikayelerindeki anlama ve istenen sonuçlara erişebilmek için olumlu olana odaklanmalarını, geleceğe dönük ve olumlu olanı pekiştiren teknikler kullanmalarını, kişilerin güçlerini besleyebilecek olumlu istisnaları zenginleştirmeye çalışmalarını, kişilerin kendi çözümlerini kendilerinin bulacakları yolları aramalarını; istenen amaçlar ve güçleri tanımlamak için görüşmeler müddetince müracaatçının aktif olduğu bir çalışma izlemelerini, sosyal çalışma mesleğinde kullanılan postmodern yaklaşımların -güçler, çözüm odaklı ve öyküsel - önemli özellikleri arasında saymaktadır. Bununla birlikte, sayılan diğer yaklaşımlarla da pek çok farklı sayıltısı olan öyküsel terapi için Michael White, "çözüm odaklı" tabirinin yaklaşımın ruhunu yansıtmadığını, yaklaşım için önemli olan şeyin kişinin tarihi ve hikayesi olduğunu ifade etmiştir (White, 1998: 26).

Sosyal çalışma teori, politika ve uygulaması için değerler; dezavantajlı gruplar ve onların çoklu, sıklıkla karmaşık problemleriyle ilgilenen bir meslek olması dolayısıyla büyük bir öneme sahiptir (Thompson, 2016: 154). Sosyal çalışmanın özgürleştirici

değerlerinden sosyal adalet, bireyselleştirmeme, birlikte çalışma, marjinalize etmeme, içselleştirmelere dair farkındalık ve güçlendirme, öyküsel terapi ve sosyal çalışmanın uyum sağlayabileceği ortak değerlerden öne çıkanlarıdır.

Mesleğin muhatap olduğu kimseler itibariyle sosyal adaletsizlik sosyal çalışmacıların çeşitli biçimleriyle gün içinde sıklıkla karşılaştıkları bir olgudur (Thompson, 2016: 173). Toplumda dezavantajlı olarak tanımladığımız pek çok azınlık ancak sosyal eylem amacıyla örgütlenerek bazı baskı gruplarına karşı koyma olanağı elde edebilirler bu bağlamda sosyal çalışmacı için sosyal aksiyon anlamında çalışmak fazladan bir uygulama olmaktan ziyade bir etik bir gerekliliktir (Abels ve L. Abels, 2001: 110). Burada kastedilen öyküsel terapinin de temel sayıltılarından sayılan sosyo-politik koşulların problem üstündeki etkisine dair müracaatçıların farkındalığı için çalışarak, kendi güçlerini görebilmeleri adına onlara yardımcı olabilmektir. Sosyal adalet değeri yalnızca ekonomik eşitliği ifade eden bir kavram olmaktan ziyade kişinin kendi yaşamına dair verdiği karar alma gücündeki adalete de atıf yapmaktadır (Özgür, 2014: 31).

Öyküsel terapinin sorunları bağlamsal bir yaklaşımla ele alması, onun alana sunduğu en büyük katkılardan biri olarak değerlendirilebilir (Nichols, 2013: 436). Sosyal çalışma uygulamalarında “şimdi ve burada” (here and now) zaten dikkat çeken ve kabul edilen bir yaklaşımken, öyküsel uygulamalar bu anlamda “ne zaman ve nerede” (when and where) yaklaşımını da getirerek bireyin çevresi ve bağlam konusunda daha büyük bir hassasiyet gözetilmesi için anlamlı bir katkı sunabilir (Kohler Riessman ve Qinney, 2005: 405).

Müracaatçı için değil müracaatçı ile birlikte bir şeyler yapmak olarak da ifade edilebilecek birlikte çalışma, sosyal çalışmayı insanlara teşhis koyan bir “sosyal hekim” olarak gören geleneksel medikal yaklaşımdan uzaklaşan ve gücün bölüşüldüğü bir ilişkiyi temsil etmektedir. Sosyal çalışmada özgürleştirici değerler arasında sayılan birlikte çalışma gözetilerek gerçekleştirilen bir uygulamada sosyal çalışmacı ve müracaatçıyla birlikte işbirliği içinde bir eylem planı üzerinde anlaşılır, müdahale aşamasında sorunlar çözülürken çalışmanın sonunda yapılan değerlendirmede de işbirliği öncelenir. Sosyal

çalışma literatüründe son zamanlarda adından sıkça söz edilen ve uygulama süreçleri içinde önemli bir işlevi olduğu ifade edilen güçlendirme sosyal çalışmacının kendi gücünü müracaatçıya "aktarması" anlamına gelmemektedir. Sosyal çalışmacılar müracaatçıların yaşamlarında onları baskılayan ve zorlayan problemler konusunda onlara yardım etmeye çalışırken eğer "kendilerini onların ne yapması gerektiğini belirleyen bir otorite" olarak olarak düşündüklerinde, bu sosyal çalışmacıları da baskıyı sürdüren kimselere dönüştürmektedir (Thompson, 2016: 173-191). Aslında çalışmacıyla müracaatçı arasında inşa edilmeye çalışılan bu ilişki, sosyal çalışmanın temellerinden olan, tüm insanların saygı ve itibarı hakettiği fikriyle ilişkilidir (Abels ve L. Abels, 2001: 79). Kategoriler ve tanılar yerine hikayelere bakmayı öncelemek, etik ikilem içeren durumlar ortaya çıktığında uygulayıcılar açısından da yardım alanlar açısından da dar sınırları aşarak daha geniş bir alan sunmaktadır (Wilks, 2005: 1259).

Tablo 2-3: "Sosyal Çalışmada Birleştirici Bir Kavram Olarak Öyküsel Uygulamalar" Abels ve L. Abels, 2001'den.

İnsan Davranışı ve
Sosyal Çevre
Hikayeler insanın büyümesini ve gelişmesini,
Kendilik algılarını nasıl şekillendirir?

POLİTİKA
Kişi üstündeki etkisi nedir?
Nitel/Nicel?
Kazanan/kaybeden kim?

ARAŞTIRMA
ÖYKÜSEL UYGULAMALAR

Bazı yaklaşımlar
daha mı
ayrıcalıklı?

UYGULAMA
Sosyal Bağlam
Dışsallaştırmaya odaklanmak
Uzman rolünü en aza indirmek
Gelecek: Yeniden yazmaya odaklanmak

Tablo 2.3'da görülebileceği üzere öyküsel uygulamalar ve fikirler, sosyal çalışma için insan davranışı ve sosyal çevre, sosyal çalışma araştırması, sosyal politikalara

yaklaşım ve uygulamalar arasında ilişkisel bir birliktelik kurmaya ve parçacı yaklaşmaktansa bu unsurların birbirine etkisini anlayabilmeye yardımcı olmaktadır.

Öyküsel terapinin kuramsal temelleri ve uygulaması arasındaki ilişkinin sosyal çalışma mesleğine katkısı düşünüldüğünde, sosyal çalışma disiplininde kullanılan teorilerin uygulama yaparken nasıl bir işlev gördüğünü açıklamak gerekmektedir. Payne (2016), teorinin bazı açık olmayan olaylarda sosyal çalışmacılara anlayış kazandırdığı ve tartışma zemini hazırladığı, karmaşık durumlara dair bir uygulama çerçevesi sunduğu, uzmanların kendi sorumluluklarının farkında olmaları için onlara yardımcı olduğunu ifade etmektedir. Hizmet alan kişinin dünyalarını da yansıtan metaforların özellikle kişinin tüm hikayesini baskılayan zorlayıcı durumları konuşurken sosyal çalışmacılara, müracaatçının kendilerini rahatça ifade edebilmeleri ve alternatif hikayeyi oluşturmayı kolaylaştırması açısından yardımcı olmaktadır (Milner, 2001: 21). Hem sosyal çalışma hem de diğer sosyal alanlar için öyküsel terapinin temel kaynaklarından sayılan sosyal yapı (social construction) fikri; olayların, bağlamların değişikliği, sosyal çalışmanın her yerde bir biçimde yapılamayacağı ve sosyal alanlardaki sürekli değişim fikriyle aslında müracaatçıların değişimi yönünde de sosyal çalışmacılar için önemli bir imkan olarak değerlendirilmektedir (Payne M., 2016: 19).

Milner (2001) öyküsel terapi ve çözüm odaklı terapi yaklaşımlarını birleştirerek gerçekleştirdiği “Women and Social Work Narrative Approaches” adlı araştırmasında sosyal çalışmada geleneksel vaka çalışması ve öyküsel yaklaşımları karşılaştırmakta; bu karşılaştırmada geleneksel vaka çalışmasını (traditional social work) doğruyu/gerçeği bulmayı amaç edinmek, problemleri anlamaya çalışmak, nedenleri araştırmak, geçmişe odaklanmak, duygulara odaklanmak, tanı koymak, kategorize etmek, patolojize etmek, içgörü ve çıkarıma odaklanmak, direnç, sosyal çalışmacının uzman konumunda olması gibi unsurlarla nitelendirirken; öyküsel ve çözüm odaklı yaklaşımları ise insanların deneyimlerini kabul eden bir iletişim gerçekleştirmek, problemin dışındaki bilgi ve becerilere odaklanmak, kişinin neyi konuşmayı tercih ettiğine ve eyleme odaklanmak, işbirliği, sorumluluk, yardım alanın uzman çalışmacının ise etkili olması gibi unsurlarla tanımlamaktadır.

Öyküsel yaklaşımın sosyal çalışma mesleğinde giderek yaygınlaşmasının 5 ana sebebi vardır. Bu sebepler şöyle sıralanabilir:

- Öyküsel yaklaşımın sosyal çalışma tarihinin misyonu ve amacına önemli ölçüde uyum sağlaması
- Uygulama ilkelerini doğrudan yaklaşımın felsefesinden alıyor oluşu
- Kişiyi sosyal bağlamsal bir çerçevede ele alması
- Sosyal çalışmacıyı uzman olarak konumlandırmak yerine görüşmeyi karşılıklı bir yardım süreci olarak değerlendirmesi
- Müracaatçının kendisini suçlamasını en aza indirerek kişinin enerjisini niyet ettiği yol için kullanmasına imkan sunması (Abels ve L. Abels, 2001: 17)

Sosyal çalışmanın pek çok alanında kullanılabileceği düşünülmekle birlikte, özellikle terapi, çocuk-ergen çalışmalarında hem de travmayla çalışırken kullanılabilmesi; dönüştürücü gücü, problemi dışsallaştırmasıyla baskı karşıtı olarak nitelendirilebilecek bir yaklaşıma sahip olması ve uygulayıcı açısından geliştirici bir işlevinin olması sosyal çalışmaya sunacağı katkılardan bazıları olarak söylenebilir (Fırat, 2019: 349). Sosyal çalışma uygulaması bağlamında, öyküsel bir metafor olarak kullanılmaktadır. Örneğin; Hong Kong'ta genç, bekar, bebeklerini yalnız büyüten annelerle yapılan çalışmada (Lit, 2017) annelik iyi-kötü anne etiketleri ve söylemleri ve annelerin kendi hikayeleriyle çalışılmıştır. Sosyal çalışma mesleği, insanların karşılaştıkları farklı boyutlardaki problemler ve bu problemlere aranan cevaplarla meşgul olmuş bir alan olarak insanın ve insana yardımın doğası üzerinde yeniden düşünmeye fırsat sağlayacak bir yaklaşım olan öyküsel terapinin yaklaşımlarıyla da daima dinamik bir biçimde devam eden bu arayışından dolayı ilgilenmektedir. Sosyal çalışmacıların en çok karşılaştıkları çalışma alanlarından biri de travmayla çalışmadır. Hem dünyada hem de Türkiye özelinde travmayla çalışma özellikle hukuki ve kurumsal süreçlerde travma yaşamış insanları yeniden travmatize etmeden prosedürleri işletebilmek, insana yardım alanlarında önemli bir tartışma konusu olagelmiştir. Öyküsel terapi özellikle travmayla çalışma alanında ufuk açıcı teknikler ve uygulamalar geliştirmiş; bu teknikler ile dünyada farklı sosyal, kültürel ve politik bağlamlardaki gruplarla çok çeşitli uygulama süreçleri yürütülmüştür. Öyküsel terapinin eksikliklerdense yetkinliklere odaklanan, tamamen

geçmişe yönelik çalışmak yerine geleceğe vurgu yapan fikirleri sosyal çalışmacıların kendi hizmet süreçlerine dair oldukça etkili yaklaşımlar olarak ifade edilebilir (Milner, 2001: 1). Denborough (2006) Bangladeş, Lübnan, Güney Afrika, İsrail, Filistin ve Avustralya gibi farklı ülkelerden travmayla çalışan uzmanlarla yaptığı görüşmeler sonucunda kadınlar başta olmak üzere travmaya uğramış insanların travmatik deneyimlerinin yeniden anlatılmasının, insanların yaşamlarında umutsuzluk ve çaresizlik hislerinin yeniden belirmesine sebep olduğunu belirtmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Gereç ve yöntem bölümünde araştırmanın yöntemi; araştırmanın veri toplama teknikleri; araştırmanın örneklemi ve katılımcıları; veri analizi ve araştırmanın sınırlılıklarına değinilmiştir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Fenomenolojik bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmanın amacı öyküsel terapiyi kullanan ve sosyal çalışma uygulamasının farklı alanlarında çalışan 3 ayrı ülkeden 9 uygulayıcının öyküsel terapi yaklaşım ve uygulamalarına ilişkin kendi deneyimlerinin özüne odaklanarak katılımcıların deneyimlerinin anlamını keşfetmeye çalışmaktır. Fenomenoloji belirli bir teorik yönelim ifade etmeyen bir nitel araştırma yöntemi olarak çalışmanın merkezine katılımcıları ve onların deneyimlerini yerleştirmektedir (Creswell, 2017: 66). Öyküsel terapiyle çalışan uygulayıcıların yaklaşımları ve deneyimleri incelenmek istendiğinden nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Öyküsel terapinin kendi felsefesi ve sayıltıları göz önünde bulundurulduğunda, kişilerin kendilerini daha ayrıntılı şekilde ifade edebilecekleri, daha az yapılandırılmış bir yöntem olarak nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Katılımcıların yurt dışından tercih edilmesi, kişilere erişmenin kolay olmaması açısından çalışmanın örnekleminin daha küçük bir grup olarak belirlenmesine sebep olmuştur. Daha küçük bir örneklemle ve ayrıntılı bilgi elde etme amacıyla araştırma yapılması da araştırma yöntemi olarak nitel yöntemin ve fenomenolojik yaklaşımın seçilmesinin gerekçelerinden biri olarak ifade edilebilir.

Niteliksel araştırmada istatistiki verilerden ziyade kişiler arası ilişkilere vurgu yapılmakta ve araştırmacının sözcüklerinden çok araştırılan kimselerin sözcükleri doğrudan alıntılarla veri olarak kullanılmaktadır. Araştırma süreci esnek bir yapıda olmakla birlikte, niteliksel çalışmalarda, araştırmacı ve araştırılan kişiler birbirinden tamamen ayrı olarak ele alınmadığı gibi araştırmacı ve araştırmanın öznesi arasında etkin ve samimi bir iletişim beklenmektedir (Kümbetoğlu, 2017: 37-47). Nitel araştırmalar sosyal araştırmaların politik yönüne de vurgu yaparak, bilimsel araştırmanın da belirli maksatlar için sosyal gerçekliği ifade etmenin bir yöntemi olduğunu imlemektedir

(Punch, 2016: 133). Bu anlamda araştırılan fenomenoloji ve nitel araştırma yönteminin de yaklaşımları itibariyle uyum sağladığından söz edilebilir.

3.2. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada nitel veri toplama tekniği olan derinlemesine görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılan derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler gerekli etik kurul izinleri alındıktan sonra gerçekleştirilmiştir.

3.2.1. Derinlemesine Görüşme Tekniği

Araştırmada demografik bilgilerin yer aldığı kişisel bilgi formu, bilgilendirilmiş gönüllü onam formu ve 17 sorudan oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmelerin tamamı İngilizce dilinde gerçekleştirileceğinden hazırlanan formların tamamı İngilizce diline çevrilmiştir. Kişisel bilgi formunun içeriğinde cinsiyet, yaş, yaşanılan ülke, öyküsel terapiye dair alınan eğitimler ile akademik geçmişe ve çalışma yaşamına dair sorular yer almaktadır.

Yüzeysel değil derinlemesine bilgi elde edilmek istendiğinde; sosyal olaylar için yorumlar önemsendiğinde; deneyimler, bakış açıları anlaşılmak istendiğinde ve az katılımcıdan ayrıntılı veri sağlanmak istendiğinde derinlemesine görüşme tekniğini kullanmak uygun olacaktır. Derinlemesine görüşme açık uçlu sorular ve bu sorulara eklenen diğer sorularla birlikte yapılan görüşmelerde alınan yanıtların kaydedilmesiyle gerçekleştirilen pek çok sosyal bilim dalında kullanılan detaylı bilgi elde etmeye yardımcı olan bir veri toplama tekniğidir. Görüşme araştırmanın amacına yönelik olarak tasarlandığından gündelik konuşmalardan ayrılmaktadır. Bununla birlikte, her ne kadar gündelik konuşmadan farklı da olsa, araştırmacı görüşme yapılan kişinin kendisini rahatça anlatabildiği bir iletişimi sağlamaya çalışır. Derinlemesine görüşme veri tekniğinde kullanılan soru formları daha ayrıntılı bilgilerin yer aldığı biçimde tasarlanabileceği gibi daha az ayrıntılı da tasarlanabilir. Özellikle tamamen yapılandırılmış ve kılavuz soru formuna bağlı kalınarak yapılan görüşmelerde sohbet

daha sınırlandırılmış şekilde gerçekleşebilir (Kümbetoğlu, 2017: 71-82). Bu dezavantajdan dolayı araştırmada kullanılan görüşme formu yarı yapılandırılmış görüşme formu olarak hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu görüşmelerden önce belirlenmiş ve genel soruları içerse de, görüşmeler müddetince ortaya çıkabilecek özgül soruları sormaya imkân tanımaktadır (Punch, 2016: 167). Bu anlamda derinlemesine görüşme tekniklerinden görüşme formu kullanılarak yapılan görüşmeler, soruların değiştirilmesine, ekleme ve çıkarma yapmaya imkân sağlayan esnek bir yapıya sahip olması açısından tercih edilmiştir. Bununla birlikte araştırmanın örnekleminde yer alan katılımcıların Türkiye'de ikamet etmemesinden dolayı internet aracılığıyla yapılan nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. İnsan ihtiyaçlarına binaen gelişen yeni teknolojiler, araştırmacılar için de yeni yöntemler ve olanaklar sunmaktadır. Bu yeni teknolojilerle birlikte normal şartlarla ulaşılması mümkün olmayan coğrafyalara internet vasıtasıyla ulaşılarak derinlikli araştırmalar yapabilmek olası hale gelmiştir. Niteliksel çalışmalarda internetin kullanımı randevulaşmayı daha kolay bir hale getirebilir. Ayrıca internetin göreceli biçimde güvenli bir görüşme alanı sunması da katılımcılar için daha samimi bir ortamın oluşturulabilmesi açısından önemli bir fırsat olarak düşünülebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 221-222).

3.3. Araştırmanın Örneklemi ve Katılımcıları

Niteliksel araştırmalar küçük gruplardan ayrıntılı bilgi elde etmek istediği için rastlantısal olmayan örneklem seçimini kullanmaktadır. Araştırmanın amacı olan probleme yönelik düşünce ve yaşantı sahibi olan, zengin veri kaynağı olabilecek kimseleri araştırmanın örneklemine dahil etmek önemlidir. Örneklemin büyüklüğü ise araştırmacının araştırma sorununa dair yeterli ve derinlemesine bilgiyi elde ettiği kanaatine vardığı doygunluk noktasına göre tayin edilmektedir (Kümbetoğlu, 2017: 96-98). Fenomenolojik yaklaşımda araştırılan fenomeni deneyimleyen kimselerden örneklem seçilmekte ve genellikle katılımcı sayısı 10'u geçmemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 71). Araştırmada Türkiye dışında öyküsel terapinin kullanıldığı 3 ülkeden katılımcılarla görüşülmüştür. 1'i Fransa, 3'ü Amerika Birleşik Devletleri ve 5'i Avustralya'da yaşayan olmak üzere toplamda 9 katılımcıyla görüşülmüştür. Araştırmada sosyal çalışmacı olarak herhangi bir kurumda çalışan ve mesleki uygulamalarında öyküsel terapi yaklaşımını kullanan katılımcılarla görüşülmüştür. Öyküsel terapi yaklaşımı Türkiye'de henüz çok yeni olduğundan ve bu yaklaşımla çalışan sosyal

çalışmacılara erişmekte güçlük çekileceğinden, araştırma örneklemimizdeki sosyal çalışmacılar Türkiye'den seçilmemiştir. Bu yaklaşımın Türkiye'deki sosyal çalışma uygulaması için de anlamlı olacağı düşünüldüğünden, yurtdışındaki örnek uygulamaları görmek açısından da araştırmanın amacıyla seçilen örneklemin ilişkili ve anlamlı olduğu düşünülmüştür. Araştırmacının Türkiye'de aldığı öyküsel terapi eğitimi aracılığıyla yurt dışından Türkiye'ye gelen öyküsel terapi eğiticilerinden biri ve Türkiye'deki eğitimi organize eden eğitici aracılığıyla amaçsal örneklem seçimi ile ilk aşamada 3 kişiye, ardından da kartopu örneklem ile diğer katılımcılara ulaşılmıştır. Yine araştırmacının halihazırda Türkiye'de öyküsel terapi eğitimi alması dolayısıyla görüşmelerden 1'i eğitimler sırasında Türkiye'ye gelen uygulayıcı eğitmenle yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Amaçlı örneklem araştırmanın evrenini ifade eden katılımcılardan özel niteliklere sahip bazılarını, probleme ilişkin önceden belirlenmiş kişileri seçmek iken kartopu örneklem araştırmanın ilgilenilen niteliği doğrultusunda seçilmiş kişilerle yapılan görüşmeler aracılığıyla aynı niteliğe sahip diğer katılımcılara erişmek başka bir deyişle başlangıçta ulaşılan kaynak kişiler aracılığıyla diğer kişilere ulaşılan ve metaforik olarak kartopu gibi örneklemin büyüdüğü rastlantısal olmayan bir örneklem seçme tekniği olarak açıklanabilir (Berg ve Lune, 2015: 71-72; Punch, 2016: 183; Kümbetoğlu, 2017: 99).

Görüşmeler 7 katılımcıyla ülke dışında yaşamaları dolayısıyla, internet üzerinden online görüşme uygulaması olan Skype aracılığıyla, 1 katılımcıyla ise Skype uygulamasını kullanmadığını belirttiği için yine online bir görüşme uygulaması olan FaceTime ile 1 katılımcıyla ise yüz yüze gerçekleştirilmiş olup, yüz yüze ve online görüşmelerin tamamı katılımcıların izni alınarak araştırmacının cep telefonu ile kayıt edilmiştir. Online olarak organize edilen görüşmeler için katılımcılarla gerçekleştirilen her ilk e-postada araştırmanın amacı, araştırmacının kimliği, araştırmaya katılımın niçin önemli olduğu ve eğer merak edilen başka sorular varsa sorulabileceği belirtilmiş olup, bu açıklamanın ardından katılımın kabul edildiğine dair gelen e-postadan sonra görüşmeler düzenlenmiştir. Bu aşamada vakit darlığı veya örnekleme uygun olmaması gibi gerekçelerle katılımcı olmak istemeyen kimseler de olmuştur. Katılımcıların 8 tanesi ile uzaktan görüşüldüğünden araştırmaya katılımın belirlenmesi, görüşmenin saati ve ayrıntıları e-posta vasıtasıyla, her bir görüşme 6 ila 21 arası e-posta gidiş-gelişi ile planlanabilmiştir. Bu online görüşmelerin gerçekleştirildiği katılımcıların ülkeleri ile

araştırmacının ülkesinin farklı saat dilimlerinde bulunmasından dolayı her bir görüşme için ülkeler arasındaki saat farkları hesaplanarak ve bu saatlerin hem araştırmacı hem de katılımcı açısından makul ve uygun saatlerde olması gözetilerek görüşme zamanları belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların isimleri gizlilik ilkesi gereği olarak araştırma analizi aşamasında değiştirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

9 kişiyle yapılan ve ortalama 50 dakika süren görüşmelerin sonunda toplamda 74 sayfa ses kaydı çözümü elde edilmiştir. Sonrasında elde edilen metinlerin tamamı görüşmelerin anlamının doğru aktarılmasına dikkat edilerek İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiş ve çeviri 3 aşamalı şekilde farklı kişiler tarafından kontrol edilmiştir. Ardından da fenomenolojik yaklaşıma bağlı kalınarak elde edilen metinler üstünden kodlamalar ve temalar belirlenmiştir. Fenomenolojik araştırma yazılı çözümleri çok kez okuduktan sonra deneyime ilişkin önemli ifadelerin işaretlenip ardından tüm metinlerdeki ortak temaların belirlendiği ve elde edilen bulgularla araştırılan fenomenin derinlemesine tasvirinin yapıldığı bir analiz süreci öngörmektedir. Burada öncelikle katılımcıların fenomene dair bireysel deneyimleri betimlenerek katılımcıya odaklanmak gerekmektedir. Metinlerin anlam birimlerine ayrılarak gruplandırılması bu aşamadan sonra gerçekleştirilmektedir (Creswell, 2016: 115; Kümbetoğlu, 2017: 152; Neuman, 2017: 659). Araştırmada fenomenolojik yaklaşım ve betimsel analiz yöntemi birlikte kullanılmıştır. Betimsel analiz katılımcılardan direkt alıntılar ile görüşmelerde kullanılan ifadelerin orijinal hallerine sadık kalınarak kullanılan bir analiz yöntemidir (Kümbetoğlu, 2017: 154). Bu analiz yönteminde bulgular belirlenen tematik çerçeveye göre düzenlenir ardından bulgular tanımlanır ve yorumlanarak okuyucuya sunulur (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 240).

Bu yöntemle yapılan çalışmaların analizinde genellenebilir sonuçlara ulaşmak da, nitel araştırmaların neredeyse tamamında olduğu gibi beklenmemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 72). Nitel araştırmanın pek çok çeşidinde alınan yanıtların nasıl yorumlanacağı ve burada araştırmacının değerlerinin etkisi önemli bir konudur. Özellikle bu araştırmada da olduğu gibi çok kültürün örneklemde yer aldığı araştırmalar için bu konu daha da büyük bir ehemmiyet kazanmaktadır (Punch, 2016: 173). Fenomenolojik

yaklaşımla çalışan bir araştırmacının örnekleme dair yapacağı gözlemle yapılacak olan görüşmelerde kullanacağı sorulara dair bir temel hazırlaması beklenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 72). Bu anlamda araştırmacı yaklaşık 8 aşamadan oluşan öyküsel terapi eğitiminin 5 aşamasını, toplam 150 saat, almış olup, öyküsel terapi ile çalışan 5 ayrı uygulayıcıyla eğitim süreçleri boyunca yaklaşık 2 ay arayla 5'er gün vakit geçirme ve gözlem yapma fırsatı bulmuştur.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Katılımcılardan 8 kişiyle olan görüşmelerin online olarak yapılması, her ne kadar konuşmalar görüntülü de olsa ve bazı fırsatlar da sunsa, karşılaşılan sınırlılıklardan biri olarak ifade edilebilir. Online yapılan görüşmelerin tamamının Avustralya ya da ABD'de yaşayan katılımcılarla gerçekleştirilmesi, saat farklarının büyük olmasından dolayı iki ülke için de uygun zamanlarda görüşme için randevu oluşturabilmesi açısından önemli bir güçlük oluşturmuştur. Bununla birlikte katılımcıların yoğun çalışma hayatlarının olması bazı görüşmelerin planlandığından daha kısa sürede bitirilmesine sebep olmuştur. Katılımcıların vakit darlığı önemli bir sınırlılık oluşturmakla birlikte, katılımcıların öyküsel terapiye hakim olmaları, çoğunun lisansüstü bir eğitime sahip olması ve kendilerini kolaylıkla ifade edebilmeleri bu sınırlılığın etkilerini azaltmıştır. Yine mesafeden dolayı randevu gün ve saatlerinin e-posta üzerinden online olarak ayarlanması, e-postalara verilen yanıtların zaman alması açısından bir sınırlılık oluşturmuştur. Katılımcıların anadillerinin araştırmacının anadiliyle farklı olması da önemli bir sınırlılık olarak sayılabilir.

4. BULGULAR

Bulgular bölümünde öncelikle katılımcılara ilişkin demografik veriler sunulacaktır. Ardından öyküsel terapinin tanımı; katılımcıların kullandıkları uygulamalar ve çalışma alanları; öyküsel terapinin sosyal çalışmayla ilişkisi; öyküsel terapinin öne çıkan nitelikleri şeklinde 4 ana tema ve bu ana temaların altında yer alan alt temalar ile görüşmelerde elde edilen veriler aktarılacaktır. Katılımcıların gizliliklerini korumak açısından bulguların tamamında kişilerin gerçek isimleri değiştirilerek kullanılmıştır.

4.1. Demografik Veriler

Tablo 4-1: "Katılımcıların Yaşları, Cinsiyetleri ve Yaşadıkları Yer"

İsim	Yaş	Cinsiyet	Yaşadığı Yer
Rachel	59	Kadın	ABD
Sarah	36	Kadın	Fransa
Amy	58	Kadın	Avustralya
Ryan	62	Belirtmemiş	ABD
James	49	Erkek	ABD
Laura	31	Kadın	Avustralya
Adam	48	Erkek	Avustralya
George	50	Erkek	Avustralya
Megan	65	Kadın	Avustralya

Tablo 4.1'de gösterilen araştırmaya katılan 9 katılımcının yaşları 31 ila 65 arasında değişmektedir. Katılımcılardan 5'i kadın, 3'ü erkektir; bir katılımcı ise cinsiyetini belirtmemiştir. Katılımcıların 5'i Avustralya, 3'ü ABD ve 1'i ise Fransa'da yaşamaktadır.

Tablo 4-2: "Katılımcıların Eğitim Bilgileri"

İsim	Eğitim Düzeyi	Eğitim Aldığı Program	Öyküsel Terapiye Dair Eğitimi
Rachel	Yüksek Lisans	Sosyal Çalışma Lisansı/ Cinsel Sağlık Lisansüstü Programı	Evanston Family Center'da Eğitimler (6 yıl boyunca)
Sarah	Yüksek Lisans	Sosyal Çalışma Lisansı/ Öyküsel Terapi ve Topluluk Çalışmaları Yüksek Lisansı	Öyküsel Terapi ve Topluluk Çalışmaları Yüksek Lisansı
Amy	Doktora	Sosyal Çalışma Lisansı/Felsefe Doktorası	Çeşitli Atölye Çalışmaları
Ryan	Yüksek Lisans	Sosyal Çalışma Lisansı/Sosyal Çalışma Yüksek Lisansı	Evanston Family Center'da Eğitimler (9 yıl boyunca)
James	Yüksek Lisans	Psikoloji Lisansı/Sosyal Çalışma Yüksek Lisansı/ Cinsel Sağlık Lisansüstü Programı	Evanston Family Center'da Çeşitli Grup Eğitimleri ve Atölye Çalışmaları (21 yıl boyunca)
Laura	Yüksek Lisans	Sosyal Çalışma Lisansı/ Öyküsel Terapi ve Topluluk Çalışmaları Yüksek Lisansı	Öyküsel Terapi ve Topluluk Çalışmaları Yüksek Lisansı
Adam	Yüksek Lisans	Sosyal Çalışma Lisansı/ Öyküsel Terapi ve Topluluk Çalışmaları Yüksek Lisansı	Öyküsel Terapi ve Topluluk Çalışmaları Yüksek Lisansı
George	Yüksek Lisans	Sosyal Çalışma Lisansı/ Öyküsel Terapi ve Topluluk Çalışmaları Yüksek Lisansı	Öyküsel Terapi ve Topluluk Çalışmaları Yüksek Lisansı
Megan	Doktora	Sosyal Çalışma Yüksek Lisansı/ Danışmanlık Doktorası	2 Yıllık Öyküsel Terapi Kursu

Tablo 4.2'de verilen araştırmada yer alan katılımcılardan 7 kişi yüksek lisans, 2 kişi ise doktora düzeyinde eğitim almıştır. Bu katılımcıların 7 tanesinin lisansı, 2 tanesinin ise yüksek lisansı sosyal çalışma alanında yapılmıştır. Uygulamalarında öyküsel terapiyi kullanan katılımcıların tamamının çeşitli şekillerde öyküsel terapi eğitimleri bulunmaktadır. ABD'den katılan katılımcıların Evanston Family Center'da eğitim aldıkları, Avustralya'dan katılan katılımcıların 4'ünün ise Öyküsel Terapi ve Topluluk Çalışmaları Yüksek Lisansı yaptıkları görülmektedir.

Tablo 4-3: "Katılımcıların Çalışma Hayatlarına İlişkin Bilgiler"

İsim	Sosyal Çalışmacı Olarak Çalıştığı Süre	Çalıştığı Yer
Rachel	30 yıl	Devlete Bağlı Ruh Sağlığı Kurumu/Federal Sigorta (Medicaid)
Sarah	14 yıl	Özel İşyeri
Amy	36 yıl	Özel İşyeri
Ryan	41 yıl	Chicago Üniversitesi'nde Sosyal Çalışma Yüksek Lisans Programında Öyküsel Terapi Eğitimcisi/ Sivil Toplum Örgütü ve Özel İşyeri
James	20 yıl	Özel İşyeri
Laura	9 yıl	Sivil Toplum Örgütü
Adam	25 yıl	Sivil Toplum Örgütü ve Özel İşyeri
George	16 yıl	Sivil Toplum Örgütü
Megan	4 yıl	Sivil Toplum Örgütü

Tablo 4.3'de verilen katılımcıların sosyal çalışmacı olarak çalıştıkları süre 4 ila 41 yıl arasında değişmektedir. Katılımcılardan 3 kişinin yalnızca kendi özel işyerinde, 3 kişinin yalnızca sivil toplum örgütünde, 1 kişinin yalnızca devlet kurumunda, 2 kişinin ise birden fazla işte aynı anda çalışmakta olduğu görülmektedir.

4.2. Öyküsel Terapinin Tanımı

Bu bölümde bulgularda elde edilen verilerin öyküsel terapinin tanımıyla ilişkili olan kısımları, öyküsel terapiyle tanışma şekilleri ve öyküsel terapi tanımında vurgulanan özellikler olarak iki ayrı temada değerlendirilmiştir.

4.2.1. Öyküsel Terapiyle Tanışma Şekilleri

Katılımcılara öyküsel terapiyle tanışma şekilleri sorulduğunda bir metin aracılığıyla ve bir kişi aracılığıyla tanışmak şeklinde iki ayrı tanışma şeklinin olduğu görülmüştür. Katılımcıların öyküsel terapiyle tanıştıkları yıllarda Avustralya ve ABD'de ikamet etmeleri daha erken yıllarda yaklaşımı tanımalarında önemli bir faktör olmuştur. Yaklaşımın kurucularından Michael White'ın Avustralya'da yaşaması ve orada düzenlediği eğitimler yaklaşımın ülkede tanınırlığının ve ulaşılabilirliğinin artmasına sebep olmuştur. Alanyazında öyküsel terapiye önemli katkılar sunmuş olan sosyal çalışmacı/aile terapisti Jill Freedman ve onun ABD'de verdiği eğitimler de yaklaşımın ABD'de tanınırlığını artırdığı gibi, ABD'li katılımcıların öyküsel terapiyle tanışmalarını kolaylaştırmıştır.

4.2.1.1. Bir Metin Aracılığıyla Tanışanlar

Katılımcıya öyküsel terapiyi nasıl keşfettiği sorulduğunda alanında önemli isimler olan Jill Freedman ve Gene Combs'un bir kitaplarını okuyarak keşfettiğini ifade etmiştir.

> Öyküsel terapiyi nasıl keşfettiniz?
>
> Evet, yirmi yıl önce sosyal çalışmada yüksek lisans yaptığım sırada, arkadaşlarımdan olan Jill Freedman ve Gene Combs'un 'Öyküsel Terapi: Tercih Edilen Gerçekliklerin Sosyal İnşası' kitabını okudum ve öyküsel terapi beni çok heyecanlandırdı. Üniversitede gördüğüm uygulamalardan hiçbiri bana uygun değildi, gerçekten benim değer yargılarımla ve yapmak istediklerimle uyumlu bulmamıştım. Sonra o kitabı okuduğumda, bu terapiye dair çok heyecanlandım ve yazarlarının Chicago -benim oturduğum yerden arabayla yalnızca iki buçuk saatlik mesafede olan- bölgesinde yaşadıklarını ve hatta ders verdiklerini öğrendim. Onlarla iletişime geçebildim ve 1998 yılında öyküsel terapi üzerine çalıştım ve o zamandan beri bu terapinin delisiyim. (James)

George, lisans eğitimi sırasında çalıştığı çocuk koruma servisindeki süpervizörünün iyimserliğinden etkilenerek ona bu iyimserliğin kaynağını sorduğunu ve süpervizörün George'a verdiği metinlerle öyküsel terapiyi keşfettiğinden söz etmiştir. Özellikle Türkçe'ye henüz çevrilmemiş olan, Alice Morgan'a ait "Öyküsel Terapi Nedir?" adındaki yayının kendisinin öyküsel terapiye dair başlangıcı olduğunu ifade etmiştir.

> -Başlamak için güzel bir soru. On sekiz yıl önce, sosyal çalışma eğitimim sırasında lisans eğitimimin birinci yılında tanıştım. Çocukların güvenliğine odaklanan bir hükümet organizasyonunda uygulama deneyimlerim sırasındaydı. Biz buna çocuk koruma servisi diyorduk. Bu benim sosyal çalışmaya ilk atamamdı. Koruma altında olan çocuklarla çalışan bir ekipte çalışıyordum. Bu çocuklar başka ailelerin bakımı altındaydı. Kendi doğdukları ailelerinin değil, başka ailelerin bakımı altındaydılar. Onlar uzun vadeli bakım altındaydılar. Bu kurum aynı zamanda çocukların ebeveynlerinden alınıp başkalarının yanına yerleştirilmelerinden de sorumluydu. Bu kolay bir iş değil elbette. Süpervizörüme şu soruyu sorduğumu hatırlıyorum: 'Bu işi yaparken nasıl iyimser kalabiliyorsunuz?' Bu soruyu doğrudan cevaplamak yerine, bana okumam için Avusturalya'dan birkaç kitap verdi. Onlardan birinin ismi iyimser pratik gibi bir şeydi ve iyimser uygulamaya dair dört farklı yaklaşımı içeriyordu: çözüm odaklı, öyküsel terapi, toplumsal gelişim çalışması ve dördüncüsünü hatırlayamıyorum. Bana ayrıca Avusturalyalı yazar Alice Morgan'ın 'Öyküsel Terapi nedir?' kitabını da vermişti. Bu kitabı veya tercümesini gördünüz mü?
>
> -Evet, bu kitabı biliyorum, ama Türkçe tercümesi yok.
>
> -Çok geniş çaplı dağıtılmış bir kitap bu. Neyse, bu benim ilk başlangıcımdı. Öyküsel terapiyi okuduktan sonra bu uygulamaya karşı birçok sebepten ilgi duydum. İkinci atamamda çalışmalarında öyküsel terapinin uygulandığı bir yere atanmayı istedim. Böylece, ertesi yıl bu imkan elime geçmişti. Öyküsel terapiyi kullanan tecrübeli bir uygulayıcının yanında çalışarak bu yönteme aşina oldum. Bu öyküsel terapiyi nasıl keşfettiğime dair kısa cevabımdır. (George)

Katılımcılardan Ryan da yaklaşımın kurucularından Michael White'ın Sneaky Poo (Sinsi Çiş) adlı makalesi ve yine alanyazının önemli isimleri Jill Freedman ve Gene Combs'un öyküsel terapiye dair metinlerini okuyarak öyküsel terapi ile tanıştığını belirtmiştir.

> 1990 civarı Michael White'ın Sneaky Poo makalesini okudum ve ilgimi çekti. Yani o makale çok ilgimi çekti ve birkaç yıl sonra Jill Freedman ve Gene Combs'un öyküsel terapi kitaplarını (okudum) ve fark ettim ki benden birkaç kilometre uzaktalar oraya bisikletle dahi gidebilirdim! Evet ve düşündüm ki 'Bu işi onlardan öğreneceğim, öyküsel terapiyi Jill Freedman ve Gene Combs'tan…' Ama ne olduysa bilmiyorum başka meşguliyetlerim vardı, aileme destek olmaya çalışıyordum ve sosyal çalışmacı olarak bu kolay değildi. Ancak 2010 civarı ciddi vakit ayırdım. Yani çok çok sonra bu fikirlerle ilgilenmeye başladım ve bunun dokuz sene içerisinde bütün kariyerimi değiştireceğini tahmin edemezdim.(Ryan)

Laura ise lisans mezuniyetinden sonra çalışmaya başladığı sırada meslektaşlarının verdiği bir makale ile öyküsel terapiyle tanıştığını belirtmiştir.

> (…) Çalışmaya başladığımda, mülteciler ile travma terapisi yaparken meslektaşlarımdan biri öyküsel terapi çalışıyordu. Bana pek çok makale verdi ve benim de fazlasıyla ilgimi çekmeye başladı. (Laura)

4.2.1.2. Bir Kişi Aracılığıyla Tanışanlar

Katılımcıların bir kısmı ise öyküsel terapiyle bilen bir kişi aracılığıyla tanıştıklarını belirtmişlerdir. Mesleki hayatının başlangıcında hemşirelik yapmış ve tıbbi

yaklaşımlardansa öyküsel fikirlere meraklı olduğunu söyleyen Megan, öyküsel yaklaşımın kurucularından Michael White'ın yaşamış olduğu Avustralya'nın Adelaide şehrinde yaşadığını ve White ile tanıştığını ifade etmiştir.

> Nasıl mı keşfettim? Sanırım şanslıyım, çünkü Adelaide'de yaşıyorum, Michael White'ı tanıyorum. Çalıştığım alan olan ruh sağlığı için tıbbi fikirlerdense öyküsel temelli fikirlere meraklıydım. 1995 yılında Michael White'dan eğitim aldım ve bu fikirleri uygulabileceğim her alanda kullanmayı öğrendim. Bu fikirler beni içine çekti. Bunlardan bazılarını insanlarla çalışmalarımda uyguladım. (Megan)

Katılımcılardan Amy, evlat edinme ile ilgili bir kurumda çalışırken iş arkadaşlarından birinin vasıtasıyla öyküsel terapi ile tanıştığını belirtmiştir.

> Otuz yıl önce evlat edinme sonrasıyla ilgilenen bir organizasyonda sosyal çalışmacıydım. Evlat edinmekle alakalı değil, evlat edinilme sürecinin sonrasının organize edilmesine dairdi. Evlat edinilmiş olup gerçek anne, baba veya kız kardeşini bulmak isteyenlerle veya çocuklarının evlat edinilmesi üzerine bu çocukları bulmak isteyen annelerle çalışıyordum. İnsanların bunu yapmasına izin veren hukukumuz var. Bu organizasyonda çalışırken bir iş arkadaşım demişti ki: 'Bunu (öyküsel terapiyi) seviyorum… Bize yardım etmesi için bir süpervizör bulalım.' Bu neredeyse otuz yıl önceydi. Bununla beni bir arkadaşım tanıştırdı. (Amy)

Katılımcı, öyküsel terapi eğitimi alan eşi aracılığıyla öyküsel terapiyle tanıştığını ve eşiyle birlikte katılmaya başladığı eğitimlerde öyküsel terapiyle kendi değerlerinin uyuştuğunu ifade etmiştir.

> 1999 yılında, lisansüstü eğitimim sırasında keşfettim. Eşim Jason ile tanıştım. O dönemde kendisi öyküsel terapi okuyordu ve Evanston'da Julien Jean ile bir yıllık uygulama yapmak için hazırlanıyordu. Ben de onunla Evanston'a gitmeye başladım. Gruptaki herkesle görüştüm, tanıştım. Benim değerlerime; insanların, toplumun ve benim sevdiğim sosyal adalet algısına da çok uydu. Böylece öyküsel terapiyle ilk defa tanışmış oldum. (Rachel)

Adam, bir sosyal çalışma öğrencisiyken öyküsel terapi ve çözüm odaklı terapiye dair bazı şeyler öğrendiğini, sonrasında alanda çalışan ve Michael White'tan eğitim almış olan bir arkadaşının önerisiyle öyküsel terapiyle tanıştığından söz etmiştir.

> 1990,1991,1992 yıllarında ben bir sosyal çalışma öğrencisiyken. Alan çalışmaları yaparken çok heyecan verici bir çalışma olan öyküsel terapi hakkında ve aynı zamanda çözüm odaklı çalışma hakkında konuşmalar vardı. Yani, bu bize üniversitede öğretildi ama alan çalışmalarında bunun hakkında konuşuyorlardı. Yani, biz zorunlu olarak alanda çalışan sosyal çalışma öğrencileriyken. Ve… Birkaç hafta sonra ev arkadaşım Michael White'tan bir haftalık eğitim almak üzere Adelaide'e gitti, bu 1993'teydi. Ev arkadaşım ve ben birlikte sosyal çalışma okuyorduk. Ev arkadaşım -şimdi ise eski ev arkadaşım ve sevgili dostum, ismi David Denborough- şimdi Dulwich Centre'da çalışıyor. Bana dedi ki: 'Gidip Michael White'tan bir haftalık eğitim almalısın!', böylece 1994'ün başında Michael White'tan bir haftalık eğitim aldım. (Adam)

Sarah Avustralya'da yaşayıp daha sonra Fransa'ya yerleşen ve orada ikamet eden bir katılımcı olarak lisans eğitimi sırasında öyküsel terapi ile ilgili bir birimle haberdar olduğunu, mezuniyetinden sonra ise çalıştığı kurumdaki öyküsel fikirleri kullanan danışmanların olduğunu ve ardından da öyküsel terapi eğitimine başladığını ve Michael White ile çalıştığını belirtmiştir.

> Üniversite üçüncü sınıfken, öyküsel terapi üzerine bir birim vardı ki bu Avustralya'da çok nadir olan bir şeydir. Tek bir birimdi ve ben orada çalıştım. Üniversiteyi bitirdikten sonra, ilk işimde birçok danışmanla birlikte büyük bir organizasyonda çalışıyordum. Ve belki de danışmanlardan üç ya da dördü zaten öyküsel fikirleri kullanıyordu. Böylece orada çalışmaya başlar başlamaz eğitime başladım. Michael White ve Ian Percy ile çalıştım. Avustralya'da olduğum için, bu farklı öğretmenlere erişebildim, ancak o zaman klinik süpervizyon yapan kimseyle iletişime sahip değildim. Yani sadece eğitimdi. (Sarah)

4.2.2. Öyküsel Terapi Tanımında Vurgulanan Özellikler

Öyküsel terapiye dair tanımları sorulduğunda katılımcılardan pek çoğu, bunu yapmanın zorluğunu ifade etmiş, bazıları ise soruyu duyduklarında yanıt vermenin zorluğuna atıfla gülmüş ya da gülümsemiştir. Hem öyküsel terapinin yapısalcı bir yaklaşım olmaması hem de postmodern bir yaklaşımla birden fazla gerçeğin olabileceğine yaptığı vurgunun katılımcıların tanım yapmakta yaşadıkları güçlükle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte kültür, bağlam, çalıştıkları alan ve kişisel hikayelerine bağlı olarak da katılımcıların tanımında farklı unsurların öne çıktığı görülmüştür. Sosyal çalışmacıların tanımları filozofik bir yaklaşım/bir yaşam biçimi/dünya görüşü olarak tanımlayanlar, hikaye metaforu merkezli olarak tanımlayanlar ve diğer unsurları merkeze alarak tanımlayanlar olarak 3 ayrı temada tasnif edilmiştir.

4.2.2.1. Filozofik Bir Yaklaşım/Bir Yaşam Biçimi/Dünya Görüşü Olarak Tanımlayanlar

Bazı katılımcılar öyküsel terapiyi bir terapi modeli olmasının ötesinde, filozofik bir yaklaşım, bir yaşam biçimi veya bir dünya görüşü olarak tanımladıklarını beyan etmişlerdir. James, öyküsel terapinin tanımını yapmadan önce kısaca tanım yapmanın zorluğundan söz ederek, öyküsel terapinin kişilerin kimliklerine ilişkin bir dünya görüşü olma özelliğini öne çıkarmıştır. Bununla birlikte, çeşitli imkanlara yol açması ve uzman kişinin yönlendirici olmamasına değinmiş, diğer terapi yaklaşımlarına kıyasla sosyal bağlama yaptığı vurguyu ise öyküsel terapiyi eşsiz kılan yönlerden biri olarak nitelendirmiştir.

> Onu şöyle tanımlıyorum, aslında tanımlaması da zor. En azından kısaca tanımlanması zor. Ben öyküsel terapiyi, insani kimlik ve tecrübeleri belirli tipolojilerin konseptleri olarak gören bir dünya görüşü şeklinde tanımlıyorum. Öyküsel terapi, bizim insanlar olarak kimlik oluşturmak için kullandığımız bu anlayışı kullanan, aramızdaki mekanlarda kimlik ve benlik kaplarımızda taşıdıklarımızla kim olduğumuzu kavrayan bir terapi türüdür. Süreçleri genel olarak böyle düşünmekle o (öyküsel terapi), görüşme yaptığım kişilerin sorunlarına karşı pozisyon ve ilişki geliştirmek için birçok seçenek ve imkanlara kapı açar. Ayrıca o, ümidi, seçenekleri, kabullenmeyi -Michel Foucault'un kuramlarına göredir ki, gücün günümüzde ve modern manada herkes için bir varlık sebebi olmasıdır- ve eyleme geçmeyi önerir (…) Bu terapi kişilerin hayatlarını bilmeyen ve nasıl yaşamaları gerektiğini onlara söylemeyen bir terapistin terapi odasında olduğu bir terapi türüdür. Bu öyküsel terapi uzmanları, danışanlarının kendi bilgileriyle, kendi birikimleriyle, kendi yetenekleriyle, kendi kabiliyetleriyle bağlantı kurabilmeleri ve hayatlarındaki sorunları çözebilmeleri için onlarla olan konuşmayı bu minvalde şekillendirirler. Öyküsel terapiyi diğer terapilere kıyasla eşsiz kılan yönlerinden birisi de, her zaman kişilerin içerisinde yaşadığı geniş sosyal bağlamları değerlendirmesidir -ki insanlar bunun içinde yaşayarak hayatlarını şekillendirir- ve onların sorunlarının sosyal bağlamda olduğunun farkında olmasıdır. Bu anlamlı geliyor mu? (James)

Katılımcılardan Megan ise öyküsel terapinin öğrendiği diğer terapi yaklaşımlarına benzemediğini söylerek öyküsel terapiyi felsefi bir yaklaşım olarak görüğünü beyan etmiştir. Megan, öyküsel terapiyi sadece iş yaşamında değil iş yaşamının dışında da onun diğer insanlara ilişkisini ve yaşam tarzını belirleyen bir felsefe olduğundan söz etmiştir. Bu anlamda öyküsel terapi bazı katılımcılar için bir terapi yaklaşımı veya uygulama modeli olmasının ötesinde, kendi kimliklerini de biçimlendiren ve kişisel yaşamları için de fikirlerini sürdürdükleri bir dünya görüşü olarak karşımıza çıkmaktadır.

> Hmm, nasıl mı tanımlarım: Tahmin ediyorum benim için öyküsel terapi veya öyküsel uygulama felsefi yaklaşıma dayanmaktadır. Bundan dolayı eğitimini aldığım ve tekniklerini veya birtakım fikirlerini kullandığım diğer terapi türlerine pek benzemez. Bu (öyküsel terapi), daha çok felsefi fikirlere veya insanlarla olan yaşamıma dayanır. Bu yalnızca iş yerinde kullandığım bir şey değil. Ailemle, arkadaşlarımla ve sosyal yaşantımda birlikte olduğum insanlarla etkileşime geçme biçimim. O gayet felsefi, benim için işimde etkili olduğu kadar yaşam tarzımı da belirleyen bir felsefe. (Megan)

4.2.2.2. Hikaye Metaforu Merkezli Olarak Tanımlayanlar

Katılımcılardan bazıları ise hikaye metaforu ve terapi sürecinde hikayelerin kullanımına yapılan vurguyu tanımlarının merkezine aldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan George'a öyküsel terapinin tanımı sorulduğunda, kimle konuştuğuyla ilişkili olarak yanıtının değişeceğini ifade etmiştir. Bu tutum öyküsel terapi yaklaşımıyla çalışan bir uygulayıcı için, ilişkisel olma ve konuştuğu kişinin bağlamı, onun kim olduğuyla ilgili olmaları açısından önemlidir. Katılımcı müracaatçılar ona öyküsel terapinin ne olduğunu sorduklarında onlara insanlarla konuşmanın başka bir yolu olarak

açıklama yaptığını; daha sonra ise hikayelerin insanların yaşamlarındaki etkilerine ve bazen kişilerin hayatlarına ilişkin en meşhur hikayenin zorlayıcı olabileceğini, hatırlanması güç olan bazı hikayelerinse kişilere yardım edebilmek için kullanılabileceğini izah ettiğini ifade etmiştir.

- Öyküsel terapiyi nasıl tanımlarsınız?

> -Bu kime konuştuğuma göre değişir. Danışmanlık ve öyküsel terapistliği gibi başka işlerde de çalıştım. Bir hükümet organizasyonu için de çalıştım. Dolayısıyla oraları öyküsel terapist olarak tanıyorum, biliyorum. İnsanlar bazen bana öyküsel terapinin ne olduğunu soruyorlar. Bazen müracaatçılar bana öyküsel terapinin ne olduğunu soruyor. Ben de onlara diyorum ki: "Danışmanlık yaparken, insanlarla konuşmanın farklı yolları var, bunlardan birisi de öyküsel terapi." Öyküsel terapi, biz hayata devam ederken karşılaştığımız başka insanlara, ilişkilerimize, topluluklarımıza ve dünyamıza dair hikayelerden ibarettir. Beraberimizde taşıdığımız bu hikayeler yalnızca bizim hayatlarımıza dair değildir, onlar aynı zamanda hayatımızı etkileyen şeylerdir. İnsanların buna dair cevabını dinliyorum, onlar biraz başını eğiyor. Sonra şunun gibi bir şey söylüyorum: "Bazen hayatımızın meşhur hikayeleri sorunlarla doludur. Hayatımızı kısıtlayan şeylerle, istediğimiz hayatı yaşamayı zorlaştıran türden şeylerle doludur." Yani öyküsel terapi bu tür hikayelerle çok ilgilidir. Ayrıca, başka insanların hayatlarındaki hikayelerle ilgili olduğu gibi, hatırlanması ve tanınması pek de kolay olmayan ve kişinin hayatına yardımcı olabilecek hikayelerle de alakalıdır. Tüm bunlar da kişilerin istedikleri hayat tarzlarını elde edebilmeleri için onlara yardımcı olurlar. (George)

Katılımcılardan Adam'ın öyküsel terapiye dair yaptığı tanımda, yaklaşımın fikirlerinin uygulayıcı kimseler tarafından oluşturulması ve daima yeniden keşfediliyor olmasına dair yaptığı vurgu, yaklaşımın yapısalcı fikirlere dayanmıyor oluşu açısından oldukça dikkat çekicidir. Katılımcının öyküsel terapi tanımında çekici bulduğu diğer fikirlerden en önemlisi ise hikaye metaforunun kullanılmasıdır. Adam, ayrıca, yaklaşımın patolojize etmeyen dilinin de çok ilginç olduğunu ifade etmiş ve bunun gerekçesi olarak da yaklaşımla ilk karşılaştığı sırada psikiyatri alanında çalışmasını göstermiştir. Bu anlamda psikiyatri gibi alanlarda kullanılan tıbbi dil düşünüldüğünde öyküsel terapinin bu anlamdaki konumlanışı katılımcı için etkileyici olmuştur.

> Bence, öyküsel terapi hakkında çok kullanışlı ve ilginç olan şey… Uygulama yapan bir topluluktan gelen fikirlerin bir tür derlemesi olması. Bu yüzden, bulunması hiç kolay değil; bence sürekli ilerleyen, sürekli yeniden keşfedilen ve yeniden oluşturulan bir uygulamalar ve fikirler bütünü. Beni en çok çeken -ve öyküsel uygulamasının bazı kilit unsurları olduğunu düşünüyorum. Beni en çok çeken, hikayenin bir metafor olarak kullanılmasıydı. Ve ayrıca, öyküsel uygulamanın kesinlikle patolojikleştirmeyen niyeti ya da amacı beni çok etkilemişti. Özellikle bunun çok çok ilginç olduğunu hissetmiştim, çünkü bu fikirlerle ilk kez karşılaştığımda Psikiyatri (alanı)'de çalışıyordum. (Adam)

Katılımcı gerçekleştirilen görüşme esnasında, öyküsel terapiye dair tanım yapmanın zorluğundan söz ederek, daha önce yazdığı bir makaledeki tanımı e-mail

yoluyla göndermesinin çok daha yerinde olacağını ifade etmiştir. Araştırmacı açısından da katılımcının bu talebi uygun bulunmuştur. Aşağıda alıntılanan tanımsa katılımcının daha sonra e-mail ile yolladığı tanımdır. Sarah yaptığı tanımda, öyküsel terapinin işbirlikçi olması, çoklu hikayelere değinmesi, sosyo-politik söylemlerin kişilerin yaşamlarındaki etkileri ve yerel bilginin değerine atıf yapması gibi özelliklerine vurgu yapmıştır.

> Öyküsel terapi, işbirlikçi sorgulama yoluyla, çok katmanlı hikayeler sunar ve çoğu zaman bizi belli bir baskın hikaye tarafından gölgede bırakılan alternatif, ihmal edilmiş hikayelere ışık tutarak insanların yaşamlarını anlamaya davet etmeyi amaçlar. Tecrübelerimiz, ilişkilerimiz ve daha geniş sosyo-politik söylemler ile nasıl şekillendiğimize dikkat çekerek, yaşam ve kimlik için yaratıcı olanaklara adım atabiliriz. Kişisel, ailevi ve kültürel uygulamaları ve gelenekleri onurlandırmak için zor zamanlarda bizi ayakta tutan fikirlere, değerlere, niyetlere ve taahhütlere bağlı kalmanın yerel yollarını bulabiliriz. İmgeler, metaforlar, önemli figürler ve somutlaşmış deneyimlerle renklendirilmiş öyküsel terapi, bizi tercih ettiğimiz dünyada olma yolumuza yaklaştıran çok yönlü öyküler anlatımına katkıda bulunuyor. (Sarah)

4.2.2.3. Diğer Unsurları Merkeze Alarak Tanımlayanlar

Katılımlardan bazıları ise tanım yaparken sosyal bağlam, politik bağlam, kişilere saygılı duruş gibi birbirinden farklı özellikleri öne çıkarmışlardır. Katılımcılardan Amy öyküsel terapinin problemi kişinin dışında konumlandırmasının, yaklaşımı diğer terapilerden farklı kılan bir özellik olarak nitelendirmiştir. Bununla birlikte, yaklaşımın sosyal bağlama dikkat çekmesi ve postyapısal oluşu da katılımcının tanımında öne çıkan diğer ögelerdendir.

> Öyküsel terapi diğer birçok terapilerden farklı, çünkü o problemi bir insanın kendisinde konumlandırmıyor. Öyküsel terapi sorunun (asıl) sorun olduğunu ve kişinin (kendisinin) problem olmadığını ifade ediyor. Böylece sorun bir kimsenin kendisine dayanmaz, sorun onlara içkin değildir. Onların kendisinde herhangi bir kötü veya yanlış yoktur. Öyküsel terapi sorunları kişilerden ayrı olarak algılar ve bu sorunlar sıkça aileler, topluluklar ve toplumların içerisinde üretilir. Sorunlar sosyal olarak üretilmişlerdir ve onlar yalnızca kişiye içkin değildir. Öyküsel terapi kişilerin patoloji sahibi veya onlarda bir şeylerin yanlış olduğuna dair konuşmayı benimsemez. O, sorunun korkudan dolayı, aile içinden veya bir bağlam içerisinde oluşmuş olabileceğini kavrar. Bundan dolayı öyküsel terapi "Ben anksiyete sahibi bir kişiyim, ben çok kötü bir kişiyim." diyerek, anksiyete sorununa, kişinin olumsuz düşüncelerine dair problemlerine veya özsaygısının olmayışına veya kimliğinin farklı taraflarına dair konuşur. Neticede o başka terapilerden farklı olduğu için, ona sıkça postyapısal denir, ama yapısal denmez. Yapısal kişinin içindeki sorundur, post-yapısal ise sorunun kişinin dışında oluşmasıdır. (Amy)

Tanımında çoklu hikaye metaforu kullanımını öne çıkaran diğer bir katılımcı olan Laura, öyküsel terapinin en önemli özelliğininse sosyo-politik bağlamın kişilerin hikayelerindeki etkisiyle ilgilenmesi olduğunu beyan etmiştir.

> İyi bir soru. Sanırım, insanların hayatlarının pek çok hikayeden oluştuğunu varsayan bir terapi olarak tanımlardım. Sorunlu hikayeler olabilir, faydalı ya da iyi hikayeler olabilir. Biz insanların sadece sorunlu bir hikaye ile yaşamak yerine, hayatlarının çok katlı olabileceğini görmelerine yardımcı olmak istiyoruz. Ancak, öyküsel terapide benim için en önemli olan şeyin öyküsel terapinin insanları siyasi ve ilişkisel bir bağlamda görmesi olduğunu düşünüyorum. Ve bu sadece insanların problemleriyle ilgili değil. Söylemlerle, politikalarla ya da onların yaşadığı bağlamla da ilgili. Ki bunlar onları etkiliyor da olabilir, demek istediğim. Bu benim için önemli. (Laura)

Yaklaşımın tanımı sorulduğunda, tanım yapmanın güçlüğünden söz eden katılımcılardan biri de Rachel'dir. Katılımcının tanımında öne çıkan nitelikse öyküsel terapinin insanlarla konuşmak ve onlara yardım etmenin saygılı bir yolu olmasıdır.

> (…) İnsanlar bana onun birkaç cümlede ne olduğunu anlatmam için sorduklarında, bu soruyu yalnızca birkaç cümlede cevaplamayı zor buluyorum. Bence öyküsel (terapi) insanlarla beraber çok saygılı bir şekilde çalışmanın yolu olduğu gibi, insanlara katılmamın, onlara yardım etmemin, onlarla çalışmamın ve onların yüzleştiği sorunları aşmalarına katılmamın da bir yoludur. Mesele, dahil olup onlara ne yapmaları gerektiğini söylemekten ziyade, onların ne yaptığı olduğu gibi, konuşma yoluyla onlara katılmak ve sorunlarını aşmak için onlara yardım etmektir (…) (Rachel)

4.3. Katılımcıların Kullandıkları Uygulamalar ve Çalışma Alanları

Bu bölümde elde edilen bulgularda katılımcıların kullandıkları uygulamalar ve çalışma alanlarına ilişkin bilgiler görüşmelerin süresi; çalışılan gruplar; öyküsel terapi uygulamaları; öyküsel terapi dışında kullanılan yaklaşımlar ve katılımcıların anlamlı buldukları vakaları olmak üzere beş ayrı temada tasnif edilmiştir.

4.3.1. Görüşmelerin Süresi

Görüşmelerin süresi, katılımcıların kendi uygulamalarında bunu nasıl belirlediklerini açıklayan ve başka bağlamlardaki sürelerde öyküsel terapinin nasıl kullanılabileceğini açıklayan iki ayrı temada değerlendirilmiştir.

4.3.1.1. Katılımcıların Kendi Uygulamalarındaki Görüşmelerin Süresi

Katılımcılardan James, kendi görüşme sürelerinin elli-altmış dakika arasında değiştiğini, kendi ülkesi olan ABD'de genel olarak görüşmelerin benzer sürelerle sınırlı olduğunu ve bunun sigorta firmalarının karşılayabilecekleri süreyle ilişkili olduğunu

söylemiştir. Bununla birlikte, cinsel terapist olarak çalışan katılımcı, kimi zaman, çiftlerle çalışırken fazladan süreye ihtiyaç duyduğunu ifade etmiştir.

> -Çalıştığınız yerrde müracaatçınızla ne kadar zaman görüşebiliyorsunuz?
>
> Muhtemelen ABD'de birçok terapistin seans uygulamaları elli dakika ile bir saat arasında sürüyor. Bu benim aslında pek de iyi olmadığım noktalardan birisi, çünkü bu durum seansları kısa tutuyor. Yani, konuşma başı elli-altmış dakika.
>
> -Bu standart mı yoksa değişebiliyor mu?
>
> -Bunun bir kısmı standart olmasına rağmen, bir kısmı da ABD'de bir gelenek. Bence sigorta firmaları tarafında kurulmuş birşey bu. Görüştüğüm kişilerin bir çoğunun sigorta firmasının hangi zaman dilimini ödeyeceklerine dair bu tarz kuralları var. Bazen çalışmalarımızın başında -daha ziyade çiftlerle- terapi için ekstra zaman planlıyorum. Onların bana hikayelerini anlatabilmeleri ve daha rahat olabilmeleri için daha fazla zamana ihtiyaç oluyor. (James)

Katılımcılardan Amy ise bir saat olan görüşme süresinin müracaatçının yorulmaması açısından ve ilerleyebilmek için yeterli bir süre olduğunu beyan etmiştir.

> Bir saatlik seanslar. Bu, seansta yeteri kadar ilerlemeyi kat etmek için yeterli bir zamandır. Her bir seansın bir tür başlangıcı ve sonu var. Benim oturumlarım bir saatlik seanslar. Bazen biraz daha uzun sürer, ama çok aşırı uzun sürmez, çünkü müracaatçı yorulur. (Amy)

Rachel ise sürenin 60 dakika belirlenmiş olmasına karşın, büroda yaptığı görüşmelerinde bazen daha kısa 30-40 dakika sürebildiğinden söz etmiştir.

> -Normalde 60 dakika.
>
> -Bu süre standart mı yoksa değişiyor mu?
>
> -Evet, standart. Özellikle büroda çok kişi uzun zaman oturup konuşmakta zorlanıyor, bundan dolayı onların oturumları 30 veya 40 dakika sürüyor (…) (Rachel)

Mevcut işinde mültecilerle çalışan ve her zaman tercüman kullandığını ifade eden Laura ise görüşmelerinin genelde 60-90 dakika sürmekle birlikte 90 dakikalık bir görüşmenin yorucu olmasından dolayı çoğunlukla 60 dakikalık görüşmeler yaptığını ifade etmiştir. Katılımcı öyküsel terapi tekniklerinden biri olan iskele kurma (scaffolding) gibi yaklaşımlar için yetecek zamanı bazen bulamadığını ve tercümanlarla çalıştığı için zaman kazanabilmek adına bazen daha doğrudan sorular sormayı tercih ettiğini belirtmiştir.

> Her zaman tercüman kullandığımız için genellikle 60-90 dakika arasında görüşme yapıyoruz ama tahmin edersiniz ki 90 dakika boyunca danışmanlık yapmak çok yorucu olabiliyor. Bu yüzden bazen sadece yaklaşık 60 dakika oluyor, sonra tercümana dönüyoruz ve bazen sanki ancak 30 dakikalık ya da 40 dakikalık bir konuşmaymış gibi hissettiriyor. Bu yüzden, öyküsel terapinin geleneksel

> yöntemleri genellikle bizim bağlamımızda işe yaramıyor. Bazen, iskele kurmaya (scaffolding) yetecek kadar zaman olmuyor, bazen zaman kazanmak uğruna tercümanlara soru sormadan daha açık ya da doğrudan konuşmamız gerekiyor. (Laura)

Hem bir sivil toplum örgütünde hem de kendi evinde özel olarak görüşmeler gerçekleştiren bir katılımcı olan Ryan ise görüşmelerin her iki yerde de genel olarak 50 dakika sürdüğünden, sivil toplum örgütünde sürelerin standart olduğundan fakat kendi evinde yaptığı görüşmelerin sürelerinin kimi zaman daha uzun olabileceğinden bahsetmiştir.

> -50 dakika.
>
> -Standart mı yoksa değişiyor mu?
>
> -Evet, burada oldukça sabit. Bazen değişebiliyor, eğer görüşme evde yapılıyorsa daha uzun sürebiliyor ama genel süre 50 dakika. (Ryan)

Serbest çalıştığını ve görüşme sürelerinin kendisine bağlı olduğunu ifade eden Sarah da mültecilerle çalışan katılımcılardan biri olarak görüşmelerin –ortalama- eğer çevirmen yer alıyorsa 90 dakika, eğer çevirmen yer almıyorsa 45 dakika sürebileceğinden söz etmiştir. Bununla birlikte katılımcı için görüşme süreleri esnektir ve standardize edilmemiştir.

> -Çalıştığınız müracaatçıyla ne kadar süre konuşabiliyorsunuz?
>
> -Şu anda bana bağlı. Çünkü serbest çalışıyorum.
>
> -Tamam. Yaklaşık olarak?
>
> -Yani, genellikle aynı dilde olması durumunda, yaklaşık 45 dakika olacaktır, çevriliyorsa, genellikle yaklaşık bir buçuk saat. (Sarah)

4.3.1.2. Öyküsel Terapi Uygulamalarının Başka Bağlamlardaki Sürelere Uygunluğu

Katılımcılara Türkiye bağlamında sosyal çalışmacıların müracaatçılarıyla bazen çok kısıtlı zamanlarının bulunduğu ve öyküsel terapinin böyle kısıtlı zamanlarda kullanılmasının ne kadar uygun olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcılar yaklaşımın birtakım değişikliklerle böyle bir bağlama da uygun olabileceği yönünde kanaat bildirmişlerdir.

Katılımcılardan James, müracaatçılarıyla daha kısa zamanlarda görüşme fırsatı bulabilen sosyal çalışmacılar için, kendi deneyiminden yola çıkarak, terapi sürecindeki bazı soruları çıkararak direkt olarak öyküsel uygulamalardan olan problemleri tanımlama

ile sürecin başlatılabileceğini ve öyküsel terapinin diğer yaklaşımlardan daha hızlı bir uygulama sürecine imkan tanıyacağını ifade etmiştir.

> Evet, bence yeterli. Bu kadar kısa bir zamanda soracağınız sorularda seçici olursunuz. Benim bu kadar kısıtlı zamanım olsa, bir takım şeyleri değiştirebilirdim. Mesela ben kişilerle ilk tanıştığımda birbirimizi daha iyi tanıyabilmek, uyumu yakalayabilmek, kişinin konuşmada rahatlamasına ve kendini güvende hissetmesine yardım etmek için, onlarla daha çok vakit geçirmek isterim. Bundan dolayı genel geçer sorular soruyorum: "Zamanınızı nasıl geçirmeyi seversiniz? Nelerle ilgileniyorsunuz? Hayatınızdaki önemli kişilerin bazıları kimlerdir? Hayatınızda önemli ilişkilerinizden bazıları nedir?" Bence öyküsel terapi, muhtemelen bazı yönleriyle daha kısa seanslar için daha uyumlu, çünkü böylece esas işe hemen geçersiniz ve kişilerin sorunlarını listelemeye, onları tanımlamaya başlamakla beraber öyküsel terapinin haritacılığına başlarsınız. Neticede, öyküsel terapi başka terapilere göre size daha hızlı bir çalışma imkanı sağlar. (James)

Araştırmacı tarafından görüşme süreçleri boyunca sosyal çalışmacıların başka bağlamlara karşı oldukça duyarlı oldukları ve başka bağlamların kendine has koşullarını göz önünde bulundurarak değerlendirme yapmaya çalıştıkları gözlenmiştir. Katılımcının farklı bağlamlarda insanlarla görüştüğünü ve onların da kendi bağlamları için öyküsel terapiyi uygulamada başka yollar bulduğunu ifade etmeleri, her ne kadar pek çok uygulaması ve haritası da olsa öyküsel terapinin kesin sınırlarla yapılandırılmamış bir yaklaşım olmasıyla açıklanabilir. Katılımcı yine öyküsel fikirlerin kullanıldığı bir başka ülke olan Kanada bağlamından söz etmiş ve orada bazı alanlarda öyküsel terapinin tek görüşmelik çalışmalarda da kullanıldığını ifade etmiştir.

> -Türkiye'de sosyal çalışmacılar müracaatçılarıyla çok kısıtlı bir vakit paylaşabiliyor (…) Bu öyküsel terapi için yeterli bir zaman dilimi mi?
>
> -Benden ayrı bağlamda çalışan insanlar var. Ben bu tarz insanlarla telefonda kısaca görüştüğüm gibi, onlarla kısa buluşmalarım da oldu. Başka bir bağlamda çalışan bu insanlar, öyküsel fikirlerin müracaatçılarına faydalı olacağı başka yollar buluyor. Öyküsel terapi çok farklı durumlarda ve çalışma şartlarında kullanılıyor. Bazen öyküsel terapi, yalnızca bir seans için kullanılıyor. Kanada'da tek seanslık öyküsel terapi için birçok araştırma ve çalışma yapıldı. Bu amaçla tek seanslık aile görüşmeleri ve çocuk zihin sağlığına dair oturumlar yapıldı. (George)

Katılımcı öyküsel terapinin hem zaman anlamında hem de çalışılan kişi anlamında her bağlamla çalışmaya uygun bir yapıya sahip olduğunu, önemli olanın koşullardan ziyade gerçek bir bağ kurabilmek ve yargılayıcı olmayan bir üslubun kullanılabilmesinin olduğunu belirtmiştir.

> Bence öyküsel terapinin güzel tarafı, her türlü durumda ve herkesle çalışmaya uymasıdır; çünkü esas itibarıyla öyküsel terapi saygılı olduğu gibi, kişiyi, nereden gelmiş olursa olsun, on dakika veya iki saat de olsa gerçekten dinlemesi, zaman

> harcaması, o kişiyle bir bağ kurabilmesidir. Saygılı ve asla yargılamayan bir şekilde herhangi bir yer ve herhangi bir zamanda yapılabilmesidir (…) (Rachel)

4.3.2. Çalışılan Gruplar

Katılımcıların büyük bir kısmı birden fazla işte uygulama yapmakta ve bir kısmı da hem uygulayıcı olarak çalışıp hem de akademik alanda öyküsel terapiye dair dersler vermektedir. İşlerinin çeşitli olması, farklı müracaatçı gruplarıyla çalışmalarında önemli bir faktör olarak öne çıkmıştır. Ayrıca katılımcılar cinselliğe ilişkin problemler, aileler, çiftler, mülteciler, çocuklar, psikiyatrik problemler yaşayan kimseler, travma, madde bağımlılığı, cinsel istismar, aile içi şiddet gibi çok geniş bir yelpazede müracaatçı gruplarıyla çalışmaktadırlar.

4.3.2.1. Katılımcıların Çalıştıkları Gruplar

Katılımcılardan James kendisini cinsel terapist olarak nitelendirmekte ve transgender bireyler ve çiftlerle çalıştığını ifade etmektedir.

> Ben sertifikalı bir cinsel terapistim. Transgender olarak tanımlananlarla da sıkça gender terapisi yapıyorum. Yani, uygun olan her vakitte, yaklaşık olarak yüzde elli-atmış transgender ve yüzde kırk da cinsel terapi uyguluyorum (…) Bu kişilerin bedenlerinin kimlikleriyle senkronize olarak çalışabilmesi gerekmektedir. Ben de onlara bu konuda yardımcı oluyorum. Kimlik hakkında konuşmak ve kişilerin kendilerini ayakta tutmaları için onlara yardım etmek, öyküsel terapiye gerçekten yakışıyor. Benim uyguladığım cinsel terapiye gelirsek, çalıştığım geniş konular arasında mesela kişilerin cinsel travması, pornografiyle yaşadıkları sorunlar ve cinselliklerinin çalışmasına dair sorunlar var. Ayrıca, cinsel isteklerin çelişkisine dair sorun yaşayan çiftlerle de görüşüyorum. Bu gibi durumlarda çiftlerden birisi cinsel anlatım ve etkileşimde diğerine göre daha ilgili olabiliyor. Bundan dolayı sorun yaşadıkları için çiftler ilişkileri için beni görmeye geliyor. (James)

Bir diğer katılımcı aileye ilişkin pek çok problemle çalıştığını ve kendisinin yetişkin/aile danışmanı olduğunu belirtmiştir.

> Ben yetişkin ve aile danışmanlığı için kıdemli uygulayıcıyım (…) Bundan dolayı travmatik tecrübesi olan, cinsel istismara uğramış, zihinsel sağlık sorunları olan, aile içi şiddete uğramış ve çocuklarla alakalı ilişki kurma sorunları olan kişilerle çalışıyoruz. Evet, geniş bir çalışma alanımız var. Genellikle travma, aile içi şiddet ve çocuk istismarı ile alakalı çalışıyoruz. (Megan)

Bir diğer katılımcı olan George genellikle hastanelerde, psikiyatri alanında çalıştığını ifade etmiştir. Kendi ülkesini coğrafi koşulları ve sosyal bağlamından dolayı kırsal alanlardaki müracaatçılarla video konferansı yoluyla online olarak görüşmeler de gerçekleştiren katılımcı, daha öncesinde ailelerle de çalıştığını beyan etmiştir.

> Ben birkaç işte çalışıyorum, fakat yalnızca diğer işlerimin birinde hastalarla çalıştım. Şimdi ben hem psikiyatrik hem akıl sağlığı ile alakalı bir ortamda hem de hastanede çalışıyorum. İşimin çoğu Güney Avusturalya'nın uzak bölgelerinde

> yaşayan hastalarla video konferansı üzerinden görüşmek. Memleketimizde mesafeler uzun olmasına rağmen, popülasyon küçük. Bundan dolayı kırsal alanda şehirden uzak olarak yaşayan çok insanımız var. Onlar profesyonel yardıma kolayca müracaat edemediklerinden, ülkemizin hükümeti video konferansı tesislerini kurarak onların profesyonel yardım alabilmelerine imkan sağladı. Kırsal bölgede ve genellikle, ama her zaman değil, akıl sağlığı sebebiyle hastanede olmuş olan insanlarla çalıştım (…) Bundan önce, yine danışmanlık yaptığım bir sivil toplum kuruluşuna ait birimde çalıştım. Birçok kişinin düşük gelir seviyesinde bu gibi hizmetlere erişimi var ve onlar her türlü konular için geliyor. Bireyler, çiftler, çocuklar, aileler ve türlü kombinasyonlar geliyor. Aile ile alakalı sorunlar başta olarak ebeveynlik, aile içi çatışma, okul problemleri veya çocuklarla ilgili başka sorunlar da gündemde. Çalışmalarımızın çoğu aile içi şiddetle ilintiliydi (…) Birçok işimiz istismardan kaynaklı travmaya ve bunun etkilerine dairdir. Birçok işimizi de şehirden bir saat araba mesafesinde olan bir kasabada Avusturalya'nın yerlileriyle yaptık. Bu şehirde on bin civarı yerli aile vardı. İşte bu benim terapötik işim. (George)

Katılımcı üniversitede öyküsel terapi dersleri verdiğini, yetişkinlerle akıl sağlığı üzerine çalıştığını ve çift/evlilik danışmanlığı yaptığını beyan etmiştir. Bununla birlikte ailelerini bulmak isteyen evlat edinilmiş kişilerle ilgili çalışan bir hayır kurumunda ve evlilik danışmanı sıfatıyla kilise için çalıştığından da söz etmiştir. Katılımcının geniş çalışma alanı; üniversite, devlet kurumu, hayır kurumu ve kilise için de çalışabilmesi katılımcının bağlamı olan Avustralya'da esnek çalışma şartlarının olduğunu ve bir sosyal çalışmacının devlet kurumu dışında da çok çeşitli organizasyonlar için çalıştığını göstermektedir.

> -Şimdi bir üniversitede ders veriyorum. South Wales Üniversitesi'nde part-time çalışan bir öğretim görevlisiyim. Lisans sonrası öğrencilere, yani lisansüstü öğrencilerine öyküsel terapiyi öğretiyorum. Ayrıca, yetişkinlerle orta yaşta akıl sağlığı üzerine çalışıyorum. Yani, çocuklarla ve ergenlerle çalışmıyorum. On sekiz yaşını geçmişler ve çiftler ile çalışıyorum: Evlilik danışmanlığı yapıyorum. Bir organizasyonda değil, kendi başıma çalışıyorum.
>
> -Son zamanlarda kimlerle çalıştınız?
>
> -Birçok kişiyle. Bana gönderilmiş olanlar vardı. Bunlar evlat edinilmiş kişiler ve onları doğuran annelerdi, ki bütün bu kişiler bunca yılın ardından evlat edinme yoluyla ayrı düştükten sonra tekrar buluşmak istiyorlardı. Bunu yapan "The Benevolent Society" adlı bir hayır kurumuydu. Sonra, kilise organizasyonu (Anglikan Kilisesi) için evlilik danışmanı olarak çalıştım. Sonra, uyuşturucu ve alkol sorunu olanlar için hükümetin bir sağlık kurumunda uyuşturucu ve alkol danışmanlığı yaptım. Bundan sonra, yalnızca özel ders verdim. Bazıları danışmanlık ücretimi ödeyebilirken, bazıları da hükümet indiriminden faydalanabiliyorlardı. Avusturalya'da 'Universal Health Care System'imiz (herkes için geçerli sağlık sistemimiz) var. Bundan dolayı akıl sağlığı ile ilgili insanlara yardım edilmesi için hükümet para vermekte. Bu iyi bir şey. (Amy)

Rachel her çeşit müracaatçı grubuyla; akıl-ruh sağlığı problemleri, bağımlılıklar ve cinsel terapi üzerine çalıştığını belirtmiş ve kendisini cinsel terapist olarak nitelendirmiştir.

> Düşünülebilecek her türlü grupla hem kurumda hem de özel olarak çalıştım. Kurumda akıl sağlığı problemi, bipolar, depresyon, anksiyete, uyuşturucu bağımlısı, alkol sorunları olanlarla çalıştım; özel olarak da çiftler ve cinsel olarak sorunu olan kadınlarla çalıştım. Ayrıca sertifikalı cinsel terapist olduğum için özel ofisimde cinsel sorunları olan çiftlerle de görüşüyorum. (Rachel)

Çiftlerle, ruh sağlığında çalışmış kişiler, cinsel istismara uğramış kişiler, gençler ve çocuklar gibi çeşitli bir müracaatçı grubundan söz eden Adam çalıştığı grupları şu şekilde izah etmiştir.

> Aileler olabiliyor, bazen çiftler, bireysel olarak gelen kişiler… Ama yıllardır daha çok ilişki danışmanlığı ya da çift danışmanlığı içerisindeyim. Cinsel istismara uğramış kişilerle oldukça fazla çalıştım, ruh sağlığı ve psikiyatri bünyesinde çalışmış kişiler ile fazlaca çalıştım, şiddet uygulamış olan erkekler ile çalıştım… Yeterince açıklayıcı oldu mu? Başka… Genç insanlarla ve çocuklarla fazlaca çalıştım. Ve… Çocuk korumada. Çocukların zarar gördüğü ya da istismara uğradığı bağlamlarda, bu tür olayların yaşandığı aileler ile çalıştım. Yaptığım şeylerin hemen hepsi bu. (Adam)

Laura çocuklar, ergenler, mülteciler ve travma yaşamış kimselerle çalıştığını ifade etmiştir. Katılımcıya öyküsel terapiyle çalışırken en çok hangi grupları tercih ettiği sorulduğundaysa kendi çalışma gruplarından olan mülteci ve sığınmacıları saydıktan sonra, özellikle annelik üstüne olan sosyo-politik söylemlerden dolayı kadınları vurgulamıştır. Öyküsel terapi mülteciler, akıl-ruh sağlığı alanındaki müracaatçılar ve kadınlar gibi çok fazla baskın söylemin mevcut olduğu alanlarda uygulayıcılar tarafından özellikle faydalı bulunmaktadır.

> -Çocuklarla, ergenlerle ayrıca Avustralya'dan sığınma talebinde bulunan ya da Avustralya'da mülteci olan yetişkinlerle çalışıyorum. Geçmişinde bir tür travmatik deneyimi olan herkes ile çalışıyorum.
>
> - Öyküsel terapiyi kullanırken genellikle hangi grupları tercih ediyorsunuz?
>
> -Çoğunlukla mülteci kökenli insanlar ile ya da sığınma talebinde bulunan kişiler ile çalıştığım için sanırım öyküsel terapi ile çalışırken en sevdiğim grup bu. Ama öyküsel terapiyi kullanırken kadınlar ile çalışmayı seviyorum çünkü bence kadınların, özellikle annelerin kendilerini nasıl görmesi gerektiği üzerine çok fazla politika ve söylem var. Nasıl olmaları gerektiği, ne yapmaları gerektiği… Bu yüzden, bu fikirlerin bir kısmını analiz etmek için birlikte çalışmaktan özellikle hoşlandığım grup bence onlar (…) (Laura)

Ryan da yine birden fazla işyerinde aynı anda çalışan katılımcılardandır. Hem kendi özel ofisinde hem mülteci ve sığınmacılarla çalışılan bir kurumda sosyal çalışmacı olarak çalışmakta; hem de üniversitede sosyal çalışma bölümünde öyküsel terapi dersleri

vermektedir. Bu işyerlerinde otizm ve psikiyatrik problemler de dahil olmak üzere çoğunlukla çocuklarla ve bununla birlikte farklı yaş gruplarından kimselerle de çalıştığını, ayrıca mültecilerle çalıştığını belitmiştir.

> -Özel bir ofisim var farklı yaş gruplarından insanları görsem de en çok çocuklarla ilgileniyorum. Birçok çocuk öğrenme konusunda zorluklar yaşıyor. Ve bazen otizm tanısı konmuş veya ciddi psikiyatrik hastalığı olanlar da olabiliyor ama genelde çoğu hayatla alakalı genel problemlere sahip. Ayrıca Chicago'da mülteciler için kurulmuş bir merkezde de çalışıyorum, buradaki insanlar işkenceye maruz kalarak ülkelerinden ayrılmış ve burada siyasi sığınma talep eden insanlar. Ayrıca Chicago Üniversite'sinde akademisyenlik yapıyorum. Şu sıralar öyküsel terapi dersi veriyorum.
>
> -Sosyal çalışma bölümünde mi?
>
> -Evet, sosyal çalışma bölümünde. Yani bu benim için yeni bir uğraş. (Ryan)

Aile içi şiddetten etkilenen insanlar, bağımlılık ve ruh sağlığı tanısı konulmuş kişilerle, mültecilerle ve travma deneyimi olan kimselerle çalıştığını ifade eden katılımcının "aile içi şiddetten etkilenen insanlar" ve "bağımlılık ve ruh sağlığı tanısı konulmuş kişiler" gibi özenle seçilmiş ifadeleri, öyküsel terapi alanında çalışan uzmanların patolojize eden dili kullanmama konusundaki hassasiyetleri açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

> Aile içi şiddetten etkilenen kadın ve çocuklarla çalıştım. Evinde şiddete başvuran erkeklerle çalıştım. Uyuşturucu bağımlılığı ve ruh sağlığı teşhisi konan kişilerle çalıştım. İltica etmeye çalışan kişilerle ve de mültecilerle çalıştım, yani çoğunluğu travma geçirmişti. Travma çalışmaları ile ilgili Moğolistan'da çalıştım. (Sarah)

Daha çok yetişkinlerle çalıştığını ifade eden katılımcı, öyküsel terapi kullanarak travma ile çalıştığında müracaatçı grubunun kim olduğunun o kadar önemli olmadığını beyan etmiştir.

> Bu zor bir soru, çünkü bence travmaya cevap verirken hangi grup olduğu önemli değil. Travmaya cevap verirken, öyküsel terapi benim için çok işe yarıyor. Ama çocuklardan daha çok yetişkinlerle çalışıyorum. (Sarah)

4.3.2.2. Öyküsel Terapinin Her Gruba Uygunluğu

Katılımcılara öyküsel terapinin her grupla çalışmaya uygun olup olmadığına ilişkin soru sorulmuştur. Katılımcı öyküsel terapide uzman kişinin merkezde olmayan ama etkili rolünün, o probleme dair derinlikli bilgi ve tecrübeyi gerektirmeden insanlara yardım edebilmenin yolunu açtığını ifade ederek, öyküsel terapiyi kullanırken her grupla

çalışabileceğini belirtmiştir. Öyküsel terapide bir kimseye yardım etmeye çalışırken o konu ya da problem hakkında uzman bilgisine sahip olmak beklenmemektedir. Bu bilmeme ya da bilmeyi gerektirmeme ve merkezde olmama pozisyonu bir sosyal çalışmacının aynı anda birbirinden farklı problem alanlarıyla uğraşan müracaatçılarla ya da çoklu problemleri hikayesinde bulunduran müracaatçılarla çalışmasına imkan tanımaktadır.

> Öyküsel terapinin iyi bir yaklaşım olmadığını söyleyebilecek hiçbir grubun olabileceğini düşünmüyorum. Öyküsel terapiye dair sevdiğim şeylerden birisi, bir takım uygulamalar ve fikirlerin onun bu uygulama alanı (hakkında) bilgi vermesidir. Bu uygulamaların ve terapistlerin konumu merkezde olmamakla birlikte etkilidir. Bence bu tarz bir terapi her türlü probleme karşı iyidir, çünkü terapist olarak sizin herhangi belirli bir soruna dair çok fazla bilgi ve tecrübe birikiminizin olmasını gerektirmiyor. Öyküsel terapiden dolayı yaptığım çıkarımlarımdan birisi, bilmemenin anlaşılır bir şey olmasıdır (…) Öyküsel terapiye dair en çok sevdiğim şeylerden birisi bu; sizin kişilerin yalın sorunlarına tabi olmanızdır. (James)

Yine Megan da bu konuda James gibi düşünmekte ve eğer öyküsel terapi yaklaşımı kullanılıyorsa problemin ne olduğunun önemli olmadığını ifade etmektedir.

> (…) Benim için mesele travma, aile içi şiddet, ilişki konuları ve akıl sağlığı sorunları değil. Benim için önemli olan sorunun ne olduğu değil, önemli olan yaklaşım, yani öyküsel terapi yaklaşımı. (Megan)

Adam da hikayenin kullanımı, patolojikleştirmeyen yaklaşımı ve yerel bilgiyi kullanmak şeklinde öyküsel terapinin üç ayrı niteliğini sıralayarak bunlara dayalı biçimde uygulama yapıldığında her grup müracaatçıyla çalışılabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte, katılımcı, eğer bir grupla çalışmakta problem yaşanıyorsa bunun uzman kişinin öyküsel terapiye dair konuşma becerilerine ilişkin eksikliklerleriyle ilgili olduğunu söylemiştir. Merkezde olmamak ya da bilmeme pozisyonu, örneğin; yas sürecinde bir çocukla çalışılacaksa çocuklarda yas süreci nedir, bu problemin psikolojik gerekçeleri nelerdir gibi sorulara ilişkin uzman bilgisinin olmasını ya da bu grupla uzun zaman çalışma sonucunda bir tecrübe birikiminin olmasını gerektirmez. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus sosyal çalışmacının ya da terapistin görüşme teknikleri ve öyküsel uygulamaya ilişkin becerilerinin yeterli olmasının gerekmesidir.

> Bence öyküsel terapinin şu üç unsuru: hikayenin kullanımı, "problem problemdir" ya da patolojikleştirmeyen çalışma biçimi ve aynı zamanda yerel bilgiyi ve içsel bilgiyi arayıp bulması; bence bu üç prensip gerçekten herkes için uygun. Eğer

> öyküsel terapi uygun değilse, bunun daha çok öyküsel terapistin geliştirmesi gereken becerileriyle ilgili olduğunu düşünüyorum. Yani, çocukların nasıl konuşmanın dışında yollarla hikayeleri ifade ettiklerini anlamaya dair becerilerini geliştirmeleri gerekebilir örneğin. Ya da psikiyatrik süreçten geçmiş biriyle nasıl konuşulacağına dair becerilerini geliştirmeleri gerekebilir. Dolayısıyla, öyküsel terapinin kimin için uygun olmadığına dair sınırların öyküsel terapinin belirli bir topluluk ya da belirli insanlar için uygun olmaması ile değil terapistin ya da sosyal çalışmacının geliştirmesi gereken becerileriyle ilgili olduğunu düşünüyorum. Yeterince açıklayıcı oldu mu? (Adam)

Bir diğer katılımcı George öyküsel terapinin çok farklı bağlamlarda kullanıldığını ve yalnızca belli gruplarla çalışırken öyküsel terapinin tercih edilmeyeceğini, onun her grupla çalışmaya uygun hale getirilebileceğini ifade etmiştir.

> Ben belli grupların öyküsel terapiyi tercih ettiklerine inanmıyorum. Mesela, bugünkü konuşmamız, sizin öyküsel terapiye dair ilginiz öyküsel pratiğe dair bir şey ifade ediyor, değil mi? Evet gerçekten, bu model kökeni itibarıyla Avusturalya, Yeni Zelanda'da geliştirildi ve şimdi dünyanın birçok yerinde, çok farklı bağlamlarda, birçok farklı problemle alakalı ve dünyanın her tarafında yaygınlaşan duygusal ve psikososyal strese karşı uygulanmaya başlandı. Bence bu yöntemi kimin tercih edip etmediğine dair gerçek bir cevap yok. Öyküsel terapi insanlara tavsiye etmez ve onlara ne yapmaları gerektiğini söylemez. Bazen bazı kültürlere göre bir takım kişiler tavsiye istemek için terapiye gelmek fikrindeler. Ben Pekin'de, yakın zamanda, Çin'de ve Çin kültüründe eğitmenlik yapıyorum. Öne çıkan(unsur)lardan birisi, insanların gelip danışman veya psikologdan tavsiye istemeleridir. Çin'de yeterince sosyal çalışmacının bulunduğunu düşünmüyorum, onların daha ziyade psikolog ve danışmanları var. Öyküsel terapi Çin'de popülerleşmeye ve Hong Kong'da daha fazla popülerleşmeye başladı. Taiwan'da ise büyüyen Çin kültürü. Bu ilginç değil mi? Öyküsel terapi tavsiye etmenin bir parçası olmamasına rağmen popülerliğini, tavsiyenin yaygın olduğu bir kültürde arttırmaktadır. Anlatmaya çalıştığım şu: Öyküsel terapi bulunduğu yerde yerel ihtiyaçlara cevap verebilecek niteliktedir. Çünkü muhtelif bölgelerdeki uygulayıcılar bu fikirleri alıp kendi bağlamlarına uyarlıyorlar. Söyleyebileceğim şu ki, öyküsel terapi konuşan bir terapi türüdür tabii ki. (George)

4.3.3. Öyküsel Terapi Uygulamaları

Katılımcılara öyküsel uygulamalardan hangilerini kendi işlerinde kullandıkları sorulduğunda bazılarının tüm uygulamaları kullandığı bazılarının ise çeşitli gerekçelerden dolayı bazı uygulamaları kullandığı; bununla birlikte bazı uygulamaların özellikle tercih edilmediği, bazı uygulamalarında çeşitli zorluklar barındırdığı görülmüştür.

4.3.3.1. Tüm Uygulamaları Kullananlar

Bazı katılımcılar öyküsel terapi uygulamalarının tamamını ya da tamamına yakınını kendi çalışmalarında kullandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı özellikle

dışsallaştırma ve yeniden üye yapma uygulamasını, pozisyon haritası, görünürde yok ama örtük ve kimlik alanı fikirlerini özellikle belirterek neredeyse tüm öyküsel terapi uygulamalarını kullandığını, bununla birlikte doküman kullanmanın bazen zor olduğunu ve bu uygulamayı online biçimlerde kullandığını ifade etmiştir.

> Muhtemelen hepsini kullanıyorum. Dışsallaştırma konuşmalarını kullanıyorum, görünürde yok ama örtük fikriyle çok çalışıyorum, kimlik alanını kullanıyorum, insanlara hem tecrübelerine hem problemleriyle ilişkilerine hem de problemlerinin değer yargılarıyla nasıl uyuştuğuna dair muhtelif sorular soruyorum. Bunlar hem onlar için hem de onların kullandığı kabiliyet ve yeteneklerine erişim sağlamak için değerli. Sosyokültürel söylemleri terapi esnasında dahil etmek de çok önemli (…) Muhtemelen öyküsel terapiye dair öğrendiğim her ne varsa, terapilerim esnasında bunları kullanıyorum. Uzun zamandır bu terapinin uygulamalarını kendi yaptıklarıma uyarlıyorum. Galiba bir noktada konuşmayı veya ilişkisel kimlik konuşmalarını hatırlamayı bile bile düşünmediğimde, bu gibi şeyler aklıma geliyor. Durup düşündüğümde, her şey şunlara dairdir: Konuşmaları dışsallaştırmak, pozisyon haritası yapmak, görünürde yok ama örtük, yeniden üye yapmak ve toplumsal bağlamları terapiye dahil etmek. Zannediyorum ki terapötik dokümanlar ve mektuplar yeterince kullanmadığım uygulamalar. Bunların bir kısmını uygulamaya çalışıyorum, fakat sorun bu yöntemin aldığı zaman. Ben arka arkaya hastalarla görüşüyorum ve çalışma saatlerim epey uzun. Böylece, zaman ayırıp doküman hazırlamak ve kişiye geri dönmek beni zorlamasına rağmen, bu yöntemin güçlü bir metod olduğunu bildiğim için bugünlerde daha çok uyguladığım şu: Müracaatçım istekli olduğunda ona kendim için aldığım notların kopyasını veriyorum, ki bu notlarım doküman olarak hizmet görüyor. Ayrıca, bugünlerde teknoloji daha ulaşılabilir olduğundan kişilere yazmanın ve e-mail yollamanın hem daha kolay hem de daha resmi bir şekilde iletişim kurmanın bir yolu olduğunun farkına vardım. Bundan dolayı, seanslardan önce ve sonra bu yolla bir terapötik konuşma yapıyorum. (James)

Katılımcılar yapısöküm, dışsallaştırma, yeniden yazma, yeniden üye yapma ve dış şahit uygulamalarını özellikle sıralayarak tüm öyküsel uygulamaları kullandığını belirtmiştir.

> (…) Benim yaptığım ise şu, her türlü öyküsel uygulamayı uyguluyorum. İnsanların hayatlarındaki her türlü problemi konuşuyorum, problemi yapısöküme uğratan dışsallaştırma konuşmalarını, yeniden yazma konuşmalarını ve yeniden üye yapma konuşmalarını kullanıyorum. Ayrıca dış şahit uygulamalarını da çalışmalarımda kullanıyorum. Travmaya karşı tepkileri konuştuğum gibi, insanların hayatlarında herhangi bir şeyde başarısız oldukları tecrübelerine dair hissettiklerini de konuşuyorum. Danışmanlık işimde bütün bu uygulamaları kullanabiliyorum. (George)

> Neredeyse tamamını kullanıyorum. Çünkü yirmi yıldır öyküsel terapist olarak çiftlerle ilişkisel kimlik, görüşme süreçleri ve tanımsal seremoniler üzerine çalışıyorum. Bu yöntemler çiftlerle güzel uygulanıyor. Çiftlerden birisiyle görüşüyorum, sonra diğer partnerine sanki herhangi bir arkadaşının perspektifiymiş gibi dinletiyorum ve bunun onlardaki yansımalarını gözlemliyorum. Sonra dinlediklerine dair o kişiyle görüşme yapıyorum ve ondan sonra geri dönüyorum. Tanımsal seremoniyi çiftlerle uyguluyorum ve onlar bunu gerçekten beğenip faydalı buluyorlar. (Rachel)

Sarah da dışsallaştırma, yeniden yazma, yeniden üye yapma, doküman kullanma, dış şahit uygulamalarını sıralayarak hayat ağacı dışında tüm uygulamaları kullandığını ifade etmiştir. Burada katılımcının uygulamaları her oturumda çok katmanlı biçimde kullandığını ve asla belirli bir sıraya bağlı kalmadığını söylemesi, öyküsel uygulamaların mahiyeti açısından oldukça önemlidir. Her ne kadar çeşitli haritalar kullanılsa da, öyküsel uygulamalar için takip edilmesi gereken, kesin bir sıralamadan söz etmek mümkün değildir.

> Öyküsel terapiyi tanımlama biçimim onu kullanma biçimimi şekillendiriyor. Bence, hayat ağacı dışındaki bütün farklı uygulamaları kullanıyorum. Dışsallaştırma, yeniden yazma, yeniden üye yapma, doküman kullanma, dış şahit uygulamalarını kullanıyorum ama bunlar her oturumda çok katmanlı halde oluyor. Asla önce bir uygulama sonra diğeri şeklinde değil. Yani, insanların paylaştıklarına cevaben bu anahtar uygulamaları kullanıyorum ama hayat ağacını kullanmıyorum. (Sarah)

Adam dışsallaştırma, yeniden yazma, hikayenin alanları, yeniden üye yapma ve doküman kullanma gibi pek çok uygulamayı kullandığını ifade etmiştir. Doküman kullanımını özellikle kullandığını belirten sosyal çalışmacı, sohbete yanıt olarak mektup yazmak, görüşmeyi özetlemek, problemlerle başa çıkma becerileri üzerine yazmaya teşvik etmek gibi pek çok doküman uygulamasını kullandığından söz etmiştir.

> Dışsallaştırma fikirlerini kullanıyorum, yeniden yazma fikirlerini kullanıyorum, yeniden yazma ile bir hikaye inşa etme ve hikayenin iki alanını (two landscapes of the story). Yeniden üye yapma ya da zengin ilişkisel bir tanım elde etmeye çalışma kavramlarını kullanıyorum. Dokümanları çok fazla kullanıyorum. Ortak dokümanlar ve bireysel terapötik dokümanlar. Demek istediğim, dinleyici kitlesi elde etmek için mektupları ya da dış şahit uygulaması gibi uygulamaları kullanıyorum. Söylemleri yerleştirmeye çalışıyorum. (…)
>
> Biriyle yaptığınız sohbete yanıt olarak terapötik bir mektup yazmak, bazı kilit noktaları, bazı önemli bilgileri ve konuşulan kişiyi özetlemek… Böylece bilgiler kaybolmaz. Genellikle grup çalışması yaparken, insanları sorunlara mektup yazmaya davet etmeyi seviyorum. İnsanları, becerilerinin bazıları ve yaşamın zorluklarıyla başa çıkma becerileri olarak adlandırdıkları yetenekleri hakkında yazmaya davet ediyorum. Ayrıca, "yaşayan belgeler" adını verdiğim pek çok dokümana sahibim. İnsanların kaygıya nasıl cevap verebilecekleri, insanların intihar tecrübesiyle nasıl başa çıktıkları, insanların alkolden büyük ölçüde nasıl uzak durduklarına veya bunun gibi şeylere dair; sadece insanların becerilerine dair küçük hikayeleri duydukları bazı dokümanlar var. Bunlar dokümanları kullandığım bazı temel yollar. (Adam)

4.3.3.2. Bazı Uygulamaları Kullananlar

Bazı katılımcılar çeşitli gerekçelerden dolayı öyküsel terapi uygulamalarından bir kısmını kendi çalışmalarında kullandıklarını söylemişlerdir. Katılımcı dışsallaştırma,

yeniden üye yapma uygulamalarını ve görünürde yok ama örtük fikrini özellikle sayarak, uygulamaların tamamını değil bazılarını kullandığını ifade etmiştir.

> Sosyal çalışmada hepsini kullanmıyoruz, fakat çok çeşitli öyküsel uygulamaları kullanıyoruz. Dışsallaştırma ve yeniden üye yapma konuşmalarını çokça kullanıyoruz. Görünürde yok ama örtük uygulamasını kullanıyoruz.(Megan)

Amy dışsallaştırma, yeniden yazma ve yeniden üye yapma uygulamalarını kullandığını belirtmiş, dışsallaştırmayı nasıl kullandığını izah etmiştir. Burada katılımcının kişilerin soruna dair etkilerini merak ettiğini ifade etmesi, öyküsel terapiyle çalışan uygulayıcıların bilmeme konumundan yola çıkarak daima merak duygusuyla müracaatçılarına yaklaştıklarını göstermesi açısından anlamlıdır.

> Bu güzel bir soru. Ben sıkça dışsallaştırma, yeniden yazma ve yeniden üye yapma uygulamalarını kullanıyorum. Bunlar asıl olarak kullanılanlar. Ben daha çok dışsallaştırma ve yeniden yazma uygulamasıyla insanlara yardım ediyorum. Bunu yapmak beceri istiyor çünkü insanların sorunları söz konusu olduğunda bunu hızlı bir şekilde yapamayabilirsiniz. Dışsallaştırma ile sorunun etkileri, bağlamı, sebepleri, kişilerin özgüvenleriyle alakalı olarak sorunun hangi gerekçelerle var oldukları ve olumsuz kimlikleri tespit edilmektedir. Ayrıca, kişilerin sorunla nasıl bir etkileşimde olduklarıyla da ilgileniyorum. Sorunların kişilerin hayatlarına yön vermemesi için, onların neyi farklı yapmaları gerektiğini ve soruna dair nasıl bir etkilerinin olduğunu da merak ediyorum. (Amy)

Laura yapısökümü, harikalık görüşmesi, yeniden üye yapma, dışsallaştırma gibi uygulamaları kullandığını belirtmiş fakat haritaları çalışmalarında çok kullanamadığını ifade etmiştir.

> Sosyal çalışma okurken uygulamaların hiçbirini kullanmadık, sadece çok az öğrendik. Ama daha sonra çalışırken bir taraftan da öyküsel terapi üzerine yüksek lisans yaptım. Şimdi çalışmalarımda çoğunlukla, insanlar ile baskın söylemleri yapısöküm yapmayı kullanıyorum ve bu her zaman belirli bir öyküsel terapi haritası gibi görünmüyor. Gerçekten geleneksel öyküsel terapi haritalarını kullandığımı söyleyemem ama insanların onlara zarar veren, problematik görüşlerini gidermelerinde yardımcı olacak pek çok soruyla oldukça ilgileniyorum. David Epston'ın bazı çalışmalarını gerçekten çok seviyorum; ebeveynler ile çocukları hakkında, sorunlu hikayeler yerine anlatılan diğer türden hikayeleri destekleyecek şekilde röportaj yapılan 'harikalık görüşmesi' gibi. Bu özellikle keyif aldığım bir uygulama. İnsanlarla her zaman farklı zamanlarda bir miktar dışsallaştırma, bir miktar yeniden üye yapma yapıyorsunuz ama çalışmalarımın çoğunun, genellikle insanlara aile üyelerininki de dahil olmak üzere diğer bakış açılarını görmeleri konusunda yardımcı olmakla ilgili olduğunu düşünüyorum. Böylece, aile üyelerinin bakış açıları da alternatif hikayelerde görülüyor. (Laura)

4.3.3.3. Özellikle Tercih Edilmeyen Uygulamalar

Narrati uygulamalardan bazılarını kullanmayı farklı sebeplerden dolayı özellikle tercih etmediğini belirten katılımcılar da olmuştur. Amy zamana bağlı olarak doküman

kullanma uygulamasını pek tercih etmediğini yine de bazen bu uygulamayı kullandığını fakat bazen de müracaatçıların mektup yazılmasını istemediğini ifade etmiştir.

-Çalışmanız sırasında dokümanları kullanıyor musunuz?

-Bunu eskiden daha sık kullanırdım. Özel uygulamalarımda bu çok kolay olmuyor, çünkü insanlardan saatlik ücret alıyorum. Zamanım olmadığı için çok mektup yazmıyorum. Bundan dolayı, kişiler benimle odadayken not alıyorum. Biz fikirleri ve önemli anlayışları yazmaya çalışıyoruz. Onların sorunları hakkında doktora (psikiyatr) yazıyorum. Dosyanın bir kopyasını doktora veriyorum. Ben diğerlerinin kullandığı sıklıkta doküman kullanmıyorum. Bazıları sürekli kullanıyor.

-Biliyorsunuz, David Epston bunu çok sık kullanıyor.

-Evet, David bunu sürekli kullanıyor. David gruplarla çok fazla ilgilendiği için çalıştığı hastanede bunu kullanıyor. Dokümanları grup çalışmalarında kullanıyor. Bazı öyküsel uygulayıcılar mektupları başka insanlara göre daha sık kullanıyor. Her zaman mektup kullanmak zorunda değilsiniz, fakat özellikle öğrenirken iyi oluyor. Hatırlayınız ki, bazı danışan mektup istemiyor. Danışana, bir mektup yazacağınızı söylemek zorundasınız. Mektup almayı beklemeyen birine öylece mektup yollayamazsınız. Ben yapmıyorum. Bazen insanlar bir mektup beklemediği gibi, istemiyorlar da. Bazen ben kişilerin arkadaşlarına kişinin iyi olmadığı dönemde onu desteklemeleri için yazıyorum. Terapötik destek sağlanması için, kişilerin arkadaşlarına yazabilirsiniz. Arkadaşların da yardımcı olabileceklerini hatırlayın. Stephen Madigan buna dair de yazıyor. Onun çalışmasına bakabilirsiniz. İsmi, Arkadaşlardan Gelen Terapötik Mektuplar. (Amy)

Sarah hayat ağacı uygulamasını özellikle tercih etmediğini belirtmiştir. Ardından kendisine bu tercihin gerekçesi sorulduğunda ise yaşam ağacı uygulamasının öyküsel terapi bağlamından çıkarılıp, başka bir bağlama koyulduğunu, bu anlamda tavrının politik olduğunu fakat herkesin kendi bağlamı için metaforlar geliştirmesi gerektiğini söylemiştir. Yaşam ağacı uygulaması öyküsel terapi uygulamaları içinde belki de en yapılandırılmış olan ve dünya üzerinde pek çok ülkede de kullanılmış olan bir uygulamadır. Uygulayıcı, bu uygulamanın kendi kültürleri ve bağlamlarına bakılmaksızın diğer ülkelere direkt taşınmış olmasından rahatsızlık duymuştur. Öyküsel terapinin sömürgeci fikirlere karşı duyarlılığı düşünüldüğünde bu yaklaşım oldukça önemlidir.

Bu benim kişisel düşüncem ama, bence hayat ağacı belirli bir bağlam için geliştirilmiş bir metodolojiydi çünkü. Yani, sadece bir toplumda çok işe yarıyordu. Ama şu anki düşüncem, adım adım ilerleyen bir metodoloji olması sebebiyle insanlar onu alıp başka bir bağlama koyuyor ve 'Bakın, öyküsel uygulama yapıyoruz!' diyor. Açıkçası insanların kendi metaforunu üretmesini sonra da öyküsel fikirleri bu metaforu geliştirmek için kullandıklarını görmeyi tercih ederim. Üzgünüm, bunun biraz politik olduğunu biliyorum ama… (Sarah)

4.3.3.4. Uygulamaların Zor Yanları

Katılımcılara öyküsel terapi uygulamaları yaparken zorlandıkları durumların neler olduğu sorulmuştur. Megan'ın soruyu duyduğunda oldukça etkilendiği gözlemlenmiş ve tüm uygulamaların zorlayıcı olduğunu, öyküsel terapi ile çalışırken her bir müracaatçı için ayrı yollar geliştirilmesi gerektiğini ve bunun sosyal çalışmacıyı yaratıcı ve yenilikçi kıldığını beyan etmiştir.

> Ooo, bazen hepsi zor. Bence hepsi beni zorlayabilir. Özellikle bazı örtük şeyler kimi zaman zorlayıcı olabilir. Bu tarz şeyler baskın hikayeyi örtük olana doğru tanımlar. Bence her terapi seansı zordur, çünkü her bir danışan kendine mahsus mücadelesini verir. Bundan dolayı, ben bu problemi dışsallaştırabilmek için doğru yöntemi ararım, problem ise konuşmayı hatırlamanın bir yolunu bulur. Bu işin en sevdiğim yanı da bu, sürekli yeni mücadeleler ve inanılmaz bir şekilde üretken olmak (…) Bu yaklaşım, her konuşma ve her insan için ayrı ayrı yaratıcı ve yenilikçi olacaktır. İnanılmaz yaratıcı olduğunu düşünüyorum. (Megan)

George ise akıl sağlığı sisteminde çalışan bir sosyal çalışmacı olarak hastanelerde uzun süre bulunmuş insanların probleme ilişkin pasif hale getirilmiş olduğunu, probleme bir de hastanenin bir problem daha eklediğini ve kişilerin pasif halleriyle çalışmanın güçlüğüne değinmiştir. Öyküsel terapi müracaatçıların failliğini ortaya çıkararak onlara kendi yaşamlarının aktif özneleri haline gelmeleri için yardım eden bir yaklaşımdır. Bu anlamda pasif hale getirmek bir öyküsel uygulayıcının istemediği bir durum olarak nitelendirilebilir.

> (…) Onlar (müracaatçıları kastediyor) akıl sağlığı sisteminde uzun zamandır bulunan kişiler. Buluştuğum insanların çoğu birçok kere hastanede bulunmuşlar. Benim için zor olan durum, birinin bir sorunuyla uğraşırken, onunla alakalı başka bir sorununun bu soruna eklenmesidir. İnsanlar akıl sağlığı sisteminde uzun zamandır bulundukları için, sadece bu problemle uğraşılmıyor bir de bu sistemin kötüleştirdiği sorunlarla uğraşılıyor. Bu işte çalışırken fark ettiğim, kişilerin çok pasifleşmesidir. İnsanlar çoğu zaman hayatlarında da pasifleşir. Zamanla da zorlaşan durum, insanların fiillerini ve niyetlerini fark etmektir. Bunları fark ettiğimde onlar hakkında konuşmaya başlıyorum. Bu zor bulduğum şeylerden birisi. (George)

Katılımcı, çalıştığı kurumda, çok kişiyle yapılan tanımsal seramoni uygulamalarını gerçekleştiremediğini çünkü çalıştığı kurumda bireysel görüşmeler yapmak durumunda olduğunu ifade etmiştir.

> Çalıştığım kurumda, tanımsal seremoniyi uygulamak imkansız, çünkü bir buluşmada yalnızca bir kişiyle görüşüyorum. Özel çalışmalarımda çiftlerle çalıştığım için ve onlar iki kişi olduklarından tanımsal uygulamayı kullanabiliyorum. Benim için uygun olmayan herhangi başka bir uygulamanın olup olmadığına emin değilim (…) (Rachel)

Mültecilerle ve kimi zaman da travmatik kayıplar yaşayan kimselerle çalışan Laura ise -kendi bağlamında- yeniden üye yapma uygulamasının farklı kültürlerde, kaybedilmiş kimselere ilişkin konuşmanın rahatsız edici bir sonuç doğurabileceğini ifade etmiştir.

> (…) Aslında, hayat ağacını çok fazla kullanıyorum ve bunun gerçekten uygun olduğunu düşünüyorum. Hayat takımını çok kullanıyorum ve bence gerçekten iyi, bence uygulama yapmamı zorlaştırmıyor, aksine çok yararlı. Yeniden üye yapma gibi bazı uygulamaların dil ve kültür arasında her zaman bu kadar kolay işe yaramadığını düşünüyorum; çünkü insanları rahatsız etmek veya uygun olmayan şekillerde vefat etmiş insanlar hakkında konuşmak ile sonuçlanabiliyor. Yani, bu konuda biraz dikkatli davranmak zorundasınız. (Laura)

4.3.4. Öyküsel Terapi Dışında Kullanılan Yaklaşımlar

Katılımcılara uygulamalarında yalnızca öyküsel terapiyi mi kullandıkları yoksa bununla birlikte başka yaklaşımlar da mı kullandıkları sorulduğunda, her iki şekilde de yanıtlar alınmıştır. Bu anlamda sadece öyküsel terapi kullananlar ve öyküsel terapinin haricinde başka yaklaşımlar da kullananlar olarak iki ayrı tema ortaya çıkmıştır.

4.3.4.1. Sadece Öyküsel Terapi Kullananlar

Bazı katılımcılar kendi pratiklerinde yalnızca öyküsel terapi yaklaşımını kullandıklarını belirtmişlerdir. James'a yalnızca öyküsel terapiyi mi kullandığı sorulduğunda yalnızca öyküsel terapiyi kullandığını ve bunun dışındaki yaklaşımları pek kullanmadığını beyan etmiştir. Katılımcı, bu tercihini izah ederken öyküsel terapinin dışına çıktığında kendi yapısalcı olmayan dünya görüşünden çıktığını ve bu anlamda kendisini tutarsız hissettiğini ifade etmiştir. Özellikle kendi çalışma alanı olan cinsel terapide daha öğretici bir dilin söz konusu olduğunu ve öyküsel terapiyi bırakıp bu alana geçtiğinde kendisini bir antrenör veya öğretmen gibi hissettiğini belirtmiştir. Sosyal çalışmada uzmanın rolleri arasında da sayılan bu eğiticilik rolü öyküsel terapi açısından şüpheyle yaklaşılan hatta uzak durulması gereken bir rol olarak kabul edilmektedir. Eğitici bir dil benimsendiğinde katılımcının verdiği örnekte de görüldüğü gibi müracaatçı uzman böyle diyorsa ben de bunu yapmalıyım şeklinde bir zorunluluk hissedebilir ve bunun sonucunda da olumsuz bir deneyim yaşayabilir. Aslında bu süreçte öyküsel terapinin güce ilişkin söylemleri önemli bir rol oynamaktadır. Eğitici bir dil kullanıldığı anda gücün uzman kişide toplandığı bir uygulama süreci söz konusu olmaktadır ki öyküsel terapinin kendisini karşısında konumlandırdığı fikrlerden biri de budur.

> Fazla kullanmıyorum. Bunun sebebi, öyküsel (terapi)dünya görüşü dışına çıkan herhangi bir şey bana zor geliyor, çünkü benim zihnimde öyküsel terapi kadar uygun olan bir yöntem daha yok. O daha çok yapısal olmayan bir terapi yöntemini kavramsallaştırır ve benim onu kavramsallaştırma şeklim de yine benim tanımladığım yapısalcı terapilerden farklıdır. Bundan çıkıp başkasına geçmekte zorlanıyorum, çünkü bu dünya görüşünden çıktığımda durduğum konumumu kaybedecekmişim gibi hissediyorum ve insan tecrübesine dair tutarsız düşündüğümü zannediyorum. Bundan dolayı başka bir şeyi pek uygulamıyorum. Söylediğim üzere ben bir cinsel terapist olarak eğitim gördüğüm için, cinsel terapinin tarihi, davranışsal egzersiz ve ödevleri, özellikle çiftler için, içermektedir. Bunun gibi bir şeyin buluştuğum insanlar ve cinsel sorunlar yaşayan çiftler için faydalı olduğunu düşünsem, bu durum gerçekten yardımcı olur. Muhtemelen en yaşlı cinsel terapist tarafından 1960'lı yıllardan beri kullanılan cinsel yardım pratiği isimli bir uygulama var. Bunun nasıl geliştiğini ve arkasındaki fikrin ne olduğunu öğrenmek ve yararlı olup olmadığı karar vermek faydalı olacaktır. Bunu yapmak kendimi öğretmen veya antrenör gibi telakki ettiriyor ve bu benim terapinin nasıl olması gerektiğine dair düşüncem değil. Ben bir terapist olarak kişileri eğitiyorum, belki onlarla bilgi paylaşıyorum, fakat buna dair her zaman tereddüt ediyorum, çünkü bunu getirdiğimde kişiler şunları düşünecekler: "Bu çok önemli, o bir uzman; o bize bunu uygulamamız için veriyor ve biz de bunu uygulamalıyız." Eğer bu söylediklerim iyi gelmezse, kişiler bunun hakkında olumsuz düşünebilir. Bu yüzden bunu çok yapmıyorum, yaptığımda da bu durumu bağlamında kavramsallaştırmaya çalışarak kişilere diyorum: 'Mesela şöyle bir şey var, bu bir uygulamadır ve siz bunu deneyebilirsiniz. Benim herhangi bir beklentim yok, bu size faydalı olabilecek bir şey. Bundan dolayı bunun hakkında konuşmak harika bir şey. Konuşmak istemezseniz de sorun değil. Bu terapi başarısız oldu anlamına gelmez. Ben bundan dolayı size kırgın ve üzgün olmayacağım.' Öyküsel terapiyi uygulamadığımda yaptıklarım bunlar. Ama bunları uyguladığımda terapist kimliğimden çıkıp antrenör veya öğretmen olarak bilgileri paylaştığım bir konuma geçtiğimden emin oluyorum. (James)

Katılımcı diğer yaklaşımların özellikle merkezde olmamak gibi bazı öyküsel terapi ilkeleriyle uyumlu olmadığı için yalnızca öyküsel terapiyi kullandığının ama bunun bir son olmadığını çünkü öyküsel terapinin oldukça yaratıcı bir yaklaşım olduğunu ifade etmiştir. Yine de katılımcıya bu farklılıklara rağmen öyküsel yaklaşımlarla daha uyumlu sayılabilecek başka yaklaşımların olup olmadığı sorulduğunda katılımcı, çözüm odaklı terapi, aile terapisi ve sistemik terapiyle bazı örtüşmelerin olduğunu; öyküsel terapiyle arasında büyük farklar olan bilişsel terapiyle ise zihin ve anlamla meşgul olmak anlamında bazı örtüşmelerin bulunduğunu belirtmiştir.

> -Sosyal çalışma uygulaması yaparken öyküsel terapi dışında kullandığınız bir yaklaşım var mı?
>
> -Hayır, yok. sosyal çalışma uygulaması yaptığımı söylerken ya da öyküsel terapi yaptığımı söylerken, bunun bir bitiş noktası olduğunu düşünmüyorum. Yani, bence içinde hala yapabileceğim çok fazla yaratıcılık ve farklı şeyler var. Ancak, öyküsel uygulamasının bir kez bahsettiğim ilkelerine geri dönmek istiyorum. Diğer terapötik yaklaşımların -bazı terapötik yaklaşımların öyküsel uygulamasının bazı ilkeleri ile uyuşmadığı görülüyor, özellikle merkezde olmamak (de-centred) uygulama ilkesi ile. Bu yüzden çoğunlukla öyküsel uygulamayı kullanıyorum ama

> bunun bir nihai ürün olmadığını ve her zaman yeni fikirler ve yeni uygulamalar geliştirdiğini biliyorum. Çalışmak için başka yolları pek kullanmıyorum.
>
> -Tamam. Sizce öyküsel yaklaşım ile en uyumlu yaklaşımlar hangileridir? Örneğin, Davranışçı Terapi, öyküsel terapiye çok uygun değil, hangisinin en yakın olduğunu düşünüyorsunuz?
>
> -Bence birçok yaklaşımla örtüşen noktaları var. Örneğin bence, çözüm odaklı çalışmayla bazı güçlü ortak noktaları var; alternatif hikaye için gerçek bir arayış ya da insanların yaşamın zorluklarına nasıl cevap verdiği üzerine inşa etmesi çözüm odaklı çalışmanın kısmen yaptığı şeyler. Bunun nasıl bir yolu olduğu hakkında şu an tam olarak bilgi sahibi değilim. Bence, aile terapisinin ve çeşitli aile terapisi yöntemlerinin öyküsel uygulama ile gerçekten güçlü örtüşmeleri var. Bağlama ve insanların bağlamdan çıkan davranışlarına bakması açısından sistemik uygulamanın bu tür kavramlarının makul örtüşmeleri olduğunu düşünüyorum. Sistemik terapi bir tür sistemler kavramını ya da davranışını şekillendiren, bir aile sistemindeki ilişkileri kullanıyor; öyküsel terapi hikaye metaforunu kullanıyor, bunlar var olan bazı ayrımlar; ama bence örtüşmeler var. Bilişsel terapi, bildiğiniz gibi zihni psikolojiye geri getiriyor; zihni ve anlamı. Bence, kesinlikle bazı ayrımlar var ama bilişsel terapiyle de zihin ve anlam ile meşgul olunması açısından bazı örtüşmeler de var. (Adam)

4.3.4.2. Öyküsel Terapinin Haricinde Başka Yaklaşımlar da Kullananlar

Bazı katılımcılar kendi çalışmalarında öyküsel terapinin haricinde başka yaklaşımlar da kullandıklarını belirtmişlerdir. Çiftlerle çalışan Amy, öyküsel terapi dışında, çift terapisi yapması hasebiyle, bazı ilişki terapistlerinin çalışmaları, farkındalık, hipnoz, meditasyon, nefes egzersizleri, kabul ve kararlılık terapisi ve overaction terapilerini kullandığını ifade etmiştir.

> Evet, yararlanıyorum. Başka yaklaşımlar da kullanıyorum. Bazıları kullanmıyor ama… Çiftlerle çalıştığım için, başka kişilerden faydalandığım çift terapisi yöntemleri kullanıyorum. John Gottman ve birkaç ilişki terapistinin çalışmalarını kullanıyorum. Çünkü çiftlerle çalışmaya dair birçok farklı teoriler var. Bazen meditasyon ve nefes alma egzersizleri uyguluyorum. Bazen de, farkındalık (mindfulness), hipnoz, kabul-kararlılık terapilerini kullanıyorum. ACT (kabul ve kararlılık terapisi) yöntemi burada epey popüler. Ayrıca, sistem teorisini de kullanıyorum, çünkü sistemler yardımcı olabiliyor. Overaction terapisi kesinlikle öyküsel terapidir, çünkü o diğerlerine göre daha politiktir. Narrative, kişilerin kimliğinin toplum tarafından nasıl etkilendiğine dair olan ırkçılığa ve cinsiyetçiliğe dair fikirlerle alakalı. İçinde politika var. Narrative insanlara hastaymış gibi davranılmasına dair değil (…) Ben kendimi işbirlikçi olarak gördüğüm için, kişilerle işbirliği yapıyorum ve onlara doktorun hastalığı tedavi ettiği gibi davranmıyorum. (Amy)

Rachel genellikle öyküsel terapi kullanmakla beraber özellikle uyuşturucu ve alkol problemi olan müracaatçılarla çalışırken motivasyonel görüşme uygulamalarını kullandığını, buna karşın bu yaklaşımın tavsiye verme gibi bazı yönlerinin ona tam olarak uymadığını belirtmiştir.

> Ağırlıklı olarak öyküsel terapinin yaklaşımlarını kullanıyorum. Motivasyonal görüşmeye dair bazı çalışmalarım oldu. Uyuşturucu ve alkol sorunu olan insanlarla çalışırken, motivasyonel görüşmeleri faydalı buluyorum, çünkü bunun kişilerin karakterlerinin olumlu yönüne bakan yaklaşımı öyküsel terapininkine benziyor. Öyküsel terapiden farklı tarafı, hayatlarını nasıl yaşamalarına dair kişilere bir takım önerilerde bulunması. Bundan dolayı gerçekten bana uyan bir şey değil, onun bazı yönlerini sevmiyorum. Öyküsel terapi yanında kullandığım yöntem bu. (Rachel)

Özellikle çocuklarla çalıştığını söyleyen Laura, öyküsel terapi yanında gelişimsel yaklaşımları, travma teorisini, feminist yaklaşımı ve mültecilerle çalışmakta ona yardım ettiği için ırkçılık karşıtı yaklaşımları kullandığını beyan etmiştir. Katılımcıya ona göre hangi yaklaşımların öyküsel terapiyle uyum sağladığı sorulduğundaysa, katılımcı öyküsel terapinin bir terapiden çok bir "etik kurallar paketi" olduğunu ve pek çok yaklaşımla bu etik kurallara dayanarak çalışılabileceğini ifade etmiştir. Konuyu açıklamak için bir örnek vererek, bir çocukla çalışırken duyusal terapi yöntemini kullanırken bile öyküsel yaklaşıma ait olan eşsiz çıktıları duyma ya da merkezde olmama gibi uygulama ve yaklaşımları kullandığını söylemiştir. Katılımcının bu anlamda kullandığı etik değerlerin kaynağının öyküsel terapiyle birlikte sosyal çalışma olduğunu söylemesi ve öyküsel terapiyle sosyal çalışmayı aynı hizada değerlendirmesi de katılımcının sosyal çalışmaya nasıl yaklaştığını gösteren önemli bir anlatım olarak kabul edilebilir.

> -Evet. Çünkü çocuklarla çok fazla çalışıyorum. Birçok gelişimsel travma yaklaşımı ve gelişimsel yaklaşımı kullanıyorum. Demek istediğim, bir çocuğun nasıl geliştiği ve travmanın onları nasıl etkileyebileceği… O tür durumlarda travma teorisi ve gelişimsel teori. Aynı zamanda feminist uygulama bence dünyanın feminist bir eleştirisi ve post-yapısalcı bir dünya görüşü olarak çalışmalarımı gerçekten etkiliyor. Ayrıca kültür ve dil ve bu şeylerin bizi nasıl etkilediği konusunda her zaman çok büyük bir merak uyandıran ırkçılık karşıtı uygulamalar. Çünkü her zaman mülteci kökenli insanlarla dil ve kültürler arası çalıştım, bu yüzden diğer insanlar hakkında varsayımlarda bulunmadan önce kendi anlayışımı sorgulamak benim için gerçekten önemli.
>
> - Öyküsel terapi ile birlikte en çok hangi yaklaşımların uygulanabileceğini düşünüyorsunuz?
>
> -Bence öyküsel terapi ile birlikte çok fazla yaklaşımı kullanabilirsiniz çünkü bence öyküsel terapi sadece bir terapi türü değil; aynı zamanda işinizi nasıl yaptığınız ile ilgili bir etik kurallar paketi. Ben çocuklar ile çok fazla değerlendirme yapıyorum, bu yüzden çocuğa ne olduğu hakkında öyküsel terapi sorusu olmayan sorular sormam gerekiyor. Soruları sorma biçimim, güvenliği yapılandırma biçimim ve odadaki politik konumum öyküsel terapiden, öyküsel etikten etkileniyor. Yani, gerçekten birçok başka modelle birlikte kullanabileceğinizi düşünüyorum. Çocuklarla çalışırken belirli bir eksiklikte, duyusal terapi ya da ritim yapıyor olabiliriz ve çocukları kendilerini düzenlemeleri için test etmeye çalışabiliriz; ancak her zaman çocukla ilgili birçok hikâyeyi arıyoruz. Ve her zaman haftalarının eşsiz çıktılarını (unique outcomes) duymakla gerçekten ilgileniyorum. Ve her terapiyi merkezde olmayan bir biçimde ortaya koyuyorum ve kendi gücümü gözden geçiriyorum. Ancak, tüm bunların aynı zamanda sosyal çalışmadan

> geldiğini düşünüyorum. Bu yüzden, sanırım sosyal çalışma pratiğim de kendisini Öyküsel terapiye çok iyi yerleştiriyor. Bu yüzden, onları pek çok yönden aynı hizada görüyorum. (Laura)

Ryan bir uzmanlık sunmaktan çok bazı öneriler sunmakla birlikte öyküsel terapi dışında farkındalık ve başka bazı yöntemler kullandığını belirtmiştir.

> - Öyküsel terapi uygularken farklı yaklaşımlar ve teorilerden yardım alıyor musunuz?
>
> -Evet. Mesela zihni rahatlatmak, bilinçli farkındalık (mindfulness) ve depresyonla baş etme, anksiyete ile mücadele gibi konularda farklı yöntemler biliyorum, bir uzmanlık sunmaktan ziyade eğer ilgilenirlerse bazı fikirler ve öneriler sunuyorum. (Ryan)

Katılımcı sosyal çalışma uygulamasında öyküsel terapi dışında kullandığı uygulamaların olup olmadığı sorulduğunda, insan hakları ve sosyal adalet alanında yaptığı bazı uygulamaların kaynağının öyküsel terapi olmadığını, bununla birlikte kum terapisi eğitiminin ve annesinin Budist bir rahibe olmasından dolayı annesinden gelen geleneğin de uygulamalarında etkisinin olduğundan söz etmiştir. Burada öyküsel terapiyle çalışan bir sosyal çalışmacının hem sosyal politika gibi politik bir alandan, hem kum Jungian kum terapisi gibi psikoloji kökenli bir uygulamadan hem de annesinden gelen dini öğretilerden beslendiği görülmektedir. Bu öyküsel terapinin pek çok alandan beslenmeye fırsat sunmasını açıklayan bir örnek olarak ifade edilebilir.

> Evet, bence sosyal çalışma alanında çalışırken insan hakları ve sosyal adalet hakkında çok şey yaptım. Yani, bu yalnızca öyküsel terapiden gelmiyordu, bu konularda da fazlaca çalışmıştım. Ayrıca sosyal politikada da çok fazla iş yapıyoruz. Ayrıca örgütsel politika, devlet refah politikaları da… Ve bu da öyküsel terapideki odağıma gerçekten katkıda bulunuyor. Ayrıca kum terapisi (sandplay) eğitimi aldım. Son olarak Jungian kum terapisini öğrenmeye başladım, ama bana uygun değildi. Ama kum terapisine karşı post-yapısalcı bir yaklaşım benimsedim, bunun üzerine daha yeni bir yazı yazdım. Bu, benim hakkında çok azimli olduğum bir şey. Ayrıca bir Budist olarak yetiştirildim, annem Budist bir rahibe. Budizm'i uygulamadığım halde, bu miras ve geleneğin işimde bana yardımcı olduğunu biliyorum. (Sarah)

4.3.5. Anlamlı Buldukları Vakaları

Katılımcılara öyküsel terapiyle çalışırken karşılaştıkları vakalardan onlar için en anlamlı olanlarından birini paylaşıp paylaşamayacakları sorulmuştur. Megan anlattığı vakada aile içi şiddete maruz kalan bir kadından söz etmiştir. Bu vakada dikkat çekici olan durum istismara maruz kalan kişi olmasına karşın kadının kendisini suçlu hissetmiş olmasıdır. Sosyal çalışmacının da belirttiği gibi bu durum istismar davranışıyla karşılaşan pek çok kadında görülen ve kimi zaman da toplumsal söylemlerle beslenen bir durumdur. Sosyal çalışmacının, bu bağlamda, problemi kişiye ait bir şey olmaktan çıkarmaya ve

suçluluk hissinin azalmasına yardımcı olması öyküsel terapinin görüşme süreçlerinde öne çıkan bir özelliğidir.

> Tamam. Bir düşüneyim. Sanırım, bilmiyorum ki, bunlar mahrem konular. Bana aile içi şiddetten dolayı kırk beş yıldır beraber olduğu kocasını terk ederek gelen bir kadınla çalıştığımı hatırlıyorum. Bu süre boyunca kocası epey istismarcı ve şiddet eğilimli davranmış. Kadın ondan çok korkuyordu. Ayrıca, kadının iki yetişkin çocuğu vardı. (…) Kadın onu terk ettiğinde, adam çocukları aldı, yirmili yaşlarındaki gençler her şey için kadını suçladılar. Kadın bir grupla dans etmeye başladı (mesleki anlamda dansçı olarak çalışmaya başladı), çocuklarını eski eşinin şiddetinden korumak için iyi bir işti. Babalarının anneleri için her dediğine inandıklarından, çocuklar annelerinin suçlu olduğuna inandılar. Annelerinin babalarını neden terk ettiğini anlamlandıramadılar. Kadın birçok arkadaşını da kaybetti. Bana geldiğinde kadının çocuklarıyla her türlü iletişimi kopmuştu ve konuştuğumuzda olan biten her şeyden kendisini sorumlu tutuyordu. Aile içi şiddetin tipik etkilerinden birisi, olup bitenin ne olduğunu anlayamamaktı. Buna anlam veremiyorlardı. Konuşmalarımızın başlarında kadın kendini değerlendirmekten, eski kocasının davranışlarından ve bu durumu başka bakış açılarıyla düşünmekten utanıyordu. Zannediyorum on iki kere görüştükten sonra, yavaş yavaş kadın kendini suçlamayı ve kocasına ait sorumlulukları yüklenmeyi bıraktı. Çocuklarını kaybettiği için çok üzüldü. Biliyorsun onun gerçekleri görmesi, acısı üzerine çalışması, boşanmasının kendisine yaptıklarını fark etmesi onun için çok zordu. Problemin kendisinde olduğunu düşünmesi zamanla azaldı. Bir süre sonra anladı ki problem eski kocasıydı. Problem onun davranışlarıydı. Kocasının davranışları yüzünden çocuklarını kaybettiğini fark etmek ona büyük bir acı verdi ve beni görmeyi bıraktı. Bir sürece girdi, tüm yaşananları, geçmişi geçip bugüne çıkmaya çalışıyordu. Çocuklarına ne olduğunu bilmiyorum ama tüm bunlara tanık olmak, onunla böyle konuşmalar yapmak benim için çok derin bir deneyimdi. (Megan)

Katılımcının paylaştığı vakada, bir şekilde yaşamı iyi de gitse annesinden ve geçmişinden getirdiği baskın ve olumsuz hikayeyi sürdüren bir müracaatçı bulunmaktadır. Baskın hikayeye karşı alternatif bir hikaye geliştirilmesi; ayrıca suçluluk hissi ve kadınlık üstüne söylenen söylemlere dair yapısökümü yapılması, katılımcının vaka örneğinde öne çıkan öyküsel uygulamalardır.

> Bazı durumlar farklı sebeplerden dolayı anlamlıdır. Uzun zaman için görüştüğüm bazı danışanlarla, yıllar süren ciddi sorunların üstesinden geldik. Bu insanları kendi hayatları içinde görmek uzun dönem çalışmaları için çok tatmin edici olabiliyor. Fakat, size bir örnek vereceğim. Bir kadın vardı, adına Sarah diyelim. Çok üzgündü ve annesiyle de aşırı sorunları vardı. Annesi çok acımasızdı ve ona karşı ömrü boyunca da acımasızca davranmıştı. Şimdi de Sarah'ın çocuklarını eleştirmeye başladı. Yani, bu anneanne torunlarını hem eleştiriyordu hem de onlara saldırıyordu. Annesinden gerçekten korkmasına rağmen, Sarah bu duruma karşı çıktı ve annesine durmasını söyledi. Bu çok riskli olmakla beraber, birçok sorunlara da sebepti. Danışmanlığa geldi, çünkü Sarah'nın anksiyete ve panik ile alakalı sorunları vardı. Kendine zarar vermekle alakalı düşünceleri olduğu gibi, kopuktu (dissociated) ve bu aile tarihinden dolayı gerçekten kendi içinde bir çöküş yaşıyordu. Çok uzun ve hassas bir çalışmaydı. Kariyerinde yükseldiğini, çocukları ve eşi ile çok iyi bir ilişkisinin olduğunu ve annesinin kendisini zorladığı olumsuz kimlikten kendisini ayırmaya başladığını gördüm. Annesi fazlaca düşmanca ve

> suçlayıcı olabiliyordu, bundan dolayı Sarah gerçekten kendisinden nefret etmeye başlamıştı. Bu nefret, tiksinme ve iğretinin hikayesiydi. Şansının kapandığı ve yaşama dair hiçbir hakkının olmadığı bir hikayeydi bu. Bu hakim olan hikayeydi aynı zamanda. Bu çok sorunlu ve kötü bir hikayeydi. Kendisinin iyi bir anne ve ilgilenen birisi olduğuna dair başka bir hikayeyi yeniden inşa etti. Olumsuz düşüncelerle o kadar doluydu ki, onların kendisini yönlendirmesine de müsaade ediyordu. Ölen anneannesiyle bağlantı kurduğunu da hatırlıyorum. Anneannesi, onunla dans ettiği ve onu bu olumsuz yönünden koruduğu için muhteşem bir insandı. Sarah ile kendisine, anneannesine ve onunla ilişkisine dair yeniden üye yapma konuşmalarımız oldu. Bu ilişki hatırlanabiliyor ve ileri sürülebiliyordu. Onun çok sıkı çalıştığını ve şimdi de çok güçlü olduğunu düşünüyorum. Yakın zamanda Sarah'ı gördüm. Cinsiyetçi olan bazı erkek arkadaşlarının kadınlar hakkında gerçekten olumsuz yorumlarından dolayı onlara çok kızgındı. Kendisini dinlememelerine rağmen, Sarah onlara karşı güçlü bir edayla mukâbele ettiği gibi, yıllar yılı çok şeyi değiştirdi. Panik ve kopukluğun daha fazla yer almadığı çok iyi bir hikâye bu. (Amy)

Rachel'in diğer öyküsel çalışan uzmanların tamamında görüldüğü üzere alkole ilişkin problem yaşayan müracaatçısını alkol bağımlısı olarak değil "alkol tüketimine dair problemleri olan biri" olarak nitelendirmesi, patolojize etmeyen dilin kullanılması açısından önemli bir temsiliyet olmuştur. Bu vakada sosyal çalışmacıya onun için bu vakada en etkileyici olan şeyin ne olduğu sorulduğundaysa katılımcı, alkole ilişkin dışsallaştırıcı bir dil kullanması ve neticede müracaatçının yaşamlarındaki değişime şahit olmasını göstermiştir.

> -Keyif aldığım çok vaka var. Alkol tüketimine dair ciddi sıkıntıları olan bir kadın vardı. Fazla içtiği için ev kiralamakta zorlanıyordu, çünkü kendisi…(yoksulların aldığı bir gelir) geliri ile yaşıyordu. Birileriyle yaşıyordu, sonra içince onlar da kadını sokağa atmış, o da kalacak başka bir yer bulmuş. Bu kadın oradan oraya (göçerek) bir hayat yaşıyordu. Alkolden kurtulabilmesi için o ve ben çok çalıştık ve kendisi geçen yıl sadece bir-iki defa içti. Bariz bir şekilde içmesi azaldı, kendisine ait geliri olduğu gibi artık kendine ait bir eve de taşındı. Elli sekiz yaşında olmasına rağmen, bugüne kadar kendisine ait bir evi olmamıştı. Bu bir ilk olacaktı. Gerçekten onun istediği hayata kavuştuğunu görmek güzel. Şimdi kendi evi olduğuna göre, artık içmeye geri dönmeyecektir, çünkü artık hayatında ona içmemesi gerektiğini veya gitmesini söyleyecek hiç kimse yok. Şimdi biz onun alkole dönmemesinin ve kendisini içmeye çeken o adamlardan uzak durmasının yollarını arıyoruz. Onun mekanında kalıp içmekten uzak durarak onunla ilişki kuracak birisini bulmaya çalışıyoruz.
>
> -Bu vakada sizi en çok etkileyen neydi?
>
> -Alkole dair dışsallaştırıcı dili, hayatını daha iyi bir yöne hareket ettirme becerisi, gelirinin olması ve kendisine ait yaşayacak bir yerinin olması beni çok etkiledi. Onu izlemek, ona şahit olmak, onun bu yolculuğunda onunla yürümek, istediği hayata dair ona yardımcı olmak benim için gerçekten kayda değerdi. Birinin hayatının dönmesini görmek, beni çok etkiledi. (Rachel)

Sosyal çalışmacı, en anlamlı vakalarından birini anlatıp anlatamayacağı sorulduğunda, çocukluğunda fiziksel istismara maruz kalmış, yetişkinliğinde ise intihar

davranışına ilişkin psikiyatrik problemler yaşayan ve göçmen olan bir müracaatçıcının hikayesini paylaşmıştır. Burada, müracaatçının fiziksel istismar davranışı karşısında çocukken gerçekleştirdiği bir eylemini bulmuş ve bu eşsiz çıktıyı bir beceri olarak, olan biten karşısında yapabileceği tek şey olarak değerlendirmişlerdir. Müracaatçı bu becerinin sahibi olan çocukluğuna terapötik bir doküman kullanma yöntemi olarak mektup yazmış ve müracaatçının çocukluğundaki bu eşsiz çıktı sosyal çalışmacı ve müracaatçıya olumsuz ve hakim hikayenin yanında alternatif ve zengin bir hikaye geliştirmeleri için bir başlangıç noktası teşkil etmiştir.

> Bir süredir birisiyle görüşme yapıyordum, Hong Kong'dan benim yaşadığım yer olan Avustralya, Sydney'ye taşınmıştı. Psikiyatrik hastanelere birçok kez yatırılmıştı ve bunların çoğu iradesi dışındaydı. Ve bunun hakkında konuştuk, x adını verdiği, psikiyatride intihar deneyimine tekabül eden bir şey ile mücadele ediyordu. Bir süre sonra dedi ki, "Size çocukken yaşadığım bir tür travmadan bahsetmekte sakınca görmüyorum çünkü şu an x ile ve bir çeşit kendinden nefret etme ile yeniden mücadele ediyor olmamın bence bununla bir ilgisi var". Böylece biz de bunu inceledik, bir çocukken gece dayak yiyip yemeyeceğini ya da kendisine yemek verilip verilmeyeceğini bilmediğinde nasıl uyuyup bir daha uyanmak istemediğini anlattı. Ve bunu açtık, bunu; yaşadığı büyük zorluklara karşı gösterdiği bir tepki olarak gördük. Kendini güvence altına almak için çok az imkânı vardı, hayatta bir davranış sergilemek için çok az imkânı vardı. Ve sadece uyuduğunu ve bir daha uyanmadığını hayal etmek yapabileceği çok az şeyden biriydi. Ve bunu sahip olduğu bir beceri gibi araştırdık, yani 'Bu, yaptığın şey hakkında ne söylüyor?' gibi. 'Uyuyup bir daha uyanmayacağını hayal etmek, kendini çocukken daha iyi hissetmek için kullandığın bir beceri miydi?'. Küçüklüğündeki kendisine karşı çok fazla merhamet duygusu geliştirdiği, uyuyup bir daha uyanmamayı hayal ederek yapabileceği tek yolla teselli bulan 7-8 yaşlarındaki haline terapötik bir mektup yazdığı bir konuşma gerçekleştirdik. Kendi küçüklüğü ile çok güçlü bir ilişki geliştirdiği, küçüklüğünün kendisinin şu an içinde olduğu mücadele hakkında ne söyleyebileceği hakkında, küçüklüğünü yaşadığı korkunç fiziksel istismar ve bütün mücadele ettikleri karşısında onurlandırıyor olması üzerine konuştuk. Fakat başlangıç noktası bu küçük eylemdi: 'Uyuyacağım ve uyanmayacağım', sonunda bunu küçüklüğüyle gerçekten zengin ve destekleyici bir ilişki geliştirdiği bir hikâye haline getirdik. (Adam)

Laura onun için anlamlı vakalarından biri olarak ebeveynlerini kendi ülkelerinde kaybetmiş ama bunun nedenini bilmeyen ve büyükanneleriyle göç etmiş iki çocuğun hikayesini anlatmıştır. Bu hikayede travmatik baskın hikayeye karşın güç ve dayanıklılıkla gelişen alternatif hikayeler oluşturulması ve kaybedilen ebeveynlerin umut ve niyetlerinin, büyükanne aracılığıyla, yeniden üye yapma uygulaması ile çocuklara taşınması öyküsel uygulamalar bakımından dikkat çekicidir.

> Yazmak için kullandığım bir vaka vardı. Yüksek lisansım için yazmıştım ve her zaman bu aklıma geliyor çünkü bence üzerine çok fazla düşündüğüm bir vakaydı. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden Kongolu bir aile ile çalıştım ve savaşta hem her iki ebeveyni öldürülmüş hem de ebeveynlerinin nasıl öldürüldüğünü bilmeyen

> iki çocuk vardı ve ailelerinin hikayesi ve Avustralya'ya nasıl geldikleri hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı. Travmatik hikayenin yanında güç ve dayanıklılık etrafında gelişen çoklu hikayeler geliştirmeye çalıştığımız öyküsel travma hikaye çalışması yaptık. Ve büyükanneleri çocuklara, ebeveynlerine ne olduğunu güvenli sayılabilecek bir şekilde anlatabildi. Ben de bu sırada sadece travma hikayesi ile ilgili değil, aynı zamanda çocukları kurtaran ve onları o zamandan beri büyüten büyükanne hakkında da bazı şeyler sormaya çalışıyordum. Ve şimdi burada olamasalar bile, ebeveynlerinin kendileri için sahip oldukları umutlar ve niyetler hakkında... Bu yüzden bunun bir parçası olduğum için kendimi çok ayrıcalıklı hissettiğim bir çalışma olduğunu düşünüyorum. (Laura)

Ryan çocukken çalıştığı bir müracaatçısının yıllar sonra onu bulduğu ve büyürken çeşitli dezavantajlar yaşayan bu müracaatçısıyla tanımsal seramoni uygulaması yaptığı bir vakasını paylaşmıştır.

> Sekiz yaşından on yaşına kadar bir erkek çocukla ilgilenmiştim, kendim de oldukça gençtim. Zor bir hayatı olan bu çocuğa büyükannesi bakıyordu ama annesi tarafından istismara ve ilgisizliğe maruz kalmıştı. Aramızda çok kuvvetli bir bağ vardı ama o taşınmak zorunda kaldı. Çok zor bir hayat yaşamış ve ismimi nasıl yazacağını bile bilmemesine rağmen adımı onca zaman hatırlamış ve büyükannesi vefat ettiğinde, beni aramaya başlamış. Ve 37 yaşında yeniden görüştük. Bu sırada hapse girmiş, çıkmış. Birçok zorluk yaşamış, sokaklarda yatmış. Ve beni tekrar görmeye gelince ona Jill Freedman ile bir yansıtma grubu oluşturduk ve bana yaşadığı en önemli tecrübelerden biri olduğunu söyledi. Bebeği ile beraber gelmişti ve ben yan odada bebeği ile ilgilenmesi için birini ayarlamıştım. O ve kız arkadaşı daha önce bebekleri ile bu derece ilgilenen kimseye sahip olamamış. Çok etkilendiler ve hikayelerini anlatmak için şahitler olması da büyük bir onurdu. Bu hayatında gerçekten bir değişikliğe sebep oldu ve bu benim için de çok güçlü bir hatıra. (Ryan)

Sarah'a onun en çok etkileyen vakalardan biri sorulduğunda, müracaatçısından izin almadan bunu anlatmak konusunda endişelenmiş ve müracaatçısı Hussein'den paylaşmak için izin aldığı kısmını, daha fazla ayrıntıya girmeden paylaşmıştır. Sarah'ın bu tavrı kurumsal etik yerine ilişkisel etiğin kullanılmasının ve ilişkisel etik anlayışının ortaya çıkardığı hassasiyetin bir tezahürü olarak değerlendirilebilir. Müracaatçının cinsel işkenceye uğramış olması fakat bu büyük travmatik hikayeye rağmen yeni bir hayat kurabilmesi, sosyal çalışmacının umut verici şeklinde nitelendirdiği bir gelişme olmuştur. Sarah'nın bu vakanın onu şiddete neden olan sistemler hakkında daha ilgili ve endişeli hale getirdiğini ifade etmesi, hem vakanın bağlamını düşünmek hem de güç ilişkileri ve politikanın belirleyiciliği açısından öyküsel terapinin ilgili olduğu temalarla ilişkili bir tutum olarak ifade edilebilir.

> -Hala benim için en anlamlı vakalardan birinin Hussein ile çalışmak olduğunu düşünüyorum. Çünkü çok önemli bir tür işkence hakkındaydı. Size ne olduğunu söyleyemem ama cinsel işkenceydi, ki erkeklerin bunun hakkında konuşması çok zordur. Ve onunla geçirdiğimiz sürecin sonunda nihayet hikayesini anlatabildi ve bunu gururla yaptı, çünkü yaşadığı işkencenin dışında devam eden, var olan diğer

> hikayelerle de tekrar bağlantı kurabilmişti… Onun fazlasıyla utanç içinde hissetmekten "Hayır, fiziksel olarak alıkoyulduğumda bile ayakta kalmaya devam eden bendim." şeklinde düşünmeye dönmesine şahit olduğum anlarda hissettiklerimi hala hatırlıyorum.
>
> -Sizin için bu neden önemliydi?
>
> -Benim için önemli çünkü, pek çok insan, eğer çok fazla işkence gördüysen bir daha iyileşemezsin ya da normal bir hayat yaşayamazsın şeklinde düşünüyor. Ve terapiden sonra Hussein Avustralya'ya taşındığında, bir iş buldu, İngilizce öğrendi ve şimdi nispeten normal bir hayat yaşıyor. Yani, hala bazı etkileri taşıyor olsa da bu benim için insanların en kötü deneyimleri geçirmiş olsalar bile bunları atlatıp hala bir hayata sahip olabileceğinin kanıtı niteliğinde. Ve travmayla çalıştığımızda sıklıkla karşılaştığımız ümitsiz, çaresiz bir duygu vardır. Hussein'in hikayesi ve tanıştığım diğer herkesin hikayesi beni insanların paylaştığı şeyler için umutlandırıyor ve şiddete neden olan sistemler hakkında daha fazla ilgili ve endişeli olmamı sağlıyor. (Sarah)

4.4. Öyküsel Terapinin Sosyal Çalışmayla İlişkisi

Öyküsel terapinin sosyal çalışmayla ilişkisi öyküsel terapinin uygulayıcıya sunduğu katkılar, öyküsel terapi sosyal çalışma öğretilerinden farklıdır ve öyküsel terapi sosyal çalışmayla ortak öğretilere sahiptir şeklinde değerlendirenler olarak üç ayrı temada tasnif edilmiştir.

4.4.1. Öyküsel Terapinin Uygulayıcıya Sunduğu Katkılar

Katılımcılara öyküsel terapinin uygulayıcıya sunduğu katkılar sorulduğunda, Megan kişiyi sorundan ayırmanın en büyük katkısı olduğunu belirtmiş; merkezde olmayan ama etkili duruşun, patolojikleştirmeyen dilin ve evrensel doğrular gibi sömürgeci söylemleri sorgulamanın da öyküsel terapinin kendisine sunduğu katkılar arasında olduğunu beyan etmiştir.

> Birçok katkısı var. En temel katkısı kişinin sorunun kendisi olmadığı(fikri)dir. Sorunun kendisi sorundur, işin temeli de budur. Ayrıca, konuşmalarda merkezde olmayan ama etkili duruşun da katkısı var. Bu konuşmalar kişilerin yenik düştükleri veya düşmedikleri durumları değerlendirebilecekleri bir sistemdir. Bence, kişileri patolojikleştirmez ve onların sorunlarını ve endişelerini bilinçsiz durumlar veya bozukluklar olak görmez. Bence en önemlilerinden biri, insanların tecrübelerini anlamlandırması için onlara yardım etmek ve -evrensel doğrular gibi- neyin doğru neyin yanlış olduğunu onlara hatırlatmaktır. (Megan)

Amy öyküsel terapinin kendisine katkısı olarak onu ümitli tutmasını, kültürün bizleri şekillendirdiği fikrini, insanlara saygılı olmasını, işbirlikçi çalışmayı ve uygulayıcının uzman kişi olmaması gibi unsurları sıralamıştır. Katılımcı özellikle probleme odaklanan, daha karanlık ve depresif bulduğu diğer yaklaşımlarla öyküsel terapiyi kıyasladığında, öyküsel terapinin travmalar gibi çok yıkıcı durumlarda bile içinde

ümit barındırdığını ifade etmiştir. Bu anlamda kişiyi problem olarak görmemek ve çeşitli şekillerde etiketlememek yalnızca müracaatçı için değil öyküsel terapinin yaklaşım ve ilkeleriyle çalışan uygulayıcılar için de ümit verici olarak nitelendirilebilir.

> Beni ümitli tutuyor. Öyküsel terapi hiçbir durumun değişim dışı olmadığını söyleyerek çok fazla ümit üretiyor. İçerisinde oldukları durumlara karşı her zaman cevap verebildiklerinden insanlar için her zaman ümit vardır. Travmaya karşı çok karmaşık tepki veriyorlar. İnsanlar çoğu zaman sorunları protesto ettiklerinin ve onlara karşı direndiklerinin farkına varmıyorlar. Bundan dolayı, onların bunu nasıl becerebileceklerini anlatmak ümit verici. İşte bundan dolayı öyküsel terapi çok ümit verici. Karanlık ve depresif değil. Bazı terapiler kişileri umutsuz vaka olarak görürler. İçinde yaşadığımız toplumu anlamam için yardımcı oluyor. Türk toplumu Avusturalya toplumundan farklıdır, fakat kültürler kimliğimizi şekillendiriyor ve öyküsel terapi benim ve senin kültürünün kimliği nasıl şekillendirdiğine dair yardımcı oluyor. Kişilerin buna karşı tepki vermesi mümkün, onlar kendilerine verilen kimliğin esiri olmak zorunda değiller. Bundan dolayı öyküsel ümit üretiyor, insanlara saygılı ve insanları insan olarak görüyor. Bunun için müteşekkirim. İnsanları düzeltmek zorunda değilsiniz, kişilerle beraber çalışarak hastanın sorunlarına cevaplar bulmasına yardımcı oluyorsunuz. Kişilerin kendi yolunu bulmasında yardımcı olmak için onlara soru sorabiliyorsunuz. Yani bir uzman olmanıza gerek yok, her şeyi düzeltmek zorunda da değilsiniz ve bütün sorunlarını onlardan alıp uzaklaştırmanıza da gerek yok. Benim sevdiğim de bu. (Amy)

Rachel tanımsal seramoni üstüne yazılan bir yazının, bu uygulamanın ve çift dinleme tekniğinin öyküsel terapinin kendisine yaptığı en önemli katkılardan bazıları olduğunu ifade etmiştir. Rachel'in yirmi yılı aşkın süredir öyküsel terapiyle çalıştığını ve hala tükenmediğini, işini sevdiğini, işini yapmaktan keyif aldığını, işinin hem çok ilginç hem de çok anlamlı olduğunu ifade etmesi; bunun sebebi olarak da öyküsel terapiyi gördüğünü beyan etmesi diğer katılımcılarda da karşılaşılan, öyküsel terapinin ümit verici bir üsluba, problem odaklı olmayan diline ve her zaman yeniden üretilen yaratıcı uygulamalara sahip olmasıyla açıklanabilir. Katılımcı bunun yanısıra öyküsel terapi yaklaşımlarının ona sunduğu bir katkı olarak yargılamaksızın insanlara yaklaşmanın onlara yardımcı olduğunu ifade ettiklerinden söz etmiştir.

> -Şuan en önemli katkıyı Julien Jean'ın çiftler üzerine yazdığı yazısı sağlıyor. Tanımsal seramoninin anlatıldığı bir yazı var ki, bu yöntemi oradan aldım ve çiftlerle çalışırken uyguluyorum. Bunun bana çok yardımı dokundu. Ölmeden önce Michael White'ı birkaç kere gördüm. Onun beş gün boyunca kişilerle görüşme yapmasını izledim ve orada bizden yirmi iki kişi onu hem izliyor hem de sorular soruyordu. Orada onunla vakit geçirebildim ve bana gerçekten yardımcı oldu. Onun kişileri dinlemesini ve onlarla iletişim kurmasını izlemek, onun saygısını ve sorduğu soruları görmenin benim çalışmalarıma çok katkısı oldu. Ayrıca, çalışmalarıma çok yardımı dokunan dışsallaştırma konuşma metodunu da kullanıyorum.
>
> -Uygulamalarınızda öyküsel terapinin hangi yönleri daha yardımcı oluyor?

> -Kişinin hangi sorunla karşı karşıya olduğuna bakmaksızın onu çift dinleme (double listening), onu anlama becerisi ve onun hayatındaki önemli anları dinlemek çok yardımcı oluyor. Bunlar kişinin kapandan kurtulup sorunu aşma anlarıdır ki, bu anlarda onları çift dinlemekten gerçekten keyif alıyorum. Yirmi yılı aşkın bir süredir insanlarla öyküsel terapi uyguluyorum ve hala daha tükenmedim. İşimi seviyorum, insanlarla çalışmayı seviyorum ve bunun sebebinin de öyküsel terapi olduğunu düşünüyorum. Yapısal tarzda çalışıyor olsaydım, meslektaşlarımın çoğu gibi hem tükenmiş olurdum hem de işimden bu kadar hoşlanıyor olmazdım. Gerçekten işimden keyif alıyorum, çünkü hem çok ilginç hem de çok anlamlı bir işim var. İnsanlarla onları yargılamadan çalıştığım için, onlar bu yöntemin kendilerine yardımcı olduğunu ifade ediyor. Ben de bu tarz çalışmanın onlara hayatlarını değiştirmede yardımcı olmasını ümit ediyorum. (Rachel)

Katılımcı dışsallaştırma uygulamasının, insanların kendi hikayelerine ve becerilerine odaklanmanın, yaşamın tamamen olumsuz olanla kaplanmış bir hikayeden ibaret olmadığı anlayışının öyküsel terapinin kendi uygulamalarına en önemli katkıları olduğunu ifade etmiştir. Katılımcının öyküsel terapinin hikaye metaforuna ilişkin yaklaşımına bağlı olarak tüm baskın ve zorluklarla dolu hikayelere karşın her kişisel hikayede bir onurun olduğu çıkarımını yapması, yine öyküsel terapinin umut vericiliği açısından dikkat çekicidir.

> Şöyle söyleyebilirim… Dışsallaştırmayı gerçekten çok seviyorum, çok iyi bir uygulama çünkü sonucunda insanları patolojikleştirmemiş oluyorum ve 'problem, problemdir' olmuş oluyor. Bence dışsallaştırma kavramları terapötik ilişkiye gerçekten yardımcı oluyor. Kişiyi suçlama veya ilişkiyi suçlama olasılığı çok daha düşük. Michael, insanların kendi hikayeleriyle etkileşime girme yollarını ve kendi deneyimlerinin insanların belirli becerilerini ve işinizde taşıdığınız belirli amaçları nasıl şekillendirdiğini araştırıyordu. Ve böylece, çalışırken kullandığımız belli becerileri ve bilgileri biçimlendirmek için insanların kendi hikayeleri kullanılabiliyordu. Ben de bunun üzerine düşünmeye başladım. Bu, geçmişimi ve kendi yaşam disiplinimi tekrar gözden geçirip disipline edebileceğim ve hayatımı bir dizi zorluk ve tatsızlık gibi görmeyeceğim; fakat daha çok, hayatımı tatsızlıklara ve zorluklara sahip olabileceği şeklinde ele alacağım anlamına geliyordu. Ve bu işte kullandığım belirli bilgilere göre şunu söyleyebilirim ki; kişisel hikayede bir onur vardır.(Adam)

Katılımcıya öyküsel terapinin kendi uygulamasına sunduğu en önemli katkının ne olduğu sorulduğunda sosyal çalışma eğitimi ve eleştirel teoriden öğrendiği, inandığı yaklaşımları öyküsel terapinin işlevsel hale ve uygulamalara dönüştürmesi olduğunu belirtmiştir. Katılımcıya göre sosyal çalışma alanı içindeki önemli yaklaşımlardan biri olan eleştirel teori durumların nasıl değerlendirileceği konusunda bilgi sunsa da, insanlara nasıl yardım edeceğinizi söylememektedir. Laura'ya göre bu bağlamda öyküsel terapi öğrendiği bu yaklaşımları insanlara yardım ederken nasıl bir uygulamayla sunacağını

göstermiştir. Katılımcıya tekrar daha evvel ilham aldığını belirttiği feminist ve eleştirel teori gibi yaklaşımlarla öyküsel terapinin nasıl bir farkının olduğu sorulduğundaysa katılımcı, yine, hikaye metaforunun ve sayılan diğer yaklaşımlara terapötik uygulamalar sunmasının olduğunu belirtmiştir.

> -Bence, öyküsel terapinin benim için yaptığı; sosyal çalışma eğitimimden, eleştirel teoriden inandığım ve anladığım şeyi işlevsel hale getirmek veya spesifik terapötik uygulamalar vermek oldu. Sosyal çalışma alanında eleştirel teori perspektifim için eğitim aldım, ancak eleştirel teori size insanlara problemlerinde, ruh sağlığı sorunları konusunda nasıl yardım edebileceğinizi söylemiyor. Sadece durumu nasıl göreceğinizi ve nasıl anlayacağınızı anlatıyor. Öyküsel terapinin yaptığı şeyin bana "Tamam, durumu böyle görüyorum." demem için araçlar vermek olduğunu düşünüyorum. Durumu ben bu şekilde analiz edebildim ancak bunu kişinin kendisinin yapmasına ve böylece sürdürdüğü yaşamda bir şekilde özgürleşebilmesine nasıl yardım edebilirim? Bence bana katkısı buydu. Ve haritaları her zaman kullanmaya çalışmıyorum çünkü bence mesele "En mükemmel öyküsel terapist ben olmalıyım." düşüncesi değil, danışana en iyi şekilde destek olabilmek ile ilgili.
>
> -Feminist teoriden ve baskı karşıtı teoriden bahsettiniz. Öyküsel terapinin diğer post-modern teorilerden farkı nedir?
>
> -Bu soruyu cevaplayacak kadar iyi bir öyküsel terapist olup olmadığımı bilmiyorum. Buna cevap verip sonra David Epston ve Michael White'ın bu soruya çok daha net cevapları olduğunun bana gösterilmesini istemem. Öyküsel terapinin getirdiği ek bir şey, insanların yaşamlarının hikayelerden oluştuğunu görmesi ve bu birden çok hikâyenin anlatımı fikrini kullanması. Bahsettiğiniz diğer teorilerin aksine, bunun öyküsel terapinin fazlasıyla eşsiz bir yönü olduğunu düşünüyorum. Ancak, söylediğim gibi, öyküsel terapinin feminist teori, post-yapısalcı teori, eleştirel teori gibi diğer uygulamaların bazılarına bir tür sözcükler verdiğini ya da terapötik uygulamalar sunduğunu düşünüyorum. Bu şeyler size biriyle nasıl bağlantı kuracağınızın haritasını vermez; size düşünme, durumları eleştirme yolları sunar. Bunun, öyküsel terapi ile aralarındaki fark olduğunu düşünüyorum. Ve ayrıca, çocuklar için öyküsel terapinin çok eğlenceli olmasının yolları da var (…) (Laura)

Sosyal çalışmacı öyküsel terapinin kişilerin deneyimlerine başka bir şekilde yaklaşabilmek noktasında bir anlayış kazandırmasını, şiddet uygulayan erkeklerle olan çalışmasından bir örnekle izah ederek, bunun öyküsel terapinin kendi yaklaşımına sunduğu önemli katkılardan biri olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıya göre bir diğer katkıysa öyküsel terapinin, Türkiye bağlamında da oldukça önemli bir karşılığı olan sosyal çalışmacının değerlendirme, planlama, rapor yazma gibi idari işlerini terapötik fırsatlara dönüştürmek olduğunu söylemiştir. Özellikle zamanın sınırlı olduğu ve sosyal çalışmacıların pek çok idari işten sorumlu olduğu bağlamlarda, bu kısa karşılaşmaları da insanlara terapötik anlamda yardım edebilmenin bir aracı haline getirebilmesi öyküsel terapinin önemli katkıları arasında sayılabilir.

- Öyküsel terapinin uygulamanıza en önemli katkıları nelerdir?

-Öncelikle, işe ilk başladığımda evinde şiddet uygulayan erkekler ile çalışırken davranış değiştirme programları "Öyle düşünme! Öyle davranma!" der gibiydi; bence bu bir eğitim gibi, terapi değil. Eğer öyküsel terapiyi bilmiyor olsaydım erkekler ile çalışmaktan vazgeçerdim. Ama öyküsel terapi bana başlamak için bambaşka bir yer ve şiddet kültürünü anlamak için bambaşka bir anlayış verdi. Soru neydi?

- Öyküsel terapinin en önemli katkıları nelerdir?

-Tamam. İkincisi, öyküsel terapinin çalışmamdaki en büyük katkısı, terapötik çalışmanın yanı sıra değerlendirme, güvenlik planlaması, rapor yazımı ve tüm bu idari işler hakkında; sosyal çalışmacıların yapması gereken her şey hakkında beni yeniden düşünmeye zorladı. Bu çok sıradan idari görevleri terapötik fırsatlara dönüştürmeme yardımcı oldu.(Sarah)

4.4.2. Öyküsel Terapi Sosyal Çalışma Öğretileriyle Farklıdır

Katılımcılardan bazıları öyküsel terapi ve sosyal çalışma öğretilerini aynı doğrultuda tanımlamamış ve aralarındaki farklılıklara dikkat çekmişlerdir. Megan sosyal çalışmada sıklıkla kullanılan güçlendirme yaklaşımı üzerinden açıklayarak öyküsel terapi ve sosyal çalışma öğretilerinin farklılaştığından söz etmiştir. Katılımcı sosyal çalışmaya anaakım yaklaşımları üzerinden ve güçler yaklaşımına odaklanarak yaklaşmış, bu anlamda öyküsel terapi ve sosyal çalışmanın farklılığına vurgu yapmıştır. Güçlendirme yaklaşımını uzmanı merkezileştiren bir yaklaşım olarak tanımlamıştır. Güçlendirme yaklaşımının bir müracaatçıya onu güçlendirecek olan özellikle tanımlayarak ve öyküsel terapinin ise olasılıklara dayanarak yaklaştığına dair bir örnekle, iki yaklaşım arasındaki farkı izah etmiştir. Bununla birlikte Megan cinsiyet ve güç gibi konularda sosyal çalışmanın öyküsel terapinin yaklaşımları kadar yüksek düzeyde bir hassasiyet içermemesinin de aradaki önemli farklardan biri olduğunu vurgulamıştır.

Bence öyküsel terapide biz alternatif teoriye odaklanırız. Güç temelli pratiklerin çıkmazı bence ne olmuş olacağını düşünmesidir. İnsanlarla güçlü yönlerine göre konuşulabilir, hatta bazen güçleri örtülecek şekilde de konuşulabilir (…) Güç yaklaşımı aslında merkezileştirebilir, çünkü birine ben cesaretli bir kişiliğim diyerek ulaşabilir. Fakat öyküsel yaklaşım ben cesaretli olabilirim şeklinde yaklaşır. Bundan dolayı, öyküsel yaklaşım kişiyi merkezileştirmez. Kişinin cesaretli olup olmamasına dair değildir. Öyküsel yaklaşım kişinin bazı zamanlarda cesur davranabileceğini söyler. Bu farklı. Mantıklı geliyor mu?

Bence öyküsel uygulamalar sosyal çalışma ile beraber olamaz (…) Sosyal çalışmacılar güç ve cinsiyeti zaman zaman gözden kaçırmaktadırlar. Onlar sosyal çalışma alıştırmalarını bizim analiz ettiğimiz gibi analiz etmezler. Onlar güç, cinsiyet ve feminizm hakkında konuşur, fakat öyküsel çalışması gibi yüksek düzeyde bir feminizmle yaklaşamaz. (Megan)

Öyküsel terapinin hangi yaklaşım ve uygulamalarıyla sosyal çalışmaya katkı sunduğu sorulduğunda, anaakım sosyal çalışmanın sosyal kontrol tarafına daha yakın

olduğunu söylemiş, bu farkı şiddet kültürüne yaklaşım biçimleri açısından değerlendiren katılımcı, sosyal çalışmanın daha yargılayıcı bir dilinin olduğunu belirtmiştir.

> Sosyal çalışmacıların sosyal kontrol tarafına daha da yaklaştığını düşünüyorum. Size 'Seni güvende tutacak olan şey budur' gibi tavsiyelerde bulunurlar, eğer kadınlar bunu yapmayı reddederse o zaman onları yeterince çaba sarf etmemekle yargılarlar. Bu bana çok rahatsız edici geliyor. Çünkü hem sosyal çalışma hem de öyküsel terapinin şiddet kültürü hakkında farklı bir anlayışı olduğunu düşünüyorum. Ve sonunda, fark ettiler ki bunun sadece kendini fiziksel olarak güvende tutmayla alakası yok. Toplumda, ilişkilerde ve çocuklarda da etkisi var. Yani, süreç çok daha karmaşık. Bu yüzden, sosyal çalışma ve öyküsel terapinin bu karmaşıklık için biraz boşluk yaratabileceğini umuyorum. (Sarah)

4.4.3. Öyküsel Terapi Sosyal Çalışmayla Ortak Öğretilere Sahiptir

Katılımcıların bazıları ise öyküsel terapi ve sosyal çalışmayı öğretileri açısından birbirine yakın veya ortak özelliklere vurgu yaparak değerlendirmişlerdir. Öyküsel terapinin hangi yaklaşım ve uygulamalarıyla sosyal çalışmaya katkı sunduğu sorulduğunda, katılımcı yaptığı bir eğitimdeki sosyal çalışmacıların çok azının öyküsel terapiyi bildiğini anlatmış; öyküsel terapinin yaklaşımları olan insanları kendi hayatlarının uzmanı olarak değerlendirmenin, uzmanı merkeze almamanın, sosyokültürel etkenlerin farkında olmanın sosyal çalışmanın da içinde yer aldığını belirtmiştir. Bu anlamda katılımcı, öyküsel terapi ve sosyal çalışmayı ortak bir konumda değerlendirmiştir.

> Teorik olarak ben az da olsa öğretmenlik yapıyorum. Birkaç hafta önce pornografi ile sorunlu bir ilişkisi olan kişilerle çalışmalarım üzerine konuştuğum bir çalıştayı yerel bir organizasyon için düzenlemiştim. Bu sosyal çalışmacılara dair ücretli bir acentenin önünde gerçekleşti, kaç kişinin öyküsel terapi uyguladığına veya öyküsel terapiye dair bilgisi olduğunu sordum ve bütün o topluluktan yalnızca bir buçuk el kalktı. Bence öyküsel terapi benzer değerleri somutlaştırır ve onlara dair kişiyi duyarlı kılar, en azından ben bunun sosyal çalışma pratiğinin bir parçası olduğunu düşündüm. Özellikle kişilere onların kendi hayatlarının uzmanı olarak bakmak ve kendimizi merkeze almayarak bakışımızı sadece bir yorumlayıcı olarak onlara çevirmek bu işi yapmanın asıl yolu. İşte bu benim için sosyal çalışmanın kendisi. Alanın katkı sağladığı başka noktalar da var. Toplumsalın ve sosyo-tarihsel kültürün farkına varır ve böylece kişilerin hayatlarıyla bağlantı kurarak onların kimlik, bilgi ve gerçeğini şekillendirir. Benim için kesinlikle sosyal çalışma ve eylem budur. Kişileri bu şekilde düşünmek, ele almak ve onları izole edilmiş bireyler olarak düşünmemektir sosyal çalışma. Neticede, sosyal çalışma kişilerin her zaman birbiriyle ve toplumsal bağlamla ilişki içerisinde olduğunu ve bunların da onların hayatlarını etkilediğini düşünmektir. (James)

George, sosyal adalet ve insanlara saygı göstermek gibi ilkeleri sosyal çalışma ve öyküsel terapinin uyum içinde olduğu unsurlar olarak açıklamıştır. Ayrıca katılımcı,

bireyselleştirmeme ve sosyal bağlamı göz önünde bulundurma gibi özellikleriyle öyküsel terapinin sosyal çalışmaya katkıda bulunduğunu söylemiştir.

> Evet, gerçekten ilginç bir soru. Biliyor musun, sosyal çalışma hakkında düşündüğümde, onun misyonlarından birisini düşünüyorum. Onun alanı insanlarının hayatının genel bağlamına dairdir: Sosyal adâlet, sosyal adaletsizlikleri cevaplandırmak, eşitsizlik, insanların marjinalleşmesini cevaplamak ve marjinalleşen insanlar. Onun ilgi alanı çok daha geniş bağlamıyla insan hayatıdır, kişilerin hayatını şekillendiren ilişkilerdir. Bunların insanların yüzleştikleri sorunları nasıl içerdiğine de dairdir. Sosyal çalışmayı düşündüğümde, bu gibi şeyleri düşünüyorum. Senin bildiğin saygın pratiklerin yanı sıra, insanlara saygı göstermek gibi açılardan öyküsel terapi bariz bir şekilde sosyal çalışmayla uyumludur. Bence öyküsel pratiklerin insanlara karşı özür üretmemek, karşılaştığı sorunlarını bireyselleştirmemek ve onların sorunlarını biyolojik veya fizyolojik hazımsızlığa indirgememek gibi bir sorumluluğu var. Kişileri bireyselleştirmeme ve izole etmeme gibi muazzam bir sorumluluğu var öyküsel terapinin. Ayrıca, öyküsel terapinin insanların sorunlarının daha geniş bağlamda olduğunu kabul etmek ve buna ilgi göstermek gibi de bir sorumluluğu vardır. Onlar da marjinal kültürden insanlara katkıda bulunur. Bu iktidar ilişkilerinin bağlamı olan kişilerin görünür olduğunu taahhüt eder. İnsanlar sorunları yüzünden kendilerini suçlu hissetmiyor veya utanmıyorlar, ancak kendi durumlarını görebiliyorlar, durumlarını daha geniş koşullar sonucunda da görebiliyorlar (…) (George)

Amy sosyopolitik değişim ve sosyal bağlamı göz önünde bulundurma gibi noktalarda sosyal çalışmayla öyküsel terapiyi aynı doğrultuda görmektedir. Kendisinin fundamentalist hristiyanlığa dair yaptığı çalışmalara atıf yaparak, bunun gibi insanlar için kimlik üreten güçlere karşı öyküsel terapi ve sosyal çalışmacıların aynı noktada olduğunu; bu özelliklerden dolayı sosyal çalışmacıların öyküsel terapiyi sevdiğini belirtmiştir.

> Sosyal çalışmacılar arasında, onlardan bazıları sosyal değişimi savundukları için öyküsel terapi epey popülerdir. Siyaset bilimcilerde olduğu gibi, sosyal çalışmacılar da adaletsizlik sorularıyla alakadardır. Onlar farklılık ve dezavantaj gibi konularla ilgilidir. Böylece, öyküsel terapinin de depresyon, anksiyete ve insanların hayatlarına dair ağır sağlık sorunları gibi problemlerine dair ilgisi onları anlamak içindir. Sosyal çalışma hem bağlama hem de sisteme dair olduğu için, öyküsel terapi de öyledir. Sosyal çalışma yalnızca bireyi izole etmez, o her zaman politik ve sosyal değişimle alakalıdır. Yerel düzeyde sosyal çalışma çiftler, aileler ve kişilerledir. Onlar ne yalnızca kişileri uyumlu bir hale getirmek ne de kendileri hakkındaki olumsuz düşüncelerini itiraf ettirmek içindir. Biz onları anlamayı ümit ediyoruz ve bazen bunun için protesto da ediyoruz. Ben doktoramı fundamentalist dinleri terk edenlere dair yaptım. Bundan dolayı, fundamentalist hristiyanlığa ilgim var (…) Buna dair sosyal çalışma kitabı yazdım. Dini topluluklar tabiileri için kimlik üretebilirler. Buna dair değişimlerle de ilgileniyorum. Ben din karşıtı değilim, ama istismar karşıtıyım. Sosyal çalışmacılar ve narrative'ciler güçle de ilgilidirler. Bundan dolayı birçok sosyal çalışmacı narrative'i seviyor. (Amy)

Hem öyküsel terapinin hem de sosyal çalışmanın sosyal bağlama ve sosyal bağlamın kişiler üstündeki etkilere bakma hususunda birbirleriyle uyumlu bir konumda bulunduklarından söz etmiştir.

> - Öyküsel terapi hangi yaklaşım ve perspektiflerle sosyal çalışma disiplinine katkı sağlamaktadır?
>
> -Birçok sosyal çalışma dersimde sosyal adalet, feminist teoriler ve öyküsel terapinin neye dayandığı üzerine çok düşündüm. Bundan dolayı, öyküsel terapi sosyal çalışma ile güzel bir şekilde tasnif edilmektedir. Yapısal idealler daha çok semptomlara ve bireye odaklanmalarına karşın, öyküsel terapi ve sosyal çalışma bütün uyuma, bütün dünyaya/bağlama/çevreye bakarak bunların hayatları nasıl etkilediğine odaklanırlar ki bu da sosyal çalışmayla çok uyumludur. (Rachel)

Sarah, sosyal çalışmanın savunma gibi rollerini gerçekleştirirken aynı zamanda terapötik de olması anlamında öyküsel terapinin katkı sağladığını; sosyal çalışmacıyı yalnızca evrak ve konaklama gibi idari işler yapan biri olmaktan çıkardığını söylemiştir. Özellikle White'ın da bir sosyal çalışmacı olmasının tesadüf olmadığını belirten Sarah, konaklama yerlerinde ya da arabada, başka bir deyişle sosyal çalışmacıların sıklıkla yaptıkları gündelik işler sırasında terapötik yardım etme potansiyelinin bulunduğunu ifade etmiştir. Bu yaklaşımı terapinin ne olduğu, nasıl anlaşılması gerektiği konusunda oldukça farklı bir duruş sergilemekte, terapinin bir mekan sınırlaması gibi tüm yapılandırılmış süreçlerin dışında başka bir biçimde de mümkün olabileceğini göstermektedir.

> Az önce aklımdaydı… Bence öyküsel terapi, sosyal çalışmaya bir tür köprü sunuyor ve bir şekilde sosyal çalışmanın konumunu yeniden değerlendiriyor. Savunma gibi uygulamalara yönelik sosyal işler yaparken aynı zamanda terapötik de olabileceğimizi gösteriyor. Yani, öyküsel terapi sosyal çalışmacıya bir değer katıyor. Sizi yalnızca evrak veya konaklama işlerini yapan biri olarak sınırlamıyor; her gün insanlarla birlikte olabileceğinizi, konaklama yerlerinde veya arabadaki insanlarla olabileceğinizi ve bu anlarda da terapi fırsatının bulunduğunu gösteriyor. Ve sanırım Michael White'ın kendisinin de sosyal çalışmacı olması tesadüf değil. O, günün herhangi bir anının, herhangi bir ilişkinin terapötik olma potansiyeline sahip olması hakkında çok ilgiliydi. Bu yüzden 'Terapi yalnızca buradadır.' gibi aşırı bir kavramı ortadan kaldırması gerçekten çok değerli. Ve öyküsel terapiye göre ise toplulukla, aile ile, kollektif veya sadece bireylerle de olsa her türlü uygulama terapötik olabilir. (Sarah)

Adam gücün nasıl işlediği konusunda sosyal çalışmanın geleneksel bir güç anlayışından hareket ettiğini, dolayısıyla öyküsel terapinin güç anlayışını sosyal çalışma için faydalı bulduğunu ifade etmiştir. Ayrıca öyküsel terapiyi çok zengin bir uygulamalar

koleksiyonu olarak betimlemiş ve bu özelliğinin sosyal çalışma için iyi bir katkı olduğunu anlatmıştır.

> Bence sosyal çalışma, öyküsel terapi ile genellikle iç içe. Öyküsel terapinin sosyal adaletle, güçle ve gücün nasıl işlediğiyle çok fazla ilgilendiğini düşünüyorum. Michael White ve David Epston güç anlayışında Michael Foucault'nun bilgisinden oldukça etkilenmişler, bunun sosyal çalışma uzmanlık alanına gerçekten faydalı olduğunu düşünüyorum. Sosyal çalışma uzmanlık alanının modern güçtense, genellikle geleneksel olan eski bir güç kavramını kullandığını düşünüyorum. Yani, geleneksel güç kavramlarını kullanıyor. Ve bence öyküsel terapi, modern güç ve biyogüç ile bu kadar yakın ilişki kuramazdı. Bunun, öyküsel terapiye veya en azından Michael Foucault'nun bilgisine ve ayrıca sosyal çalışma mesleğine çok iyi bir katkı olduğunu düşünüyorum. Bence öyküsel terapi, sadece bir eleştiri değil, aynı zamanda çok zengin bir uygulamalar koleksiyonu. Sadece fikirlere ya da dünyaya dair sorunlu olan şeyler ile ilgili değil; kullanabileceğiniz, birçok şeye cevap olabilecek pek çok uygulama sunuyor. Bu, öyküsel terapinin büyük bir parçası. Sadece eleştirel psikoloji değil örneğin. (Adam)

4.5. Öyküsel Terapinin Öne Çıkan Nitelikleri

Öyküsel terapinin öne çıkan nitelikleri dil, söylem ve hikayelerin kullanılması, merkezde olmayan ama etkili olan uzman rolü, patolojize etmeyen bir dil kullanmak, katılımcıların etik anlayışları: ilişkisel etik, kültürel farklılıklara sahip kişilerle çalışmak ve işbirlikçi olması şeklinde 6 başlıkta izah edilmiştir.

4.5.1. Dil, Söylem ve Hikayelerin Kullanılması

Katılımcılara öyküsel terapide dilin ve hikayelerin sıkça kullanılması hakkında ne düşündükleri sorulduğunda, Megan öyküsel yaklaşımın başka bir konuşma biçimi olduğunu ve bu konuşma biçimini öğrenmesinin uzun sürdüğünü ifade etmiştir.

> Bence dünyada kim olduğumuza dair hikayeler esastır. Hepimizin ailelerinde hikayelerimiz var. Bizim bireysel ve kültürel hikayelerimiz de var. Bence temel olan birbirimizle hikayeler aracılığıyla konuşmaktır. 1990'lı yıllarda narrative'i öğrenirken, öyküsel teorinin dilini öğrenmeye çabaladım, çünkü o farklı bir konuşma ve iletişim kurma yoluydu. Eskiden hemşirelik yaptığım dönemlerden de, tıbbi modelin farklı bir dilinin olduğunu öğrenmiştim. Bundan dolayı ikisi farklı konuşma şekilleri oldukları için birbirinden farklıydı. Narrative'in farklı fikirleri ve onları ifade etme şekilleri olduğu gibi, arkasında da farklı anlamlar vardı. Onları öğrenmek, anlamak ve pratiğe uygulamak çok zamanımı aldı. Mezun olduğumda narrative uygularken dilimi elimden geldiği kadar basitleştirmeye çalıştım (…) Çünkü o farklı bir konuşma ve düşünme türüdür. Odamda birileriyle görüştüğümde bu fikirleri uyguluyor ve rahat ediyorum. (Megan)

Katılımcı dilin kullanımının öyküsel terapi için çok önemli olduğunu ve bu dilin başka yaklaşımlarda da kullanılabileceğini, öyküsel terapiyle çalışan bazı uygulayıcıların

öyküsel terapinin dilinin karmaşık olduğunu söylediklerini yine de bazı sosyal çalışmacıların bu dili başka şekilde uygulamanın yolunu bulduklarını ifade etmiştir. Aynı zamanda derinlikli düşünme gerektirdiğinden bilişsel anlamda güçlük çeken insanlarla çalışırken bazen yardımcı olmadığından ve bunun bir sınırlılık olmasından söz etmiştir.

> - Öyküsel terapide dilin ve hikayelerin sıkça kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz?
>
> -Bunun öyküsel terapinin işleyişinde merkezi bir yerde olduğunu düşünüyorum. Ama bence şu an bahsettiğimiz, öyküsel terapiyi dil ve konuşma kullanımının çok fazla olmadığı bağlamlarda kullanan insanlar. Yani, daha yaratıcı veya etkileyici terapiler öyküsel yaklaşımıyla yapılabilir veya öyküsel tamamlayıcı olarak kullanılabilir. Meslektaşlarımdan birçoğunun öyküsel terapi eğitimi aldıkları sırada, işe döndüklerini ve 'Bunu yapamazsınız, bunu başka bir dilde ve kültürde tercümanlarla yapmak çok zor! Çünkü kısa bir zaman var, sorularsa çok uzun ve karmaşık.' dediklerini biliyorum. Ama bence, bazılarımız bunun hakkında gerçekten düşünmüş ve öyküsel terapinin karmaşık olmayacak şekillerde nasıl kullanılabileceği üzerine gerçekten kafa yormuş. Bazı insanların düşündüğü şey bu oluyor. Ve aynı zamanda çok serebral değil, bilişsel değil. Bu insanların sürekli bir şeyler hakkında çok çok derin bir şekilde düşünmelerini sağlamakla ilgili. Bazen bilişsel kapasiteleri ile ilgili zorluk yaşayabilecek insanlarla çalışıyoruz veya çok semptomatik olabiliyorlar. Bu yüzden, aslında bu şekilde bir şeyler düşünmek onlara her zaman yardımcı olmuyor. Belki onları daha stresli hissettiriyor veya daha fazla tedirgin ediyor. Öyküsel terapinin bu şekilde bazı sınırları olduğunu düşünüyorum ama bu yüzden bunların hepsini tamamen atmanızı gerektirdiğini sanmıyorum, adapte edilebilir. (Laura)

Adam, dilin kullanımının merkezde olmamanın bir yolu olduğunu, söylemleri görünür kılmak ve bazen de onları reddetmenin de öyküsel terapide dilin kullanımıyla olası olabileceğini düşündüğünü belirtmiştir.

> Bence dil ve dilin oldukça dikkatli kullanımı hakkında söyleyecek çok şey var fakat öyküsel terapide dilin kullanımı hakkında söylenebilecek en kısa şeylerden biri; insanların hayatlarında alışık oldukları dili kullanmak, merkezde olmamanın (de-centred) bir yolu. Bir dokümanda veya bir konuşmanın içinde insanların kendi tasvirlerini onurlandırmanın bir yolu, kendi zihinlerinin kendilerine yansıtılmasını görmelerinin bir yolu bu. Eğer insanların kendi dillerini kullanırsak ve deneyimlerini profesyonel terimlere çevirmeyi reddedersek, bunu yapmayı reddedersek, o zaman merkezde olmamış oluruz ve bence böylece insanlara çok daha fazla yardımcı olabiliriz. Dilin kullanımı hakkında çok daha fazlasını da söyleyebilirim. Söylemler, bence görünmez bir şekilde, bir tür sahne arkası biçimde işliyorlar. Söylemler her zaman işliyorlar. Ve onları diğer insanlar için daha görünür hale getirmek, insanların kucaklamak isteyebilecekleri türden değerleri ortaya koyabilmeleri anlamına geliyor. Belirli söylemleri reddetmek isteyebilirler, Avustralya'da var olan genç kadınların güzel ve ince olmaları gerektiğine dair söylem gibi. Ve bunun ne kadar çok farkına varılırsa genç kadınların bu söylemi reddetme şansı o kadar artıyor. Bence bu iş fark edilen söylemleri daha bilindik ve daha görünür hale getiriyor. Bir de hikayeler… Sorunlu hikayelerin dışında, hikaye

> tasavvurunu ve hikayeye katkıda bulunan bazı kavramları kullanırsak, bu deneyime adım atabilmenin daha muhtemel olacağını düşünüyorum. (Adam)

Amy de hikaye kullanımını öyküsel terapinin en güçlü yanı olarak betimlemiş ve hikayelerin kişilerin kimlikleri olduğundan söz etmiştir.

> - Öyküsel terapide sürekli olarak dil ve hikâyelerin kullanılmasına dair ne düşünüyorsunuz?
>
> -Bence öyküsel terapinin güçlü yanı bu. Yani, insanların hayatlarının hikayeleri ve narrative'in ve hikayelerin insanların hayatlarını şekillendirdiği fikri en güçlü yanı. Fakat mesela bazen insanların kim olduklarına dair -başka kişiler veya toplum hatalarını vurguladığı için- olumsuz hikayeleri olabilmektedir. Burada etkiye, arkadaşlığa, bütünlüğe ve başkalarına saygıya dair pozitif ve alternatif başka bir hikayenin olabileceği fikrini çok seviyorum. Hikayeler fikrinden çok hoşlanıyorum. Bu narrative'e dair gerçekten sevdiğim bir şey. Patolojinin kendisindense hikayeye dair bütün bir fikir insanın kimliği şekillendirir. Hikayeniz sizin kim olduğunuzdur. (Amy)

4.5.2. Merkezde Olmayan Ama Etkili Olan Uzman Rolü

Katılımcılara merkezde olmayan ama etkili duruşun kendi konumlarını tanımlayıp tanımlamadığı sorulduğunda Amy, bunu yapmanın öyküsel terapinin en zor yanı olduğunu belirtmiştir.

> Öyküsel konuşmalar bazen epey aldatıcı oluyor. Galiba her şeyden öte hem benim için hem de diğer kişiler için en zor olanı merkezde olmayan duruştur: Yardım için soru sormak, problemi çözecek bir yol bulmak veya problemi çözecek başka bir yol bulmak. Bu çok zor. Bazen tavsiyede bulunuyoruz, bazen de psikolojik eğitim veriyoruz. Her zaman yanlış olduğunu iddia etmiyorum, ama öyküsel terapinin en zor yanı merkezde olmayan duruştur. (Amy)

Rachel merkezde olmayan ama etkili bir duruşla, müracaatçıları dinlerken problemin içine çekilmek ya da uzman kişi olarak baskı hissetmek gibi durumlardan kendisini uzak tuttuğunu beyan etmiştir.

> -Etkili ama merkezde olmayan bir duruşa sahip olmak uygulamalarınızda sizin konumunuzu tanımlıyor mu?
>
> -Bunun hakkında ne düşündüğümü mü yoksa onu nasıl kullandığımı mı soruyorsunuz?
>
> -Nasıl kullandığınızı merak ediyorum?
>
> Bence çift dinlemekle birlikte bunu uyguluyorum. Ben iletişimde kaldığım halde objektif durmaya çalışıyorum, yani dinlemekte bir denge bulmaya çalışıyorum. Yani dinlemeye bağlı kalıyorum ve problemi çözmek için sorunun içine çekilmiyorum. Merkezde olmamak kişiye katılabileceğim bir noktada beni tutuyor, çünkü terapist olmak baskı altında olmak demek. Birisinin bir sorunla boğuştuğunu gördüğümde bunu çözmek, kişileri inciten işleri daha iyi bir hale getirmek için bir baskı hissediyorum, ki bundan dolayı merkezde olmadan kalmak çok önemli. Böylece bir şeyi düzeltme hissinin baskısına kapılmıyorum. Neticede, merkezde

> olmayan duruş kendimi geri tutmakta ve iki kat dinlemekte bana yardımcı olurken, sorunları çözmek için, beni onlara atlamaktan da uzak tutuyor. (Rachel)

Laura merkezde olmayan ama etkili duruşun öyküsel terapiye özgün olduğunu ve sadece bu ilke sürdürüldüğü takdirde dahi bir öyküsel uygulaması yapıldığını düşündüğünü belirtmiştir. Bu değerlendirme de, katılımcılar açısından öyküsel terapinin bir terapi yaklaşımı olmasının ötesinde bir felsefe ya da yaklaşım biçimi olarak ele alınmasının bir başka örneği olarak düşünülebilir.

> Bence, birçok farklı türde terapi yapıyor olabilirsiniz ve belirli bir haritayı takip etmeyebilirsiniz. Ancak merkezde olmamaya (de-centred) odaklandığınızda hala öyküsel bir uygulamayı kullanıyorsunuzdur. Öyleyse sizin öyküsel uygulamanız bunu yapmak oluyor. Bence bu, öyküsel terapinin gerçekten baştan aşağı birçok terapiden farklı olduğunu gösteriyor. 'Bu uzmanlığa sahibim, duygularınızı nasıl yöneteceğinizi ya da x, y, z'yi nasıl yapacağınızı öğreteceğim. Bu da ödeviniz olacak'… Merkezde olmamak, bence öyküsel terapiye özgü ve bence bu yüzden benim için uygun çünkü bu aynı zamanda sosyal çalışma işim ve güç hakkındaki eleştirel teoriden kaynaklanan analizim ve danışanlarımızla kurduğumuz ilişkiler ile de ilgili. (Laura)

Sarah merkezde olmayan ama etkili duruşta pek çok uygulayıcının etkili olmak noktasını gözden kaçırdığını belirtmiş; etkili olmanın ne demek olduğu kendisine sorulduğundaysa ses tonunun yüksekliği gibi küçük sayılabilecek bir detayın bile etkili olmayı belirleyebileceğini ifade etmiştir.

> -Merkezde olmayan ama etkili bir duruş, bu uygulama yaparken konumunuzu tanımlıyor mu?
>
> -Yani, merkezde olmayan (de-centred) değil mi? Bu uygulamamın bir parçası mı? Fazlasıyla. Ama merkezde olmayan ve etkili deyince insanlar genellikle merkezde olmamaya odaklanıyor ama etkili olmak hakkında da söyleyecek çok şey var ve benim için, etkili olmanın ne olduğunu anlamak çok önemli. Bu yüzden etkili gördüğüm tüm farklı şekilleri yazmak ve geliştirmek için çok zaman geçirdim.
>
> -Etkili'nin anlamı nedir?
>
> -Etkili, bir soru sorduğumda ses tonum kadar küçük bir şey olabilir. Sesimin yüksekliği olabilir, sorudaki belirli kelimeleri vurgulama şeklim olabilir. Etkili, birisine 'Bak, seni sadece orada durduracağım. Seni bölmek istemem ama travmayı bölmem gerekiyor.' demek olabilir. Etkili, bir danışma oturumunu değerlendirme ile başlatmayı reddetme hakkında olabilir. Daha devam edebilirim. (Sarah)

4.5.3. Patolojize Etmeyen Bir Dil Kullanmak

Katılımcılara öyküsel terapinin patolojize etmeyen dili; bu dilin sosyal çalışmaya etkisi sorulduğunda katılımcıların tamamı bu anlamda kendilerinin bu dilden uzak durmaya çalışan sosyal çalışmacılar olduğunu ve bu yaklaşımı kullandıklarını ifade etmişlerdir.

> Ben insanları patolojikleştirmemeye çalışıyorum. Onlarla depresyonları üzerine konuşurken dilden yararlanıyorum, uzak deneyim dilindense yakın deneyim dilini kullanmaya çalışıyorum. 'Yakın deneyim' danışanın güncel hayat tecrübesine dayanır, tecrübesine uzaklık ise meseleleri patolojikleştiren tıbbi bir dildir. Örneğin, bipolar bozukluğu olan bir insanı bipolar diye nitelememeye çalışırım. Bunu patolojikleştirmemeye veya bu durumu o kişi hakkındaki tek şey, tek hikaye olarak görmemeye çalışırım. Başka bir örnek ise, bir doktor onların obsesif-kompulsif olduğunu söylediğinde onların bütün kimliğini bu etiketle kirletmek yerine obsesifliğin o kişiyi ve onun düşüncelerini nasıl etkilediğini öğrenmeye çalışırım. Evet, ben her zaman patolojikleştirmenin karşısında duruyorum. (Amy)

> Çalıştığım kurumda bu benim için bir parça daha zor, çünkü orada görüştüğüm her bir kişi bir tanı koyulmuş olarak geliyor. Tanıları ve bu işin ele alınış şeklini sevmiyorum. Böyle bir durumda herkesin bir görevli tarafından kendisine verilmiş tanıyı bildiğinden emin oluyorsunuz. İnsanlara eğer bundan haberdar olsalardı kendilerini nasıl hissedeceklerini soruyorum. Bu tanıyı mümkün mertebe minimize etmeye çalışıyorum ki bu zor oluyor. Tüm bunların onları inşa etmek için olduğunu bilmelerini sağlıyorum. Her ne kadar bu teşhisin bir takım karakteristik özelliklerini gösteriyor olsalar da, onların kimliğinin tamamının bu olmadığını anlatıyorum. Hayatlarının bu tanı dışındaki yönlerini de dışa vurduklarını duymayı çok seviyorum. (Rachel)

Laura sosyal çalışmayı geleneksel anlamda değil eleştirel yaklaşımla değerlendirmekte ve bu anlamda problemlerin politik olması anlamında öyküsel terapiyle aynı yerde olduklarını ifade etmektedir. Patolojize etmekte sosyal çalışmanın bazen yolunu kaybettiğini, bunu zaten pek çok mesleğin yaptığını ve sosyal çalışmanın bir alternatif olması gerektiğini düşünen katılımcı sosyal çalışmada hala patolojikleştiren bir dilin hakim olduğunu belirtmiştir. Bu değerlendirmeyle katılımcı insana yardım için çalışan pek çok disiplinden sosyal çalışmayı ayırarak, onu diğerlerinin dışında bir yerde konumlandırmıştır. Katılımcı bu anlamda sosyal çalışma eğitiminin verildiği fakülteye göre sosyal çalışmanın nasıl bir yaklaşımla öğretildiği arasında bir ilişki kurmuş; bu anlamda sosyal çalışmanın dilinin çoğunlukla tıbbi yaklaşımlara dayandığını, böyle bir eğitim almadığı için memnun olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların sosyal çalışmayı birbirinden farklı yaklaşımlarla ele almalarının ve buna bağlı olarak öyküsel terapiyle ilişkili olup olmadıklarını açıklamalarının sebebinin çoğunlukla modern yaklaşımlar veya postmodern yaklaşımlardan biriyle sosyal çalışmayı değerlendirmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Sosyal çalışmanın ne olduğu konusunda katılımcıların birbirinden farklı yaklaşımlara sahip oldukları görülmektedir. Laura da bu anlamda kendini yakın hissettiği postmodern sosyal çalışma kuramlarıyla öyküsel terapiyi uyumlu görürken, modern yaklaşımların ürettiği dile eleştirel yaklaşmaktadır.

> -Sosyal çalışmayı düşündüğümde, sadece çok klinik, hiyerarşik sosyal çalışma uygulamasında olduğu haliyle sosyal çalışmayı değil, eleştirel sosyal çalışmayı düşünüyorum. Eleştirel sosyal çalışma uygulamasını düşündüğümde, öyküsel

terapinin patolojikleştirmemesinin, eleştirel sosyal çalışma uygulaması ile aynı çizgide olduğunu düşünüyorum. Bence eleştirel sosyal çalışma uygulaması insanları kendi sistemlerinde, sorunların ortaya çıktığı ilişkilerin içinde görüyor. Problemler politiktir, öyküsel terapide de öyle. Yani, bu yönlerden oldukça uyumlu olduklarını düşünüyorum. Ancak sosyal çalışmanın bazen yolunu kaybettiğini, eleştirel olmakta yeterince iyi olmadığını, patolojikleştirebileceğini ve bunun gerçek bir utanç olduğunu düşünüyorum; çünkü bunu yapacak yeterince meslek var. Bence sosyal çalışma bir alternatif olmalı.

-Sosyal çalışma tarihinde daha fazla patolojikleştiren ya da tıbbileştiren bir söylem olduğunu düşünüyor musunuz? Böyle bir söylem var mı?

-Evet, kesinlikle. Ve aslında hala durum bu. Ve özellikle sosyal çalışma ülkeler arasında çok yaygın ve sosyal çalışma eğitimleri birbirinden çok farklı. Örneğin, eğitim aldığım Melbourne Üniversitesi'nde bile sosyal çalışma; Küresel Çalışmalar, Sosyal Bilimler ve Şehir Planlama Okulu'nun içinde yer alıyordu. Yani, teorik olarak bile kendilerini çevrelerindeki insanlarla, sistemlerle, politikayla aynı düzlemde görüyorlar. Ancak, diğer üniversitelerdeki tüm sosyal çalışma okulları Tıp Fakültesi, Hemşirelik ve Diş Hekimliği Fakültesi arasında yer alıyor. Böylece nerede eğitim aldığınıza bağlı olarak, eleştirel veya politik bir versiyondan çok, sosyal çalışmanın çok daha tıbbi veya klinik bir versiyonunun öğretilebileceğini görebilirsiniz. Bu yüzden, tıbbi bir sosyal çalışma modeli eğitimi almadığım için minnettarım. Ama kesinlikle çok daha yaygın. Ve artan bir şekilde sosyal çalışma sadece insanlara yardım etmek ve hayır işi yapmaktan çok bir meslek alanının ötesinde görülmek için çalışıyor. (Laura)

(…) Bu benim için çok değişik bir deneyim çünkü (geçmişte) çokça post-psikanalitik modelde çalıştığımı söyleyebilirim. Bununla ne kastettiğimi anlıyor musunuz? Neo-Freudyen yani. Ve ben yavaşça öyküsel terapiye kaydım. Tüm bu süreçte bazı danışanlarım benimle beraber çalışmaya devam etti. Onlar soruları biraz daha farklı sormaya başladığımı fark etmiş olabilirler ama bunu bana ifade etmediler. Çok ilgi çekici bir durum. Şaşırtıcı bir şekilde tatlı bir geçiş süreciydi bu. Patolojikleştiren bir bağlamdan ve iletişim sürecinden, patolojikleştirmeyen bir bağlama geçmek. (Ryan)

-Bunun antropoloji, sosyoloji, insan hakları, sosyal adalet gibi sosyal çalışma miraslarını desteklediğini düşünüyorum. Yani, öyküsel terapi, problemleri ve insanların neyle yüzleştiğini anlamak için diğer bilgi alanlarının kullanılmasını destekliyor (…)

-Öyleyse, öyküsel terapi, hakim sosyal çalışma fikrinden uzak mı?

-Evet, çünkü sosyal çalışmanın tıbbi modelden oldukça etkilendiğini düşünüyorum. Bence öyküsel terapi, sosyal çalışmaya diğer miraslarını hatırlatıyor. Yani, öyküsel terapi sosyal çalışmaya gücün odağını hatırlatıyor. Bakışları bireyin engelli olmasından; kentin engelli bireyin nasıl serbestçe hareket etmesine izin verecek şekilde geliştirilip tasarlandığına kaydırmaya odaklanıyor. (Sarah)

4.5.4. Katılımcıların Etik Anlayışları: İlişkisel Etik

Katılımcılara ilişkisel ve kural etiği arasındaki fark sorulmuştur. James kurumlardaki kural etiğini de geçmişte deneyimlediğini fakat şimdi kendi yürüttüğü özel ofisindeki işinde kendisini çok daha özgür hissettiğini ifade etmiştir. Özellikle maddi anlamda sınırlı imkanları olan müracaatçılarını tolere edebildiğini, ödemeler anlamında

herkesten eşit miktar beklenilmesinin adil olmayabileceğini ifade etmiştir. Kendi çalıştığı müracaatçı gruplarının çoğunlukla alt sosyoekonomik koşullara sahip olmalarından dolayı ücretsiz görüşmeler de gerçekleştirdiğini ifade eden katılımcı, bu tutumlarını ilişkisel etik yaklaşımıyla temellendirmektedir. Katılımcının ücret almadığı görüşmelerde insanların hikayelerini dinlemek ve o hikayelerden ilham almakla işinin karşılığını aldığını ifade etmesi, hikaye metaforu ve öyküsel terapinin felsefesinin bu yaklaşımı benimseyen uygulayılar için bir dünya görüşü haline dönüşmesine dair önemli bir örnek olarak betimlenebilir. Maddi imkanları yeterli olmadığı için, görüşmeden sonra soğukta uzun zaman otobüs beklemek zorunda olan bir müracaatçısını arabayla evine kadar bıraktığını anlatan James, kural etiğinin buna izin vermediğini fakat böyle davranmanın da müracaatçısıyla ilişki kurmanın bir yolu olduğunu anlatmıştır.

> Evet, kariyerimin başlarında bir kurumda yaklaşık olarak 10 yıl kadar çalıştım. Şimdi pratiklerimi yalnız başıma uyguluyorum, başka insanlardan faydalanıyorum ama pratiklerimi yalnız uyguluyorum. Şu kuralları sınırlayan kurumsal etikleri uygulamak zorunda olmadığım için, daha da özgürüm ve bundan dolayı ilişkisel etikle açıklanabilir şeyleri kişilerle çalışmalarımda uygulamayı tercih ediyorum. Ben kurumsal etiğin kurallarını hem sorguluyorum hem de onlara karşı bir derece şüphe duyuyorum. Türkiye'de bu tarz etik fikirlerin çok popüler olduğunu düşünebiliyorum, ama ABD'de çift ilişkileri hakkında güçlü bir kurumsallaşma var. Yani başka kelimelerle ifade etmem gerekirse, siz insanlarla terapi dışında herhangi bir şey yapmamalısınız; onlardan hediye kabul edemezsiniz ve onlara onların başka bir niteliği hususunda da yardımcı olamazsınız. Bir kurumda çalıştığımda bu konuya dair çok kısıtlanıyordum, mesela bazıları sigortalarının sağlık ödemesini karşılayamıyordu, benim de onları beklemem mümkün değildi zaten çalıştığım kurum da her ne pahasına olursa olsun onlardan ücret alırdı. Şimdi benim kendi özel uygulamamda bu tarz insanları bekleyebiliyorum (…) Şimdi ise ücretsiz iş yapmak konusunda daha özgürüm ve bunları ücretini ödeyebilen insanlar aracılığıyla sübvanse ediyorum, ki bence bu durum da ilişkisel etikle ilgilidir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse; herkes için eşitlik, yani herkesin aynı meblağı ödemesi her zaman adil olmuyor. Herkes bir diğeri gibi ödeyebilme kapasitesinde olmadığı gibi, başkaları için de reçetelerinin vergilerinin tamamını da ödeyebilecek durumda değiller.
>
> Bazıları fazla paraları olmadığından sıkça gelemiyorlar ve terapi ücretini karşılayabilmeleri için bir şeyler yapmaları gerekiyor. Diğerleri için ise hem parasal hem de başka kaynak üstünlükleri olduğundan bu ödemeler onlar için bir sorun teşkil etmiyor ve bundan dolayı da istedikleri sıklıkta gelebiliyorlar. Benim ilişkisel etiğe hizmet etme yollarımdan birisi budur. Bazen de onların bana herhangi bir ücret ödemelerini beklemiyorum, çünkü onlar için bu ücretsiz servis yolunu da ulaşılabilir kılmak istiyorum. Transgenderler ile grup görüşmelerimi ayda iki kere düzenliyorum ve bu grubun poliçelerinden birisi de buna katılanların herhangi bir ücret ödemek zorunda olmayışlarıdır. Bu hizmeti ben ücretsiz sunuyorum. Ben ücret ile karşılığımı almıyorum, aksine onlardan ilham alarak, kişilerin hikâyelerini dinleyerek ve bunları kendi hayatıma aksettirerek kendi hayatımı daha iyi yapmak ile karşılığımı alıyorum. Kurumsal etiğe mukabil ilişkisel etiğe katılmamın örneklerinden birisi de, terapi için görüştüğüm transgender bir kadın. Bu kadının çok fazla parası yok, hatta yaşamak için bile

> yeteri kadar parası yok ve kış mevsiminde burada yani Michigan'da -bu kış özellikle çok soğuk oldu- herhangi bir araba veya araç finanse edecek durumu da yok. Burada çalıştığım yere bir otobüs hattı var, ama bu iyi bir hizmet sağlamıyor, çünkü saat başı kalktığından insanlar yolda saatlerce beklemek zorunda kalıyor. Ben de işime giderken bu kişiyi kendi evinden alıyorum. Bir gece bunlar soğuk havada yine otobüsü beklerken, onlara arabaya binmek isteyenin olup olmadığını sordum. Şayet gelmek isteyen olursa, onu evine kadar bırakıyorum. Kurumsal etiğin kuralları sana bunu yapamazsın der. Fakat, bence ben bu teklifte bulunmazsam eğer müracaatçım ile aramdaki ilişki zedelenir. Ben kişilerle aynı odada bir seans boyunca oturup, sonra onları oracıkta soğukta bırakıp evime gidemem. Bence bu bizim işimize yardımcı oluyor, çünkü onlarla iletişim kurmanın yararlı bir yolu da bu. Evet ben bunu yapabilirim. Bunun sıklıkla yüz yüze geldiğim bir şey olduğunu hissediyorum. Bu duygular konusunda şanslıyım. Çünkü şu sıralar bir kurum için değil de tek başıma çalışıyorum. Yani bu benim kendi uygulamam ve bana çok fazla özgürlük veriyor. (James)

Adam, kurallar konusunda insanların hassas olduğunu ve sosyal çalışma okullarında kural etiğinin öğretildiğini söyleyerek, bu yaklaşımın her bir ilişkide ortaya çıkacak konuşmalarda oluşabilecek problemlere karşı çözüm ortaya koymak anlamında yeterli olamayabileceğini ifade etmiştir.

> Bence iş yerlerinin çoğu ve muhtemelen sosyal çalışma okulları daha çok kural etiğini, mesleki etik kuralları öğretiyor olabilir, bilirsiniz bir sosyal çalışmacının takip etmesi gereken birtakım kuralları. Bence bu etiğin ilişkisel yönünü ve bir uygulamada her bir konuşmaya, geliştirdiğimiz her ilişkiye duyarlı olduğumuzu kaçırıyor. Yani kurallar, ilişkisel olarak duyarlı olan bir konuşmanın belirli bir etik yönünü ortaya koymak açısından size cevap vermeyebilir. Bence bunlar mesleki etik kuralların ya da kurala dayalı etiğin sınırları olabilir. Fakat bence insanlar kurallara sahip olmama konusunda çok endişeleniyorlar (…) (Adam)

Katılımcılardan Sarah ve Megan istismara uğrayan kadın örneğinden yola çıkarak kural etiğinin tavsiye vermek için ve kurum kurallarına ilişkin olduğunu; ilişkisel etiğinse müracaatçıyla ilişki kurmaya ve kişinin kendi bilgisine odaklanmaya bağlı olduğunu söylemişlerdir. İlişkisel etiğin etik ikilemlerde problem çözücü olup olamayacağı sorulduğundaysa, Sarah kural etiğiyle çelişki yaratabileceğinden etik ikilemler konusunda yardımcı olamayabileceğini ifade etmiştir.

> -(…) Mesela, 'Kocanızı terk etmek sizin için en iyi seçenektir, çünkü bu sayede güvende olacaksınız.', yani, bu kural etiğinin bir örneğidir. Ve kadın ayrılınca bunun da sonuçları var. Aldığı hizmetin durdurulma olasılığı var ve 'Şimdi kendi başının çaresine bakman gerekiyor' diyebilirler. Ancak ilişkisel etik, kadınla ilişki kurmaya ve devam eden ilişkilere daha fazla odaklanmayla alakalı olacaktır. Böylece o ne yaparsa yapsın yine de muhabbete dahil olacaktır. Böylece kararlar, seçimler, deneyimler, daha fazla an be an tecrübe edilir. Ve ilişkiler insanları sıklıkla güvende tutar.
>
> -İlişkisel etik, etiksel ikilemler ve zorluklar için bir problem çözücü mü?
>
> -İlişkisel etiğin bu işe özel bir yaklaşım olduğunu düşünüyorum. Etik ikilemleri çözdüğünden emin değilim. Çünkü etik ikilemler, örneğin, siz bir çalışan olarak kadınların şiddet içeren ilişkiye geri dönme kararını destekliyorsunuz, ancak bu

> kuruluşunuzla etik bir ikilem yaratabilir. Çünkü kuruluşunuz 'Hey! Kadınları yalnızca sığınma evinde kalırlarsa destekliyoruz.' diyor. (Sarah)

> Tamam ne kastettiğini anladığımı zannediyorum. Etik'e baktığında bence bu felsefi yaklaşımdan geliyor. Bence biz o kadar da ilgili değiliz. Örneğin çalıştığım bir kadın kendisinin istismarcı bir ilişkisinin olduğunu itiraf edip onu bitirmek istemediğinde, öyküsel bir terapist olarak benim görevim onun ayrılması için onun üzerine yoğunlaşmak değildir. Kadının bu ilişkiyi devam ettirmesinin onu tehlikeye soktuğunu bilsem bile ona ayrılmasını söylemek benim işim değil. Benim işim kadın kaldığında nelerin olabileceğini bilip bilmediğine ve onun ayrılmasını neyin engellediğine dairdir. İşim kadının bu geçirdiği tecrübeden hangi anlamı çıkardığını anlamaya çalışmak. Bu durum sosyal çalışmacı olarak çocuk korumasında çalışan kadınlardan duyduğumuzun tam tersidir. Onlar neden ayrılması gerektiğine dair sorular sorarlar. Bu bizim yapmamamız gereken bir şey, çünkü kadını küçük düşüren ve kontrol etmeye çalışan diğer yaklaşım kadının partnerinden gördüğü istismarı tekrar ettirir. Bizim dikkat ettiğimiz ebeveynlik cinsiyet analizidir ki kişilerin tecrübelerini türetmez. Amaç suistimalleri çoğaltmak değil. Bu çalışmada olmasını istemeyeceğimiz şekilde çok güçlü bir etik duruş sergilenmiş oluyor. Biz onlara ne olduğunu sorarak kendilerini tekrar travmatize etmek istemiyoruz. Bunun hakkında konuşmak istediğimde etik yaklaşımlar, birçok tıbbi ve psikolojik model arasında büyük farklılıklar var diye düşünüyorum. Kişilerin belli bir fikre ihtiyaç duydukları şeyleri konuşabilmeleri için, belli başlı yönlerinin aktive olması gerekir. Biz insanlardan bunları beklemiyoruz. Biz daha çok onlara kendilerini kendi yerel bilgilerine ve ilgilerine bakarak değerlendirebilmeleri için yardımcı oluyoruz. (Megan)

Diğer katılımcılardan farklı olarak Amy, ilişkisel etiğin sınırlarının iyi belirlenmesi gerektiğini, ilişkisel etik anlayışının daha faydacı yaklaşımlara yol açabileceğini, bu anlamda sosyal çalışma etiğiyle bir problem yaşamadığını ve tamamını kabul ettiğini beyan etmiştir.

> Sosyal çalışmacılar kendi etik kurallarını bulmak zorundalar. Biz de onları izlemek zorundayız, yoksa sosyal çalışmacı olarak imzaladığımız şeylerin kurallarını yıkarız. Bu durum, akreditasyonun bir parçası. Sosyal çalışma etiği ilişkisel etikle çelişmemektedir. Bundan dolayı benim sosyal çalışma etiğiyle bir sorunum yok, ben kendimi sosyal çalışma etiğine adamışım, hem de bütününe. Buna rağmen ilişkisel etik hakkında pek emin değilim. Bence bizim kesinlikle esnek bir etik anlayışımız olmamalı ve yine bence bizim kesinlikle en yüksek etik standartlarımız olmalı, ama bunlar kesinlikle pragmatik olmamalı. Bence etik, sosyal çalışma etik kurallarına uygun olarak müracaatçıya davranmakla alakalıdır. Bence bu öyküsel ile uyumludur. Bence ilişkisel etik çok hassas bir şekilde tanımlanmalı, çünkü bazı insanlar bu tabiri etiği esnetmek ve pragmatikleştirmek için kullanmaktadır. (Amy)

Rachel de Amy gibi ifade etmemiş olsa da bir vakasından örnek vererek aslında kural etiğine uyan bir ilişki biçimi sürdürmeye çalışmaktadır.

> Şu an beraber çalıştığım ressam bir danışanım var -bu arada ben de ressamım-, gerçekten çok yetenekli ve resimlerini satıyor. Resimleri ve sanatı hakkında

> konuşmayı gerçekten seviyor. Benim de resim yaptığımı, ama onun seviyesinde olmadıklarını biliyor. Bir gün köpeklere dair konuşurken, kendisinin resmini yaptığı köpekten bahsetti. Ben de kendi köpeğimin resmini çizmek için onun fotoğraflarını bulundurduğumu ifade ettim. Köpeğimin resmini gördüğünde dedi ki: 'Köpeğinin resmini benim çizmemi ister misin? Senin için köpeğinin resmini çizebilirim!' Bu benim için sınırı aşmaktı. Onun köpeğimin resmini çizmesine izin veremezdim, ona bunun için para veremezdim ve ondan hiçbir şey kabul edemezdim. Bu konuda çelişkili hissediyordum ve bu hastamla oraya bile gitmek istemiyordum. Artık mesele, onunla iş veya terapötik ilişkiyi devam ettirebilmenin yolunu bulmak ve aynı zamanda köpeğin resmini çizme konuşmalarından uzaklaşmaktı. Ayrıca, bu resim çizme muhabbetinin benim sınırlarımı nasıl aştığını da ona anlatmalıydım. Bunun hakkında onunla konuşabilmenin bir yolunu bulamadım. Bu olay geçen hafta oldu. Teklifi hakkında minnettar olduğumu, fakat bu teklif karşısında kendimi rahat hissetmediğimi ifade etmenin bir yolunu bulmam gerekiyor. Aynı zamanda aramızdaki ilişkiyi de devam ettirmeliyim. (Rachel)

4.5.5. Kültürel Farklılıklara Sahip Kişilerle Çalışmak

Katılımcılara farklı kültürel ve etnik kökenlerden gelen müracaatçılarla çalışırken öyküsel terapinin katkısının olup olmadığı sorulmuştur. James farklı kökenlerden insanlarla çalışırken merkezde olmayan ama etkili duruş ve bilmeme pozisyonun muhatabının deneyimini öğrenmek için ona merak duygusuyla yaklaşmakta yardımcı olduğunu, kişinin deneyimine dair varsayımda bulunmadığını beyan etmiştir. Ayrıca öyküsel terapinin güzel bir yanı olarak başka kültürler hakkında bir şeyler öğrenmek istediklerinde, yanlarında buna dair bir şeyler, bilgi, deneyim gibi, getirmek zorunda olmadıklarını ifade etmiştir. Ona göre öyküsel terapi belirli felsefi temelleriyle oluşturulmuş "beceriler seti" geliştirdiğinden, bu tamamen farklı bir kültürel bağlama sahip biriyle çalışmakta bile onlara yeterli aracı sağlamaktadır.

> Merkezde olmayan ama etkili olduğu kadar bir şey de bilmeyen bir konumda olmak; kişilerin aşina olmadığım kültürlerini, dinlerini, pratiklerini ve kültürlerinin bir parçası olan fikirlerini öğrenmemde bana imkan sağlayan bir avantajı temin ediyor. Bence öyküsel terapi bunun için mekan oluşturuyor. Benim işim bu insan için hayatın nasıl olabileceğini öğrenmektir, velev ki benimle birçok benzer kültürel öğeyi paylaşan birisi olsun. Durumun her zaman böyle olduğunu varsaymıyorum, bundan dolayı kendimi her zaman açık tutuyorum; onların kültürle alakalı tecrübelerine merak duyuyorum ve bunun için de en uygun yöntemin öyküsel terapi olduğunu düşünüyorum. Öyküsel terapi benim bilmediğim tecrübenin içerisine girmeme ve muhatabımın kim olduğunu bilmeme imkan sağlıyor. Ne tarz sorular soracağımı da öğrenmeye çalışıyorum. Bazen Afrikan-Amerikalı gibi benden tamamen ayrı bir kültür içinde büyümüş ve hayatta birçok farklı şeyi deneyimlemiş, bana hiç benzemeyen insanlar geldiklerinde insanların bariz bir şekilde birbirlerinden farklı olduklarını daha net görüyorum. Muhtemelen benim uygulama alanım, cinsel terapist olmak, bana bunu daha da çok gösteriyor. Benim baskın kültürümden çok farklı olan bir cinsel kültüre sahip birçok insan var (…) Bu onlara göre hayatın ne ve nasıl olduğunu bilmek zorunda olmakla ilgili

> değil, çünkü ben bu toplulukların bir parçası değilim ve kişisel olarak bunlar üzerine bilmediğim çok fazla şey var. Ama bulunduğum konum bunu bilmeyi gerektirmediğinden, benim işimin bir kısmı onlara karşı açık olarak, onların kültürle tecrübelerinden ve dinle ilişkilerinden bir şeyler öğrenmektir. Yine öyküsel terapinin güzel yanlarından birisi, kişilerin hem kültür hem de toplumla alakalı tecrübelerine dair bir şeyler öğrenmek için yanımızda herhangi bir şeyi getirmeye ihtiyaç duymayışımızdır. Biz sanki bazı fikirler ve felsefeler ile bilgilenen ve onlarla bilgilendirilen yetenekler seti getiriyoruz; bundan dolayı herhangi bir kişiyle, problemle ve bizden bariz farklı bir hayat tecrübesi olan kişilerle çalışabilecek bir ekipmana sahip oluyoruz.(James)

Megan da James gibi bilmeme pozisyonundan, başka bir kültür ve etnik kökene sahip birine dair çok az şey bilebileceğinden, varsayımlar yapmaktan uzak durduğundan; öyküsel terapinin felsefi yaklaşımları, merakla dinlemek ve soru sorma biçiminin ona bu noktada yardımcı olduğundan söz etmiştir.

> -Bence tikel bir açıdan katkı sağlar. Biz her zaman içeriği bilemeyiz. Benden tamamen farklı kültür ve etnik kökene sahip birisi, bir adam veya çocuk ile buluştuğumda o kadar çok şey oluyor ki. Bu görüşmelerde benim bilmediğim, bilemeyeceğim ve hiç bir zaman da bilemeyeceğim çok mesele var. Öyküsel yöntem beni bilmediğim bir çok şeyin olduğu gerçeğine odaklıyor. Benim uzmanlık alanım soru sormak, felsefi yaklaşımlar sergilemek ve her şeye karşı tehlikeli olabilecek fikirleri konuşmalara dahil etmektir, ki işleri yoluna koyayım ve onların haklarını tamamen anlayayım. Bana orta sınıftan başka bir beyaz kadın geldiğinde onu anlayamayacağımı düşünmek bir hatadır. Kendime çokça bunu hatırlattığımda, hastamı dinlemek için daha saygılı davranıyorum. Kültürel gözlemleri, etnik, ruhi ve dini anlayışları anlayabildiğimden emin değilim. İnsanın hayatı boyunca öğrendiği her şey bunlar. Bunların hepsini bir takım konuşmalar sırasında tamamen anlamamı beklemek gülünç olur. İçeriğini anlamasam da, mesele insanları dinlemektir. Kişilerin tecrübelerinden ne anladıklarını sormak ve onları anlamlandırmaya çalışmaktır bütün mesele. Bu bana sürekli birçok duruma karşı varsayımlar yapmamam gerektiğini hatırlatıyor ve herhangi bir hastamı anlayabileceğimi temin ediyor. Bu aynı zamanda sorabileceğim sorularla onlara yardımcı olamayacağım anlamına da gelmiyor. Sorularımın bazıları kültürel olarak uygun düşmediği gibi, bazıları da kültürel-dinî geleneğe de ters düşmektedir. Bunları konuşma sırasında öğrenip düzeltebiliyorum. Hata yaptığımı ve uygun olmayan bir şey söylediğimi fark ettiğimde, bu yolla onu düzeltebiliyorum. Özür dileyebilirim. Yaptığım şeyi değiştirebilirim. Ben neyin olduğuna dair hassasım. Bu şekilde öyküsel benim kültürle alakalı uygulamamı canlandırır.
>
> -Sizin kültür ve etnik kökeninizden farklı olan bir kültürel veya etnik grupla çalıştınız mı?
>
> -Gelen çok çeşitli kişilerle çalışıyoruz. Çinli ve Afrika uluslu kişilerle çalıştık. Avusturalyalı bazı aborjinlerle de çalıştık. (Megan)

Amy de diğer katılımcılara benzer şekilde tavsiye vermekle ilgilenmediğini, müracaatçıların yerel bilgisine saygı duyduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte ırkçılık ve cinsiyetçiliğe ilişkin bazı konuların kültürel farklılıklar fark etmeksizin yanlış olduğunu belirtmiştir.

> Narrative bu katkıyı, kişilerin hayat hikayelerinin karmaşıklığıyla ilgilenerek sağlamaktadır. Ben farklı bir dinden veya etnik kökenden olan birisiyle çalıştığımda, benim hayatıma nasıl bir bilgi sağlayabileceğiyle ilgileniyorum. Ben kişiye neyin doğru veya ona neyin en iyi geleceğini savunan pozisyondan gelmiyorum. Ben kültürel arka planla ilgilenen, buna dair saygılı bir araştırma yürüten ve bunun hayatlarımızı nasıl etkilediğini araştıran bir pozisyondayım (…) Eğer mesele istismarsa, yani birisinin diğerini istismar etmesi ise bu her zaman yanlıştır. Yani, ben her şeyin kültürel olmasıyla ilgilenmiyorum, istismar hangi kültürde olursa olsun istismardır. İşte bu etik bir meseledir. Irkçılık ve cinsiyetçiliğe karşı güçlü bir etik anlaşım vardır. Bu görüşlerim hakkında çok şeffafımdır (…) (Amy)

Rachel da diğer katılımcılar gibi saygılı olmak ve dinlemeye ilgili olmayı vurgulamış, muhatabına karşı bilmeme pozisyonunda olduğunu ona da açıkladığını beyan etmiştir.

> Saygılı olmanın ve beraber çalışmanın bence çok yardımı dokunuyor. Onları (müracaatçılar) dinlemeye dair çok ilgili olduğum için, onlar kendilerini yargılamadığımı ifade ediyorlar. Michael White'in kadınlarla veya farklı etnik kökenden olan birileriyle çalıştığında şunları dediğini hatırlıyorum: 'Ben Avusturalyalı beyaz bir adamım. Amerika'da kadın olmanın ne demek olduğunu bilmiyorum. Saygısızlık anlamına gelecek veya sizi iyi hissettirmeyecek herhangi bir şey söyleyecek olursam, beni haberdar edin.' Ben birçok Afrikan-Amerikan adamlarla çalışıyorum, onların tecrübelerinin ne olduğunu bilmediğimi bildiriyorum, saygısız bir şey söyleyecek olursam, bunu öyle kast etmediğimi ve bana böyle bir durumda bunu rahatlıkla söyleyebileceklerini ifade ediyorum. Bence insanlar öyküsel terapinin ne kadar saygılı olduğunu ve benim yargısız olarak farklılıkları hem kabul ettiğimi hem de onları alkışladığımı hissediyorlar. (Rachel)

Adam da farklı kültürel ve etnik kökenlerden gelenlerle çalışırken duyarlı olmak, bilmeme pozisyonu ve empoze etmemeyi vurgulamıştır.

> Bence öyküsel terapi kültüre karşı duyarlı olmaya ve belirli bir çalışma türünü ya da belirli anlamları empoze etmemek konusunda duyarlı olmaya oldukça bağlı (…) Örneğin, ben Sydney'de bir Türk ailesiyle çalışıyor olsaydım Türk çalışanlardan, Türk toplumunun üyelerinden nasıl ilerlediğim konusunda ve kültürün yanlış anlamış olabileceğim yönleri konusunda geri bildirim almak isterdim. (Adam)

Katılımcı, diğer katılımcılar gibi bilmeme pozisyonunu ve kişilerin kendi hayatlarının uzmanı olduğunu bilerek çalıştığını ifade etmiştir. Özellikle travma deneyimi olan ve sömürge bir toplumda yaşamış insanlarla çalışırken bu pozisyonu sürdürmenin önemli olduğunu belirtmiştir. Katılımcı soruya uzun bir yanıt verdiğini ve sonsuza dek soruyu yanıtlamaya devam edebileceğini çünkü öyküsel terapinin farklı kültürlerle çalışmak konusunda çok fazla şey sunduğunu söylemiştir. Ve diğer sosyal çalışmacılar gibi Laura da istismara uğrayan bir kadın üzerinden kültürel anlamda saygılı ve sömürgeci olmayan tutumu açıklamıştır. Bu anlamda kültürel farklılığa karşı tutumu

katılımcılardan birkaçının, istismara uğrayan kadın örneği üstünden vermesi, bu konuda çok fazla söylemin bulunması veya öyküsel terapinin özellikle bu konulara çok fazla duyarlı olmasıyla açıklanabilir.

> Bence bu işi yapabilme kabiliyeti muhteşem. Dediğim gibi, meslektaşlarımın çoğu öyküsel terapi eğitimi alıyordu, sonra geri dönüyor ve 'Ah, tüm bu soruları soramazsınız, çok uzun! Onları tercümanlarla soramazsın!' diyordu. Ve bence gerçekten iyi bir noktaya değiniyorlar. Eğer danışanlara soruyu Michael White'ın sorduğu şekilde sorsaydım bu sıklıkla işe yaramazdı. Michael White kilit ifadelerini çoğunlukla İngilizce diline göre seçmiştir. Ancak bence kendi özel bağlamına, çalıştığınız belirli bir kültüre veya çalıştığınız belirli bir dile adapte edildiğinde, öyküsel terapi danışanlara kendi yaşamlarının uzmanı olabileceklerini düşündürüyor. Ve benim durumumda, travma ve sömürge altında yaşamayı tecrübe etmiş insanlarla çalışırken; onlar asla uzman oldukları bir pozisyonda bulunmamışlar. Her zaman başkalarının onların hayatında uzman oldukları pozisyonlara konulmuşlar. Veya bir başkası, onlara bir sebepten dolayı zulmedildiğini veya diğer insanlar kadar değerli olmadıklarını söylemiş. Dolayısıyla insanları uzman olarak görmek öyküsel terapinin anahtarıdır. (…) Sanırım, travma yaşantısı olan insanlarla travmatik hikayeler veya sorunlu hikayeler olduğu fikri üzerine çalışırken -bunların alternatifleri olduğunu görüyoruz. Travmaya yanıt vermeleri, duygusal zorluklara ya da başka bir şeye veya ailelerine yanıt vermeleri açısından bu hikayeler de diğerleri kadar önemlidir. Bunlar da travmatik hikaye kadar önemli olabilir, bunun son derece güçlü olabileceğini düşünüyorum. Fakat travma hikayelerinin insanlar için ne kadar önemli olduğunu anladığınızdan emin olmanız dengeleyici bir hareket olacaktır. Ancak, insanların keşfetmesi için daha güvenli ve alternatif bölgeler de sağlamalısınız. Evet, Tanrım, sonsuza dek bu soruyu cevaplamak için konuşabilirim! Çünkü Öyküsel terapinin özellikle kültürel olarak çok fazla şey sunduğunu düşünüyorum. Çünkü örneğin ben çok Batılı bir bakış açısıyla bakar ve sadece benim dünya görüşümün en önemli görüş olduğunu düşünürsem; Iraklı bir kadın da aynı düşünceyi paylaşmalıdır ve kocası onunla küfürlü konuştuğunda ya da ona kötü davrandığında kocasını terk etmelidir. Bu görüşlerin sosyo-kültürel ve sosyo-politik eğitime göre kişiden kişiye değişiyor olduğunu anlamamız gerekir. Eleştirel sosyal çalışma, durumu analiz etmemize izin verir; ancak daha sonra öyküsel terapi bize, bize göre çok farklı olsa da dünyayı bizimkiyle eşit derecede önemli şekilde görüyor olan insanlar hakkında meraklı olmak için çok iyi sorular ve gerçekten iyi araçlar sunar. Yani, yalnızca Batılı bir bakış açısıyla yapılmış olan terapi aslında o kişi için etkili olmayacaktır. Öyküsel terapi aslında uygulamanızı çok daha etkili hale getiriyor sanırım. Umarım bu sorunuzu yanıtlar çünkü sonsuza dek konuşabileceğim büyük bir soruymuş gibi hissediyorum. (Laura)

Sarah özellikle öyküsel terapinin bir bağlamdan alınıp, diğer yaklaşımlarda görüldüğü gibi, bir başka bağlama koyulmasından, bu anlamda öyküsel terapinin de sömürgeci bir anlayışa hizmet etme olasılığından rahatsızlığını ifade etmiştir. Sarah ile görüşme Türkiye'de ve yüzyüze gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda ona Türkiye bağlamı sorulduğundaysa burada Türkiye'de buna tecrübe edilip, düzeltilecek yerlerinin olup olmadığının anlaşılmasıyla karar verilebileceğini söylemiştir.

> -Yani, Michael White ve David Epston Öyküsel terapinin kurucuları olmalarına rağmen birçok uygulama Avustralya Aborijin halkı tarafından geliştirilmişti. Bu

> uygulamalar geliştirilmişti çünkü anaakım terapilerin birçoğu kültürel farklılıkları hesaba katmıyordu. Öyküsel terapinin karşılaştığı en büyük zorluk, bu yöntemin çeşitli ülkelerin ve insan gruplarının dikkatini çektikçe, en büyük zorluk öyküsel terapinin sömürgeci bir anlayışla bir bağlamdan alınması ve yeni bağlamda hiçbir değişiklik yapmadan kopyalanmasının engellenmemesidir.
>
> -Kopyalamak derken?
>
> -Yani, kolonileştirmeyi biliyorsunuz değil mi?
>
> -Evet…
>
> -Öyküsel fikirleri diğer ülkelerle paylaştığımız takdirde, o ülkeleri öyküsel terapinin Avusturalyalı versiyonu ile kolonileştirmediğimizden emin olmak istiyoruz (…)
>
> -Bu durumda, öyküsel terapi Türk kültürüne yardımcı olur mu?
>
> -Türk halkı ve uygulamacılarının kendilerini değerlendirmek ve çözmek zorunda oldukları şey budur. Demek istediğim şu ki, uygulamayı kendi bağlamımızdaki şekliyle sizlerle paylaşabiliriz, ancak yararlı olup olmayacağını bilemeyiz. Türkiye'deki insanlar bunu denemeye, araştırmaya, tecrübe etmeye ilgililerse ve daha sonra etkilerini gördüklerinde, yararlı bir şey olup olmadığını ya da değiştirip, düzeltilecek bir şey olup olmadığını anlayacaklardır. (Sarah)

4.5.6. İşbirlikçi Olması

Katılımcılara insanlar üzerine çalışmak yerine insanlarla çalışmanın öyküsel terapi yaklaşımıyla bakıldığında uygulamalarına dair bunun anlamının ne olduğu sorulduğunda, Megan bunun öyküsel ile modern tıbbi yaklaşımın önemli bir farkı olduğunu, tavsiye vermekten ziyade kişinin uzmanlığına ve işbirlikçi yaklaşıma odaklandığından bahsetmiştir.

> Bence bu, öyküsel uygulama ile tıbbi modele dair güzel bir ayırım. Tıbbi modelin kişilerin tecrübelerini tarif ederek onlara ne yapmaları gerektiğini söyleyip kendilerini düzelteceği yaklaşımına ilgi duymuyorum. Ben kişilerin tecrübelerinin ne olduğunu bilmek ve onların anlamlarının ne olabileceği ile ilgileniyorum. Anlam sorunlu olsa da olmasa da, problemli olduğu durumlarda onlara yeni anlamlar geliştirebilmeleri için nasıl yardımcı olabilirim meselesi bana daha sevimli geliyor. Bu tutum insanlarla ortak çalışmaya dayalı olduğundan onlara kendilerinde neyin yanlış olduğunu ve bunu düzeltmeleri için neye ihtiyaçları olduğunu söylemiyorsun. Bu yaklaşımla insanlar üzerine çalışma yapıyorsun. Evet, insanların kendi fiillerini geliştirmeleri için onları desteklemek. Onlar kendi kararlarını kendi başlarına verebilirler, çünkü kendi bilgileri var. Bir uzman olarak gelip onlara yol göstermek yerine, ben onlara sorular sorarak onların düşüncelerini değiştirmeye ve düşündüklerini değerlendirmeye aracı oluyorum. (Megan)

Amy ise sosyal çalışmacının müracaatçıyı tedavi etmediğini ancak işbirlikçi bir yaklaşımla hareket edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

> Evet. İnsanlar üzerine değil, insanlarla birlikte çalışmak. Siz onlarla etraflıca çalışıyorsunuz, fakat onların daha sosyal olarak kabul görmeleri için onlar üzerinde çalışmıyorsunuz. Siz onlarla onların üzerinde durabilecekleri bir zemini bulmak için beraber çalışıyorsunuz. Dünyaya yeni bir bakış açısıyla bakabilmeleri ve kendi

> öz duygularını deneyimleyebilmeleri yeni yollarını bulabilmeleri için onlarla beraber çalışıyorsunuz. Siz onları iyileştirmiyorsunuz, tedavi etmiyorsunuz. (Amy)

Sarah öyküsel terapi ve sosyal çalışmanın birisi üzerinde bir şey yapma yani uzman kişi olma, tavsiye verme anlamında bir role sahip olmadığını ona öğrettiklerini ifade etmiştir. Bu anlamda sosyal çalışma ve öyküsel terapiyi özgürleştirici anlamda aynı yerde değerlendiren katılımcı için, ikisinin söylediği bu ilke gerçekleşmediğinde sosyal çalışmacının da gücü kopya eden kimse olabileceğine ilişkin bir çıkarımda bulunulabilir.

> Sanırım hem sosyal çalışma hem de öyküsel terapi bana, birisine bir şey yapabileceğim bir pozisyona sahip olamayacağımı, çünkü sadece gücü kopyalıyor olduğumu öğretti. (Sarah)

Adam da uzman olmaya değil, yapılanların kişiler üzerindeki etkilerine odaklanmak gerektiğine ve iş birliğine vurgu yapmıştır.

> Bunun benim için anlamı nedir? Bence bu duyarlılığın ya da çalışanın tavrı olarak ele alınabilecek, insanlar ile bir tür iş birliği içinde çalışmanın bir parçası. Birisinin hayatı için doğru fikre sahip olduğumuzu asla düşünmeyiz. Yaptığımızın, öyküsel terapi olarak adlandırdığımızın birileri için faydalı olduğunu asla düşünemem. Biz burada her zaman insanların deneyimleriyle ilgileniyoruz. Bu yüzden, belki de onlar üzerinde çalışmaktan ziyade onlarla çalışmak fikrini söylemenin en iyi yolu, bir tür yapı ile ilgili. Bu nedenle, her zaman söylediklerimizin, yaptıklarımızın ve birlikte çalıştığımız insanlar üzerinde kullandığımız uygulamaların amacının insanlara yansıması ile ilgileniyoruz. Dünyanın en iyi şeyini düşünsem de asla onlar için, insanlar için yararlı fikirlerim ve uygulamalarım var diye düşünemem. Her zaman etkiyle ilgilenmek, bu bir numaralı koruyucu ilkedir. (Adam)

Rachel ise insanın değişkenliğine dikkat çekmiş, bu anlamda onlar üzerine çalışmak yerine onlarla çalışmak fikrinden olmak istedikleri kişiyi bulmak için onlara yardım edebilmeyi önemsemiştir.

> Aralarındaki fark onların gerçek kendilerini bulmak yerine, onların olmak istedikleri kişi olmak için onlara yardım etmektir. Meselelere yardım edebilecek şekilde bakmanın bir yoludur bu, çünkü hepimiz değiştiğimiz için bu durum her zaman hareketlerimizi etkilemektedir. Hatta fiziki olarak mesela, bizler bin kat deri yeniliyoruz. Düne göre bugün biz aynı kişi değiliz ki. Bu ideal zihinle insanlarla çalışmak faydalıdır, çünkü o zaman insanların nasıl değiştiğini görebiliyorsunuz. Böylece, onların sorunlara nasıl saplandığını ve her zaman hareket ettiklerini ve her zaman değiştiklerini görebiliyorsunuz. Öyküsel terapiyle çalıştığım için, ufak tefek değişimlerin bile farkındayım ve bunları çabuklaştırmaya çalışıyorum. Yani, mesele her zaman bir tür hareketliliğin olduğunun farkında olmak. (Rachel)

5. TARTIŞMA

Bu çalışma kapsamında ABD, Avustralya, Fransa'da yaşayan ve öyküsel terapiyi kendi çalışmalarında kullanan dokuz ayrı sosyal çalışmacıdan biriyle yüz yüze sekiziyle online olarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada sosyal çalışmacıların öyküsel terapiye ilişkin deneyimlerine dair bilgi elde edilmeye çalışılmıştır. Katılımcılara öyküsel terapiyle tanışma şekilleri ve öyküsel terapinin tanımı; öyküsel terapi uygulamaları ve kendi çalışma alanları; öyküsel terapi ve sosyal çalışma ilişkisi ve öyküsel terapinin bazı niteliklerine dair sorular sorulmuş ve alınan yanıtlar doğrultusunda veri analizi gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'de tanınırlığı az olduğundan ve bu yaklaşımla çalışan sosyal çalışmacılara erişmede güçlük çekileceğinden katılımcılar yurtdışından seçilmiştir. Araştırma daha az kişiden daha ayrıntılı yanıtlar elde edebilmek amacıyla nitel çalışma olarak tasarlanmıştır. Çalışmanın nitel çalışma olarak tasarlanması hem daha ilişkisel bir sürecin oluşmasına hem de çok daha derinlikli ve sağlıklı bilgi elde edilebilmesine yardımcı olmuştur. Katılımcıların tamamı bir lisansüstü eğitimine ve öyküsel terapiye ilişkin spesifik eğitimlere sahiptirler. Bu anlamda görüşmeler boyunca katılımcıların öyküsel terapiye ilişkin konuşmak noktasında oldukça meraklı oldukları ve kendilerini kolaylıkla ifade edebildikleri gözlenmiştir. Bu durumun araştırmacı açısından kolaylaştırıcı bir etken olduğu ifade edilebilir.

Sosyal çalışmada yürütülen uygulamalardaki en önemli unsurlardan biri sosyal çalışmacıdır. Bu anlamda sosyal çalışmacının dünya görüşü ve uygulama süreçlerine yaklaşımı görüşmelere dair belirleyici faktörlerden biri olarak ifade edilebilir (Şahin, 2001: 69). Başlangıcı aile terapisine dayanan öyküsel terapi, diğer terapilerin ve aile terapisi modellerinin aksine uygulama tekniklerinden daha çok bir felsefe ve dünya görüşüne dayanmaktadır (Hayward, 2003: 184). Katılımcıların bir kısmı da Hayward'ın belirttiği gibi öyküsel terapiyi bir uygulama modelinin ötesinde bir dünya görüşü olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Öyküsel terapi yaklaşımının insana yardım ederken, insanın problemle olan ilişkisinde yardımcı olacak uygulamaları sunmadan önce bu ilişkinin nasıl oluştuğunu açıklaması; bu anlamda pek çok kuramdan ve sosyal bilimden beslenerek

oluşturduğu fikirler, yaklaşımı salt teknikler bütünün ötesine taşımaktadır. Bununla birlikte katılımcıların da belirttiği gibi öyküsel uygulamalar ancak bu felsefi temeller üstüne inşa edilmiş fikirleri anlama çabasıyla gerçek bir değişimin ortaya çıkmasına vesile olabilir. Çalışmaya katılan sosyal çalışmacıların hayata karşı kendi duruşlarının ve değerlerinin öyküsel terapinin değerleriyle örtüşmesini onların bunu tercih etmelerindeki önemli faktörler arasında saymaları, öyküsel terapiyi bir dünya görüşü olarak kabul etmelerinin emarelerinden biri olarak düşünülebilir. Öyle ki çalışmada iş yaşamlarının dışındaki sosyal yaşamlarında da öyküsel fikirleri sürdüren ve kendi kimliklerini inşa etmekte de bu fikirleri benimsediklerini ifade eden katılımcılar olmuştur.

Yaklaşıma göre hayat, bir değil çoklu hikayelerin anlatıldığı bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Murdock, 2018: 491). Baskın hikayelerin insanların yaşamlarındaki etkilerinin önemi, bir kimsenin yaşamında birden fazla çoklu hikayelerin bulunması ve hikaye metaforunun terapötik süreçte kullanılması öyküsel terapinin tanımına ilişkin olarak dünya görüşü olmasının dışında öne çıkan niteliklerden biri olmuştur. Bu anlamda her zaman kişinin yaşamına ilişkin alternatif hikayelerin olduğunun varsayılması, araştırmada yer alan sosyal çalışmacılar gibi, uzun süredir aynı baskın hikayenin giderek derinleştiği ve kimliğinin problem hikayeyle şekillendiği müracaatçılarla çalışan sosyal çalışmacılar için ümit verici olarak değerlendirilebilir. Bunlarla birlikte genel itibarıyla katılımcıların öyküsel terapinin tanımını yapmakta güçlük çektikleri görülmüştür. Bu hem öyküsel terapinin kendi yapısalcı olmayan doğası hem de katılımcıların herhangi bir değerlendirmede bulunurken sergiledikleri hassasiyetten kaynaklanmaktadır.

Katılımcıların büyük kısmı öyküsel terapiyi daha önce öğrendikleri yaklaşımlardan ayrı bir konumda değerlendirmişlerdir. Bu anlamda sosyal çalışma alanındaki diğer postmodern yaklaşımlarla ortak yanları olsa da öyküsel terapiyi tamamen kendine has bir çizgide değerlendirmek mümkündür. Katılımcıların öyküsel terapiye dair "etik kurallar paketi", "zengin bir uygulamalar koleksiyonu" ve "dünya görüşü" olması gibi yaptıkları spesifik betimlemeler yaklaşımın uygulayıcılarda bulduğu karşılığa dair anlamlı bir bilgi olarak değerlendirilebilir.

Öyküsel terapinin kurucularının uygulayıcılardan oluşması ve yeni bağlamlarda, yeni uygulayıcılarla genişliyor olması yaklaşımın daima yeniden keşfedildiğini

göstermektedir. Bu anlamda statik olmayan bir bilgi ve uygulamadan söz edilmektedir ki sosyal çalışmanın da akışkan bir alan olarak tanımlanması, bu anlamda öyküsel terapinin sosyal çalışma uygulama süreçlerine sağlayabileceği uyuma ilişkin önemli bir tespit olarak ele alınabilir.

Öyküsel terapinin en ayırt edici yönlerinden biri de klinik ve terapötik alana sosyal ve politik bağlamın dahil edilmesini sağlamış olmasıdır. Makro çalışmalarda oldukça öne çıkan bir tema olarak politik bağlam, klinik çalışmalarda çoğunlukla göz ardı edilen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda, öyküsel terapi, bireyin kimliğinin politik söylemlerle direkt olarak ilişkisini kuran ve terapist/sosyal çalışmacı-müracaatçı ilişkisinde özellikle güce ilişkin hiyerarşik süreçlerin bir tekrarını yaşatmamak konusunda ciddi ilkelere sahiptir.

Katılımcıların görüşme biçimlerine ve sürelerine dair; eğer bir kurumda çalışıyorlarsa ülkenin sosyal politikasının ve kurumun belirlediği kurallara tabi olmak durumunda kaldıkları, kendi özel işyerinde çalışanlarınsa özellikle görüşmelerin süreleri bağlamında bir serbestiyete sahip oldukları görülmüştür. Yine görüşmelerin süreleri belirlenirken müracaatçının yorulmaması ve dil farklılığından dolayı çevirmen kullanılıp kullanılmaması da önemli bir etken olmuştur. Türkiye'de yapılan bir çalışmada sosyal çalışmacılar çalışma alanlarında teknik yetersizliklerin olmasından, mekan ve zaman anlamında problem yaşadıklarından söz etmişlerdir (Berkün, 2010: 105). Türkiye bağlamında olduğu gibi daha kısıtlı sürelerde öyküsel terapiyle çalışılıp çalışılamayacağı konusunda ise katılımcılar terapötik sürece ilişkin bir takım değişikliklerle yaklaşımın her bağlamda kullanılabileceğini, bu anlamda farklı ülkelerde öyküsel terapiyle gerçekleştirilen ve tek seans süren görüşmelerin de yapıldığını belirtmişlerdir.

Öyküsel terapi; psikozlar, anoreksiya/bulimya, cinsel istismar, aile içi şiddet, okul problemleri, dikkat ve öğrenme sorunları, kronik hastalıklar, kayıplar, göç, suç, evlilik problemleri gibi birbirinden farklı pek çok spesifik problem alanı ile ve her yaşta grupla çalışmaktadır (Tarragona, 2009: 189). Araştırmaya katılan sosyal çalışmacıların büyük bir kısmı öyküsel terapiyle çalışırken cinselliğe ilişkin problemler, aileler, çiftler, mülteciler, çocuklar, psikiyatrik problemler yaşayan kimseler, travma, madde bağımlılığı, cinsel istismar, aile içi şiddet gibi çok çeşitli problem alanı ve müracaatçı gruplarıyla

çalıştıklarını belirtmişlerdir. Sosyal çalışmacıların sıklıkla çoklu problem alanlarıyla çalıştığı göz önünde bulundurulduğunda bu bulgu oldukça büyük önem taşımaktadır. Çalışmaya katılan sosyal çalışmacılar, merkezde olmayan ama etkili ve bilmeme pozisyonunun sosyal çalışmacıya veya terapiste her türlü sorun alanıyla çalışabilme konusunda bir özgürlük sağladığını belirtmişlerdir.

Araştırmada yer alan katılımcıların bir devlet kurumu, sivil toplum örgütü ya da özel işyeri dışında hayır kurumu veya kilise için çalışması hem sözü edilen ülkelerdeki sosyal çalışmacıların bağlamına hem de öyküsel terapi ve sosyal çalışmanın farklı çalışmalarda kullanılması adına önemli bir örnektir. Katılımcıların dili kullanma ve ifadeleri seçme konusunda titiz davrandıkları; özellikle genelleme yapan, patolojize eden ve sömürgeleştiren ifadeler kullanmaktan kaçındıkları gözlenmiştir. Mağdur sözcüğünü kullanmak yerine "aile içi şiddetten etkilenen insanlar" ifadesini kullanmaları veya bağımlı sözcüğü yerine "bağımlılık ve ruh sağlığı tanısı konulmuş kişiler" gibi ifadeler kullanmaları katılımcıların sözü edilen konudaki duruşlarının örneklerinden bazılarıdır.

Katılımcılara öyküsel terapinin her grupla çalışmaya uygun olup olmadığına ilişkin soru sorulmuştur. Katılımcılar öyküsel terapinin uzman kişinin merkezde olmayan ama etkili rolünün, o probleme dair derinlikli bilgi ve tecrübeyi gerektirmeden insanlara yardım edebilmenin yolunu açtığına dair değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Öyküsel terapide bir kimseye yardım etmeye çalışırken o konu ya da problem hakkında uzman bilgisine sahip olmak beklenmemektedir. Bu bilmeme ya da bilmeyi gerektirmeme ve merkezde olmama pozisyonu bir sosyal çalışmacının aynı anda birbirinden farklı problem alanlarıyla uğraşan müracaatçılarla çalışmasına imkan tanımaktadır. Burada önemli olan problemin ne olduğu değil, problemin kişide bıraktığı etkinin ne olduğudur. Dolayısıyla bir bağımlılıktan mı yoksa aile içi şiddet öyküsünden mi söz edildiğinden çok, problemin kişinin kendi bağlamında kendi kimliğine dair anlattığı hikayede nasıl karşılık bulduğu asıl önemli olan konudur. Öyküsel terapinin merkezde olmama ilkesine sadık kalabilmeyi zorlandıkları tecrübeler arasında sıralayan sosyal çalışmacılar için, bu ilkenin aynı zamanda bir konuda onları konunun uzmanı olmak rolünden de kurtardığını bir başka deyişle bir yandan da onları rahatlattığını ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Katılımcıların öyküsel uygulamalardan özellikle dışsallaştırma ve yeniden üye yapma uygulamasını; pozisyon haritası, görünürde yok ama örtük, kimlik alanı fikirlerini, yapısöküm, doküman kullanma, dışsallaştırma, yeniden yazma, ve dış şahit uygulamalarını kullandıkları görülmüştür. Felsefi yaklaşımları ve etik ilkeleriyle birlikte öyküsel terapi uygulamalarının büyük bir kısmı da sosyal çalışmacıların çalışma yaşamlarında aktif bir şekilde yer almaktadır. Bununla birlikte zaman kısıtlılığı, müracaatçı grubuna has özellikler veya kurum koşulları nedeniyle bazı katılımcılar bazı uygulamaları kullanmakta güçlük çektiklerinden söz etmişlerdir. Ayrıca katılımcılar genel olarak öyküsel terapi uygulamalarının zor olduğunu ve her müracaatçıya ilişkin ayrı bir yol belirlemelerinin gerekliliğini belirtmişlerdir. White'ın yaptığı en önemli katkılardan biri; yardım almaya gelen her insanı büyük bir merakla dinlemesi, alternatif hikayeler için yeni yollar açılabilmesini mümkün hale getirebilmek adına büyük bir saygıyla ve yargılamaksızın kişilere yaklaşmasıdır (Gaddis, 2016: 12). Öyküsel terapi yaklaşımı yardım almaya gelen insanı diğer insanlarla kıyaslamak ya da bir "vaka" olarak değerlendirerek kişiyi bazı şemalara yerleştirmeye çalışmaktan uzak durmaya çalışmaktadır. Bu sosyal çalışma literatüründe ve uygulama süreçlerinde de sıklıkla vurgulanan müracaatçının "biricikliği" ile yakından ilişkili bir tutum olarak değerlendirilebilmektedir. Her ne kadar bir konuya dair uzman bilgisi gerektirmiyor olsa da öyküsel terapiyi uygulayabilmek ve onun öğrettiği konuşma biçimlerini benimseyerek terapötik çalışmalar yapmak sosyal çalışmacılar için kolay olmamaktadır.

Bazı katılımcılar eğitici bir üslup kullanmamak, merkezde olmamak, yaratıcı olmak gibi bazı öyküsel fikirlerin dışına çıktıklarını hissettiklerinden uygulamalarında yalnızca öyküsel terapiyi kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu anlamda bir katılımcı öyküsel terapiyle çalışmanın dışına çıktığında kendisini yapısalcı bir alanda bulduğunu ve çelişkili bir tutum içinde olduğunu ifade etmiş; bir başkası Jungian kum terapisi tekniğini postyapısalcı biçimde yeniden değerlendirip uyarlayarak kullandığını belirtmiş; başka bir katılımcı ise başka yaklaşımlar kullanıyor olsa bile öyküsel terapinin etik ilkeleriyle hareket ettiğini beyan etmiştir. Bu örneklerde önemli olan husus yalnızca öyküsel terapiyi kullanıyor olsalar da, onun yanı sıra başka yaklaşımlar kullanıyor olsalar da katılımcıların daima öyküsel terapinin insanla çalışma hakkındaki sayıltılarına ve felsefi temellerine sadık kaldıklarıdır. Sosyal çalışmacılar kuramsal yönelim veya

yöntemler anlamında tek bir anlayışa bağlı kalacakları gibi eklektik biçimde birden çok anlayıştan da beslenebilirler. Önemli olan seçilen kuram veya yöntemin müracaatçıya yardım edebilmek amacı için işe yarar bir işleve sahip olmasıdır (Teater, 2015: 14). Bazı katılımcılarsa çiftler, çocuklar, mülteciler ya da alkol/uyuşturucu kullanımına ilişkin problemler yaşayan müracaatçı örneklerinde olduğu gibi daha özel gruplarla çalışırken başka yaklaşımlar veya teknikler de kullandıklarından söz etmişlerdir. Bazı katılımcılar tarafından farkındalık, hipnoz, meditasyon, nefes egzersizleri, kabul ve kararlılık terapisi, overaction terapisi, motivasyonel görüşme, gelişimsel yaklaşımlar, travma teorisi, feminist yaklaşım, Jungian kum terapisi gibi yaklaşım ve tekniklerin öyküsel terapinin yanında kullanıldığı belirtilmiştir. Öyküsel terapinin yanı sıra kullanılan tekniklere bakıldığında daha geleneksel ve yapısalcı yaklaşımların çoğunlukla tercih edilmediği görülmektedir. Katılımcılardan birinin tüm bunların yanı sıra Budist bir rahibe olan annesinden gelen dini geleneğin de çalışmalarında etkili olduğunu ifade etmesi, kimliği şekillendiren tüm unsurların bir şekilde terapötik süreçte de yer alması ve bu anlamda tamamiyle nesnel bir tutum sergilemek konusunda öyküsel terapiyle çalışan uygulayıcıların bir endişe taşımaması adına önemlidir. Bu noktada empoze etmemek konusunda büyük bir duyarlılığa sahip bu sosyal çalışmacıların kendileri olmak ve otantik olmak konusunda da aynı duyarlılığı sürdürdükleri anlaşılmaktadır.

Araştırmada öyküsel terapi bağlamında katılımcılar için anlamlı olan bir vakalarını paylaşmalarına dair soru sorulmuştur. Katılımcıların yanıtlarında kendileri için anlamlı olan vakaları seçmelerinde problemin ve suçluluk hissinin dışsallaştırılması, alternatif hikayelerin geliştirilmesi, yeniden üye yapma ve tanımsal seramoni gibi uygulamaların müracaatçılarının yaşamlarındaki tesirlerinin etkili olan unsurlar olarak öne çıktığı görülmüştür. Bu anlamda katılımcıları vakalarını seçerken problemlerin güçlü olduğu veya daha travmatik olayların yer aldığı hikayelere odaklanmak yerine, öyküsel terapi uygulamalarıyla kişilerin hayatlarında gerçekleşen değişimlerin etkileyiciliğine odaklanmayı tercih etmişlerdir. Türkiye'de sosyal çalışma mesleği ve terapi konusunda bir belirsizlik söz konusudur. Bununla birlikte, özellikle psikiyatrik sosyal çalışma alanında bireyle ve grupla çalışma konusunda uzmanlaşmış olan ve psikoterapi yaklaşımlarından birine dair sertifikalı eğitim almış olan sosyal çalışmacıların psikoterapi yapabileceği belirtilmektedir (Oral ve Tuncay, 2012: 107). Bununla birlikte Abels ve L.

Abels (2001) öyküsel terapi ve sosyal çalışma ilişkisini değerlendirirken, damgalayıcı çağrışımlar yaptığını ifade ederek sosyal çalışma mesleği terapiden çok daha fazlası olduğu için terapi yerine uygulama kavramının kullanılmasının daha doğru olabileceğini belirtmiştir. Katılımcıların değerlendirmelerinde de görüldüğü üzere, öyküsel terapiyi kullanırken, terapiye dair bilinen özelliklerle çalışanlarla birlikte mekan ve zaman anlamında farklı koşullarda çalışan, birey dışında -dış şahit uygulamalarında görüldüğü gibi- sosyal bağlamı terapiye dahil eden, politik bağlam ve çevresi içinde birey anlayışıyla hareket eden bir anlayış da söz konusudur. Dolayısıyla öyküsel terapi klasik terapi yaklaşımlarından ayrılan ve hatta uygulamalarıyla bu anlamda yapısökümü yapan bir yaklaşım olarak nitelendirilebilir.

Öyküsel terapinin postyapısalcı bir yaklaşım olması dolayısıyla yapılandırılmış tanımların dışında gerçekliklere fırsat tanıması, sosyal çalışmacılar için çok daha özgür ve yaratıcı bir alan açmıştır. Öyküsel terapinin uygulayıcılara sunduğu katkılara ilişkin olarak katılımcılar kişiyi sorundan ayırması, kültürün bizleri şekillendirdiği fikri, insanlara saygılı olması, işbirlikçi çalışma, uygulayıcının uzman kişi olmaması, uygulayıcıyı ümitli tutması, uygulayıcı açısından tükenmişliği engellemesi gibi pek çok unsuru sıralamışlardır. Uygulayıcıların öyküsel terapinin özellikle ümit verici yönüne gönderme yapmaları ve eğer başka bir yaklaşımla çalışsalardı kendilerini tükenmiş hissedeceklerini belirtmeleri çoğunlukla daha yoğun ve zorlayıcı problem alanlarıyla başeden müracaatçılarla çalışan sosyal çalışmacılar için oldukça anlamlı bir bulguya tekabül etmektedir. Katılımcıların sosyal çalışma alanında yer alan eleştirel teori ve feminist teori gibi bir bakış açısı sunan kuramların öyküsel terapi aracılığıyla işlevsel hale geldiğini ifade etmeleri de öyküsel terapinin kaynağında bulunan felsefi birikimin doğrudan insana yardım için çalışırken kullanılan uygulamalara dönüşmesine dair önemli bir değerlendirme olmuştur. Sosyal çalışmada kuram çalışılan müracaatçılara dair bakış açısı geliştirmek, durum ve davranışlara dair açıklama yapmaya yardımcı olurken; yöntem yardım etmek için kullanılan teknik ve yaklaşımlardır. Bu anlamda sosyal çalışmacının hem bir kuramsal bakış açısına hem de uygulamalarında kullanacağı yöntemlere ihtiyacı vardır (Teater, 2015: 9). Öyküsel terapi bu anlamda uygulayıcılara kuramsal bir bakış açısı sunduğu gibi kullanacağı yöntemi de sunmaktadır. Ayrıca

öyküsel terapinin sosyal çalışmacıların savunuculuk gibi bir rolü gerçekleştirdiği çalışmalarını veya rutin olarak yaptığı değerlendirme, planlama, rapor yazma gibi idari işlerini terapötik fırsatlara dönüştürmek konusunda da katkı sağladığı ifade edilmiştir. Bu anlamda öyküsel terapiyle çalışan bir sosyal çalışmacının yalnızca evrak ya da konaklama gibi işlerle ilgilenen biri olmaktan çıktığını belirtmiştir. Burada dikkat çeken husus zaman kısıtlılığı veya iş yükünden dolayı kimi zaman terapötik anlamda yardım edebilme imkânının aksadığı sosyal çalışma mesleğinde öyküsel terapinin çeşitli zamanlara, durumlara ve mekânlara uyarlanabilir bir yapıya sahip olmasıdır.

Milner'a göre (2001) sosyal çalışmacıların hazırladığı dokümanlar; yapılan konuşmaları genişletmeye ve daha somut, daha gerçek bir biçime dönüştürmeye, yapılan görüşmede müracaatçının algılarını anlayabilmeye ve aradaki güç eşitsizliğini dengelemeye hizmet etmektedir. Sosyal çalışmacının hazırladığı bu dokümanlarda resmi jargondan ve kendisini özne konumuna getirerek olayları yorumlamaktan kaçınarak, kişinin kendi hikayesinde kullandığı söylemleri kullanması önemlidir, aksi takdirde yapılan kişinin kendi hikayesini yeniden yazması değil uzman kişinin onun hikayesini yeniden yazması olacaktır. Ayrıca dokümanların içeriğindeki söylemleri ve metaforları kişi sözlü görüşmelerde de sürdürecektir. Bu anlamda sosyal çalışmada zaten kullanılan dokümanları terapötik bir amaca hizmet eder hale dönüştürmek de öyküsel terapinin doküman uygulamalarıyla mümkün hale gelebilmektedir.

Sosyal çalışma ve öyküsel terapi arasındaki ilişkiye dair yöneltilen sorulardan alınan yanıtlar, katılımcıların sosyal çalışmanın nasıl işlediğine dair birbirlerinden farklı yaklaşımlarının olduğu çıkarımına sebep olmuştur. Bu anlamda sosyal çalışmayı tıbbi yaklaşımlarla ve özgürleştirici yaklaşımlarla tanımlayan iki farklı bakış söz konusudur. Buna ilişkin olarak da öyküsel terapinin sosyal çalışmayla ilişkisine dair iki ayrı tutumla karşılaşılmıştır. Katılımcıların çoğu öyküsel terapi ve sosyal çalışmanın ortak öğretilerde buluştuğunu belirtse de kimi katılımcılar bazı farklara dikkat çekmiştir. Sosyal çalışma ve öyküsel terapinin ortak taraflarına dikkat çeken katılımcılar; uzmanı merkeze

almamanın, sosyokültürel etkenlerin farkında olmanın, sosyal adaletin, insanlara saygı göstermenin, bireyselleştirmemenin, sosyal bağlamı göz önünde bulundurmanın sosyal çalışma ve öyküsel terapinin ortak yaklaşımları olduğunu ve hem bu konularda hem de çok çeşitli uygulamalarıyla öyküsel terapinin sosyal çalışmaya katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir.

Öyküsel terapi ve sosyal çalışmanın farklı taraflarına dikkat çeken katılımcılardan biri güçlendirme yaklaşımına dayanarak sosyal çalışmada uzman kişinin merkezileştirilmesine dikkat çekmiştir. Öyküsel terapi, bu hikaye baskın hikaye de olsa, kişinin güçlü hissettiği alternatif hikaye de olsa, hiçbir hikayenin çelişkilerden muaf olmadığını ve bir yaşamın yükünü tek başına taşıyamayacağını varsaymaktadır (Morgan, 2000: 13). Bu anlamda öyküsel terapi güçlü bir yana odaklanırken bile temkinli olmak gerektiğini söyler. Çünkü kişinin kimliği hem sabit değildir hem de her zaman çeşitli olasılıklar barındırmaktadır. Başka bir deyişle bir müracaatçıyla yaşadığı probleme ilişkin konuşurken ne kadar "cesur" olduğunu söylemekle, bazen ne kadar cesur davrandığını söylemek arasında fark bulunmaktadır. Bir başka katılımcı sosyal çalışmanın gücü hala geleneksel bir şekilde ele aldığını bu anlamda öyküsel terapinin sosyal çalışmaya katkı sağlayacağını ifade etmiştir. Araştırmada cinsiyet ve güce ilişkin konularda sosyal çalışmanın öyküsel terapinin sahip olduğu hassasiyeti göstermediği ve sosyal çalışmanın kimi zaman sosyal kontrol tarafına daha yakın bir işlev gördüğü de öyküsel terapi ve sosyal çalışmaya ilişkin farklılıklara dair erişilen sonuçlardan bazılarıdır.

Katılımcılara merkezde olmayan ama etkili duruşa dair sorular yöneltildiğinde bazı katılımcılar bunun öyküsel terapinin en zor yanlarından biri olduğunu belirtmişlerdir. Merkezde olmamak sosyal çalışmacıları uzman/bilen konumda olmanın baskısından kurtarmaktadır. Öyküsel terapiye özgü bir kavram olan merkezde olmayan ama etkili bir uygulama ortaya koyabilmek bazı katılımcılar tarafından öyküsel dışında teknikleri kullanırken bile dikkat ettikleri ve sürdürmeye çalıştıkları bir konum olarak değerlendirilmiştir. Özellikle uzun zaman alınan lisans eğitimlerinde öğrenilen bir konum olarak uzman rolünden uzak durmayı ve merkezde olmamayı başarabilmenin ancak öyküsel terapiye dair ciddi bir felsefi birikime, uygulama deneyimine sahip olmak ve süpervizyon sürecinden geçmekle kolaylaşabileceği düşünülmektedir.

Katılımcılar öyküsel terapinin başka bir konuşma biçimi olduğunu ve bu konuşma biçimini öğrenmenin uzun sürdüğünü ifade etmişlerdir. Dilin nasıl kullanıldığı bir konuşma terapisi olarak öyküsel terapinin en önemli yanlarındandır. Kimi katılımcılar bu dilin karmaşık olduğunu, bilişsel anlamda zorluk çeken kimselerle çalışmakta yardımcı olmadığını belirtmişlerdir. Bu anlamda hem sosyal çalışmacıların bu dili kullanmayı öğrenmesi zordur hem de kimi müracaatçı gruplarıyla çalışmakta belirli sınırlılıklar içermektedir. Daha fazla soyut düşünme ve metafor kullanıldığından öyküsel terapinin dili kullanma biçiminin anlaşılmasının bazı müracaatçılar için kolay olmayabileceği söylenebilir. Dil ve söylemler içinde gücün hiyerarşine dair anlamlar ve kültüre yerleşmiş olan kabulleri içermektedir. Tıbbi söylemde kullanılan "doktorun talimatı" gibi ifadeler bir şekilde doktorun önerilerini takip etmek konusunda kişilerin kendilerini zorunlu hissedecekleri bir anlam barındırmaktadır (Thompson, Güç , 2016: 19). Patolojize eden problem odaklı dil kimi zaman daha büyük güç ilişkilerini gizlemektedir. Katılımcıların verdikleri örneklerde de karşılaşılan istismara uğrayan bir kadının kendisini "değersiz" hissetmesinin maruz kaldığı adaletsizliği saklamasına sebep olması gibi… (Morgan, 2000: 20). Bu dili kullanmak kolay olmasa da öyküsel terapinin dili kullanma biçimi meselelerin arkasında olan sosyal ve politik söylemlerin görünür hale gelmesinde önemli bir işleve sahiptir. Dolayısıyla bu amaca hizmet eden bir dilin uygulayıcının becerileriyle müracaatçının bilişsel özelliklerine göre şekillendirmek alternatif hikayelere ulaşabilmekte yardımcı olacaktır.

Kökeni tıbba dayanan patoloji kelimesinin yaygın kullanımı, psikanalitik teoriden etkilenen sosyal çalışma mesleğinde tıbbi söylemlerden beslenen, teşhişçi ve problem odaklı yaklaşımlar uzun bir süre sosyal çalışmanın ana tutumunu teşkil etmiştir (Şahin, 2001: 60). Öyküsel terapi patolojize eden ve problemi bireye ait olarak değerlendiren geleneksel sosyal çalışma uygulamasıyla çelişir görünmektedir (Fırat, 2019: 350). İnsanın problemle olan ilişkisine dair içselleştirici ve dışsallaştırıcı olarak birbirinden ayırabileceğimiz bu iki tutum, araştırmaya katılan sosyal çalışmacıların sosyal çalışma ve öyküsel terapi farkına dair dayandıkları yerlerden birini teşkil etmektedir. Medikal model çoğu zaman tanı ve tedaviye odaklanırken, bireyin öznelliği ve sosyal faktörler gibi unsurları göz önünde bulundurmamaktadır (Oral ve Tuncay, 2012: 99). Patolojilerin ve

problemlerin içeriklerinin politik olması anlamında sosyal çalışmanın pek çok alanın aksine bu konuya daha eleştirel bir tutum sergilemesi gerekirken hala patolojize eden bir dilin söz konusu olduğu ifade edilebilir. Bir katılımcı sosyal çalışma eğitiminin verildiği fakültenin tıbbi yaklaşımlara göre bir içeriğe sahip olup olmamasının bu konuda belirleyici olduğunu söylemiş ve bu anlamda tıbbi ve teşhisçi bir yaklaşımı benimseyen bir okuldan eğitim almadığı için memnun olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların sosyal çalışmanın nasıl işlediği ve öyküsel terapi ile sosyal çalışma arasındaki ilişki hakkındaki yaklaşımlarının farklı olmasının bir gerekçesi olarak bu eğitim farklılıkları da belirtilebilir.

Katılımcılara ilişkisel etiğe dair sorular yöneltildiğinde, katılımcıların kurum politikalarının oluşturduğu kural etiğini değil ilişkisel etiği dikkate aldıkları görülmüştür. Özel işyeri olan bir katılımcının müracaatçılarından kimi zaman ücret almadığını, ücretinin karşılığının çalıştığı insanların hikayelerinden aldığı ilham olduğunu; bir müracaatçısını soğukta bekletmemek için evine kadar arabasıyla götürdüğünü ve bunun da müracaatçısıyla ilişki kurmanın önemli bir parçası olduğunu belirtmesi, katılımcıların etik konusunda kişilerle olan ilişkilerin doğurduğu ve kurallarla sınırlandırılmamış bir yaklaşımı benimsemelerinde önemli bir temsil olarak görülebilir. Özellikle "profesyonel" davranması beklenen ve okullarında kural etiği öğretilmiş olan sosyal çalışmacıların ilişkisel etiğe dair tutumları ve uygulamaları geleneksel sosyal çalışmanın öğretilerinden farklılaşmıştır. Katılımcıların bir kısmı kural etiğinin karmaşık süreçlerde yetersiz kaldığını belirtmesine karşın, kimi katılımcılar da kural etiğiyle bir problem yaşamadığını hatta ilişkisel etiğin sınırları iyi belirlenmezse suistimal eden bir etik anlayışıyla karşılaşılabileceğini belirtmişlerdir.

Bir göçmenle çalışırken çevirmen kullanmamak örneğinde de görüldüğü gibi sosyal çalışmacılar da kimi zaman ayrımcı uygulamaların bir parçası haline gelebilmektedir (Cankurtaran ve Beydili, 2016:16). Bu anlamda katılımcılardan bazıları uygulamalarında sıklıkla çevirmen kullandıklarını belirtmişlerdir. Farklı etnik kökenlerden ve dillerden insanlarla uygulama yaparken öyküsel terapiyle çalışan sosyal çalışmacıların oldukça duyarlı ve ayrımcılık karşıtı bir yaklaşım sergiledikleri görülebilir. Katılımcıların yaşadıkları ülkelerin sosyolojik yapıları düşünüldüğünde çok çeşitli kültür,

din ve etnik kökenlerden müracaatçılarla çalışmaları gerektiği anlaşılabilir. Bu anlamda öyküsel terapiyle çalışırken merkezde olmayan ama etkili duruşun sözü edilen çeşitliliklerdeki müracaatçılarla çalışırken önemli bir fayda sağladığı görülmüştür. Daima meraklı bir bakış açısı sürdürmek ve cevabını bilmediğin samimi sorular yöneltme çabasında olmak öyküsel terapinin en önemli prensiplerinden bazılarıdır (Morgan, 2000: 6). Uygulayıcıların bir bilmeme pozisyonunu sürdürerek başka kültürlerden insanlara karşı daima meraklı olmaları ve varsayımlarda bulunmaksızın soru sormaları, öyküsel terapinin bu konuda sağladığı katkılar arasında düşünülebilir. Bir katılımcının öyküsel terapinin bu farklılıklarla çalışmak için bir "beceriler seti" olduğunu ifade etmesi, öyküsel terapinin bu konuda gereken araçları sosyal çalışmacılara sunduğunu göstermektedir. Katılımcıların kişilerin yerli bilgilerini duyduklarında saygılı ve empoze etmeye çalışmadan daima iyi bir dinleyici olmaya çalışmaları öyküsel terapinin sömürgecilik karşıtı duruşuyla da yakından ilgilidir. Katılımcıların yalnızca eleştirel yaklaştıkları konuların değil bizzat öyküsel terapinin kendisinin bile sömürgeci bir şekilde kullanılıyor olmasından endişe ettikleri görülmüştür. Öyküsel terapinin, diğer pek çok yaklaşımda görüldüğü gibi, yerel değerlere ve deneyimlere bakılmaksızın kopyalanması da, öyküsel terapinin eğitici ekibinde de yer alan bazı katılımcılar açısından rahatsız edici bir durum olarak değerlendirilmiştir.

Michael White'ın Avustralya'da ve Jill Freedman'ın ABD'de verdikleri eğitimler katılımcıların yaklaşımı tanımalarına yardımcı olmuştur. Türkiye'de de Dulwich Center ortaklığında gerçekleşen eğitimler uygulayıcılar tarafından öyküsel terapinin tanınırlığını artıracak bir rol üstlenebilir. Öyküsel terapinin dünyanın birbirinden çok farklı sosyal ve kültürel özelliklere sahip olan ülkelerinde insanlara yardım edebilmesi, bağlamlara uyarlanabilirliği, esnek yapısı ve uzman dilinden uzak otantik yapısı Türkiye toplumu açısından da önemli bir katkı sağlayabileceğini düşündürtmüştür. Türkiye'de sosyal çalışmacılarla yapılan bir çalışmada, katılımcıların en çok gerçekleştirdikleri rolün danışmanlık rolü olduğu görülmüştür. Bağlantı kurucu ve vaka yöneticisi rollerinin de danışmanlığı takip eden oranda yerine getirildiği görülürken eğiticilik, savunuculuk, planlama ve geliştirme ile araştırma rollerinin çok düşük oranda gerçekleştirilebildiği tespit edilmiştir (Zengin ve Çalış , 2017: 55). Psikososyal anlamda değerlendirmelerin yapıldığı ve terapötik anlamda yardımın gerçekleştirildiği bir mesleki rol olarak

danışmanlık rolünün sosyal çalışmacıların en çok kullandıkları rol olması öyküsel terapinin Türkiye gerçekliğindeki uygulamalar için sunabileceği katkıya dair önemli bir bilgi olarak değerlendirilebilir. Bir başka deyişle mikro, mezzo ya da makro düzeyde çalışan ve pek çok rolü olan sosyal çalışmacıların en çok yerine getirdikleri rolün danışmanlık olması, kuram veya yöntem anlamında da en çok danışmanlık sürecinin nasıl işletileceğine dair kuramsal bilgiye ve uygulama bilgisine ihtiyaç duyulduğu anlamına gelmektedir. Bu anlamda kurucularından birinin de sosyal çalışmacı olduğu ve sosyal çalışma birikiminin izlerini taşıyan bir terapi yaklaşımı olarak öyküsel terapinin Türkiye sosyal çalışma uygulamasına büyük katkı sunacağı düşünülebilir. Bu anlamda Türkiye bağlamında öyküsel terapinin sosyal çalışma alanında kullanılmasına ilişkin şöyle öneriler getirilebilir:

-Üniversitelerde sosyal çalışma bölümlerinin özellikle kuram derslerinde kurucularından biri sosyal çalışmacı olan ve sosyal çalışmadan beslenen bir terapi yaklaşımı olarak öyküsel terapiye ilişkin bölümlerin daha detaylı işlenmesinin,

-Türkiye'de Dulwich Center ortaklığında yürütülen öyküsel terapi eğitimlerinin tanınırlığın artırılmasına ilişkin çalışmaların düzenlenmesinin,

- Öyküsel terapiye dair öne çıkan mültecilere, kadınlara, çocuklara, ergenlere, travmaya ilişkin konularda, aile danışmanlığında ve bağımlılığa ilişkin problemlerde hizmet veren sosyal hizmet kurumlarında ve sosyal çalışma alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinde öyküsel terapiye dair eğitim, seminer programları ve atölye çalışmaları düzenlenmesinin,

-Yurtdışındaki literatürde sosyal çalışma alanında öyküsel terapiye dair yapılmış akademik çalışmaların Türkçe'ye kazandırılmasının,

-Türkiye sosyal çalışma alanında çalışan akademisyenlerin öyküsel terapinin ülke bağlamında çeşitli gruplar ve kurumlarda nasıl işlediğine dair araştırmalar yürütmesinin,

- Bu anlamda katılımcılardan biriyle yüz yüze gerçekleşen mülakatta da belirtildiği gibi Türkiye'deki sosyal çalışmacıların öyküsel

terapinin kendi bağlamları için uyan ve uymayan ya da uyarlanması gereken taraflarını görebilmeleri için kendi deneyimlerini elde etmelerinin hem Türkiye sosyal çalışma alanyazınına hem de sosyal çalışma uygulama alanına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Abels, P. ve L. Abels, S. (2001). Understanding Narrative Theraphy a Guidebook for the Social Worker. New York: Springer Publishing Company.

Abu-Rayyan, N. M. (2009). Seasons of Life: Ex-detainees reclaiming their lives. International Journal of Narrative Theraphy and Community Work, 2, 24-40.

Akbaş, E. (2003). Kültürel sembolleri yorumsamacı bir bakış açısıyla okuma ve sosyal hizmet ilişkisi. Toplum ve Sosyal Hizmet, 14(1), 20-24.

Akbaş, E. (2014). Sosyal Çalışmada Çağdaş Eleştirel Perspektifler. Ankara: SABEV.

Baudrillard, J. (2012). Tüketim Toplumu. (5.b.). H. Deliçaylı ve F. Keskin (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bayad, A. (2016). Erving Goffman'ın benlik kavramı ve insan doğası varsayımı. Psikoloji Çalışmaları, 36(1), 81-93.

Belkız, B. (2004). Frankfurt Okulu ve eleştirel teori: sosyolojik pozitivizmin eleştirisi. Sosyoloji Dergisi,12-13, 135-158.

Belsey, C. (2013). Postyapısalcılık. N. Örge (çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Berg, B. ve Lune, H. (2015). Nitel Araştırmayı Desenleme. İçinde B. L. Berg ve H. Lune, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Y. Bulut ve B. Ercan (çev.). Konya: Eğitim Kitabevi; 37-80.

Berkün, S. (2010). Sosyal hizmet uzmanlarının çalışma hayatlarında karşılaştıkları mesleki sorunlar: Bursa örneği. Toplum ve Sosyal Hizmet, 21(1), 99-109.

Besley, A. C. (2002). Foucault and turn to Narrative Theraphy. British Journal of Guidance And Counselling, 30(2), 125-143.

Canel, A. N. (2014). Önsöz: Değişen Dünyada Değişen İhtiyaçlara Karşılık Modern ve Postmodern Psikoloji. İçinde A. N. Canel (ed.), Terapide Yeni Ufuklar 1. İstanbul: Pinhan Yayıncılık; 7-15.

Cankurtaran, Ö. ve Beydili, E. (2016). Ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet uygulamasının gerekliliği üzerine. Toplum ve Sosyal Hizmet, 27(1), 145-160.

Corey, G. (2015). Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları. T. Ergene (çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.

Creswell, J. W. (2016). Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. (3.b.). S. B. Mesut Bütün (çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Creswell, J. W. (2017). Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yaklaşımlar. (3.b.). S. B. Demir (çev.). Ankara: Eğiten Kitap.

Çalışkan, A. (2010). Edebiyat teorisi üzerine -1: İlk belirlemeler. Uluslararası Sosyal Ara tırmalar Dergisi, 3(12), 89-108.

Denborough, D. (2006). A Framework for Receiving and Documenting Testimonies of Trauma. İçinde D. Denborough, Trauma Narrative Responses to Traumatic Experience. Adelaide, Australia: Dulwich Centre Publications; 115-131.

Denborough, D., Freedman, J. ve White, C. (2008). Strengthening resistance: The use of nar- rative practices in working with genocide survivors. Adelaide, Australia: Dulwich Centre Publications.

Dickerson, V. (2016). What Is Narrative Therapy? Poststructural and Narrative Thinking in Family Therapy Practice. İçinde V. Dickerson, Poststructral and Narrative Thinking in Family Therapy. California: Springer; 1-7.

Eagleton, T. (2014). Tanrı'nın Ölümü ve Kültür. İstanbul: Yordam Kitap.

Eames, V. ve Denborough, D. (2015). Team of Life.

Fırıncıoğulları, S. (2016). Sosyal bilimler ve Hermeneutik üzerine kısa bir değerlendirme. Sosyoloji Dergisi, 33, 37-48.

Fırat, E. (2019). Sosyal hizmette bir postmodern terapi olarak Anlatı Terapisi. Toplum ve Sosyal Hizmet, 30(1), 330-352.

Freedman, J. ve Combs, G. (2009). Narrative ideas for consulting with communities and organizations: Ripples from the gatterings. Family Process, 48(3), 347-362.

Freedman, J. ve Combs, G. Absent But Implicit. http://www.familycentre.org.nz/Publications/PDF%27s/Freedman_Absent_but_Implicit.pdf?PHPSESSID=0eecec35fe7f59629fbc1ded9d8ed231. Erişim: 03. 05. 2019.

Freire, P. (2018). Ezilenlerin Pedagojisi. D. Hattatoğlu, (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Güldalı, O. (2014). Sosyal hizmetin diyalektiği: sosyal hizmete dair eleştirel yaklaşımlar. Toplum ve Sosyal Hizmet, 25(2), 163-175.

Güldalı, O. (2018). Baskı karşıtı sosyal hizmet: modern dünya sistemi açısından eleştirel bir değerlendirme. Toplum ve Sosyal Hizmet, 29(1), 228-244.

Gaddis, S. (2016). Poststructural Inquiry: Narrative Therapy's De-Centered and Influential Stance. İçinde V. Dickerson (ed.), Poststructral and Narrative Thinking in Family Therapy. California, ABD: Springer; 9-27.

Garte-Wolf, S. I. (2011). Narrative Theraphy group work for chemically dependent clients with HIV/AIDS. Social Work with Groups, 34(3-4), 330-338.

Geertz, C. (2011). Gerçeğin Ardından. Ankara: Dipnot Yayınları.

Ghandehari, M., Jazi, F., Jazi, F., Arefi, M. ve Ahmadzadeh, S. (2017). The effect of narrative theraphy on resiliency of women who have referred to counseling centers in Isfahan. International Journal of Educational and Psychological Researches, 20(20), 1-5.

Gladding, S. T. (2015). Aile Terapisi Tarihi, Kuram ve Uygulamaları. İ. Keklik ve İ. Yıldırım (çev.). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.

Haviland, W., Prins, H., Walrath, D. ve Mcbride, B. (2008). Kültürel Antropoloji. İ. D. Erguvan Sarıoğlu (çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Hayward, M. (2003). Critiques of Narrative Therapy: A Personel Response. Australian and New Zealand Journal of Family Therapy, 24(4), 183-189.

Hedtke, L. (2016). Constructing Matrilineal Connections in a Remembering Conversation. İçinde V. Dickerson (ed.), Poststructral and Narrative Thinking in Family Therapy. California: Springer; 45-60.

İçağasığlu Çoban, A. ve Buz, S. (2008). Eleştirel teori: gelişimi, kabulleri ve sosyal hizmette kullanımı. Toplum ve Sosyal Hizmet, 19(1), 71-88.

Jameson, F. (1998). Kültürel Dönemeç. K. İnal (çev.). Ankara: Dost Yayınları.

Kümbetoğlu, B. (2017). Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. (5.b.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Kaderli Yapıcı, Z. (2012). Kişisel deneyim anlatılarının bağlamsal çerçevesi: deneyimlenen, hatırlanan ve anlatılan hayat. Millî Folklor, 24(93), 207-219.

Kalkan Yeni, G. (2014). Öyküsel Terapi. İçinde A. N. Canel (ed.), Terapide Yeni Ufuklar-Modern, Postmodern ve Kısa Terapiler. İstanbul: Pinhan Yayıncılık; 201-222.

Kohler Riessman , C. ve Qinney, L. (2005). Narrative in social work. Qualitative Social Work, 4(4), 391-412.

Kol, S. (2011). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21, 1-21.

Legowski , T. ve Brownlee, K. (2001). Working with metaphor in narrative theraphy. Journal of Family Psychotherapy, 12(1), 19-28.

Lit, S. (2017). Acts of resistance: The transformation of young single mothers in Hong Kong. International Social Work, 60(4), 869-882.

Madigan, S. (2016). Naratif Terapi. G. Akkaya (çev.). İstanbul: Okuyan Us Yayınları.

Mascher, J. (2002). Narrative therapy: Inviting the use sport as metaphor. Women and Therapy, 25(2), 57-74.

Milner, J. (2001). Women and Social Work Narrative Approaches. New York: Palgrave.

Mirza, G. A. (2016). Yorumsamacı antropoloji ve Glifford Geertz. International Journal of Human Sciences, 13(2), 3482-3491.

Montuori, A. (2014). Gregory Bateson and the Promise of Transdisciplinarity. Cybernetics And Human Knowing, 12(1-2), 1-12.

Morgan, A. (2000). What is Narrative Therapy? An Easy-to-read Introduction. Adelaide, Australia: Dulwich Centre Publications.

Murdock, N. L. (2018). Anlatımsal Terapi. İçinde N. L. Murdock, Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları Olgu Sunumu Yaklaşımıyla. F. A. Aysel Esen Çoban (çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 490-513.

Murdock, N. L. (2018). Sonuç. İçinde N. L. Murdock, Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları Olgu Sunumu Yaklaşımıyla. F. Akkoyun (çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 514-533.

Ncazelo, N. (2006). The tree of life project: using narrative ideas in work with vulnerable children in Southern Africa. International Journal of Narrative Theraphy and Community Work, 1, 3-16.

Neuman, W. L. (2017). Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 2. (9.b.). S. Özge (çev.). Ankara: Yayınodası.

Newman, D. (2008). Rescuing the said from the said from the saying of it: Living documentation in Narrative Theraphy. International Journal of Narrative Theraphy and Community Work, 3, 24-34.

Nichols, M. P. (2013). Hikayeleştirme Terapisi. İçinde M. P. Nichols, Aile Terapisi Kavramlar ve Yöntemler. O. Gündüz (çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları; 413-438.

Nicolopoulou, A. (2004). Oyun, Bilişsel Gelişim ve Toplumsal Dünya: Piaget, Vygotsky ve Sonrası. Ç. M. Bağlı (çev.). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37(2), 137-169.

Oral, M. ve Tuncay, T. (2012). Ruh sağlığı alanında sosyal hizmet uzmanlarının rol ve sorumlulukları. Toplum ve Sosyal Hizmet, 23(2), 93-114.

Özgür, Ö. (2014). Çok Kültürlü Sosyal Çalışma. Ankara: SABEV.

Payne, Martin (2006). Narrative Therapy an introduction for counsellors. California: SAGE Publications.

Payne, Malcolm (2016). Modern Social Work Theory. (4.b.). New York: Oxford University Press.

Portnoy, S., Girling, I. ve Fredman, G. (2015). Supporting young people living with cancer to tell their stories in ways that make them stronger: The Beads of Life approach. Clinical Child Psyhology ans Psychiatry, 21(2), 1-13.

Punch, K. F. (2016). Sosyal Araştırmalara Giriş Nitel ve Nicel Yaklaşımlar. D. Bayrak , H. Arslan ve Z. Akyüz (çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Raw, L. (2014). Psychology and adaptation: The work of Jerome Bruner. Linguaculture, 1, 89-101.

Said, E. W. (2017). Freud ve Avrupalı Olmayan. E. Mutlu (çev.). İstanbul: Alfa Basım.

Sarup, M. (2017). Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm. (5.b.). A. Güçlü (çev.). Ankara: Pharmakon Yayınevi.

Sayar, K. (2014). Terapi Kültürel Bir Eleştiri. (5.b.). İstanbul: Timaş Yayınları.

Sayar, K. ve Dinç, M. (2013). Psikolojiye Giriş. (4.b.). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

Sevgi Yalın, H. (2017). Manevi Öyküsel Terapi. İçinde H. Ekşi, Psikoterapi ve Psikolojik Danışmada Maneviyat Kuramlar ve Uygulamalar. İstanbul: Kaknüs Yayınları; 189-207.

Stillman, J. R. (2016). How Narrative Therapy Principles Inform Practice for Therapists and Helping Professionals: Illustrated with Vignettes. İçinde V. Dickerson (ed.), Poststructral and Narrative Thinking in Family Therapy. California: Springer; 83-97.

Sween, E. (1998). The one-minute question: What is narrative theraphy? GECKO, 2, 3-6.

Şahin, F. (2001). Sosyal hizmette güçler perspektifi ve çözüm odaklı mülakat. Aile ve Toplum, 1(4), 59-72.

Tarragona, M. (2009). Postmodern/Poststructuralist Therapy. İçinde J. L. Lebow (ed.), Twenty-First Century Psychotherapies. New Jersey, USA: John Wiley & Sons, Inc; 167-205.

Teater, B. (2015). Feminist Teori ve Uygulama. İçinde B. Teater, Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri. A. İ. Çoban (çev.). Ankara: Nika Yayınevi; 105-124.

Teater, B. (2015). Yöntem ve Kuramlara Giriş. B. Teater içinde, Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri Uygulama İçin Bir Giriş. A. Karatay (çev.). Ankara: Nika Yayınevi; 9-24.

Thompson, N. (2016). Değer Temeli. İçinde N. Thompson, Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak. (3.b.). Ö. S. Gelmez (çev.). Ankara: Dipnot Yayınları; 154-182.

Thompson, N. (2016). Güç ve Güçlendirme. N. Çalış (çev.). Ankara: Nika Yayınevi.

Thompson, N. (2016). İyi Uygulamayı Başarmak. N. Thompson içinde, Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak. İ. B. Adıgüzel (çev.). Ankara: Dipnot Yayınları; 183-212.

Wallerstein, I., Juma, C., Fox Keller, E., Kocka, J., Lecourt, D., Mudimbe, V. ve Lee, R. (2014). Sosyal Bilimleri Açın Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılanması Üzerine Rapor. (10.b.). Ş. Tekeli (çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

Webster, R. (2016). Edebiyat Teorisi nedir?. C. A. Çalışkan, (çev.). Studies Of The Ottoman Domain, 6(11), 1-26.

White, C. (2009). Where did it all begin: Reflecting on the collaborative work of Michael White and David Epston. Context, 105, 57-58.

White, M. (1998). Re-Authoring Lives: Interviews and Essays. Adelaide, Australia: Dulwich Center Publications.

White, M. (2007). Maps of Narrative Practice. New York: W.W. Norton and Company.

White, M. ve Epston D. (1990). Narrative Means to Therapeutic Ends. New York: W.W. Norton and Company.

Wilcox, J. (2014). The Development of theory in narrative family therapy: A reflective account. Cumbria Partnership Journal of Research Practice and Learning, 4(1), 64-67.

Wilks, T. (2005). Social work and narrative ethics. British Journal of Social Work, 35, 1249-1264.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (11.b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, Ş. (2018). Müracaatçı merkezli yaklaşımın sosyal hizmet uygulamalarında kullanımı. MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 16(3), 97-112.

Yıldırım, Y. (2016). Eğitim sosyolojisi perspektifi ile Piaget ve Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramları üzerine sosyolojik bir analiz denemesi. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(2), 617-628.

Zengin, O. ve Çalış , N. (2017). Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamaları ve çalışma koşulları. Toplum ve Sosyal Hizmet, 28(1), 47-67.

Zimmerman, J. ve Marie-Nathalie, B. (2002). Cats under the stars. Child and Adolescent Mental Health, 7(1), 31-40.

FORMLAR

Personal Information Form

1- Gender: male ( ) female ( )

2- Age:

…….

3- Where are you live?

……..

4- Type of degree:
Collage ( )
Masters ( )
Doctorate ( )

5- Which program do you study at university?

6- How long have you been working as a social worker?

7- Is your institution a public institution, a private office or a non-governmental organization?

8- How many hours do you work daily?

9- Have you received any academic training in Narrative Therapy?

Semi-Structured in-depth Interview Form

1. How did you discover narrative therapy?
2. How do you define the narrative therapy?
3. Which client groups do you work with?
4. Is there a time limit for you to work with a first time applicant? Can you take any clients for further work?
5. Which client groups does narrative approach works fits best. What is your preference?
6. In your social work practice are there any narrative approaches you utilise?
7. Could you share a case that has a meaningful impact on the client or yourself?
8. Are there any other approaches (apart from narrative) you utilize while practicing social work?
9. How narrative approach contributes to your practices at best?
10. With regards to the social work practice, in which ways Narrative approach adds some benefits to the discipline ?
11. In your social work practice are there any narrative techniques that you struggle with or have difficulties to practice?
12. Do you find using discourse and stories helpful while practicing narrative approach in your workload?
13. How often are you able to apply one of the basic instruments of narrative approach that having an effective but non-central stance while practising?
14. Where do you stand with the principal of not pathologising any client in your clientwork as narrative approach would suggest?
15. What is your view on narrative approachs' basic principle working with people instead of working on them?
16. As narrative approach defenses relational ethics against rule of ethics, in practice where do you stand with the ethical dilemmas and challenges in applying rules of ethics versus relational ethics?
17. With regards to social justice and working with diversity, in which ways narrative approach contributes to the field of social work?

ETİK KURUL KARARI

Tarih ve Sayı: 09/01/2019-5148

BE8AE0YHY

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu
Başkanlığı

Sayı :35980450-663.05-
Konu :Emel BEDİR

Sayın Emel BEDİR

İlgi :23/11/2018 tarihli, 107942 sayılı yazı

Sorumlu araştırıcılığını üstlendiğiniz 2018/197 dosya numaralı "Narratıve (Öyküsel) Terapi Yaklaşım ve Uygulamalarının Sosyal Çalışma Mesleğinde Kullanılması: Fenomenolojik Bir Araştırma" başlıklı çalışma Kurulumuzun 03.12.2018 tarih 12 sayılı toplantısında görüşülerek etik yönden uygun bulunmuş olup, karar ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-İmzalı
Prof. Dr. N. Tolga SARUÇ
Başkan

09/01/2019 B.İşl. : S.ARIK

Doğrulamak için:http://194.27.128.66/envision.Sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BE8AE0YHY
Ayrıntılı bilgi için irtibat : Süleyman ARIK Dahili : 10689
İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü
34452 Beyazıt/Fatih-İstanbul
Tel : 0212 440 20 89 Faks : 0212 440 20 88
e-posta : sosyalbilimleretikkurul@istanbul.edu.tr Elektronik Ağ : www.istanbul.edu.tr

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

İlgili makama,

İ.Ü. Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi **Emel BEDİR** "Narratıve (Öyküsel) Terapi Yaklaşım ve Uygulamalarının Sosyal Çalışma Mesleğinde Kullanılması: Fenomenolojik Bir Araştırma" başlıklı, **2018/197** dosya numaralı 23.11.2018 tarih ve **107942** sayılı başvurusu ile İ.Ü. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'na başvurmuştur. 03.12.2018 tarihinde gerçekleşen inceleme sonucunda, adı geçen çalışmada etik açıdan bir sorun olmadığına oybirliği ile karar verilmiştir. Gereğini bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Unvanı / Adı / Soyadı	Kurumu	Araştırma ile ilişki	Karar	İmza
Prof. Dr. Naci Tolga SARUÇ (Başkan)	İktisat Fakültesi	E☐ H☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☑ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Çiğdem Börke TUNALI (Başkan Yardımcısı)	İktisat Fakültesi	E☐ H☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Eray YURTSEVEN (Başkan Yardımcısı)	İstanbul Tıp Fakültesi	E☐ H☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Aydın TOPALOĞLU	İlahiyat Fakültesi	E☐ H☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Yasemin IŞIKTAÇ	Hukuk Fakültesi	E☐ H☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Suat GEZGİN	İletişim Fakültesi	E☐ H☐	☐ Onay ☑ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Selahattin KARABINAR	İktisat Fakültesi	E☐ H☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Seyhan NİŞEL	İşletme Fakültesi	E☐ H☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☑ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR	Edebiyat Fakültesi	E☐ H☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Selim YAZICI	Siyasal Bilgiler Fakültesi	E☐ H☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☑ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Hanife Özlem SERTEL BERK	Edebiyat Fakültesi	E☐ H☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Rasim İlker GÖKBULUT	Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi	E☐ H☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Haluk ZÜLFİKAR	İktisat Fakültesi	E☐ H☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Enes KABAKCI	Edebiyat Fakültesi	E☐ H☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

NARRATIVE(ÖYKÜSEL) TERAPİ YAKLAŞIM VE UYGULAMALARININ SOSYAL ÇALIŞMA MESLEĞİNDE KULLANILMASI_ FENOMENOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

ORIJINALLIK RAPORU

%1	%0	%0	%1
BENZERLIK ENDEKSI	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCI ÖDEVLERI

BIRINCIL KAYNAKLAR

1	Submitted to Istanbul University Öğrenci Ödevi	<%1
2	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	<%1
3	Submitted to Uludag University Öğrenci Ödevi	<%1
4	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	<%1
5	Submitted to Grand Canyon University Öğrenci Ödevi	<%1
6	polen.itu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
7	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<%1
8	dergipark.gov.tr	

ÖZGEÇMIŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Emel	**Soyadı**	BEDİR
Doğ.Yeri	Sakarya	**Doğ.Tar.**	26.09.1993
Uyruğu	Türkiye	**TC Kim No**	27046679854
Email	emelbedir@gmail.com	**Tel**	5438256745

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	**Mez. Yılı**
Doktora		
Yük.Lis.		
Lisans	Yalova Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü	2016
Lise	Şehit Jandarma Er Selim Koçdemir Lisesi	2011

İş Deneyimi (Sondan geçmişe doğru sıralayın)

	Görevi	**Kurum**	**Süre (Yıl - Yıl)**
1.	Arş. Gör.	Karabük Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü	2017-devam ediyor
2.			-
3.			-

Yabancı Dilleri	**Okuduğunu Anlama***	**Konuşma***	**Yazma***	**KPDS/ÜDS Puanı**	**(Diğer) Puanı**
İngilizce	İyi	Orta	Orta	78,75	

***Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendirin

	Sayısal	**Eşit Ağırlık**	**Sözel**
LES Puanı		79,3	82,7
(Diğer) Puanı			

Bilgisayar Bilgisi

Program	**Kullanma becerisi**
Microsoft Office	Orta

Yayınları/Tebligleri Sertifikaları/Ödülleri

Özel İlgi Alanları (Hobileri):